

**REGIONALNA DYREKCJA LASÓW PAŃSTWOWYCH
WE WROCŁAWIU**

**PLAN URZĄDZENIA LASU
DLA NADLEŚNICTWA JAWOR**

na okres od 1 stycznia 2018 r. do 31 grudnia 2027 r.

PROGRAM OCHRONY PRZYRODY

**PROGRAM OPRACOWANO W BIURZE URZĄDZANIA LASU I GEODEZJI
LEŚNEJ ODDZIAŁ W BRZEGU**

Program zaktualizował zespół pod kierunkiem:

.....
dr Dariusz Rosiński

**Sprawdził:
Zastępca Dyrektora Oddziału**

.....
mgr inż. Marek Matyjaszczyk

sekretariat@brzeg.buligl.pl
www.brzeg.buligl.pl

**Akceptuje:
Dyrektor Oddziału**

.....
mgr inż. Janusz Bańkowski

BRZEG 2018

Kierownik projektu: dr Dariusz Rosiński

Współpraca: dr Anna Wójcicka-Rosińska, mgr inż. Katarzyna Drozd,

SPIS TREŚCI

I. WSTĘP	13
II. CELE PROGRAMU	14
III. OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA NADLEŚNICTWA	15
III.1. Informacje podstawowe	15
III.2. Położenie.....	16
III.2.1. Położenie według podziału administracyjnego kraju.....	16
III.2.2. Regionalizacja fizycznogeograficzna	17
III.2.3. Regionalizacja przyrodniczo-leśna	19
III.2.4. Regionalizacja geobotaniczna	20
III.3. Struktura użytkowania ziemi wg gmin.....	20
III.4. Charakterystyka ogólna kompleksów leśnych	21
III.5. Porównanie wybranych cech drzewostanów w ramach grup funkcji lasu	21
III.6. Miejsce i rola nadleśnictwa w przestrzeni przyrodniczo-leśnej regionu	22
III.7. Klimat	22
III.8. Geologia i geomorfologia.....	26
III.9. Warunki hydrologiczne	28
III.9.1. Wody powierzchniowe.....	28
III.9.2. Wody podziemne	29
III.10. Gleby	29
IV. FORMY OCHRONY PRZYRODY	31
IV.1. Rezerваты przyrody	31
IV.1.1. Istniejące rezerваты przyrody	32
IV.1.2. Proponowane rezerваты przyrody.....	52
IV.2. Parki krajobrazowe	55
IV.3. Obszary chronionego krajobrazu	69
IV.3.1. Istniejące obszary chronionego krajobrazu.....	70
IV.4. Obszary Natura 2000	73
IV.4.1. Obszary mające znaczenie dla Wspólnoty	74
IV.4.1.1. OZW Dobromierz PLH020034	74
IV.4.1.2. OZW Góry i Pogórze Kaczawskie PLH020037	90
IV.5. Zespoły przyrodniczo-krajobrazowe	120
IV.5.1. Proponowane zespoły przyrodniczo-krajobrazowe	120
IV.6. Użytki ekologiczne.....	120
IV.6.1. Proponowane użytki ekologiczne.....	121
IV.7. Pomniki przyrody	122
IV.7.1. Istniejące pomniki przyrody	123
IV.7.2. Proponowane pomniki przyrody.....	136
IV.8. Stanowiska dokumentacyjne	137
IV.8.1. Proponowane stanowiska dokumentacyjne	137
IV.9. Ochrona gatunkowa roślin.....	139
IV.10. Monitoring gatunków roślin	147
IV.11. Ochrona gatunkowa grzybów	148

IV.12.	Ochrona gatunkowa zwierząt	149
IV.12.1.	Ssaki	149
IV.12.2.	Ptaki	153
IV.12.3.	Ryby i smoczkouste	160
IV.12.4.	Płazy i gady	161
IV.12.5.	Bezkręgowce	163
IV.13.	Monitoring gatunków zwierząt	166
V.	WALORY PRZYRODNICZO–LEŚNE	167
V.1.	Siedliska przyrodnicze – przedmioty ochrony obszarów Natura 2000	167
V.1.1.	Siedliska leśne	171
V.1.2.	Siedliska nieleśne	182
V.1.3.	Monitoring siedlisk przyrodniczych	185
V.2.	Obszary o szczególnych walorach przyrodniczych	194
V.3.	Zadrzewienia i zakrzaczenia na terenach zarządzanych przez nadleśnictwo	196
V.4.	Ważniejsze obiekty i miejsca o wartości historycznej i kulturowej	196
V.5.	Charakterystyka drzewostanów w aspekcie typologii urządzeniowej	199
V.5.1.	Siedliskowe typy lasu	199
V.5.2.	Bogactwo gatunkowe i struktura pionowa drzewostanów	200
V.5.3.	Pochodzenie drzewostanów	203
V.5.4.	Zgodność składu gatunkowego z siedliskiem	204
V.6.	Formy degeneracji ekosystemów leśnych	207
V.6.1.	Borowacenie	207
V.6.2.	Neofityzacja	208
V.6.3.	Monotypizacja	209
V.6.4.	Juwenalizacja	209
VI.	ZAGROŻENIA	211
VI.1.	Zanieczyszczenie powietrza atmosferycznego	211
VI.2.	Strefy zagrożenia przemysłowego	212
VI.3.	Stan i kształtowanie się stosunków wodnych	212
VI.3.1.	Stan czystości wód powierzchniowych i podziemnych	212
VI.3.2.	Stan gospodarki wodno-ściekowej na terenie gmin	217
VI.4.	Gospodarka odpadami na terenie gmin	217
VI.5.	Poziom zanieczyszczeń gleb	217
VI.6.	Planowane przedsięwzięcia zabezpieczające lasy przed negatywnym oddziaływaniem przyszłych inwestycji	218
VI.7.	Zagrożenia biotyczne	219
VI.8.	Zagrożenia abiotyczne	221
VI.8.1.	Pożary	221
VI.8.2.	Czynniki klimatyczne	223
VI.8.2.1.	Wiatr	223
VI.8.2.2.	Wyładowania atmosferyczne	223
VI.8.2.3.	Opady i osady atmosferyczne	224
VI.8.3.	Czynniki antropogeniczne	224

VII. WYTYCZNE DO ORGANIZACJI GOSPODARSTWA LEŚNEGO, REGULACJI ZASOBÓW ORAZ WYKONYWANIA PRAC LEŚNYCH	225
VII.1. Ogólne założenia prowadzenia gospodarki leśnej	225
VII.2. Regulacja użytkowania rębego	225
VII.2.1. Gospodarstwo specjalne	226
VII.2.2. Gospodarstwo wielofunkcyjnych lasów ochronnych	226
VII.2.3. Gospodarstwo wielofunkcyjnych lasów gospodarczych przerębowo-zrębowego sposobu zagospodarowania	227
VII.3. Obręby siedliskowe	227
VII.4. Wytyczne w sprawie poprawy stanu środowiska przyrodniczego w trakcie wykonywania prac leśnych	231
VIII. PLAN DZIAŁAŃ - ZESTAWIENIE PRAC OBJĘTYCH PROGRAMEM OCHRONY PRZYRODY 233	
VIII.1. Kształtowanie stosunków wodnych	233
VIII.2. Kształtowanie strefy ekotonowej	233
VIII.3. Kształtowanie granicy rolno-leśnej	234
VIII.4. Ochrona różnorodności biologicznej	235
VIII.4.1. Szczegółowe zagadnienia w zakresie ochrony bioróżnorodności	235
VIII.4.2. Ochrona fauny kręgowców – zalecenia	235
VIII.4.3. Ochrona fauny bezkręgowców – zalecenia	237
VIII.4.4. Ochrona cennych roślin naczyniowych – zalecenia	237
VIII.4.5. Ochrona siedlisk hydrogeniczných – zalecenia	238
VIII.5. Przewidywane rozwiązania mające na celu ograniczanie negatywnych oddziaływań pul na środowisko	238
VIII.6. Ochrona przeciwpożarowa	243
VIII.7. Promocja i edukacja ekologiczna	244
VIII.8. Rozwój turystyki i rekreacji	247
IX. LITERATURA.....	251

SPIS TABEL

Tab. 1.	Szczegółowy podział Nadleśnictwa Jawor na jednostki podrzędne.....	15
Tab. 2.	Struktura powierzchni Nadleśnictwa Jawor wg regionalizacji fizycznogeograficznej Polski	18
Tab. 3.	Struktura powierzchni Nadleśnictwa Jawor wg regionalizacji przyrodniczo-leśnej	19
Tab. 4.	Zestawienie powierzchni gruntów w zarządzie Nadleśnictwa Jawor w gminach....	20
Tab. 5.	Liczba i wielkość kompleksów leśnych w zarządzie Nadleśnictwa Jawor	21
Tab. 6.	Wybrane cechy drzewostanów w ramach grup funkcji lasu w zarządzie Nadleśnictwa Jawor	21
Tab. 7.	Porównanie wybranych cech taksacyjnych drzewostanów Nadleśnictwa Jawor....	22
Tab. 8.	Identyfikacja zagrożeń oraz opis sposobów ochrony czynnej ekosystemów na terenie rezerwatu przyrody „Nad Groblą” wg załącznika do Zarządzenia Nr 30 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 13.11.2014 r.	35
Tab. 9.	Identyfikacja zagrożeń oraz opis sposobów ochrony czynnej ekosystemów na terenie rezerwatu przyrody „Wąwóz Siedmicki” wg załącznika do Zarządzenia Nr 28 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 4.11.2014 r.	38
Tab. 10.	Identyfikacja zagrożeń oraz opis sposobów ochrony czynnej ekosystemów na terenie rezerwatu przyrody „Buki Sudeckie” wg załącznika do Zarządzenia Nr 28 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 11.09.2015 r.	45
Tab. 11.	Ogólna charakterystyka rezerwatów przyrody zlokalizowanych na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Jawor	50
Tab. 12.	Wykaz gruntów w zarządzie Nadleśnictwa Jawor leżących w całości w zasięgu granic Parku Krajobrazowego „Chełmy”	57
Tab. 13.	Wykaz gruntów w zarządzie Nadleśnictwa Jawor leżących w części w zasięgu granic Parku Krajobrazowego „Chełmy”	59
Tab. 14.	Wykaz gruntów w zarządzie Nadleśnictwa Jawor leżących w całości w zasięgu granic otuliny Parku Krajobrazowego „Chełmy”	59
Tab. 15.	Wykaz gruntów w zarządzie Nadleśnictwa Jawor leżących w całości w zasięgu granic Książańskiego Parku Krajobrazowego	63
Tab. 16.	Wykaz gruntów w zarządzie Nadleśnictwa Jawor leżących w części w zasięgu granic Książańskiego Parku Krajobrazowego	63
Tab. 17.	Wykaz gruntów w zarządzie Nadleśnictwa Jawor leżących w całości w zasięgu granic otuliny Książańskiego Parku Krajobrazowego	63
Tab. 18.	Wykaz gruntów w zarządzie Nadleśnictwa Jawor leżących w części w zasięgu granic otuliny Książańskiego Parku Krajobrazowego	63
Tab. 19.	Wykaz gruntów w zarządzie Nadleśnictwa Jawor leżących w całości w zasięgu granic Rudawskiego Parku Krajobrazowego	65

Tab. 20.	Wykaz gruntów w zarządzie Nadleśnictwa Jawor leżących w części w zasięgu granic Rudawskiego Parku Krajobrazowego	65
Tab. 21.	Wykaz gruntów w zarządzie Nadleśnictwa Jawor leżących w całości w zasięgu granic otuliny Rudawskiego Parku Krajobrazowego	65
Tab. 22.	Wykaz gruntów w zarządzie Nadleśnictwa Jawor leżących w części w zasięgu granic otuliny Rudawskiego Parku Krajobrazowego	66
Tab. 23.	Istniejące i potencjalne zagrożenia dla ekosystemów leśnych oraz sposoby ich eliminacji lub ograniczania (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2007 r. nr 277 poz. 3386)	66
Tab. 24.	Działania ochronne w obszarze ochrony ekosystemów leśnych (O2) w granicach Rudawskiego Parku Krajobrazowego (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2007 r. nr 277 poz. 3386)	67
Tab. 25.	Wykaz gruntów w zarządzie Nadleśnictwa Jawor leżących w całości w zasięgu granic Obszaru Chronionego Krajobrazu „Góra Krzyżowa”	72
Tab. 26.	Wykaz gruntów w zarządzie Nadleśnictwa Jawor leżących w całości w zasięgu granic OZW Dobromierz PLH020034 (granica obszaru wg decyzji wykonawczej KE nr 2018/43 z dnia 12 grudnia 2017 r.)	75
Tab. 27.	Wykaz gruntów w zarządzie Nadleśnictwa Jawor leżących w części w zasięgu granic OZW Dobromierz PLH020034 (granica obszaru wg decyzji wykonawczej KE nr 2018/43 z dnia 12 grudnia 2017 r.)	76
Tab. 28.	Siedliska przyrodnicze (przedmioty ochrony) wymienione w załączniku I Dyrektywy Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory w zasięgu OZW Dobromierz PLH020034 (wg Standardowego Formularza Danych z 2.2017)	76
Tab. 29.	Gatunki zwierząt (przedmioty ochrony) objęte art. 4 dyrektywy 2009/147/WE i gatunki wymienione w załączniku II do dyrektywy 92/43/EWG występujące w zasięgu OZW Dobromierz PLH020034 oraz ocena znaczenia obszaru dla tych gatunków (wg Standardowego Formularza Danych z 2.2017)	78
Tab. 30.	Działania ochronne dla obszaru Natura 2000 OZW Dobromierz PLH020034 na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Jawor na podstawie Zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 9 maja 2014 r. (Dz. Urz. Woj. Doln. z dnia 12 maja 2014 r. poz. 2341)	79
Tab. 31.	Wykaz gruntów w zarządzie Nadleśnictwa Jawor leżących w całości w zasięgu granic OZW Góry i Pogórze Kaczawskie PLH020037 (granica obszaru wg decyzji wykonawczej KE nr 2018/43 z dnia 12 grudnia 2017 r.)	91
Tab. 32.	Wykaz gruntów w zarządzie Nadleśnictwa Jawor leżących w części w zasięgu granic OZW Góry i Pogórze Kaczawskie PLH020037 (granica obszaru wg decyzji wykonawczej KE nr 2018/43 z dnia 12 grudnia 2017 r.)	92
Tab. 33.	Siedliska przyrodnicze (przedmioty ochrony) wymienione w załączniku I Dyrektywy Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory w zasięgu OZW Góry i Pogórze Kaczawskie PLH020037 (wg Standardowego Formularza Danych z 2.2017)	93

Tab. 34.	Gatunki objęte art. 4 dyrektywy 2009/147/WE i gatunki wymienione w załączniku II do dyrektywy 92/43/EWG występujące w zasięgu OZW Góry i Pogórze Kaczawskie PLH020037 oraz ocena znaczenia obszaru dla tych gatunków (wg Standardowego Formularza Danych z 2.217).....	101
Tab. 35.	Działania ochronne dla obszaru Natura 2000 OZW Góry i Pogórze Kaczawskie PLH020037 na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Jawor na podstawie Zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 29 września 2014 r. (Dz. Urz. Woj. Doln. z dnia 1 października 2014 r. poz. 4023)	103
Tab. 36.	Wykaz pomników przyrody na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Jawor (wg Rejestru Form Ochrony Przyrody RDOŚ we Wrocławiu, Centralnego Rejestru Form Ochrony Przyrody).....	124
Tab. 37.	Wykaz pomników przyrody poza gruntami w zarządzie Nadleśnictwa Jawor (wg Rejestru Form Ochrony Przyrody RDOŚ we Wrocławiu, Centralnego Rejestru Form Ochrony Przyrody)	128
Tab. 38.	Wykaz obiektów proponowanych do objęcia ochroną w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Jawor.....	136
Tab. 39.	Wykaz zagrożonych i chronionych gatunków roślin naczyniowych i mszaków stwierdzonych w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Jawor	141
Tab. 40.	Wyniki monitoringu GIOŚ gatunków roślin w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Jawor.....	147
Tab. 41.	Wykaz zagrożonych i chronionych gatunków grzybów wielkoowocnikowych i zlichenizowanych (porostów) stwierdzonych w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Jawor.....	148
Tab. 42.	Wykaz chronionych gatunków ssaków w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Jawor	149
Tab. 43.	Wykaz gatunków ptaków na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Jawor oraz pozostałym obszarze nadleśnictwa	153
Tab. 44.	Wykaz chronionych i cennych gatunków ichtiofauny w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Jawor.....	160
Tab. 45.	Wykaz chronionych gatunków płazów i gadów w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Jawor.....	161
Tab. 46.	Wykaz chronionych i cennych gatunków bezkręgowców w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Jawor.....	164
Tab. 47.	Wyniki monitoringu GIOŚ gatunków zwierząt w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Jawor	166
Tab. 48.	Wykaz typów siedlisk przyrodniczych odnotowanych w obszarach Natura 2000 na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Jawor.....	169
Tab. 49.	Leśne siedliska przyrodnicze w powiązaniu ze zbiorowiskami roślinnymi	181
Tab. 50.	Zestawienie wyników monitoringu siedlisk przyrodniczych prowadzonego w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Jawor	186
Tab. 51.	Wykaz obszarów cennych ze względów przyrodniczo-kulturowych zlokalizowanych w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Jawor.....	195

Tab. 52.	Wykaz zabytkowych parków zlokalizowanych poza gruntami w zarządzie Nadleśnictwa Jawor.....	196
Tab. 53.	Wykaz obiektów historycznych i kulturowych zlokalizowanych na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Jawor	198
Tab. 54.	Struktura powierzchniowa typów siedliskowych lasu wyróżnionych na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Jawor	199
Tab. 55.	Zestawienie powierzchni [ha] i miąższości [m ³] drzewostanów wg grup wiekowych i bogactwa gatunkowego	200
Tab. 56.	Zestawienie powierzchni [ha] i miąższości [m ³] drzewostanów wg grup wiekowych i struktury	202
Tab. 57.	Zestawienie powierzchni [ha] wg rodzajów i pochodzenia drzewostanów oraz grup wiekowych.....	203
Tab. 58.	Zestawienie powierzchni wg zgodności składu gatunkowego drzewostanów z siedliskiem.....	205
Tab. 59.	Zestawienie powierzchni [ha] według form degeneracji lasu - borowacenie	207
Tab. 60.	Wykaz gatunków obcych występujących w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Jawor	208
Tab. 61.	Jednolite części wód powierzchniowych w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Jawor.....	214
Tab. 62.	Jednolite części wód podziemnych w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Jawor.....	216
Tab. 63.	Zestawienie uszkodzeń biotycznych drzewostanów na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Jawor zarejestrowanych w trakcie prac urządzeniowych	220
Tab. 64.	Zestawienie uszkodzeń abiotycznych drzewostanów na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Jawor zarejestrowanych w trakcie prac urządzeniowych	221
Tab. 65.	Średnia roczna liczba pożarów lasu w Nadleśnictwie Jawor (przeciętna z ostatnich 10 lat)	Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.
Tab. 66.	Zestawienie powierzchniowe i procentowe gospodarstw.....	225
Tab. 67.	Jednostki regulacji użytkowania rębego i długookresowego planowania hodowlanego (gospodarstwa siedliskowe)	227
Tab. 68.	Przewidywane negatywne oddziaływanie zapisów projektu pul i proponowane w prognozie działania minimalizujące ten wpływ.....	239

SPIS RYCIN

Ryc. 1.	Nadleśnictwo Jawor na tle podziału administracyjnego.....	16
Ryc. 2.	Nadleśnictwo Jawor na tle podziału fizycznogeograficznego.....	18
Ryc. 3.	Nadleśnictwo Jawor na tle regionów przyrodniczo-leśnych.....	19
Ryc. 4.	Diagram klimatyczny dla stacji Szczawno-Zdrój (1956-2014).....	23
Ryc. 5.	Średnia roczna temperatura powietrza (°C) w Nadleśnictwie Jawor (1956-2014) ...	24
Ryc. 6.	Średnia roczna suma opadu atmosferycznego (mm) w Nadleśnictwie Jawor (1956-2014).....	25
Ryc. 7.	Sieć hydrograficzna w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Jawor	29
Ryc. 8.	Lokalizacja rezerwatów przyrody w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Jawor.....	32
Ryc. 9.	Lokalizacja rezerwatu przyrody „Nad Groblą” na tle podziału powierzchniowego nadleśnictwa	33
Ryc. 10.	Lokalizacja rezerwatu przyrody „Wąwóz Siedmicki” na tle podziału powierzchniowego nadleśnictwa.....	36
Ryc. 11.	Lokalizacja rezerwatu przyrody „Wąwóz Lipa” na tle podziału powierzchniowego nadleśnictwa	40
Ryc. 12.	Lokalizacja rezerwatu przyrody „Buki Sudeckie” na tle podziału powierzchniowego nadleśnictwa	43
Ryc. 13.	Lokalizacja rezerwatu przyrody „Wąwóz Myśluborski koło Jawora” na tle podziału powierzchniowego nadleśnictwa.....	46
Ryc. 14.	Lokalizacja rezerwatu przyrody „Mszana i Obłoga” na tle podziału powierzchniowego nadleśnictwa.....	48
Ryc. 15.	Lokalizacja parków krajobrazowych w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Jawor (kolor niebieski –park krajobrazowy; kolor turkusowy – otulina parku krajobrazowego)	56
Ryc. 16.	Lokalizacja Obszaru Chronionego Krajobrazu „Góra Krzyżowa” w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Jawor	70
Ryc. 17.	Lokalizacja obszarów Natura 2000 w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Jawor....	74
Ryc. 18.	Lokalizacja pomników przyrody w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Jawor (kolor zielony – pomniki na gruntach w zarządzie nadleśnictwa; kolor pomarańczowy – pomniki poza gruntami w zarządzie nadleśnictwa)	123
Ryc. 19.	Struktura powierzchni gatunków panujących w Nadleśnictwie Jawor	201
Ryc. 20.	Struktura powierzchni gatunków rzeczywistych Nadleśnictwie Jawor	201
Ryc. 21.	Powierzchniowa struktura klas wieku drzewostanów w Nadleśnictwie Jawor.....	210

SPIS FOTOGRAFII

Fot. 1.	Rezerwat przyrody „Wąwóz Lipa” (fot. W. Dempniak, 2016).....	41
Fot. 2.	Rezerwat przyrody „Wąwóz Myśliborski koło Jawora” (fot. W. Dempniak, 2016)	46
Fot. 3.	Park Krajobrazowy „Chełmy” (fot. A. Hojsak, 2016)	57
Fot. 4.	Lilia złotogłów <i>Lilium martagon</i> (fot. A. Hojsak, 2016)	140
Fot. 5.	Obiekt infrastruktury dydaktycznej (fot. M. Drozd).....	247
Fot. 6.	Obiekt infrastruktury dydaktycznej (fot. M. Drozd).....	247
Fot. 7.	Tablice informacyjne (fot. arch. BULiGL).....	248
Fot. 8.	Obiekt infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej (fot. M. Drozd)	250
Fot. 9.	Obiekt infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej (fot. M. Drozd)	250

I. WSTĘP

Program ochrony przyrody, stanowiący element planu urządzenia lasu dla Nadleśnictwa Jawor na okres od 1 stycznia 2018 r. do 31 grudnia 2027 r., sporządzono na podstawie umowy nr 1/2016 we Wrocławiu zawartej dnia 29.01.2016 r. we Wrocławiu pomiędzy Biurem Urządzania Lasu i Geodezji Leśnej Oddział w Brzegu a Regionalną Dyrekcją Lasów Państwowych we Wrocławiu.

Treść niniejszego dokumentu opracowano w oparciu o wytyczne zawarte w protokole z posiedzenia Komisji Założeń Planu z 23 czerwca 2015 roku oraz o wymogi stawiane tego typu opracowaniom przez obowiązujące przepisy prawa oraz instrukcje. W obecnej wersji programu zaktualizowano informacje o środowisku przyrodniczym w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Jawor uwzględniając zmiany, jakie dokonały się w przestrzeni środowiska przyrodniczego w okresie od 1 stycznia 2008 r. do 31 grudnia 2017 r. W trakcie opracowywania dokumentu wykorzystano dostępne źródła danych o środowisku przyrodniczym.

II. CELE PROGRAMU

Program ochrony przyrody ma na celu doskonalenie zasad prowadzenia gospodarki leśnej i pomoc w realizacji zadań z zakresu ochrony przyrody przez nadleśnictwo. Sporządzany jest dla nadleśnictwa głównie w celu zebrania informacji dotyczących szeroko pojętych aspektów ochrony przyrody w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa. Tak przygotowane opracowanie umożliwi w przyszłości wykonanie szeregu analiz porównawczych dotyczących zmian stanu lasów i środowiska przyrodniczego. Określone w programie wytyczne do ochrony najcenniejszych składników środowiska przyrodniczego pozwolą na poprawę warunków ich ochrony i w miarę możliwości wzbogacenie zasobów przyrodniczych ekosystemów leśnych w nadleśnictwie. Program ochrony przyrody gromadzi też informacje o zasobach dóbr materialnych w lasach o istotnej wartości kulturowej. Do szczegółowych celów programu należą:

- zobrazowanie bogactwa przyrodniczego lasów;
- przedstawienie walorów przyrodniczych i zagrożeń lasów;
- prezentację obiektu na tle regionu i kraju;
- ustalenie funkcji poszczególnych kompleksów leśnych;
- wskazanie nowych przedmiotów ochrony, oraz określenie celów i metod ochrony;
- uświadomienie wszystkim grupom społeczeństwa obecnych i potencjalnych zagrożeń lasów i środowiska przyrodniczego.

III. OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA NADLEŚNICTWA

III.1. INFORMACJE PODSTAWOWE

Nadleśnictwo Jawor jest jednym z 33 nadleśnictw wchodzących w skład Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych we Wrocławiu. Składa się z dwóch obrębów leśnych: Jawor oraz Bolków, podzielonych na 11 leśnictw. Łączna powierzchnia gruntów w zarządzie nadleśnictwa wynosi 14811,89 ha. Siedziba nadleśnictwa mieści się w Jaworze przy ul. Myśluborskiej 3.

Tab. 1. Szczegółowy podział Nadleśnictwa Jawor na jednostki podrzędne

Nr	Leśnictwo	Oddziały	Pow. [ha]
Obręb: Jawor			
1	Męcinka	58-106, 109, 113-114	1269,37
2	Chełmiec	107-108, 110-112, 115-144, 224-236	1451,56
3	Myślinów	159-177, 190-193, 196-197, 200, 206, 218-223, 237-249	1307,07
4	Muchów	145-158, 178-189, 194-195, 198-198A, 201-205, 207-217, 270, 273-274	1367,38
5	Siedmica	250-269, 271-272, 275-310	1378,08
6	Dzierzków	1-57	1487,65
Razem obręb Jawor			8261,11
Obręb: Bolków			
7	Kłaczyna	1-56	1273,53
8	Mysłów	57-94, 97-108	1236,76
9	Kaczorów	95-96, 109-111, 116-116A, 141-176	1085,25
10	Półwieś	112-115, 117-140, 243-260	1150,55
11	Dobromierz	177-242	1804,69
Razem obręb Bolków			6550,78
Razem nadleśnictwo:			14811,89

* bez gruntów stanowiących współwłasność skarbu państwa i osób fizycznych: 1,5215 ha

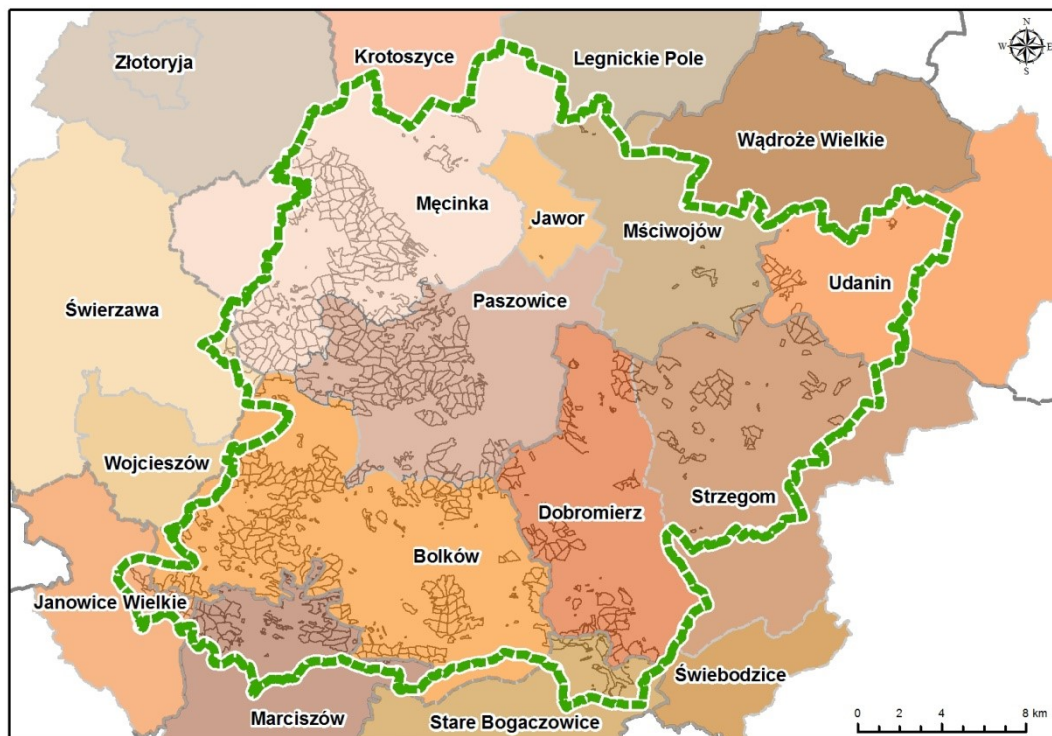
Nadleśnictwo Jawor graniczy z następującymi jednostkami administracyjnymi Lasów Państwowych, wchodzącymi w skład Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych we Wrocławiu:

- od północy z Nadleśnictwem Legnica;
- od wschodu z Nadleśnictwem Miękinia oraz Nadleśnictwem Świdnica;
- od południa z Nadleśnictwem Wałbrzych oraz Nadleśnictwem Kamienna Góra;
- od zachodu z Nadleśnictwem Śnieżka oraz Nadleśnictwem Złotoryja.

III.2. POŁOŻENIE

III.2.1. POŁOŻENIE WEDŁUG PODZIAŁU ADMINISTRACYJNEGO KRAJU

Pod względem przynależności administracyjnej Nadleśnictwo Jawor położone jest w granicach województwa dolnośląskiego.

Ryc. 1. Nadleśnictwo Jawor na tle podziału administracyjnego

Zasięg terytorialny nadleśnictwa obejmuje tereny następujących jednostek administracyjnych:

Województwo dolnośląskie:

powiat jaworski:

gmina: Bolków

Jawor

Męcinka

Mściwojów

Paszowice

powiat kamiennogórski:

gmina: Marciszów

powiat złotoryjski:

gmina: Świerzawa

Złotoryja

powiat jeleniogórski:

gmina: Janowice Wielkie

powiat średzki:

gmina: Udanin

powiat świdnicki:

gmina: Dobromierz

Strzegom

powiat wałbrzyski:

gmina: Stare Bogaczowice

III.2.2. REGIONALIZACJA FIZYCZNOGEOGRAFICZNA

Pod względem podziału fizycznogeograficznego obszar Nadleśnictwa Jawor, położony jest w następujących jednostkach fizycznogeograficznych Polski (Kondracki 2011):

Obszar: Europa Zachodnia

Podobszar: Pozaalpejska Europa Środkowa

Strefa: Lasów Mieszanych

Prowincja: Niż Środkowoeuropejski (31)

Podprowincja: Niziny Sasko-Łużyckie (317)

Makroregion: Nizina Śląsko-Łużycka (317.7)

Mezoregion: Równina Chojnowska (317.78)

Podprowincja: Niziny Środkowopolskie (318)

Makroregion: Nizina Śląska (318.5)

Mezoregion: Równina Wrocławska (318.53)

Prowincja: Masyw Czeski (33)

Podprowincja: Sudety z Przedgórzem Sudeckim (332)

Makroregion: Przedgórze Sudeckie (332.1)

Mezoregion: Wzgórza Strzegomskie (332.11)

Równina Świdnicka (332.12)

Obniżenie Podsudeckie (332.15)

Makroregion: Pogórze Zachodniosudeckie (332.2)

Mezoregion: Pogórze Kaczawskie (332.27)

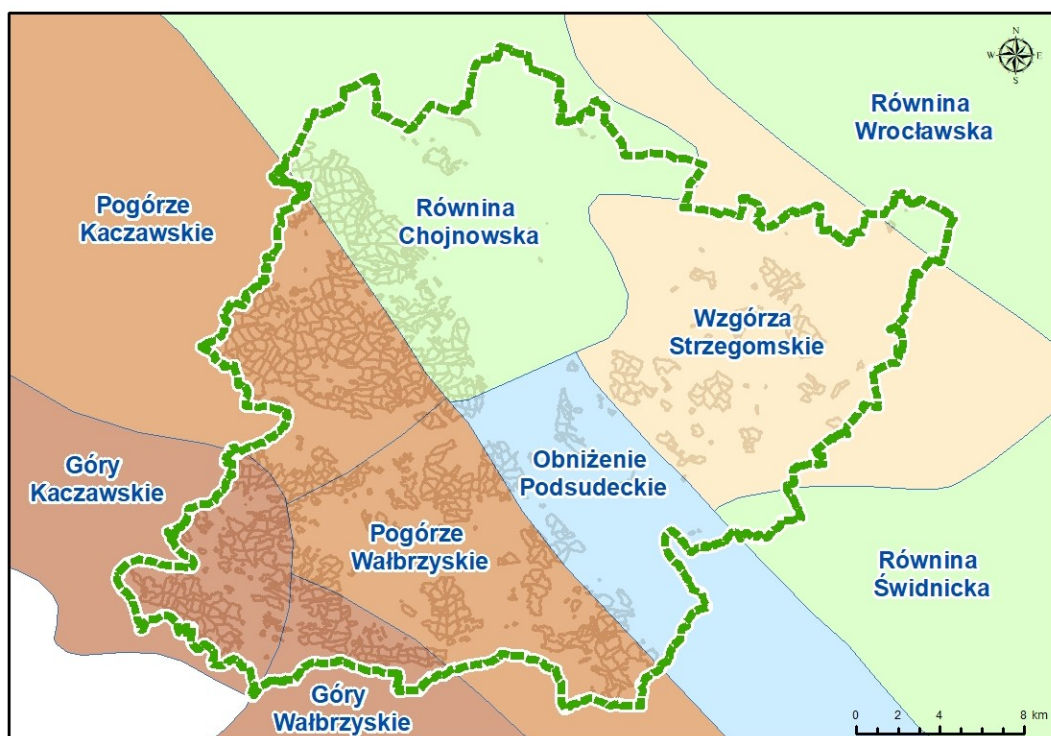
Pogórze Wałbrzyskie (332.28)

Makroregion: Sudety Zachodnie (332.3)

Mezoregion: Góry Kaczawskie (332.35)

Makroregion: Sudety Środkowe (332.4)

Mezoregion: Góry Wałbrzyskie (332.42)

Ryc. 2. Nadleśnictwo Jawor na tle podziału fizycznogeograficznego

Tab. 2. Struktura powierzchni Nadleśnictwa Jawor wg regionalizacji fizycznogeograficznej Polski

Obwód leśny	Prowincja	Makroregion	Mezoregion	Oddział
Jawor	Niż Środkowoeuropejski	Nizina Śląsko-Łużycka	Równina Chojnowska	58-69, 71-83, 88-127, 131, 132, 134-138, 140, 224-226, 228, 230-234, 252-259, 276-281, 292-296, 299, 302, 304
		Nizina Śląska	Równina Wrocławska	1A
	Masyw Czeski	Przedgórze Sudeckie	Wzgórze Strzegomskie	1, 2-7, 7A, 8-20, 20A, 21-42, 43-54
			Obniżenie Podsudeckie	42A, 55-57, 300, 301, 305, 306
		Pogórze Zachodniosudeckie	Pogórze Kaczawskie	70, 84-87, 128-130, 133, 139, 141-198, 198A 200-223, 227, 229, 235-251, 260-275, 282-291, 297, 310
			Pogórze Wałbrzyskie	298, 303, 307-309
Bolków	Masyw Czeski	Przedgórze Sudeckie	Obniżenie Podsudeckie	1, 2, 7, 8, 10, 13, 14, 177-179, 184-186, 189, 190, 197-199, 201, 210
		Pogórze Zachodniosudeckie	Pogórze Kaczawskie	49, 52-55, 57-59, 60-68, 70, 79, 81-83
			Pogórze Wałbrzyskie	3-6, 9, 11, 12, 15-41, 41A, 42, 42A, 43-48, 50, 51, 56, 85, 86, 112, 117, 119, 120, 122-125, 180-183, 187, 188, 191-196, 200, 202-209, 211-243
		Sudety Zachodnie	Góry Kaczawskie	59A, 69, 71-78, 80, 84, 87-111, 113-116, 116A, 141-176
		Sudety Środkowe	Góry Wałbrzyskie	118, 121, 126-128, 128A, 129, 130, 130A, 131-140, 244-260

III.2.3. REGIONALIZACJA PRZYRODNICZO-LEŚNA

Zgodnie z regionalizacją przyrodniczo-leśną Polski (Zielony i Kliczkowska 2012) lasy Nadleśnictwa Jawor położone są w zasięgu następujących jednostek przyrodniczo-leśnych:

Kraina: Śląska (V)

Mezoregion: Legnicki (V-5)

Przedgórze Sudeckiego (V-8)

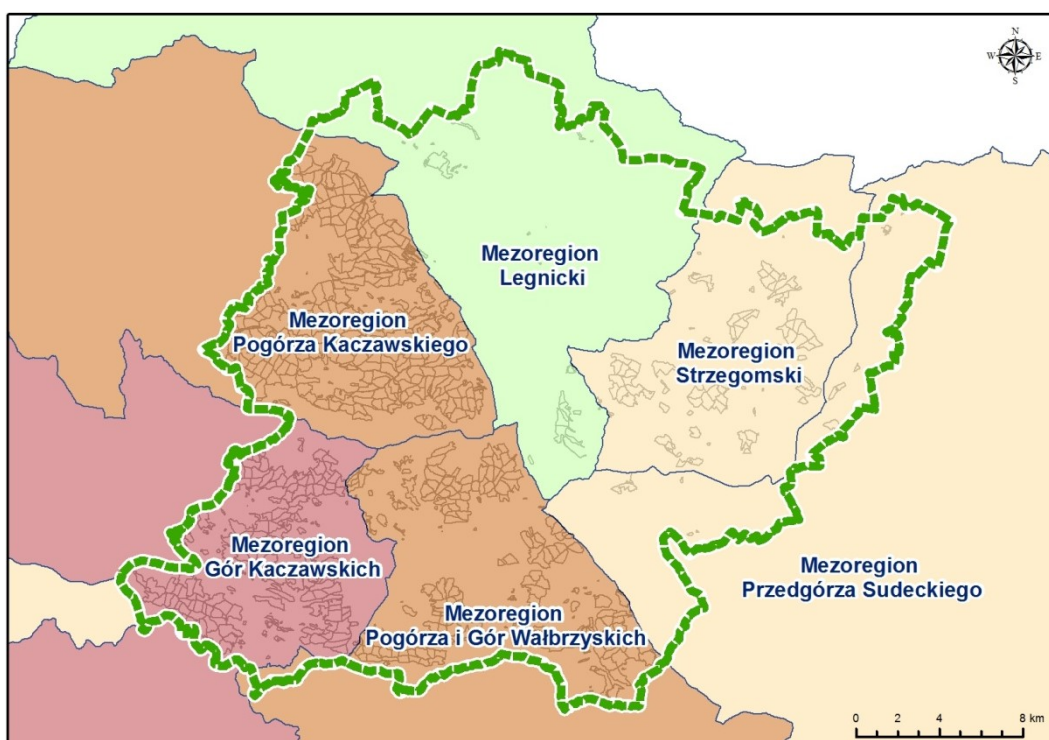
Strzegomski (V-9)

Kraina: Sudecka (VII)

Mezoregion: Pogórze Kaczawskiego (VII-3)

Gór Kaczawskich (VII-4)

Pogórze i Gór Wałbrzyskich (VII-6)

Ryc. 3. Nadleśnictwo Jawor na tle regionów przyrodniczo-leśnych

Tab. 3. Struktura powierzchni Nadleśnictwa Jawor wg regionalizacji przyrodniczo-leśnej

Obręb leśny	Kraina	Mezoregion	Oddział
Jawor	Śląska	Legnicki	42A, 55-61
		Przedgórze Sudeckiego	1A, 24, 49
		Strzegomski	1, 2-7, 7A, 8-20, 20A, 21-23, 25-42, 43-48, 50-54
	Sudecka	Pogórze Kaczawskiego	62-198, 198A, 200-310
Bolków	Śląska	Przedgórze Sudeckiego	177
		Gór Kaczawskich	47-59, 59A, 60-116, 116A, 117-128, 128A, 129, 130, 130A, 131-176
	Sudecka	Pogórze i Gór Wałbrzyskich	1-41, 41A, 42, 42A, 43-46, 178-260

III.2.4. REGIONALIZACJA GEBOTANICZNA

Według regionalizacji geobotanicznej Polski Matuszkiewicza (2008) obszar Nadleśnictwa Jawor leży w zasięgu następujących jednostek geobotanicznych:

Prowincja Środkowoeuropejska

Podprowincja Środkowoeuropejska Właściwa

B. Dział Brandenbursko-Wielkopolski

B.5. Kraina Dolnośląska

B.5.1. Okręg Legnicko-Brzeski

B.5.1.a Podokręg Legnicki

B.5.1.h Podokręg Wrocławski

Prowincja Subatlantycka Górska

Podprowincja Hercyńsko-Czeska

G. Dział Sudecki

G.1. Kraina Sudetów

G.1a Podkraina Zachodniosudecka

G.1a.1. Okręg Pogórza Izerskiego

G.1a.1.f Podokręg Kotliny Jeleniogórskiej

G.1a.2. Okręg Pogórzy Bolkowsko-Kaczawskich

G.1a.2.b Podokręg Wilkowski

G.1a.2.c Podokręg Książański

G.1a.5. Okręg Zewnętrznych Pasm Sudetów Środkowych

G.1a.5.a Podokręg Gór Kaczawskich Zachodnich

G.1a.5.b Podokręg Gór Kaczawskich Wschodnich

G.1a.5.c Podokręg Kotliny Kamiennogórskiej

G.1a.5.d Podokręg Gór Wałbrzyskich Północnych

G.2. Kraina Przedgórze Sudeckiego

G.2.1. Okręg Strzegomsko-Strzeliński

G.2.1.a Podokręg Wzgórz Strzegomskich

G.2.1.b Podokręg Świdnickośląski

G.2.1.i Podokręg Imbramowicki

III.3. STRUKTURA UŻYTKOWANIA ZIEMI WG GMIN

Tab. 4. Zestawienie powierzchni gruntów w zarządzie Nadleśnictwa Jawor w gminach

Lp.	Gmina	Powierzchnia [ha]			
		Grunty leśne zalesione i niezalesione [ha]	Związane z gosp. leśną [ha]	Grunty nieleśne [ha]	Ogółem [ha]
1	Bolków (miasto)	82,44	0,74	8,14	91,32

Lp.	Gmina	Powierzchnia [ha]			
		Grunty leśne zalesione i niezalesione [ha]	Związane z gosp. leśną [ha]	Grunty nieleśne [ha]	Ogółem [ha]
2	Bolków	3651,2	82,04	103,74	3836,98
3	Dobromierz	1278,74	26,11	35,86	1340,71
4	Janowice Wielkie	265,19	8,68	0,00	273,87
5	Jawor	0,00	0,45	0,59	1,04
6	Marciszów	759,66	15,00	4,46	779,12
7	Męcinka	3511,67	76,41	184,68	3772,76
8	Mściwojów	104,74	1,19	0,4	106,33
9	Paszowice	2945,68	56,99	78,09	3080,76
10	Stare Bogaczowice	236,16	5,97	15,12	257,25
11	Strzegom (miasto)	54,45	0,45	0,89	55,79
12	Strzegom	776,52	16,26	14,32	807,10
13	Świerzawa	195,81	1,75	0,32	197,88
14	Udanin	198,89	4,32	0,00	203,21
15	Złotoryja	7,72	0,05	0,00	7,77
Razem		14068,87	296,41	446,61	14811,89

* bez gruntów stanowiących współwłasność skarbu państwa i osób fizycznych: 1,5215 ha

III.4. CHARAKTERYSTYKA OGÓLNA KOMPLEKSÓW LEŚNYCH

Tab. 5. Liczba i wielkość kompleksów leśnych w zarządzie Nadleśnictwa Jawor

Wielkość kompleksu	Obręb Jawor		Obręb Bolków		Nadleśnictwo Jawor	
	Ilość kompleksów/ powierzchnia [ha]		Ilość kompleksów/ powierzchnia [ha]		Ilość kompleksów/ powierzchnia [ha]	
<1.00	32	16,20	48	22,08	80	38,28
1.01-5.00	43	94,13	49	102,91	92	197,04
5.01-20.00	23	233,14	23	231,88	46	465,02
20.01-100.00	14	637,46	12	504,78	26	1142,24
100.01-200.00	2	211,27	2	307,96	4	519,23
200.01-500.00	3	685,29	5	1689,30	8	2374,59
500.01-2000.00	5	6383,62	4	3691,87	9	10075,49
>2000.00	-	-	-	-	-	-
Razem	122	8261,11	143,00	6550,78	265,00	14811,89

* bez gruntów stanowiących współwłasność skarbu państwa i osób fizycznych: 1,5215 ha

III.5. PORÓWNANIE WYBRANYCH CECH DRZEWOSTANÓW W RAMACH GRUP FUNKCJI LASU

Tab. 6. Wybrane cechy drzewostanów w ramach grup funkcji lasu w zarządzie Nadleśnictwa Jawor

Obiekt, nazwa: rezerwatu, obrębu, nadleśnictwa	Grupa funkcji	Przeciętny wiek	Przeciętny zapas [m ³ /ha]	Średni przyrost [m ³ /ha]	Udział gatunków liściastych [%]	Udział gatunków iglastych [%]
„Wąwóz Siedmicki”	rezerwat przyrody	110	379	6	74,7	25,3
„Wąwóz Myśluborski koło Jawora”	rezerwat przyrody	116	446	6	73,9	26,1

Obiekt, nazwa: rezerwatu, obrębu, nadleśnictwa	Grupa funkcji	Przeciętny wiek	Przeciętny zapas [m ³ /ha]	Średni przyrost [m ³ /ha]	Udział gatunków liściastych [%]	Udział gatunków iglastych [%]
„Wąwóz Lipa”	rezerwat przyrody	99	284	5	97,9	2,1
„Nad Groblą”	rezerwat przyrody	98	335	6	75,4	24,6
„Mszana i Obłoga”	rezerwat przyrody	112	429	6	89,1	10,9
Obręb Jawor	lasy ochronne	84	284	6	64,9	35,1
ogółem obręb Jawor		83	284	6	64,9	35,1
„Buki Sudeckie”	rezerwat przyrody	125	459	6	87,0	13,0
Obręb Bolków	lasy ochronne	83	317	8	55,6	44,4
ogółem obręb Bolków		82	309	8	57,3	42,7
Nadleśnictwo Jawor	lasy ochronne	84	297	7	61,1	38,9
ogółem Nadleśnictwo Jawor		84	299	7	62,4	37,6

III.6. MIEJSCE I ROLA NADLEŚNICTWA W PRZESTRZENI PRZYRODNICZO-LEŚNEJ REGIONU

Tab. 7. Porównanie wybranych cech taksacyjnych drzewostanów Nadleśnictwa Jawor

Jednostka	Średni wiek (lata)	Przeciętna zasobność (m ³ /ha)	Bieżący przyrost (m ³ /ha/rok)	Udział powierzchniowy siedlisk borowych (%)	Udział powierzchniowy gatunków iglastych (%)
Obręb Jawor	84	287	6	0,0	34,6
Obręb Bolków	84	314	8	0,0	41,6
Nadleśnictwo Jawor	84	299	7	0,0	37,8
RDLP Wrocław*	59	282	9,38	40,2	64,6
Lasy Państwowe*	58	275	9,07	50,7	70,7

*Wielkoobszarowa Inwentaryzacja Stanu Lasów - wyniki II cyklu (lata 2010-2014).

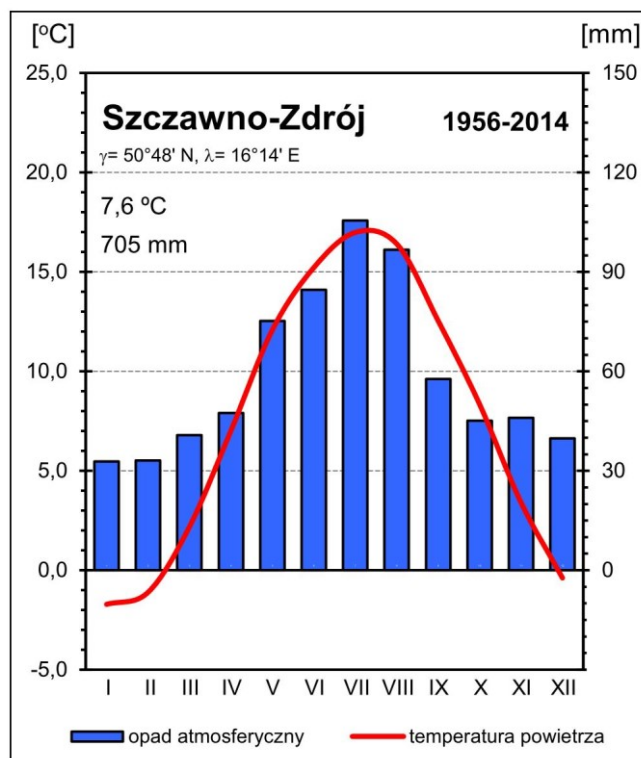
III.7. KLIMAT

Charakterystykę klimatyczną Nadleśnictwa Jawor oparto o serię wyników wieloletnich pomiarów meteorologicznych prowadzonych w latach 1956-2014 w stacji klimatologicznej Szczawno-Zdrój ($\gamma=50^{\circ}48' N$, $\lambda=16^{\circ}14' E$). Źródłem pochodzenia danych jest Instytut Meteorologii i Gospodarki Wodnej – Państwowy Instytut badawczy¹. Stacja pomiarowa zlokalizowana jest w odległości około 7 kilometrów na południe od granicy omawianego obszaru i około 20 kilometrów od jego centralnej części.

W Nadleśnictwie Jawor uwidacznia się mezoskalowy wpływ czynników geograficznych na klimat (szczególnie silnie wpływa bliska obecność bariery orograficznej – pasmo Sudetów), jednak podobnie jak w całym regionie w głównej mierze kształtują go

¹ Do opracowania wykorzystano zweryfikowane przez IMGW – PIB dane klimatologiczne dobowe wielkości średnich miesięcznych temperatur oraz miesięcznych sum opadu atmosferycznego, udostępnione publicznie i nieodpłatnie w formacie csv za pośrednictwem systemu teleinformatycznego pod adresem: <https://dane.imgw.pl>.

wielkoskalowe procesy cyrkulacyjne związane z obiegiem ciepła i wilgoci w atmosferze. Pogodę kształtują całoroczne ośrodki baryczne Niż Islandzki i Wyż Azorski, a także sezonowy Wyż Azjatycki oraz wyż powstające nad Europą Północną. Wysoki udział mas polarno-morskich sprawia, że klimat jest tutaj dość ciepły i łagodny.

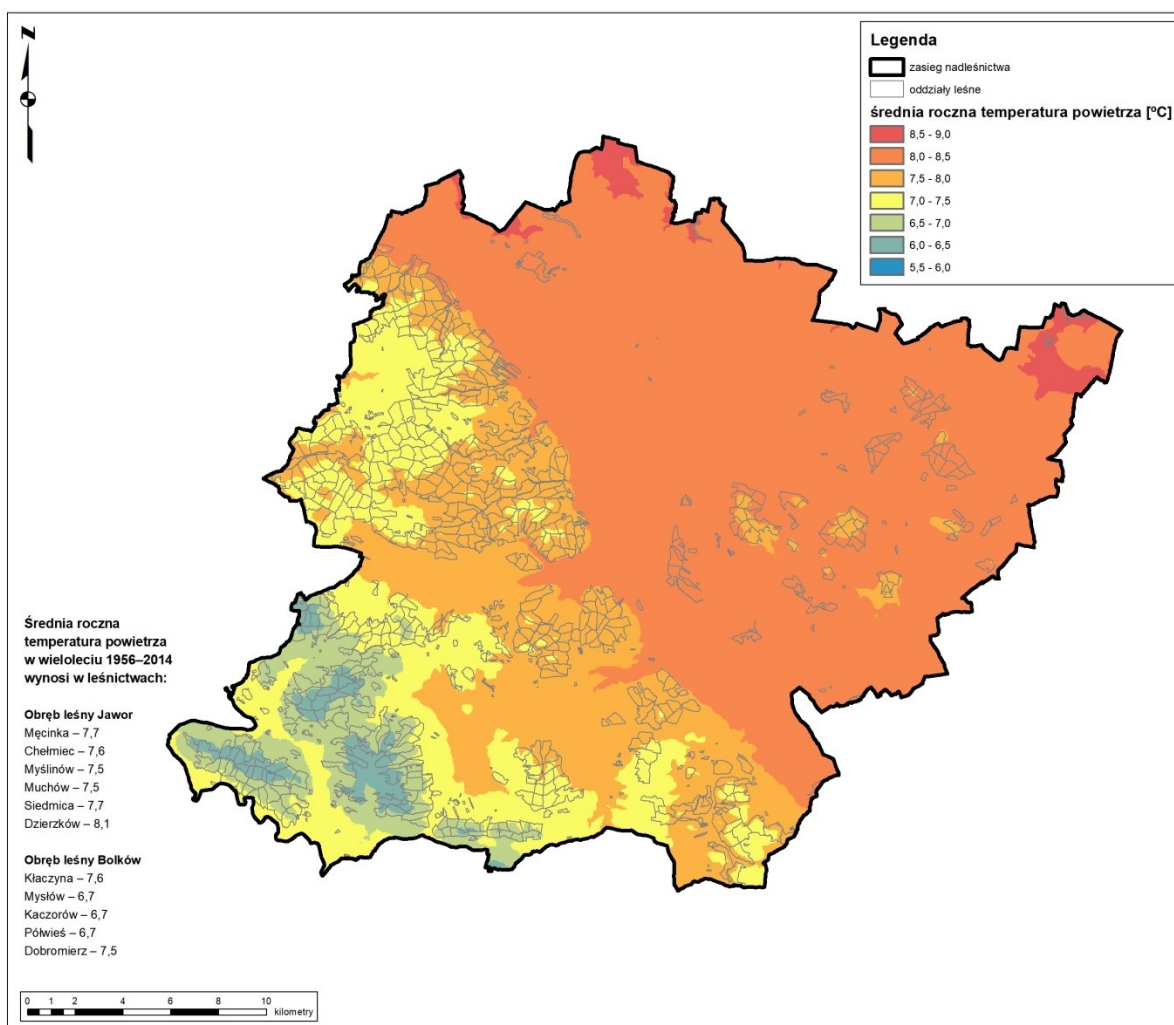

Ryc. 4. Diagram klimatyczny dla stacji Szczawno-Zdrój (1956-2014)

Ciśnienie atmosferyczne jest wyrównane przez cały rok z wyraźnie zaznaczonym maksimum w zimie. Bliskie sąsiedztwo najwyższych partii Sudetów od południa, z wyraźnie dominującym na obszarze nadleśnictwa progiem gór Kaczawskich, znacząco wpływa na panujące tutaj warunki klimatyczne i pogodowe. Pasma Sudetów ogranicza swobodny południkowy przepływ mas powietrza (z północy na południe), a w sytuacjach kiedy do tego dojdzie wpływa na znaczne ich ogrzanie i osuszenie w procesach adiabatycznych.

Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Jawor średnia wieloletnia temperatura powietrza waha się od 6,7 °C w leśnictwach: Kaczorów, Mysłów i Półwieś (obręb Bolków) do 8,1 °C w leśnictwie Dzierzków (obręb Jawor). Tak duża rozpiętość średniej temperatury jest konsekwencją różnic przeciętnej wysokości nad poziomem morza pomiędzy poszczególnymi fragmentami analizowanego obszaru sięgających niemal 300 metrów (leśn. Dzierzków – ok. 240 m n.p.m., leśn. Kaczorów, Mysłów i Półwieś – ok. 540 m n.p.m.). Cały obszar nadleśnictwa charakteryzuje przeciętna roczna temperatura powietrza 7,4 °C, która jest tylko o 0,2 °C niższa od średniej wieloletniej notowanej w stacji Szczawno-Zdrój. Wyniki obserwacji w tej stacji wskazują, że najcieplejszym miesiącem na tym obszarze jest zazwyczaj lipiec (17,0 °C) zaś najchłodniejszym styczeń (-1,7 °C). Należy przyjąć, że

przedstawione wielkości dobrze charakteryzują południową, wyżej położoną część nadleśnictwa (Góry Kaczawskie). W części północno-zachodniej (Równina Legnicka), w przebiegu rocznym obserwować będziemy znacznie wyższą średnią temperaturę okresu ciepłego dochodzącą do 18,6 °C w lipcu (stacja Legnica 1966-2016) i wyższą temperaturę w okresie chłodnym (do -0,6°C w styczniu; stacja Legnica 1966-2016). Wielkość zmienności średniej rocznej temperatury powietrza pomiędzy obszarami o zróżnicowanej wysokości nad poziomem morza nie przekracza 0,7 °C. Obręb Bolków charakteryzuje średnia roczna temperatura powietrza wynosząca 7,0 °C, jednak bardziej uprzywilejowanym termicznie obszarem jest obręb Jawor (7,7 °C).

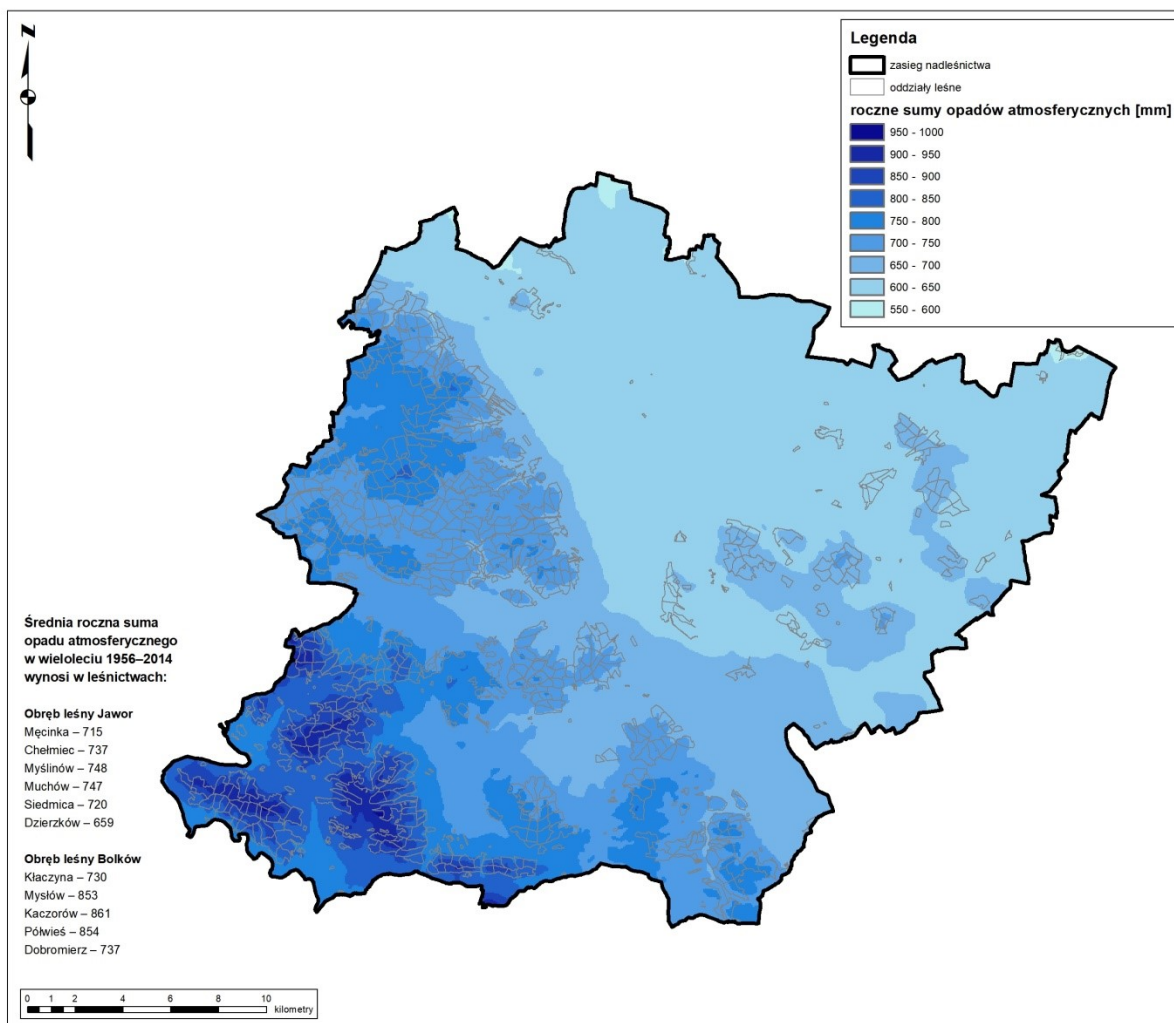

Ryc. 5. Średnia roczna temperatura powietrza (°C) w Nadleśnictwie Jawor (1956-2014)

Średnia wieloletnia (1956-2014) suma opadu atmosferycznego w stacji Szczawno-Zdrój wynosi 705 mm. Jednak z uwagi na jej dość dużą zmienność w przestrzeni nie można traktować jej, jako wartości reprezentatywnej dla obszaru całego nadleśnictwa. Wykorzystanie technik GIS pozwoliło na oszacowanie wzrostu sum opadu atmosferycznego postępujących wraz z wysokością nad poziomem morza i tym samym analizę

przestrzennego zróżnicowania tego parametru. Zdecydowanie najwyższej rocznej sumy opadów atmosferycznych należy spodziewać się w południowej części nadleśnictwa na obszarze Gór Kaczawskich (nawet do 1000 mm). Najniższe sumy opadów notowane są zazwyczaj na Równinie Legnickiej (fragment w zasięgu nadleśnictwa) od 600 do 620 mm. Różnica w przeciętnej rocznej dostawie wody z opadu pomiędzy obrębami leśnymi wynosi ok. 90-100 mm, a średnie wieloletnie roczne sumy opadów atmosferycznych wynoszą dla obrębów Jawor i Bolków odpowiednio 721 i 807 mm.

Ryc. 6. Średnia roczna suma opadu atmosferycznego (mm) w Nadleśnictwie Jawor (1956-2014)

Analiza modelowego rozkładu przestrzennego tego zjawiska pozwala na określenie przeciętnej wielkości sumy rocznej opadu atmosferycznego w leśnej części Nadleśnictwa Jawor na 760 mm. Należy przy tym zwrócić uwagę na dużą zmienność tej wielkości z rok na rok wynoszącą od 70 do 140% przeciętnej rocznej sumy opadu. W przebiegu miesięcznych sum opadu wyraźnie wyróżnia się letnie maksimum i zimowe minimum. W stacji Szczawno-Zdrój w wieloleciu 1956-2014 miesiącem o najwyższej sumie opadu atmosferycznego był lipiec (106 mm), zaś o najniższej miesiące styczeń i luty (33 mm). Na obszarze Nadleśnictwa

Jawor w okresie dość łagodnej zimy notuje się pokrywą śnieżną o średniej grubości od 5 do 20 cm zalegającą łącznie do maksymalnie 90 dni w roku w najwyższych partiach Gór Kaczawskich (obręb Bolków).

Warunki klimatyczne Nadleśnictwa Jawor z uwagi na dostatecznie wysokie sumy opadu atmosferycznego oraz bardzo zadowalające warunki termiczne można zaliczyć do korzystnych dla wzrostu i hodowli lasu. Lokalna rzeźba terenu nie ma większego wpływu na wielkość sum opadu atmosferycznego w ciągu roku. Jedynym czynnikiem geograficznym, nie licząc makroskalowego wpływu Sudetów, różnicującym sumy opadów atmosferycznych jest wysokość nad poziomem morza. Obserwuje się duże zróżnicowanie warunków termicznych i opadowych pomiędzy obrębami leśnymi.

III.8. GEOLOGIA I GEOMORFOLOGIA

Obszar Nadleśnictwa Jawor w części nizinnej, którą stanowi Równina Chojnowska i niewielki fragment Równiny Wrocławskiej, ma charakter równiny morenowej, wznoszącej się do wysokości 200 m n.p.m. Budują ją głównie gliny zwałowe, żwiry i piaski wodnolodowcowe, osady stożków napływowych oraz osady (głównie żwiry) tarasów plejstoceńskich. Tylko w południowej, wyższej części odsłaniają się miejscami bazalty. Równina stanowi człon pośredni pomiędzy Równiną Legnicką a Pogórzem Kaczawskim, do którego przylega od strony północno-wschodniej. W większości zajmują ją pola uprawne. W południowo-wschodniej części tego obszaru wyodrębnia się mikroregion Równiny Jaworskiej nad Nysą Szaloną, wsunięty pomiędzy Wzgórza Strzegomskie a Pogórze Kaczawskie (Kondracki 2011). W tym rejonie wytworzyły się (datowane na holocen) osady den dolinnych i tarasów najniższych.

Pozostała część nadleśnictwa znajduje się w zasięgu prowincji Masywu Czeskiego. Charakteryzuje się on dużą różnorodnością form terenu, od najwyżej położonych terenów górskich w obrębie Gór Wałbrzyskich i Gór Kaczawskich, po pofalowany teren pogórzy - Wałbrzyskiego i Kaczawskiego oraz Wzgórz Strzegomskich. Największa część gruntów w zarządzie nadleśnictwa zlokalizowana jest na terenie Pogórza Wałbrzyskiego i Pogórza Kaczawskiego.

Pogórze Wałbrzyskie jest najdalej na południowy wschód usytuowaną częścią Pogórza Zachodniosudeckiego. Cechuje je krajobraz wyżyn i niskich gór. Obszar ten jest drenowany głównie przez dorzecze Strzegomki i jej dopływy: Czyżówkę i Pełcznicę oraz dorzecze Bystrzycy. Jest to teren zaludniony, słabo zalesiony. Ukształtowanie terenu związane jest z budową geologiczną, położeniem w strefie krawędziowej Sudetów oraz długotrwałymi procesami erozji i denudacji. Cechą charakterystyczną jest występowanie spłaszczeń wierzchowinowych, ponad którymi wznoszą się kopulaste pagóry o względnych wysokościach 20-30 m, rozdzielonych dolinami rzek i potoków. Dominują tu utwory starsze od czwartorzędu: głównie karbońskie zlepieńce, kambryjskie łupki, zieleńce i spility. Utwory czwartorzędowe mają mniejsze znaczenie i związane są głównie z piaskami i żwirami dolin rzecznych.

Pogórze Kaczawskie rozpościera się na północ od Gór Kaczawskich, pomiędzy dolinami Bobru i Nysy Szalonej. Leży ono w obrębie dwóch jednostek geologicznych: metamorfiku kaczawskiego w części północno-wschodniej oraz niecki północno-sudeckiej w części południowej. Część północna zbudowana jest ze skał metamorficznych: zieleńców, łupków zieleńcowych, fylitów, łupków serycytowych, łupków kwarcowych, porfiroidów powstałych w dolnym paleozoiku – od kambru po dolny karbon. W części południowej – niecka północno-sudecka tworzy nieckowate zagłębienie między starszymi fragmentami skorupy ziemskiej, wypełnione skałami osadowymi: piaskowcami, mułowcami, zlepieńcami, wapieniami, marglami, gipsami i anhydrytami, którym towarzyszą skały wulkaniczne: porfiry, melafiry i ich tufy. W kilku miejscach starsze skały przebite są przez trzeciorzędowe bazalty. Starsze podłoże przykryte jest częściowo przez osady plejstoceńskie – gliny i piaski oraz lessy, a także holocenijskie piaski, żwiry i mady rzeczne.

Tereny górskie stanowią niewielki fragment południowej części nadleśnictwa. Góry Wałbrzyskie zbudowane są z utworów karbońskich, głównie ze zlepieńców (na zboczach) oraz ryolitów (części wierzchołkowe). Pośród form pochodzenia rzecznoego wyróżniamy tu doliny rzeczne płaskodenne, doliny wciosowe, połączone często z wąwozami (w górnych biegach potoków wypływających z Trójgarbu i Chełmca) oraz rzadziej doliny nieckowate. Rzadszymi formami czwartorzędowymi są: tarasy akumulacyjne nadzalewowe w dolinach rzecznych, moreny przekształcone peryglacjalnie oraz fragmenty trzeciorzędowych powierzchni zrównań.

Z kolei Góry Kaczawskie zbudowane są ze skał metamorficznych: zieleńców, diabazów, fylitów, różnych odmian łupków serycytowych i serycytowo-kwarcowych, czasami z grafitem, marmurów (wapieni krystalicznych kalcytowych i dolomitowych), wapieni, porfiroidów, keratofirów. Lokalnie występujące różne odmiany amfibolitów i łupków łuszczkowych (na południowym wschodzie) oraz gnejsów i łupków łuszczkowych (na południowym zachodzie) należą do bloku karkonosko-izerskiego. Na podłożu metamorficznym zalegają skały osadowe: zlepieńce, piaskowce, mułowce, ilowce i wapień oraz skały wulkaniczne: porfiry, melafiry, diabazy, hornblendyt oraz bazalty powstałe w górnym karbonie, permie, górnej kredzie i trzeciorzędzie. Starsze skały krystaliczne przykryte są na stokach kenozoicznymi rumoszami skalnymi i glinami zboczowymi, a w obniżeniach piaskami i żwirami oraz lokalnie lessami. Wreszcie w dolinach rzek i potoków występują plejstoceńskie i holocenijskie osady: żwiry, piaski, muły (mady rzeczne).

Niewielka część gruntów nadleśnictwa w postaci silnie rozproszonych kompleksów leśnych znajduje się w zasięgu regionu Wzgórz Strzegomskich oraz Obniżenia Podsudeckiego. Wzgórze Strzegomskie są północno-zachodnim członem Przedgórza Sudeckiego, położonym na północ od doliny Strzegomki. Mają charakter granitowej intruzji w obrębie zmetamorfizowanych łupków paleozoicznych. Warstwa granitów jest przebita przez żyły trzeciorzędowych bazaltów, tworzących kulminację tych wzgórz. Brak osadów permu, triasu, jury i kredy świadczy o lądowym charakterze i dominacji procesów erozyjnych i denudacyjnych. Wietrzenie skał granitu, mające miejsce w trzeciorzędzie oraz późniejsza denudacja pokrywy zwietrzelinowej utworzyła specyficzny typ

rzeźby terenu, tworząc izolowane pagóry. Wznoszą się one wyspowo, pośród falistej równiny o wysokości 200-300 m n.p.m. Obniżenie Podsudeckie wypełniają osady trzeciorzędowe (głównie iły) i czwartorzędowe utwory glacialne, pochodzące ze zlodowacenia środkowopolskiego, głównie gliny zwałowe i piaski wodnolodowcowe. Wzdłuż dolin rzek wytworzyły się różne osady den dolinnych i tarasów najniższych.

III.9. WARUNKI HYDROLOGICZNE

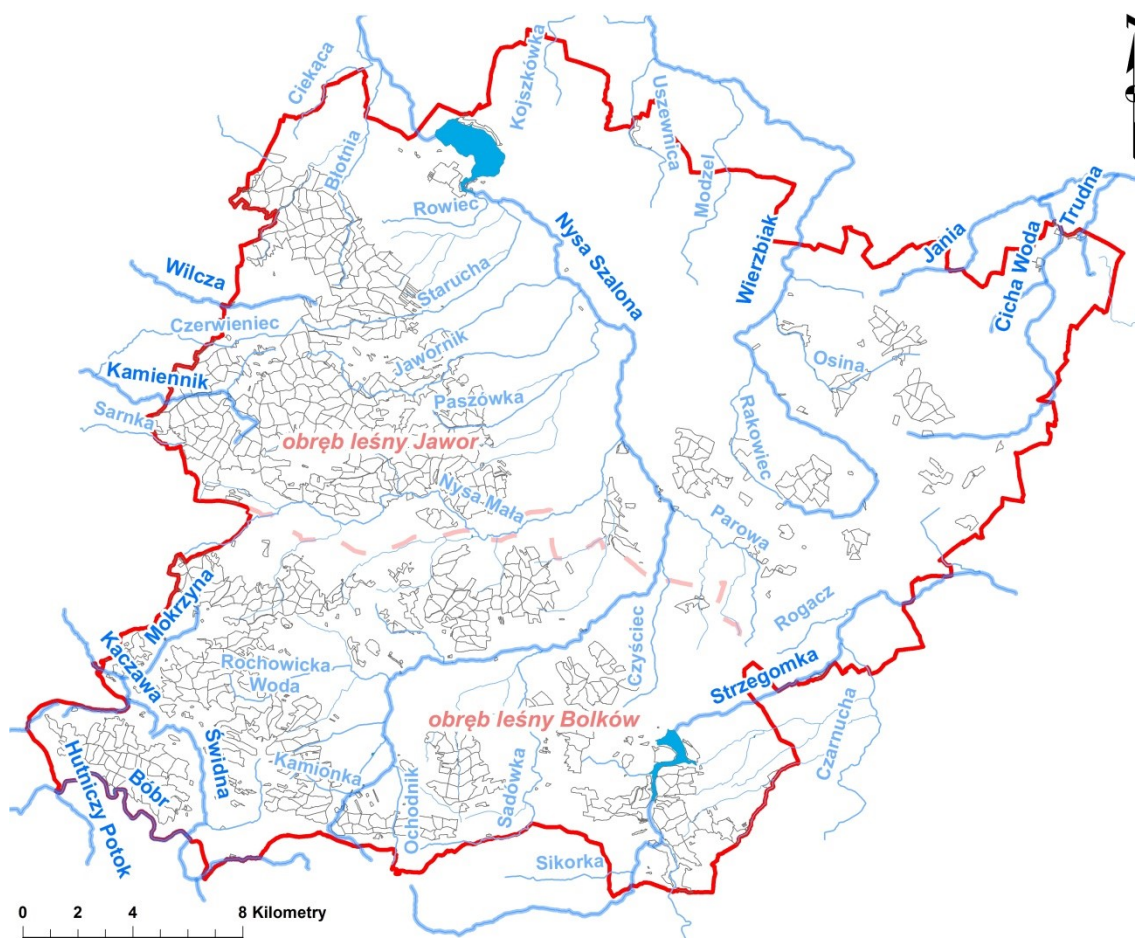
III.9.1. WODY POWIERZCHNIOWE

Zgodnie z podziałem hydrograficznym Polski (2007) teren nadleśnictwa położony jest w zlewni Bałtyku w dorzeczu Odry:

- I Odra
  - II Odra od Nysy Kłodzkiej do Baryczy (p)
    - III Bystrzyca
      - IV Strzegomka (Czarna Woda)
  - III Odra od Widawy do Kaczawy (l)
    - IV Cicha Woda
  - III Kaczawa
    - IV Kaczawa do Kamiennika (p), Kamiennik, Kaczawa od Kamiennika do Nysy Szalonej (p), Nysa Szalona, Wierzbiak
- II Bóbr
  - III Bóbr do Kamiennej (l)
    - IV Lesk, Bóbr od Leska do Łomnicy (l), Bóbr od Łomnicy do Kamiennej (l)

Główną rzeką przepływającą przez Nadleśnictwo Jawor jest Nysa Szalona, prawobrzeżny dopływ Kaczawy. Przez teren nadleśnictwa przepływa ona z południa w kierunku północno-zachodnim. Do największych bezpośrednich, lewobrzeżnych dopływów Nysy Szalonej należą: Starucha, Jawornik, Nysa Mała, Rochowicka Woda, natomiast jej prawobrzeżnymi dopływami są: Parowa, Sadówka, Czyściec. Dopływy prawobrzeżne są krótsze i mniej liczne. Do większych cieków przepływających przez teren nadleśnictwa należą również Strzegomka (przepływająca przez południowo-wschodnią część nadleśnictwa) i Bóbr (stanowiący południowo-zachodnią granicę nadleśnictwa). Na terenie nadleśnictwa znajduje się szereg źródeł. Do ważniejszych należą źródła następujących rzek i potoków: Wierzbiak, Cicha Woda, Wilcza, Kamiennik, Kaczawa.

Obszar nadleśnictwa należy do ubogich pod względem dużych naturalnych zbiorników wodnych, licznie występują tu małe stawy zlokalizowane w dolinach rzek. Występują tu sztuczne zbiorniki retencyjne zlokalizowane na Nysie Szalonej - Zbiornik Słup i na Strzegomce - Zbiornik Dobromierz.

Ryc. 7. Sieć hydrograficzna w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Jawor

III.9.2. WODY PODZIEMNE

W zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Jawor znajdują się jedynie niewielkie fragmenty dwóch głównych zbiorników wód podziemnych. Przy południowej granicy nadleśnictwa, w dolinie rzeki Bóbr zlokalizowany jest GZWP nr 343 „Dolina rzeki Bóbr (Marciszów)”, zaś przy północnej granicy nadleśnictwa, koło miejscowości Słup, położony jest GZWP nr 318 Lokalny Zbiornik Wód Podziemnych - „Zbiornik Słup-Legnica”.

III.10. GLEBY

Nadleśnictwo Jawor posiada szczegółowe opracowanie glebowo-siedliskowe, według którego na terenie Nadleśnictwa Jawor wyróżniono łącznie 12 typów i 26 podtypów gleb. Zgodnie z *Klasyfikacją gleb leśnych Polski (CILP 2000)* należą do nich:

Typ 2. Gleby inicjalne rumoszowe (IR)

Typ 3. Rankery (RN)

Podtyp 3.4 Rankery brunatne (RNbr)

Typ 10. Gleby brunatne (BR)

- Podtyp 10.1 Gleby brunatne właściwe (BRw)
  - Podtyp 10.3 Gleby brunatne wylugowane (BRwy)
  - Podtyp 10.4 Gleby brunatne kwaśne (BRk)
  - Podtyp 10.5 Gleby brunatne bielcowe (BRb)
  - Typ 11. Gleby płowe (P)
    - Podtyp 11.1 Gleby płowe właściwe (Pw)
    - Podtyp 11.2 Gleby płowe brunatne (Pbr)
    - Podtyp 11.4 Gleby płowe opadowoglejowe (Pog)
  - Typ 12. Gleby rdzawe (RD)
    - Podtyp 12.1 Gleby rdzawe właściwe (RDw)
    - Podtyp 12.2 Gleby rdzawe brunatne (RDbr)
    - Podtyp 12.3 Gleby rdzawe bielcowe (RDb)
  - Typ 16. Gleby opadowoglejowe (OG)
    - Podtyp 16.1 Gleby opadowoglejowe właściwe (OGw)
    - Podtyp 16.2 Gleby opadowoglejowe bielcowane (OGb)
    - Podtyp 16.5 Gleby stagnoglejowe torfiaste (OGSts)
    - Podtyp 16.6 Gleby amfiglejowe (OGam)
  - Typ 18. Gleby torfowe (T)
    - Podtyp 18.2 Gleby torfowe torfowisk przejściowych (Tp)
  - Typ 19. Gleby murszowe (M)
    - Podtyp 19.1 Gleby torfowo-murszowe (Mt)
  - Typ 20. Gleby murszowate (MR)
    - Podtyp 20.1 Gleby mineralno-murszowe (MRm)
    - Podtyp 20.2 Gleby murszowate właściwe (MRw)
    - Podtyp 20.3 Gleby murszaste (MRms)
  - Typ 21. Mady rzeczne (MD)
    - Podtyp 21.2 Mady rzeczne właściwe (MDw)
    - Podtyp 21.3 Mady rzeczne próchniczne (MDp)
    - Podtyp 21.4 Mady rzeczne brunatne (MDbr)
  - Typ 23. Gleby deluwialne (D)
    - Podtyp 23.3 Gleby deluwialne próchniczne (Dp)
    - Podtyp 23.4 Gleby deluwialne brunatne (Dbr)
  - Typ 25. Gleby industrioziemne i urbanoziemne (AU)
    - Podtyp 25.1 Gleby industrioziemne i urbanoziemne o niewykształconym profilu (AUi)
- Szczegółowe dane dotyczące podtypów gleb w powiązaniu z utworami geologicznymi i wyróżnionymi typami siedliskowymi lasu zawarte są w *Operacie siedliskowym dla Nadleśnictwa Jawor* (2016).

IV. FORMY OCHRONY PRZYRODY

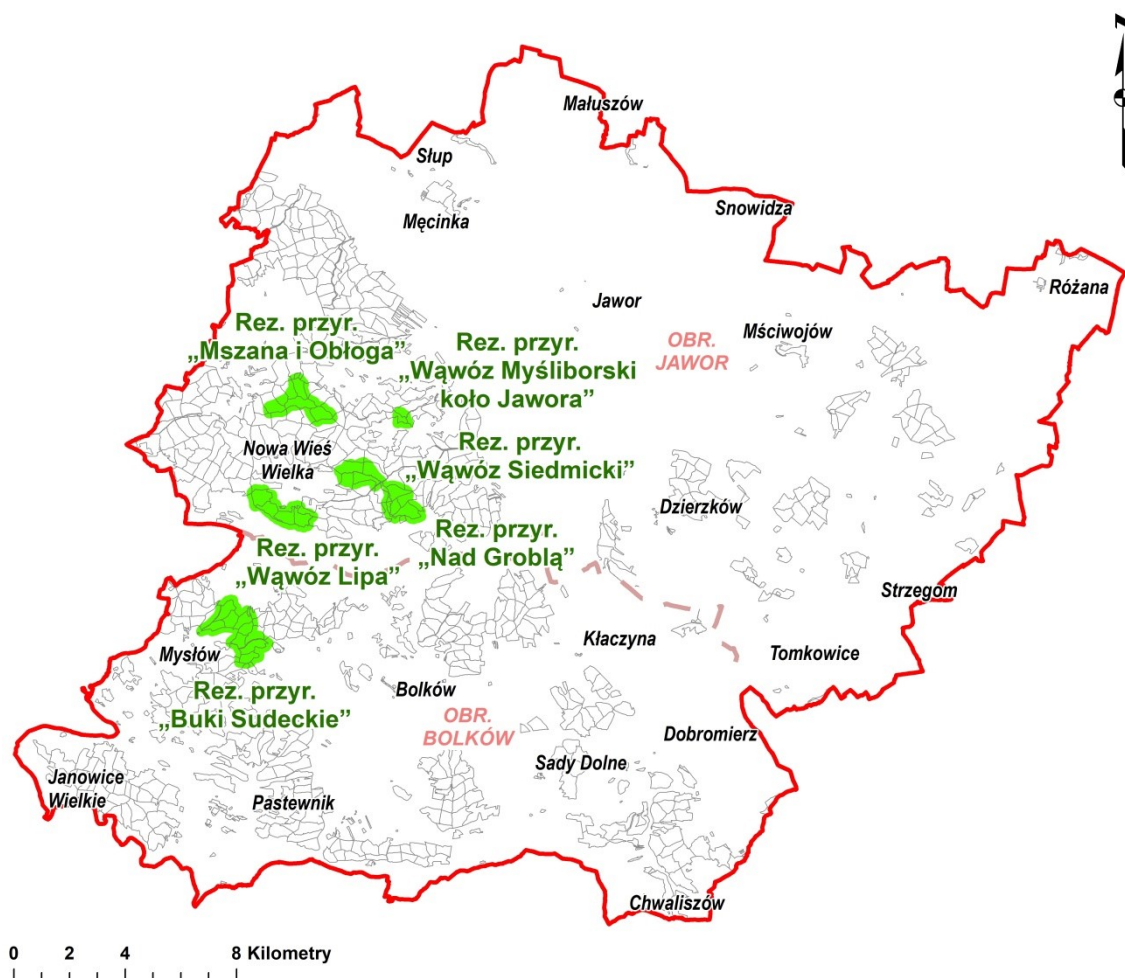
Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 roku *o ochronie przyrody* (tekst jednolity Dz. U. 2016 poz. 2134 z późn. zm.) ustanowiła następujące formy ochrony przyrody:

- parki narodowe,
- rezerваты przyrody,
- parki krajobrazowe,
- obszary chronionego krajobrazu,
- obszary Natura 2000,
- pomniki przyrody,
- stanowiska dokumentacyjne,
- użytki ekologiczne,
- zespoły przyrodniczo-krajobrazowe,
- ochrona gatunkowa roślin, zwierząt i grzybów.

W zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Jawor znajduje się: sześć rezerwatów przyrody – „Nad Groblą”, „Wąwóz Siedmicki”, „Wąwóz Lipa”, „Buki Sudeckie”, „Wąwóz Myśliborski koło Jawora” oraz „Mszana i Obłoga”, trzy parki krajobrazowe wraz z otuliną – Park Krajobrazowy „Chełmy”, Książański Park Krajobrazowy i Rudawski Park Krajobrazowy, Obszar Chronionego Krajobrazu „Góra Krzyżowa”, dwa obszary Natura 2000 mające znaczenie dla Wspólnoty – OZW Dobromierz PLH020034 i OZW Góry i Pogórze Kaczawskie PLH020037. Ponadto na gruntach w zarządzie nadleśnictwa zlokalizowanych jest 36 pomników przyrody, zaś poza nimi 90.

IV.1. REZERWATY PRZYRODY

Według ustawy o ochronie przyrody (tekst jednolity Dz. U. 2016 poz. 2134 z późn. zm.) rezerwat przyrody obejmuje *obszary zachowane w stanie naturalnym lub mało zmienionym, ekosystemy, ostoje i siedliska przyrodnicze, a także siedliska roślin, siedliska zwierząt i siedliska grzybów oraz twory i składniki przyrody nieożywionej, wyróżniające się szczególnymi wartościami przyrodniczymi, naukowymi, kulturowymi lub walorami krajobrazowymi* (art.13). Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa zlokalizowanych jest obecnie sześć rezerwatów przyrody: „Nad Groblą”, „Wąwóz Siedmicki”, „Wąwóz Lipa”, „Buki Sudeckie”, „Wąwóz Myśliborski koło Jawora” oraz „Mszana i Obłoga”.

Ryc. 8. Lokalizacja rezerwatów przyrody w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Jawor

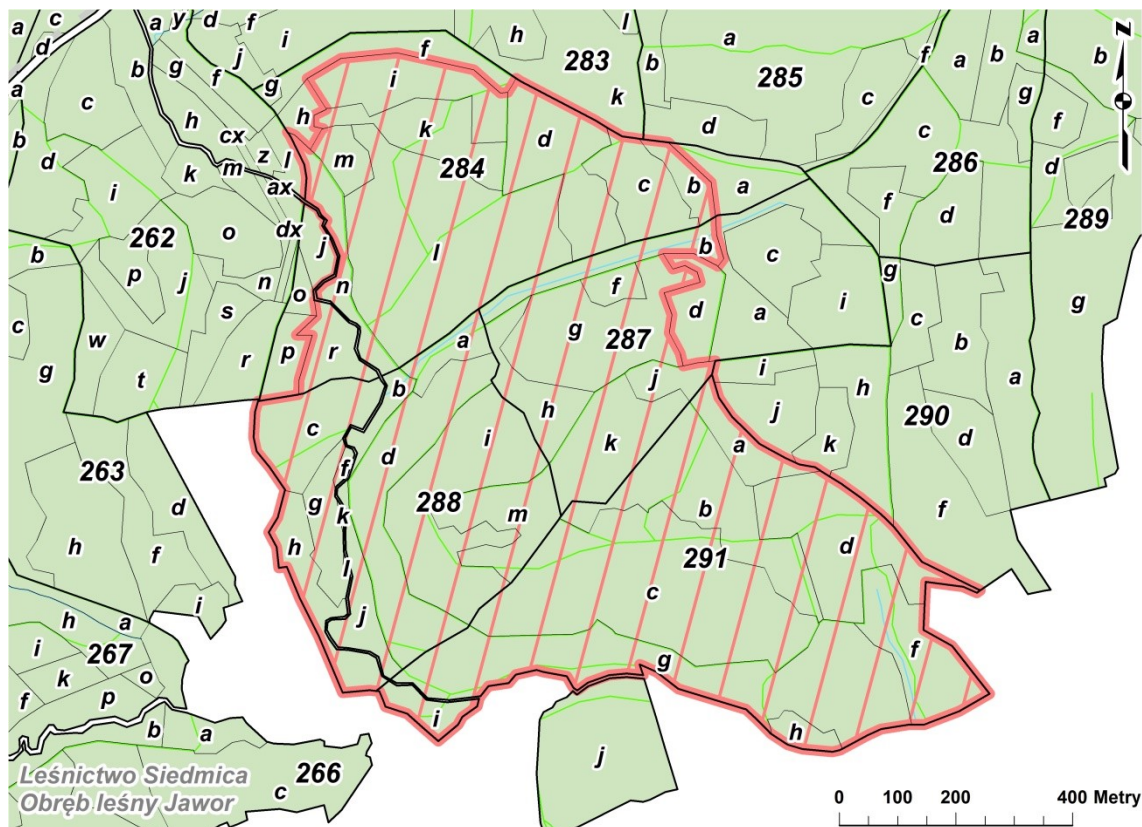
IV.1.1. ISTNIEJĄCE REZERWATY PRZYRODY

Rezerwat przyrody „Nad Groblą” został powołany Rozporządzeniem Wojewody Dolnośląskiego z dnia 5 stycznia 2001 r. w sprawie uznania za rezerwat przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2001 r. Nr 2 poz. 21). Kolejnymi aktami prawnymi w sprawie rezerwatu były: Zarządzenie Nr 7 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 15 lipca 2010 r. w sprawie uznania za rezerwat przyrody „Nad Groblą” (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2010 r. Nr 134 poz. 2067), zmienione Zarządzeniem nr 21 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 10 lutego 2011 r. (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2011 r. Nr 38 poz. 477). Zarządzeniem Nr 30 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 13 listopada 2014 r. dla rezerwatu ustanowiono zadania ochronne na okres 5 lat.

Rezerwat przyrody „Nad Groblą” stanowi obszar lasów i łąk o łącznej powierzchni **88,41 ha** położony na terenie gminy Paszowice, w powiecie jaworskim. Na stan 1 stycznia 2018 roku powierzchnia rezerwatu przyrody na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Jawor

wynosi 87,84 ha i obejmuje wydzielenia leśne: 284 b-d, i, k-n, r, ~c, 287 b, f-h, j, k, ~a, ~c, 288 a-m, ~a~g, 291 a-i, ~a~g, leśnictwa Siedmica, w obrębie leśnym Jawor. Różnice w łącznej powierzchni gruntów w zarządzie nadleśnictwa znajdujących się w granicach rezerwatu w stosunku do powierzchni rezerwatu podanej w akcie powołującym tę formę ochrony wynikają z geodezyjnej aktualizacji przebiegu granic poszczególnych wydziałów leśnych.

Ryc. 9. Lokalizacja rezerwatu przyrody „Nad Groblą” na tle podziału powierzchniowego nadleśnictwa

Celem ochrony rezerwatu jest zachowanie ze względów przyrodniczych, naukowych, dydaktycznych i krajobrazowych jednego z największych w Polsce skupień drzewiastych form brekinii na naturalnych stanowiskach z licznymi gatunkami roślin chronionych, położonego na różnych typach skał wulkanicznych. Rezerwat znajduje się w granicach parku Krajobrazowego „Chełmy” oraz obszaru Natura 2000 OZW Góry i Pogórze Kaczawskie PLH020037.

Cały teren rezerwatu podlega ochronie czynnej. Identyfikację i ocenę istniejących i potencjalnych zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych oraz sposoby eliminacji lub ograniczania tych zagrożeń i ich skutków, a także opis sposobów ochrony czynnej ekosystemów, z podaniem rodzaju, rozmiaru i lokalizacji poszczególnych zadań określa załącznik do Zarządzenia Nr 30 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 13 listopada 2014 r.

Charakterystyka przyrodnicza

Rezerwat obejmuje południowo-zachodnie stoki wzgórza „Nad Groblą” wraz z częścią doliny potoku Młynówka. Występują tu skały zieleńcowe, złożone z diabazów oraz łupków zieleńcowych. Szczególnie interesujące są rzadko spotykane formy tzw. law poduszkowych, powstałych w wyniku erupcji podmorskich wulkanów w paleozoiku. Głównymi zbiorowiskami roślinnymi rezerwatu są zbiorowiska leśne. Do najciekawszych należą zespoły naskalnej roślinności szczelinowych i suchych zboczy, zespół kwaśnej dąbrowy oraz ciepłolubna dąbrowa *Quercetalia pubescenti-petraeae*, sklasyfikowana jako podgórska dąbrowa brekiniowa *Sorbo torminalis-Quercetum*, występująca w Polsce tylko na Pogórzu Kaczawskim. Fitocenozę tę można odnotować głównie na nasłonecznionych zachodnich i południowych zboczach, w większości na podłożu bazaltowym lub zieleńcowym. Runo leśne jest przeważnie suche, ale z bogatą roślinnością. Można tutaj spotkać takie gatunki, jak: ciemiężyk białokwiatowy *Vincetoxicum hirundinaria*, groszek czerniejący *Lathyrus niger*, koniczyna dwukłosa *Trifolium alpestre*. Największe skupisko cennych, rzadkich lub chronionych roślin występuje na stokach południowych. W runie występuje m.in. miodownik melisowaty *Melittis melissophyllum*, przylaszczka pospolita *Hepatica nobilis*, paprotka zwyczajna *Polypodium vulgare*, podkolan biały *Platanthera bifolia*, kokoryczka wonna *Polygonatum odoratum*, kokoryczka wielokwiatowa *Polygonatum multiflorum*, lilia złotogłów *Lilium martagon*, naparstnica zwyczajna *Digitalis grandiflora*, wiciokrzew pomorski *Lonicera periclymenum*, pierwiosnek lekarski *Primula veris* oraz dzwonek wąskolistny *Campanula polymorpha*. W południowo-zachodnim fragmencie lasu znajduje się niewielki płat górsko-podgórskiego zboczowego lasu lipowo-jaworowego *Tilio plathyphyllis-Acerion pseudoplatani*, w którym występuje niewielka populacja cisa pospolitego *Taxus baccata*. W runie leśnym rośnie m.in. buławnik mieczolistny *Cephalanthera longifolia*, czerniec gronkowy *Actaea spicata*, jarząb brekinia *Sorbus torminalis*, rojownik pospolity *Jovibarba sobolifera* oraz naparstnica zwyczajna *Digitalis grandiflora* i purpurowa *D. purpurea*. Zachodnią granicę wyznacza potok Młynówka, na brzegach którego występują łągi olszowe i wierzbowe ze stosunkowo bogatą florą, m.in. knieć błotna *Caltha palustris*, niezapominajka błotna *Myosotis palustris*, kuklik zwisty *Geum rivale*, kosaciec żółty *Iris pseudacorus*. Centralną część rezerwatu porasta uboga gatunkowo monokultura świerka i sosny, o ubogim runie, gdzie rośnie m.in. konwalia majowa *Convallaria majalis*, borówka czarna *Vaccinium myrtillus*, a także kilka gatunków mchów. Do najcenniejszych elementów rezerwatu należą duże skupiska drzewiastych form jarzębu brekinii *Sorbus torminalis* na naturalnym stanowisku. Jest to jedno z największych skupisk tej rośliny w kraju, która centrum swojego występowania w Polsce ma właśnie na Pogórzu Kaczawskim. Rośnie on głównie na zachodnich i południowych zboczach. Występują tu także dwa pomniki przyrody ożywionej – aleja modrzewia europejskiego *Larix decidua* (9 szt.) w wieku około 120 lat oraz świerk pospolity *Picea abies* w wieku 180 lat.

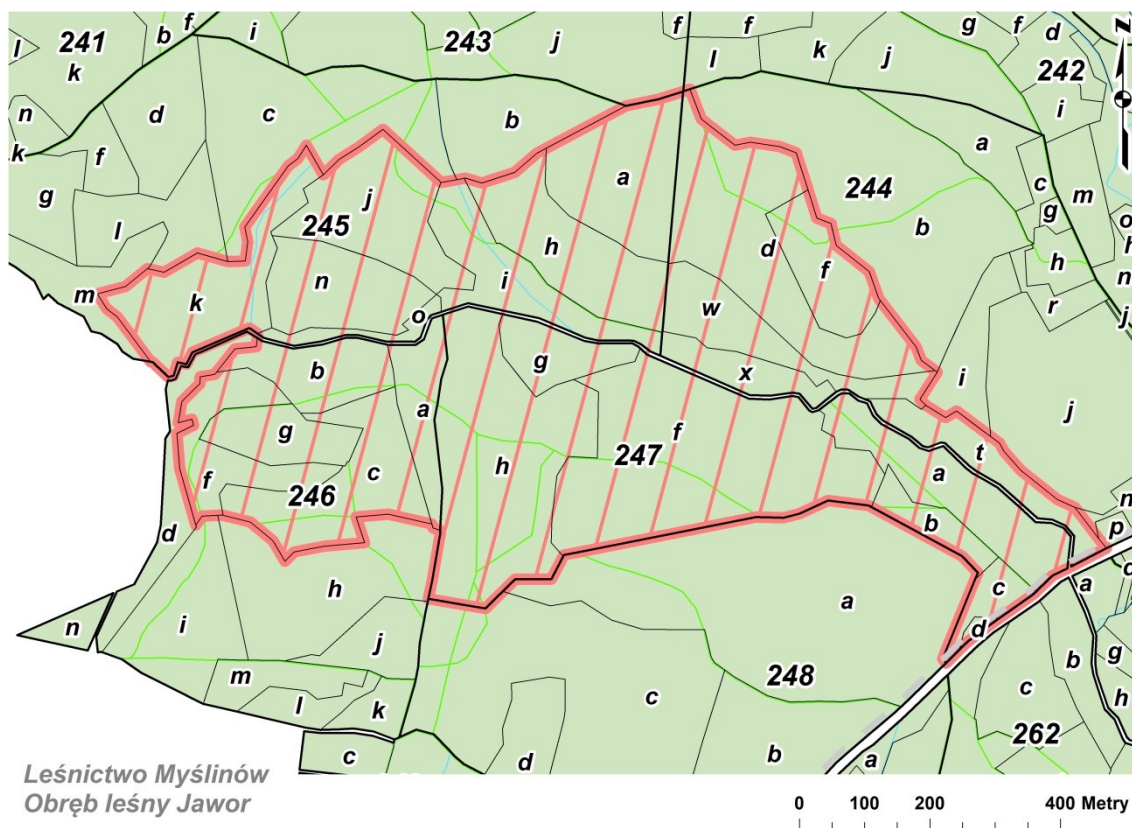
Ze względu na otaczające rezerwat rozległe tereny leśne występuje tu bogata fauna. Obok pospolitych gatunków zwierzyny łownej, w tym muflona *Ovis aries musimon*, cenne gatunki reprezentują: salamandra plamista *Salamandra salamandra* (w dolinie Młynówki), rzekotka drzewna *Hyla arborea*, żaba trawna *Rana temporaria*, ropucha szara *Bufo bufo*, ropucha zielona *Bufo viridis*, a także zaskroniec zwyczajny *Natrix natrix*, żmija zygzakowata *Vipera berus*, jaszczurka zwinka *Lacerta agilis* i jaszczurka żyworodna *Zootoca vivipara*. Z ornitofauny najcenniejszym gatunkiem jest trzmiełojad *Pernis apivorus*.

Tab. 8. Identyfikacja zagrożeń oraz opis sposobów ochrony czynnej ekosystemów na terenie rezerwatu przyrody „Nad Groblą” wg załącznika do Zarządzenia Nr 30 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 13.11.2014 r.

Identyfikacja i ocena istniejących i potencjalnych zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych	Sposoby eliminacji lub ograniczenia zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych oraz ich skutków	Opis sposobów ochrony czynnej ekosystemów		
		Rodzaj zadania	Rozmiar zadania	Lokalizacja zadania
Ekosystemy leśne i nieleśne				
Zanikanie na skutek sukcesji naturalnej gatunków roślin rzadkich i chronionych, występujących na naturalnych stanowiskach jarzęba brekinii, stanowiących cel ochrony przyrody rezerwatu.	Wykaszenie i odkrzaczanie powierzchni łąk stanowiących siedlisko 6510 Niżowe i świeże łąki użytkowane ekstensywnie.	Wykaszenie i odkrzaczanie powierzchni łąk (ręczne lub mechaniczne) w okresie jesiennym, tj. optymalnie we wrześniu. Koszenie należy prowadzić od środka, kierując się do zewnątrz. Pozyskaną biomasę należy usunąć z rezerwatu w ciągu 14 dni od skoszenia. Należy pozostawiać 5-10% powierzchni nieskoszonej, co roku w innym miejscu.	1,24 ha	oddział: 288 h wg stanu na 1.01.2018 oddział: 288 g
Zanikanie osobników jarzęba brekinii – głównego celu ochrony rezerwatu, na skutek niedostatecznej ilości światła.	Wycinka drzew zagłuszających (zaczerniających) osobniki jarzęba brekinii przez otaczające drzewa. Coroczny monitoring populacji jarzęba brekinii, polegający na prowadzeniu obserwacji zmian w rozwoju doświetlonych osobników.	Wycinka pojedynczych drzew (głównie dęb odroślowy) w miejscach najliczniejszego występowania gatunku, z pozostawieniem martwego drewna na terenie rezerwatu do naturalnej mineralizacji. Wycinkę należy prowadzić w okresie pozaletnim ptaków, tj. od 15 sierpnia do 31 marca.	Maksymalnie 40 sztuk (po 10 sztuk na oddział), po ustaleniu lokalizacji z Regionalnym Dyrektorem Ochrony Środowiska we Wrocławiu. Monitoring należy prowadzić na terenie całego rezerwatu.	oddziały: 284, 287, 288 i 291 wg stanu na 1.01.2018 oddziały: 284, 287, 288 i 291

Rezerwat przyrody „Wąwóz Siedmicki” został powołany Rozporządzeniem Wojewody Dolnośląskiego z dnia 5 stycznia 2001 r. w sprawie uznania za rezerwat przyrody (Dz. Urz. z 2001 r. Nr 2 poz. 20). Kolejnymi aktami prawnymi w sprawie rezerwatu były: Zarządzenie Nr 5 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 15 lipca 2010 r. w sprawie uznania za rezerwat przyrody „Wąwóz Siedmicki” (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2010 r. Nr 134 poz. 2065), zmienione Zarządzeniem Nr 19 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 10 lutego 2011 r. (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2011 r. Nr 38 poz. 475) oraz Zarządzeniem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska

we Wrocławiu z dnia 11 lipca 2014 r. (Dz. Urz. Woj. Doln. z dnia 15 lipca 2014 r. poz. 3246). Zarządzeniem Nr 28 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 4 listopada 2014 r. dla rezerwatu ustanowiono zadania ochronne na okres 5 lat.

Ryc. 10. Lokalizacja rezerwatu przyrody „Wąwóz Siedmicki” na tle podziału powierzchniowego nadleśnictwa

Rezerwat przyrody „Wąwóz Siedmicki” stanowi obszar lasów i łąk o łącznej powierzchni **68,7610 ha**, położony na terenie gminy Paszowice, w powiecie jaworskim. Na stan 1 stycznia 2018 roku powierzchnia rezerwatu przyrody na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Jawor wynosi 68,00 ha i obejmuje wydzielania leśne: 244 d, f, t, w, x, 245 a, h-k, n, o, 246 a-c, f, g, ~a, 247 a-h, leśnictwa Myślinów, w obrębie leśnym Jawor. Różnice w łącznej powierzchni gruntów w zarządzie nadleśnictwa znajdujących się w granicach rezerwatu w stosunku do powierzchni rezerwatu podanej w akcie powołującym tę formę ochrony wynikają z geodezyjnej aktualizacji przebiegu granic poszczególnych wydzieleń leśnych.

Celem ochrony rezerwatu jest zachowanie ze względów przyrodniczych, naukowych, dydaktycznych, krajobrazowych i turystycznych zbiorowisk roślinnych, a zwłaszcza fitocenozy łąkowych z wieloma gatunkami chronionymi i rzadkimi gatunkami roślin. Rezerwat znajduje się w granicach Parku Krajobrazowego „Chelmy” oraz obszaru Natura 2000 OZW Góry i Pogórze Kaczawskie PLH020037. Cały teren rezerwatu podlega ochronie czynnej. Identyfikację i ocenę istniejących i potencjalnych zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych oraz sposoby eliminacji lub ograniczania tych zagrożeń i ich skutków, a także opis sposobów

ochrony czynnej ekosystemów, z podaniem rodzaju, rozmiaru i lokalizacji poszczególnych zadań określa załącznik do Zarządzenia Nr 28 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 4 listopada 2014 r.

Charakterystyka przyrodnicza

Rezerwat obejmuje swym zasięgiem Wąwóz Siedmicki z przepływającym przez niego potokiem Młynówka i okalającymi go zboczami. Jest to wąwóz o stosunkowo zróżnicowanej rzeźbie, posiadający zarówno łagodne jak i strome zbocza z licznymi wychodniami skalnymi i śladami aktywności wulkanicznej. Powstał dzięki erozji rzecznej przy udziale potoku Młynówka, który przez tysiące lat wymywał glebę i wcinał się w skalne podłoże. Wąwóz budują głównie skały zieleńcowe, pochodzące ze staropaleozoicznej aktywności podmorskich wulkanów, tworzące liczne wychodnie skalne, stoki, piargi i poduszki wulkaniczne.

W rezerwacie występuje bardzo zróżnicowana mozaika środowisk, składająca się z kilku typów lasów i terenów bezleśnych. Największy obszar stanowią acydofilne dąbrowy ze związku *Quercion robori-petraeae*, obejmujące strome zbocza północne i południowo-wschodnie. Składają się głównie ze skarłatych dębów o powykręcanych i zniekształconych konarach, co spowodowane jest ciężkimi warunkami środowiskowymi. Występuje tu ubogie i skaliste podłoże, a strome zbocza powodują, iż opadowa woda szybko spływa w dół wąwozu pozostawiając suchą glebę. Pomimo tego, dąbrowy leżące u podnóża, blisko strumienia charakteryzują się bogatym runem składającym się głównie z wiosennych geofitów, takich jak przylaszczka pospolita *Hepatica nobilis*, kopytnik pospolity *Asarum europaeum*, groszek pachnący *Lathyrus odoratus*, fiołek leśny *Viola reichenbachiana* i fiołek Rivina *V. riviniana*, wawrzynek wilczczyko *Daphne mezereum*, naparstnica purpurowa *Digitalis purpurea*, zawilec gajowy *Anemone nemorosa*, kokorycz pusta *Corydalis cava* i łuskiewnik różowy *Lathraea squamaria*. Latem zakwita kilka gatunków storczykowatych: gnieźnik leśny *Neottia nidus-avis*, buławnik mieczolistny *Cephalanthera longifolia* i kruszczyk szerokolistny *Epipactis helleborine*. W zabagnionych miejscach w południowo-wschodniej części rezerwatu wykształciły się niewielkie fragmenty łągu jesionowo-olszowego, po sztucznym wprowadzeniu olszy czarnej i olszy szarej na porzucony użytek zielony. W runie leśnym obserwuje się występowanie licznych gatunków łąkowych, takich jak: jaskier ostry *Ranunculus acris*, wyczyniec łąkowy *Alopecurus pratensis*, firletka poszarpana *Lychnis flos-cuculi*. Zaznacza się tu również pewien udział roślin nitrofilnych. W zachodniej części rezerwatu zlokalizowane są przeważnie drzewostany świerkowe, zajmujące zazwyczaj dosyć strome zbocza o ekspozycji północnej i południowej. Ich runo jest bardzo ubogie i składa się z niewielu gatunków roślin, takich jak: szczawik zajęczy *Oxalis acetosella*, trzcinnik leśny *Calamagrostis arundinacea*, konwalijka dwulistna *Majanthemum bifolium*, gdzieniegdzie starzec Fuchsa *Senecio fuchsii*. W części południowo-wschodniej rezerwatu oraz w zachodniej części wokół Młynówki występują niewielkie płyty zbiorowisk nieleśnych,

głównie ziólorośla *Phalarido-Petasitetum hybridi*, łąki trzęślicowe *Molinietum caeruleae*. Występują tu, właściwe łąkom trzęślicowym, coraz rzadsze gatunki – kosaciec syberyjski *Iris sibirica*, mieczyk dachówkowaty *Gladiolus imbricatus*, pełnik europejski *Trollius europaeus*, kukulka Fuchsa *Dactylorhiza fuchsii*, kukulka szerokolistna *Dactylorhiza majalis*, a także firletka poszarpana *Lychnis flos-cuculi*, kniec błotna *Caltha palustris*. W niektórych, bardziej wilgotnych miejscach, położonych bliżej potoku znajdują się bardzo małe fragmenty nawiązujące do zióloroślowego zespołu *Filipendulo-Geranium palustris* z dominacją wiązówki błotnej *Filipendula ulmaria* i bodziszka błotnego *Geranium palustre*. W skalistych miejscach, na stromych ścianach wąwozu rozwijają się fragmenty płatów zaliczone do zespołu *Hypno-Polypodietum*. Występują one w skałach, częściowo w szczelinach skalnych, zajmując niewielkie powierzchnie. W skład omawianej fitocenozy wchodzi 15 gatunków roślin, głównie mchy i paprocie. Ogólnie flora rezerwatu jest reprezentowana przez około 270 gatunków z 54 rodzin, z czego 19 objętych jest ochroną.

Faunę rezerwatu reprezentują liczni przedstawiciele ssaków, ptaków i bezkręgowców. Salamandra plamista *Salamandra salamandra* corocznie odbywa tu gody i składa skrzek w wodach Młynówki. Wśród rzadkich gatunków ptaków stwierdzono tutaj pliszkę górską *Motacilla cinerea*, gila *Pyrrhula pyrrhula*, czyża *Spinus spinus* oraz dzięcioła średniego *Dendrocopos medius*. Występują tu też introdukowane muflony (źródło: Berdowski i Migoń 1993).

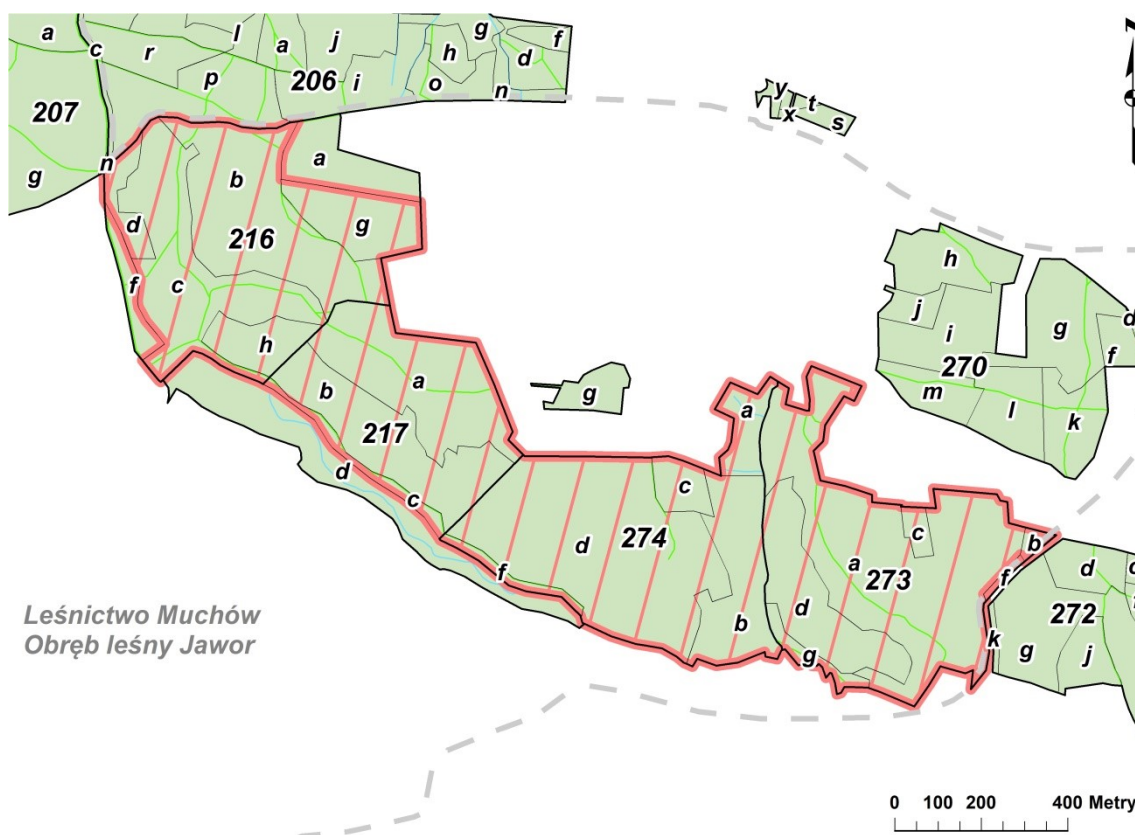
Tab. 9. Identyfikacja zagrożeń oraz opis sposobów ochrony czynnej ekosystemów na terenie rezerwatu przyrody „Wąwóz Siedmicki” wg załącznika do Zarządzenia Nr 28 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 4.11.2014 r.

Identyfikacja i ocena istniejących i potencjalnych zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych	Sposoby eliminacji lub ograniczania zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych oraz ich skutków	Opis sposobów ochrony czynnej ekosystemów		
		Rodzaj zadania	Rozmiar zadania	Lokalizacja zadania
Ekosystemy leśne i nieleśne				
Zanikanie na skutek sukcesji naturalnej cennych zbiorowisk roślinnych – zwłaszcza fitocenozy łąkowych z wieloma gatunkami chronionymi i rzadkimi, stanowiących cel ochrony przyrody rezerwatu	Wykaszenie i odkrzaczanie powierzchni łąk trzęślicowych zespołu <i>Molinion</i> (siedlisko przyrodnicze 6410 Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe)	Wykaszenie oraz usuwanie siewek drzew i zakrzaczeń (ręcznie lub mechanicznie) – w terminie od 15 września do 31 października. Koszenie należy prowadzić od środka, kierując się do zewnątrz. Pozyskaną biomasę należy usunąć z rezerwatu w ciągu 14 dni od skoszenia. Należy pozostawiać 5-10% powierzchni nieskoszonej, co roku w innym miejscu.	2,1 ha	oddziały leśne: 244 x, 247 c wg stanu na 1.01.2018 oddziały leśne: 244 x, 247 c
	Wykaszenie i odkrzaczanie powierzchni luk w drzewostanie powstałych na skutek naturalnie wydzielających się olch.	Wykaszenie oraz usuwanie niewielkich siewek drzew oraz zakrzaczeń – ręcznie, w okresie jesiennym. Pozyskaną biomasę należy usunąć z rezerwatu w ciągu 14 dni od skoszenia.	0,25 ha	oddziały leśne: 247 a, 247 b wg stanu na 1.01.2018 oddziały leśne: 247 a, 247 b

Identyfikacja i ocena istniejących i potencjalnych zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych	Sposoby eliminacji lub ograniczania zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych oraz ich skutków	Opis sposobów ochrony czynnej ekosystemów		
		Rodzaj zadania	Rozmiar zadania	Lokalizacja zadania
	Wykasanie i odkrzaczanie powierzchni ziołorośli w obrębie doliny rzecznej (siedlisko przyrodnicze 6430 Ziołorośla górskie i ziołorośla nadrzeczne).	Wykasanie i odkrzaczanie powierzchni ziołorośli (ręcznie lub mechanicznie) po 1 września oraz usuwanie siewek drzew i zakrzaczeń – w tym usuwanie obcych siedliskowo i geograficznie gatunków zaburzających strukturę siedliska – tj. rdestowców i nawłoci. Pozyskaną biomasę należy usunąć z rezerwatu w ciągu 14 dni od skoszenia.	wg potrzeb	oddziały leśne: 247 a, 247 g, 247 n wg stanu na 1.01.2018 oddziały leśne: 247 a, 247 g, 247 h

Rezerwat przyrody „Wąwóz Lipa” został powołany Zarządzeniem Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 12 listopada 1996 r. w sprawie uznania za rezerwat przyrody (M.P. z 1996 r. nr 75 poz. 694). Kolejnymi aktami prawnymi w sprawie rezerwatu były: Zarządzenie Wojewody Dolnośląskiego z dnia 28 grudnia 2001 r. w sprawie ogłoszenia wykazu rezerwatów przyrody utworzonych do dnia 31 grudnia 1998 r. na terenie województwa dolnośląskiego (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2001 r. Nr 172 poz. 3104), Rozporządzenie Wojewody Dolnośląskiego z dnia 14 lutego 2002 r. w sprawie powiększenia rezerwatu przyrody „Wąwóz Lipa” (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2002 r. Nr 24 poz. 573) oraz Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 17 kwietnia 2014 r. w sprawie rezerwatu przyrody „Wąwóz Lipa” (Dz. Urz. Woj. Doln. z dnia 18 kwietnia 2014 r. poz. 2025). Rezerwat nie posiada planu ochrony ani ustanowionych zadań ochronnych. Rezerwat przyrody „Wąwóz Lipa” stanowi obszar lasu o łącznej powierzchni **101 ha**, położony na terenie gmin Bolków i Paszowice, w powiecie jaworskim. Na stan 1 stycznia 2018 roku powierzchnia rezerwatu przyrody na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Jawor wynosi 101 ha i obejmuje wydzielania leśne: 216 b-d, g, h, ~c, ~d, 217 a-c, ~a~c, 273 a-d, g, 274 a-f, ~a, leśnictwa Muchów, w obrębie leśnym Jawor.

Celem ochrony rezerwatu jest zachowanie ze względów naukowych, dydaktycznych i krajobrazowych naturalnych lasów oraz zbiorowisk naskalnych wraz z różnymi typami pomnikowych głązów narzutowych. Rezerwat znajduje się w granicach Parku Krajobrazowego „Chelmy” oraz obszaru Natura 2000 OZW Góry i Pogórze Kaczawskie PLH020037.

Ryc. 11. Lokalizacja rezerwatu przyrody „Wąwóz Lipa” na tle podziału powierzchniowego nadleśnictwa

Charakterystyka przyrodnicza

Rezerwat obejmuje teren Wąwozu Lipa, a także zbocza Nowowiejskiej Góry wzdłuż Nysy Małej. Ochroną objęty jest najbardziej skalisty odcinek północnego uskoku Świerzawy z najefektowniejszymi punktami widokowymi. Wąwóz Lipa podzielony jest na trzy odcinki: dolny (100 m), środkowy (300 m) i górny (150 m), które różnią się morfologią. Odcinek dolny charakteryzuje się małą ilością wychodni skalnych i akumulacyjnym charakterem dna. Środkowy odcinek jest najbogatszy w wychodnie skalne, zarysowane jako ostrogi do 15-30 m długości (najdłuższe po 40 m) i do 12 m wysokości, posiada też najbardziej urozmaiconą rzeźbę. Najbardziej charakterystycznym rysem górnego odcinka jest wzrost szerokości dna do 40 m oraz mniejsze nachylenia zboczy ze sporadycznie tylko występującymi wychodniami skalnymi. W tym to odcinku licznie występują eratyki skał skandynawskich i pseudoeratyki z Pogórza Kaczawskiego i Przedgórze Sudeckiego osiągające znaczne rozmiary (nawet do 6 m obwodu). U podstawy uskoku płynie Potok Rogoźniczański wpadający we wschodniej części rezerwatu do Nysy Małej, która jest jedynym ciekim stałym na terenie rezerwatu. Pozostałe mniejsze potoki na terenie rezerwatu w czasie dłużej trwających niedoborów opadów wysychają.

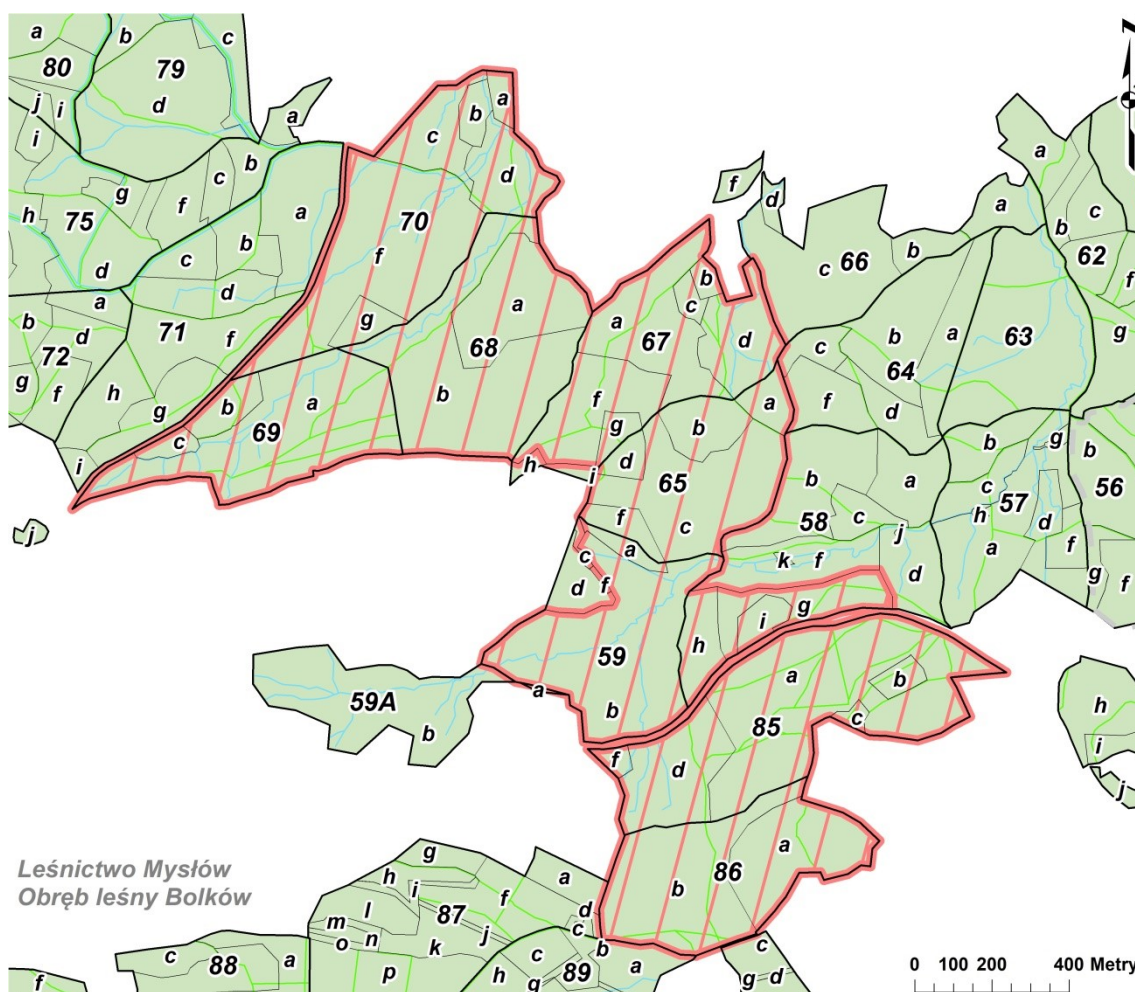
Fot. 1. Rezerwat przyrody „Wąwóz Lipa” (fot. W. Dempniak, 2016)

Według przeprowadzonych w latach 1993 i 1999 badań, flora rezerwatu liczy 302 gatunki roślin naczyniowych, w tym 26 gatunków drzew w różnej fazie rozwojowej, 25 gatunków krzewów oraz 251 gatunków roślin zielnych. Wśród zbiorowisk roślinnych można tutaj wyróżnić ciepłolubny wariant kwaśnej dąbrowy *Luzulo luzuloidis-Quercetum petraeae*, występujący na południowych stokach, wykazujący charakter lasu świetlistego. Cechuje go prześwietlony drzewostan budowany wyłącznie przez dąb bezszypułkowy. Miejscami drzewostan jest karłowaty i osiąga wysokość jedynie 5-6 m, pomimo wieku powyżej 80 lat. Na opisywanym terenie można spotkać szereg cennych gatunków roślin, tj.: kokorycz wątła *Corydalis intermedia*, fiołek przedziwny *Viola mirabilis*, podkolan biały *Platanthera bifolia*, buławnik mieczolistny *Cephalanthera longifolia*, b. wielkokwiatowy *Cephalanthera damasonium*, cis pospolity *Taxus baccata*, kruszczyk siny *Epipactis purpurata*, pierwiosnek wyniosły *Primula elatior*, naparstnica zwyczajna *Digitalis grandiflora*, ukwap dwupienny *Antennaria dioica*, a także jarząb brekinia *Sorbus torminalis*. W wyższych partiach drzewostan przechodzi w wilgotniejszy wariant kwaśnej dąbrowy *Calamagrostio arundinaceae-Quercetum petraeae*, na wierzchowinie z konwaliają majową *Convallaria majalis*, kopytnikiem pospolitym *Asarum europaeum* oraz rzadką wyką grochową *Vicia pisiformis*. W centralnej części, we właściwym Wąwozie Lipa, któremu zawdzięcza nazwę cały chroniony teren, występuje zboczowy las grądowy *Aceri-Tilietum*, charakteryzujący się starymi, okazałymi drzewami oraz bogatym w gatunki runem leśnym. Można tutaj spotkać m.in. storczyki – gnieźnika leśnego *Neottia nidus-avis* i kruszczyka szerokolistnego *Epipactis helleborine*, a także wawrzynka wilczelyko *Daphne mezereum*, lilię złotogłów *Lilium martagon*, paprotnika kolczystego *Polystichum aculeatum* i wykę leśną *Vicia sylvatica*. Na wychodniach skalnych można napotkać zbiorowiska paproci szczelinowych w zespole

Asplenietum trichomano-rutae-murariae z zanokcicą murową *Asplenium ruta-muraria*, zanokcicą skalną *Asplenium trichomanes* i paprotnicą kruchą *Cystopteris fragilis*. Na zacienionych partiach skał, o ekspozycji północnej rozwija się zespół *Hypno-Polypodietum* z paprotką zwyczajną *Polypodium vulgare* i rokietem cyprysowym *Hypnum cupressiforme*, knotnikiem zwisłym *Pohlia nutans* i widłozębem miotłowym *Dicranum scoparium*. Najsilniej nasłonecznione, południowe zbocza skał zajmuje zespół zanokcicy północnej *Asplenietum septentrionali-adianti-nigri*, gdzie oprócz niej spotkamy rozchodnika wielkiego *Sedum maximum*. Do najbardziej efektywnych zbiorowisk, szczególnie wczesną wiosną, należy łąg wiązowo-jesionowy *Ficario-Ulmetum minoris* porastający podstawę wzgórza wokół strumienia Nysy Małej. W marcu i kwietniu runo jest usiane całymi łanami wczesnowiosennych geofitów, takich jak śnieżyca wiosenna *Leucoium vernum*, śnieżyczka przebiśnieg *Galanthus nivalis*, kokorycz pusta *Corydalis cava*, zawilec gajowy *Anemone nemorosa*, ziarnopłon wiosenny *Ficaria verna* i lepiężnik biały *Petasites albus*. Latem rozkwita świerząbek orzęsiony *Chaerophyllum hirsutum* i chroniony kruszczyk szerokolistny *Epipactis helleborine*. Jedynym zbiorowiskiem łąkowym jest kadłubowe zbiorowisko ze związku *Molinion*. Łąka ta porasta północno-wschodni skraj rezerwatu. Najważniejszymi z punktu ochrony przyrody zwierzętami rezerwatu przyrody „Wąwóz Lipa” są salamandra plamista *Salamandra salamandra* i popielica *Glis glis*.

Rezerwat przyrody „Buki Sudeckie” został powołany Zarządzeniem Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 31 grudnia 1993 r. w sprawie uznania za rezerwat przyrody (M.P. z 1994 r. nr 4 poz. 22). Kolejnymi aktami prawnymi w sprawie rezerwatu były: Zarządzenie Wojewody Dolnośląskiego z dnia 28 grudnia 2001 r. w sprawie ogłoszenia wykazu rezerwatów przyrody utworzonych do dnia 31 grudnia 1998 r. na terenie województwa dolnośląskiego (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2001 r. Nr 172 poz. 3104) oraz Zarządzenie Nr 7 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 2 stycznia 2013 r. w sprawie rezerwatu przyrody „Buki Sudeckie” (Dz. Urz. Woj. Doln. z dnia 8 stycznia 2013 r. poz. 92). Zarządzeniem Nr 28 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 11 września 2015 r. dla rezerwatu ustanowiono zadania ochronne na okres 5 lat.

Rezerwat przyrody „Buki Sudeckie” stanowi obszar lasu o łącznej powierzchni **174,42 ha**, położony na terenie gminy Bolków, w powiecie jaworskim. Na stan 1 stycznia 2018 roku powierzchnia rezerwatu przyrody na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Jawor wynosi 174,42 ha i obejmuje wydzielania leśne: 58 g-i, 59 a-b, ~a~f, 65 a-f, ~a~c, 67 a-g, ~a, ~b, 68 a, b, ~a, ~b, 69 a-c, ~a, ~b, 70 a-g, ~a~h, 85 a-f, 86 a, b, ~a, leśnictwa Mysłów, w obrębie leśnym Bolków.

Ryc. 12. Lokalizacja rezerwatu przyrody „Buki Sudeckie” na tle podziału powierzchniowego nadleśnictwa

Celem ochrony rezerwatu jest zachowanie ze względów naukowych i dydaktycznych zbiorowiska leśnego reprezentującego bogaty florystycznie las bukowy. Rezerwat znajduje się w granicach obszaru Natura 2000 OZW Góry i Pogórze Kaczawskie PLH020037. Cały teren rezerwatu podlega ochronie czynnej. Identyfikację i ocenę istniejących i potencjalnych zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych oraz sposoby eliminacji lub ograniczania tych zagrożeń i ich skutków, a także opis sposobów ochrony czynnej ekosystemów, z podaniem rodzaju, rozmiaru i lokalizacji poszczególnych zadań określa załącznik do Zarządzenia Nr 28 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 11 września 2015 r.

Charakterystyka przyrodnicza

Rezerwat obejmuje wschodnie zbocza Góry Głogowiec (535 m n.p.m.), północne zbocza Rakarni (548 m n.p.m.) i zachodnie fragmenty Księżej Góry. Wzgórza rezerwatu zbudowane są ze staropaleozoicznych skał metamorficznych pochodzenia osadowego. Składają się głównie z łupków serycytowych, łupków albitowo-serycytowych (tzw. łupki radzimowickie) oraz fylitów. Z innych skał na uwagę zasługują kambryjskie wapienie krystaliczne (zwane wapieniami wojcieszowskimi). Prawie cały teren rezerwatu porośnięty

jest przez zbiorowiska leśne, wśród których dominują drzewostany liściaste. Pozostałe to drzewostany świerkowe i lasy mieszane. Wśród lasów liściastych wyróżnić można: buczyny, lasy jesionowe oraz dąbrowy. W okresie wiosennym, najbardziej efektowny jest podzespół żyźnej buczyny sudeckiej z czosnkiem niedźwiedzim *Dentario enneaphylli-Fagetum allietosum*, która porasta zachodnie zbocza Rakarni w południowo-zachodniej części rezerwatu. Czosnkowi towarzyszy kilka innych gatunków, jak: konwalia majowa *Convallaria majalis*, zawilec gajowy *Anemone nemorosa*, kopytnik pospolity *Asarum europaeum*, przytulia wonna *Galium odoratum* i żywiec dziewięciolistny *Dentaria enneaphyllos*. Żyźna buczyna sudecka *Dentario enneaphylli-Fagetum* rośnie płatowo w całym rezerwacie, z czego najwięcej jest jej w części środkowej i południowej. Oprócz wcześniej wymienionych gatunków, możemy tutaj napotkać m.in. kukułkę plamistą *Dactylorhiza maculata*, kukułkę Fuchsa *Dactylorhiza fuchsii*, buławnika mieczolistnego *Cephalanthera longifolia*, kruszczyka szerokolistnego *Epipactis helleborine*, pokrzyk wilczą jagodę *Atropa belladonna* oraz sromotnika smrodliwego *Phallus impudicus*. W północnej części rezerwatu występuje zespół podgórskiego łągu jesionowego *Carici remotae-Fraxinetum*, z panującym w nim jesionem z domieszką jaworu, lipy, buku, klonu i olchy. Z gatunków krzewiastych pospolicie występuje głóg, leszczyna i wawrzynek wilczyko *Daphne mezereum*. Runo leśnego charakteryzuje się dużym bogactwem gatunkowym. Oprócz pospolitych taksonów jak pokrzywa, kopytnik pospolity *Asarum europaeum*, jaskier wielokwiatowy *Ranunculus polyanthemos*, podagrycznik pospolity *Aegopodium podagraria*, niecierpek pospolity *Impatiens noli-tangere*, możemy tutaj napotkać rzadkie lub chronione: kuklik pospolity *Geum urbanum*, kukułka plamista *Dactylorhiza maculata*, goryczuszka orzęsiona *Gentianella ciliata*, konwalia majowa *Convallaria majalis*, przylaszczka pospolita *Hepatica nobilis*. Pozostałe zbiorowiska leśne mają charakter zbiorowisk zastępczych.

Wśród niewielkich powierzchni nieleśnych w rezerwacie łąki reprezentuje zespół rajgrasu wyniosłego *Arrhenatheretum elatioris*, skupiony w niewielkim płacie północno-wschodniej części rezerwatu z charakterystycznymi gatunkami takimi jak rajgras wyniosły *Arrhenatherum elatius*, dzwonek rozpierzchły *Campanula patula*, szczaw rozpierzchły *Rumex thyrsoiflorus*, przytulia pospolita *Galium mollugo*, bodziszek łąkowy *Geranium pratense* i świetlik łąkowy *Euphrasia rostkoviana*. Z chronionych roślin można wymienić zimowita jesiennego *Colchicum autumnale*. Ogółem spotkać tutaj można około 284 gatunki roślin naczyniowych, reprezentujących 54 rodziny. Najliczniejsze są trawy (33 gatunków), astrowate (26 gatunków) i różowate (17 gatunków).

Fauna rezerwatu jest umiarkowanie bogata. Ze względu na dużą powierzchnię i bezpośrednie sąsiedztwo z innymi kompleksami leśnymi występują tutaj liczne ssaki, głównie łowne oraz inne cenne gatunki, jak: popielica, orzesznica, gronostaj, kuna leśna oraz nietoperze. Stwierdzono tu występowania 56 gatunków ptaków, gniazdują tu m.in.: siniak

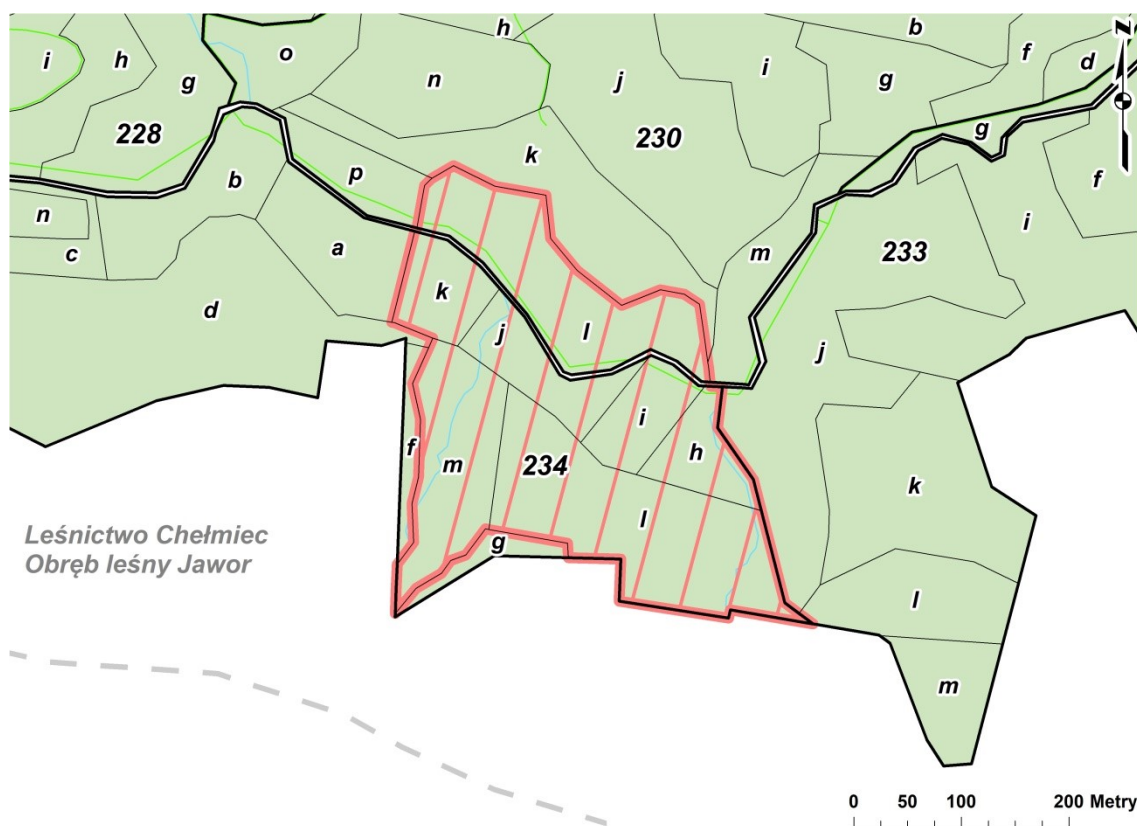
Columba oenas, puszczyk *Strix aluco*, dzięcioł zielonosiwy *Picus canus*, dzięcioł czarny *Dryocopus martius*, dzięcioł duży *Dendrocopos major*, dzięciołek *Dendrocopos minor*, pokrzywnica *Prunella modularis* (źródło: Berdowski 1999).

Tab. 10. Identyfikacja zagrożeń oraz opis sposobów ochrony czynnej ekosystemów na terenie rezerwatu przyrody „Buki Sudeckie” wg załącznika do Zarządzenia Nr 28 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 11.09.2015 r.

Identyfikacja i ocena istniejących i potencjalnych zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych	Sposoby eliminacji lub ograniczania zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych oraz ich skutków	Opis sposobów ochrony czynnej ekosystemów		
		Rodzaj zadania	Rozmiar zadania	Lokalizacja zadania
Ekosystemy nieleśne - łąkowe				
Zanikanie na skutek sukcesji naturalnej cennych zbiorowisk roślinnych wpływających na bioróżnorodność rezerwatu.	Wykaszenie powierzchni łąki stanowiącej siedlisko przyrodnicze 6510 Niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie, z wieloma gatunkami chronionymi i rzadkimi.	Wykaszenie i odkrzaczanie powierzchni łąki (ręcznie lub mechanicznie) w terminie od 15 września do 31 października. Koszenie należy prowadzić od środka, kierując się do zewnątrz. Pozyskaną biomasę należy usunąć z rezerwatu w ciągu 14 dni od skoszenia.	0,5 ha	oddział leśny: 70 a wg stanu na 1.01.2018 oddział leśny: 70 a

Rezerwat przyrody „Wąwóz Myśliborski koło Jawora” został powołany Zarządzeniem Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego z dnia 21 kwietnia 1962 r. w sprawie uznania za rezerwat przyrody (M.P. 1962 nr 39 poz. 189). Kolejnymi aktami prawnymi w sprawie rezerwatu były: Zarządzenie Wojewody Dolnośląskiego z dnia 28 grudnia 2001 r. w sprawie ogłoszenia wykazu rezerwatów przyrody utworzonych do dnia 31 grudnia 1998 r. na terenie województwa dolnośląskiego (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2001 r. Nr 172 poz. 3104), Zarządzenie Nr 1 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 2 stycznia 2013 r. w sprawie rezerwatu przyrody „Wąwóz Myśliborski koło Jawora” (Dz. Urz. Woj. Doln. z dnia 8 stycznia 2013 r. poz. 86), zmienione Zarządzeniem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 31 sierpnia 2016 r. (Dz. Urz. Woj. Doln. z dnia 1 września 2016 r. poz. 4009). Rezerwat nie posiada planu ochrony ani ustanowionych zadań ochronnych.

Rezerwat przyrody „Wąwóz Myśliborski koło Jawora” stanowi obszar lasu o łącznej powierzchni **9,72 ha**, położony na terenie gminy Paszowice, w powiecie jaworskim. Na stan 1 stycznia 2018 roku powierzchnia rezerwatu przyrody na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Jawor wynosi 9,46 ha i obejmuje wydzielania leśne: 230 I, ~b, 234 h-m, ~a, leśnictwa Chełmiec, w obrębie leśnym Jawor. Różnice w łącznej powierzchni gruntów w zarządzie nadleśnictwa znajdujących się w granicach rezerwatu w stosunku do powierzchni rezerwatu podanej w akcie powołującym tę formę ochrony wynikają z geodezyjnej aktualizacji przebiegu granic poszczególnych wydzielen leśnych.

Ryc. 13. Lokalizacja rezerwatu przyrody „Wąwóz Myśluborski koło Jawora” na tle podziału powierzchniowego nadleśnictwa

Celem ochrony rezerwatu jest zachowanie ze względów naukowych i dydaktycznych jedyne na Dolnym Śląsku stanowiska paproci jęczynnika zwyczajnego *Phyllitis scolopendrium* występującego na skałach zieleńcowych oraz otaczającego go naturalnego lasu ochronnego. Rezerwat znajduje się w granicach Parku Krajobrazowego „Chełmy” oraz obszaru Natura 2000 OZW Góry i Pogórze Kaczawskie PLH020037.

Fot. 2. Rezerwat przyrody „Wąwóz Myśluborski koło Jawora” (fot. W. Dempniak, 2016)

Charakterystyka przyrodnicza

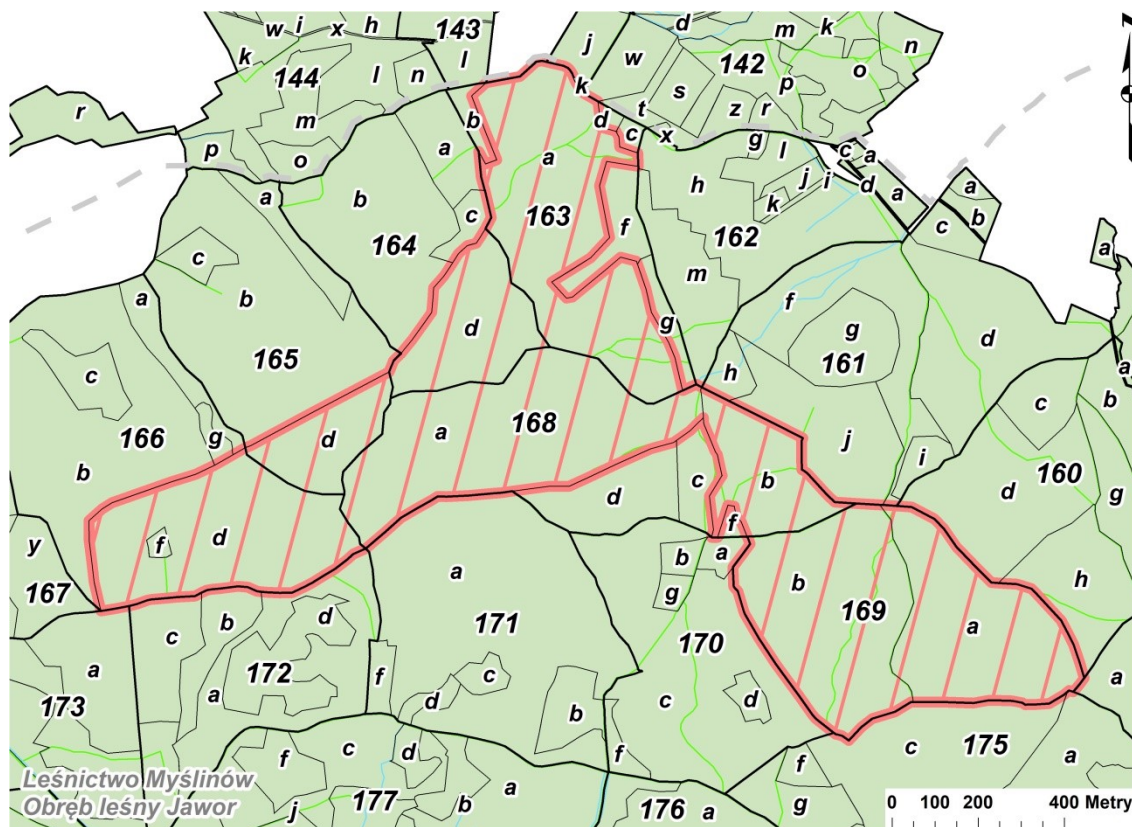
Rezerwat położony jest nad potokiem Jawornik, przepływającym przez Wąwóz Myśluborski. Sam rezerwat obejmuje tylko niewielką część wąwozu, ciągnącego się na długości około 2 km, od Muchowskich Wzgórz do Małych Organów Myśluborskich. Wąwóz Myśluborski stanowi jeden z najpiękniejszych i najlepiej zachowanych obiektów przedstawiających efekty krzepnięcia lawy w czasie podmorskich wybuchów wulkanicznych. Są to tzw. lawy poduszkowe oraz inne skały przeobrażone powstałe w okresie starszego paleozoiku. Składają się na nie m.in. zieleńce i łupki zieleńcowe, diabazy oraz pochodzące z ordowiku - łupki i fylity, stanowiące charakterystyczny metamorfik kaczawski. Sam wąwóz cechuje się wysokimi walorami krajobrazowymi. Wysokość zboczy dochodzi w najwyższych miejscach do 60 metrów, podczas gdy odległość między ścianami wąwozu w największych miejscach osiąga około 15 metrów. Flora rezerwatu jest średnio zróżnicowana (liczy około 98 gatunków flory), w której występuje jednak wiele cennych i chronionych roślin. Całość rezerwatu porasta kilka zespołów roślinnych z czego największą powierzchnię zajmują naturalne lasy grądowe *Aceri-Tilietum* oraz lasy jaworowe związku *Lunario-Acerenion pseudoplatani* ze starymi klonami, grabami, wiązami, świerkami i lipami. Występuje tu zespół jaworzyny z jęczynikiem *Phyllitido-Aceretum*, dla której wąwóz jest jedynym znanym miejscem występowania w Sudetach. Występuje tylko na jednej wychodni skalnej i jej najbliższej okolicy, stanowiąc jedyne stanowisko jęczynika zwyczajnego *Phyllitis scolopendrium* na Dolnym Śląsku. Do cenniejszych roślin rezerwatu należą m.in. lilia złotogłów *Lilium martagon*, paprotnik kolczysty *Polystichum aculeatum*, pierwiosnek wyniosły *Primula elatior*, rojnik górski *Sempervivum montanum*, przyłaszczka pospolita *Hepatica nobilis*, kopytnik zwyczajny *Asarum europaeum*, śledziennica naprzeciwlistna *Chrysosplenium oppositifolium*, wawrzynek wilczełyko *Daphne mezereum*. Możemy tutaj spotkać bardzo rzadki krasnorost hildenbrandię rzeczną *Hildenbrandia rivularis*, który występuje w czystych wodach potoku Jawornik (Bodziarczyk 2004).

Rezerwat przyrody „Mszana i Obłoga” został powołany Zarządzeniem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 11 maja 2015 r. w sprawie uznania za rezerwat przyrody „Mszana i Obłoga” (Dz. Urz. Woj. Doln. z dnia 13 maja 2015 r. poz. 2229). Rezerwat nie posiada planu ochrony. Zarządzeniem Nr 352017 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 24 lipca 2017 r. dla rezerwatu ustanowiono zadania ochronne na okres 5 lat.

Rezerwat przyrody obejmuje zalesione stoki i wierzchołki bazaltowych wzgórz Mszany i Obłogi, o łącznej powierzchni **99,92 ha**, położone na terenie gmin Męcinka i Paszowice, w powiecie jaworskim. Na stan 1 stycznia 2018 roku powierzchnia rezerwatu przyrody na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Jawor wynosi 99,92 ha i obejmuje

wydzielenia leśne: 163 a, ~d, 164 d, 165 d, ~a, 166 d, f, ~a, 168 a, b, ~a, ~c, 169 a, b, ~a, leśnictwa Myślinów, w obrębie leśnym Jawor.

Celem ochrony rezerwatu jest zachowanie ze względów naukowych, dydaktycznych, przyrodniczych i krajobrazowych lasów klonowo-lipowych oraz grądów wraz z unikalną florą i elementami przyrody nieożywionej w postaci wychodni bazaltu i rumowisk bazaltowych.

Ryc. 14. Lokalizacja rezerwatu przyrody „Mszana i Obłoga” na tle podziału powierzchniowego nadleśnictwa

Charakterystyka przyrodnicza

Rezerwat znajduje się w części południowo-wschodniej Pogórza Kaczawskiego, w kompleksie leśnym między Muchowem a Myślinowem. Obejmuje bazaltowe stoki i wierzchołki wzgórz Mszana i Obłoga, pokryte dobrze zachowanymi lasami liściastymi, typowymi dla pogórza sudeckiego, będące częścią dużego kompleksu leśnego. Zachowały się tutaj płyty grądów środkoeuropejskich *Galio-Carpinetum* w postaci podgórskiej, znaczne powierzchnie rozwiniętych na rumoszu bazaltowym lasów klonowo-lipowych *Aceri-Tilietum*, fragmenty kwaśnych dąbrów *Luzulo luzuloidis-Quercetum* i *Calamagrostio-Quercetum* oraz buczyn *Luzulo luzuloidis-Fagetum*. Wszystkie zachowane zbiorowiska lasów liściastych są siedliskami Natura 2000, a las lipowo-klonowy to siedlisko priorytetowe. Na terenie rezerwatu stwierdzono występowanie 188 taksonów roślin naczyniowych – 6 paprotników i 182 roślin nasiennych (Szczęśniak 2013). W zachowanych fitocenozach leśnych występują gatunki roślin objętych ochroną gatunkową, m.in. buławnik mieczolistny

Cephalanthera longifolia, lilia złotogłów *Lilium martagon*, orlik pospolity *Aquilegia vulgaris* i wawrzynek wilczelyko *Daphne mezereum*. Ponadto stwierdzono występowanie 6 gatunków ujętych na regionalnej liście zagrożonych roślin naczyniowych (Kącki i in. 2003), m.in.: jodła pospolita *Abies alba*, żywiec cebulkowy *Dentaria bulbifera*, przytulia okrągłolistna *Galium rotundifolium*. Odnotowano tu obecność rzekotki drzewnej *Hyla arborea*. Cennym elementem przyrody nieożywionej jest zespół form bazaltowych związanych z zachowanym kominem wulkanicznym wraz z fragmentem pokrywy lawowej. Występują tutaj odsłonięcia ciosu słupowego bazaltów, tufy i brekcje wulkaniczne, a na powierzchni zalegają gołoborza bazaltowe i kuliste formy wietrzenia bazaltu (źródło: *plan ochrony Parku Krajobrazowego „Chelmy”*, 2011). W granicach rezerwatu znajduje się 10 metrowa bazaltowa wieża z 1906 r., pełniąca dawniej funkcje widokowe (462 m n.p.m.).

Tab. 11. Identyfikacja zagrożeń oraz opis sposobów ochrony czynnej ekosystemów na terenie rezerwatu przyrody „Mszana i Obłoga” wg załącznika do Zarządzenia Nr 352017 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 24.07.2017 r.

Identyfikacja i ocena istniejących i potencjalnych zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych	Sposoby eliminacji lub ograniczenia zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych oraz ich skutków	Opis sposobów ochrony czynnej ekosystemów		
		Rodzaj zadania	Rozmiar zadania	Lokalizacja zadania
Ekosystemy leśne				
Wzmoczone występowanie owadów kambiofagicznych - szczególnie kornika drukarza <i>Ips typographus</i> - stwarzających zagrożenie dla zachowania trwałości drzewostanów i utrzymania różnorodności biologicznej ekosystemów rezerwatu.	Zapewnienie właściwej ochrony drzewostanów poprzez zastosowanie urządzeń służących do wyłapywania owadów.	Umieszczenie w przeredzeniach drzewostanów pułapek feromonowych (z syntetycznym feromonem agregacyjnym na kornika drukarza <i>Ips typographus</i>) - łącznie 6 grup, każda złożona z 5 sztuk.	Jedna grupa pułapek feromonowych.	Odział nr 163-a Leśnictwa Myślinów.
			Jedna grupa pułapek feromonowych.	Odział nr 168-a Leśnictwa Myślinów.
			Trzy grupy pułapek feromonowych.	Odział nr 169-a Leśnictwa Myślinów.
			Jedna grupa pułapek feromonowych.	Odział nr 169-b Leśnictwa Myślinów.
	Stale prognozowanie występowania owadów kambiofagicznych w rezerwacie.	Monitoring drzewostanu - w przypadku konieczności zintensyfikowania działań polegających na ograniczeniu i kontroli gradacji kornika drukarza <i>Ips typographus</i> dopuszcza się zastosowanie pułapek feromonowych w większym zakresie niż ujęty w niniejszym zarządzeniu.	Liczbę dodatkowych pułapek feromonowych i ich lokalizację należy ustalić z Regionalnym Dyrektorem Ochrony Środowiska we Wrocławiu.	Teren rezerwatu.

Tab. 12. Ogólna charakterystyka rezerwatów przyrody zlokalizowanych na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Jawor

Lp.	Nazwa	Rok utworzenia	Położenie		Rodzaj	Typ i podtyp wg dominującego		Pow. [ha]	Ważniejsze zbiorowiska / gatunki chronione i zagrożone obserwowane na terenie rezerwatu
			Obręb, oddz. wg stanu na 01.1.2018 r.	Gmina		Przedmiotu ochrony	Ekosystemu		
1	„Nad Groblą”	2001	Obręb Jawor, 284 b-d, i, k-n, r, ~c, 287 b, f-h, j, k, ~a, ~c, 288 a-m, ~a~g, 291 a-i, ~a~g	Paszowice	leśny (L)	typ – rezerwat florystyczny (PFI), podtyp – krzewów i drzew (kd)	typ – leśny i borowy (EL), podtyp – las mieszany górski i podgórski (lmg)	88,41 wg stanu na 1.01.2018 87,84	podgórska dąbrowa brekiniowa <i>Sorbo torminalis-Quercetum</i> , podgórski zboczowy las lipowo-jaworowy <i>Tilio plathyphyllis-Acerion pseudoplatani</i> miodownik melisowaty, podkolan biały, lilia złotogłów, naparstnica zwyczajna, wiciokrzew pomorski, pierwiosnek lekarski, cis pospolity, buławnik mieczolistny, jarząb brekinia, rojownik pospolity, salamandra płamista, rzekotka drzewna, żaba trawna, ropucha szara, ropucha zielona, zaskroniec zwyczajny, jaszczurka zwinka, jaszczurka żyworodna, żmija zygzakowata, trzmiełojad
2	„Wąwóz Siedmicki”	2001	Obręb Jawor, 244 d, f, t, w, x, 245 a, h-k, n, o, 246 a-c, f, g, ~a, 247 a-h	Paszowice	florystyczny (FI)	typ – rezerwat fitocenotyczny (PFI), podtyp – zbiorowisk nieleśnych (zn)	typ – leśny i borowy (EL), podtyp – las mieszany nizinny (lmn)	68,7610 wg stanu na 1.01.2018 68,00	kwaśne dąbrowy <i>Quercion robori-petraeae</i> , ziołorośla <i>Phalarido-Petasitetum hybridi</i> , łąki trzęślicowe <i>Molinietum caeruleae</i> , zespół <i>Hypno-Polypodietum</i> wawrzynek wilczyłyko, gnieźnik leśny, buławnik mieczolistny, kruszczyk szerokolistny, kosaciec syberyjski, mieczyk dachówkowaty, pełnik europejski, kukulka Fuchsa, kukulka szerokolistna, salamandra płamista, pliszka górską, dzięciol średni
3	„Wąwóz Lipa”	1996	Obręb Jawor, 216 b-d, g, h, ~c, ~d, 217 a-c, ~a~c, 273 a-d, g, 274 a-f, ~a	Bolków, Paszowice	leśny (L)	typ – rezerwat fitocenotyczny (PFI), podtyp – zbiorowisk leśnych (zl)	typ – leśny i borowy (EL), podtyp – las mieszany nizinny (lmn)	101,0 wg stanu na 1.01.2018 101,0	kwaśna dąbrowa <i>Calamagrostio arundinaceae-Quercetum petraeae</i> , zboczowy las grądowy <i>Aceri-Tilietum</i> , zespół <i>Asplenietum trichomano-rutae-murariae</i> , zespół <i>Hypno-Polypodietum</i> , zespół zanokcicy północnej <i>Asplenietum septentrionali-adianti-nigri</i> podkolan biały, buławnik mieczolistny, b. wielkokwiatowy, cis pospolity, kruszczyk siny, k. szerokolistny, pierwiosnek wyniostry, naparstnica zwyczajna, jarząb brekinia, gnieźnik leśny, wawrzynek wilczyłyko, lilia złotogłów, paprotnik kolczysty, śnieżycza wiosenna, śnieżyczka przebiśnieg, salamandra płamista, popielica

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Jawor

Lp.	Nazwa	Rok utworzenia	Położenie		Rodzaj	Typ i podtyp wg dominującego		Pow. [ha]	Ważniejsze zbiorowiska / gatunki chronione i zagrożone obserwowane na terenie rezerwatu
			Obręb, oddz. wg stanu na 01.1.2018 r.	Gmina		Przedmiotu ochrony	Ekosystemu		
4	„Buki Sudeckie”	1994	Obręb Bolków, 58 g-i, 59 a-b, ~a~f, 65 a-f, ~a~c, 67 a-g, ~a, ~b, 68 a, b, ~a, ~b, 69 a-c, ~a, ~b, 70 a-g, ~a~h, 85 a-f, 86 a, b, ~a	Bolków	leśny (L)	typ – rezerwat fitocenotyczny (PFI), podtyp – zbiorowisk leśnych (zl)	typ – leśny i borowy (EL), podtyp – las mieszany górski i podgórski (lmg)	174,42 wg stanu na 1.01.2018 174,42	podzespół żyznej buczyny sudeckiej z czosnkiem niedźwiedzim <i>Dentario enneaphylli-Fagetum allietosum</i> , podgórski łęg jesionowy <i>Carici remotae-Fraxinetum</i> , zespół rajgrasu wyniosłego <i>Arrhenatheretum elatioris</i> kukułka plamista, k. Fuchsa, czosnek niedźwiedzi, buławnik mieczolistny, kruszczyk szerokolistny, pokrzyk wilcza jagoda, wawrzynek wilczelyko, zimowit jesienny, popielica, orzesznica, gronostaj, kuna leśna, siniak, puszczyk, dzięcioł zielonosiwy, dzięcioł czarny, pokrzywnica
5	„Wąwóz Myśluborski koło Jawora”	1962	Obręb Jawor, 230 l, ~b, 234 h-m, ~a	Paszowice	florystyczny (FI)	typ – rezerwat florystyczny (PFI), podtyp – roślin zielnych i krzewinek (rzk)	typ – różnych ekosystemów (EE), podtyp – lasów i wód (lw)	9,72 wg stanu na 1.01.2018 9,46	lasy grądowe <i>Aceri-Tilietum</i> , lasy jaworowe związku <i>Lunario-Acerenion pseudoplatani</i> , zespół jaworzyny z jęczmikiem <i>Phyllitido-Aceretum</i> lilia złotogłów, jęczmnik zwyczajny, paprotnik kolczysty, pierwiosnek wyniosły, rojnik górski, wawrzynek wilczelyko, hildenbrandia rzeczna
6	„Mszana i Obłoga”	2015	Obręb Jawor, 163 a, ~d, 164 d, 165 d, ~a, 166 d, f, ~a, 168 a, b, ~a, ~c, 169 a, b, ~a	Męcinka, Paszowice	leśny (L)	typ – rezerwat fitocenotyczny (PFI), podtyp – zbiorowisk leśnych (zl)	typ – leśny i borowy (EL), podtyp – lasów wyżynnych (lwz)	99,92 wg stanu na 1.01.2018 99,92	grąd środkowoeuropejski <i>Galio-Carpinetum</i> , lasy klonowo-lipowe <i>Aceri-Tilietum</i> , kwaśne dąbrowy <i>Luzulo luzuloidis-Quercetum</i> i <i>Calamagrostio-Quercetum</i> , kwaśne buczyny <i>Luzulo luzuloidis-Fagetum</i> buławnik mieczolistny, lilia złotogłów, orlik pospolity, wawrzynek wilczelyko, rzekotka drzewna

IV.1.2. PROPONOWANE REZERWATY PRZYRODY

Proponowany rezerwat przyrody „Swarna Góra” obejmuje fragment większego kompleksu leśnego, stanowiący wysunięty na północ obszar, z trzech stron otoczony terenami rolniczymi. W skład proponowanego do ochrony obszaru wchodzi grunty w zarządzie nadleśnictwa: wydzielania leśne 17 a-n (obręb Bolków). Na tym terenie występuje cenny fragment lasu lipowo-klonowego *Aceri-Tilietum* w podzespole nerecznicowym, rozwinięty na rumowisku u podnóża skalnych ścian, ponadto zachowane fragmenty grądów środkowoeuropejskich *Galio-Carpinetum* oraz kwaśnych dąbrów, głównie *Calamagrostio-Quercetum*. Na odsłonięciach skalnych wykształcone są płyty zbiorowisk paproci szczelinowych z udziałem paprotki zwyczajnej *Polypodium vulgare*. Odnotowano tu stanowiska roślin ściśle chronionych, m.in. lili żłotogłów *Lilium martagon* (źródło: *plan ochrony Parku Krajobrazowego „Chełmy”, 2011*).

Proponowany rezerwat przyrody „Łąki Muchowskie” obejmuje fragment bardzo dobrze zachowanych płatów zmiennowilgotnych łąk trzęślicowych z udziałem m.in. mieczyka dachówkowatego *Gladiolus imbricatus*, kukułki szerokolistnej *Dactylorhiza majalis*, kukułki Fuchsa *D. fuchsii*, nasięźrzała pospolitego *Ophioglossum vulgatum*, turzycy pchlej *Carex pulicaris*, kosaćca syberyjskiego *Iris sibirica*. Ponadto na terenie planowanego rezerwatu znajduje się niewielka fitocenoza torfowiska niskiego. Kompleks Łąk Muchowskich (zarówno planowany rezerwat, jak i planowany użytek ekologiczny) ma bardzo istotne znaczenie w skali regionu dla zachowania tego siedliska. W skład proponowanego do ochrony obszaru wchodzi grunty w zarządzie nadleśnictwa: wydzielania leśne: 200 c, d 195 j, 198 k, l, m, 198A a-r, 203 c, 205 a (obręb Jawor) (źródło: *plan ochrony Parku Krajobrazowego „Chełmy”, 2011*).

Proponowany rezerwat przyrody „Rataj” obejmuje wykształcone na terenie dawnego wyrobiska oraz na zachowanych stokach wzgórza płyty lasu lipowo-klonowego *Aceri-Tilietum*, grądu środkowoeuropejskiego *Galio-Carpinetum* i kwaśnej dąbrowy *Luzulo luzuloidis-Quercetum*, ponadto ciepłolubne oraz szczelinowe zbiorowiska naskalne. Odnotowano tu stanowiska gatunków chronionych, m. in. lili żłotogłów *Lilium martagon*, gnieźnika leśnego *Neottia nidus-avis*, buławnika mieczolistnego *Cephalanthera longifolia*. Na skraju obszaru do niedawna obserwowano niewielką populację kukułki bzowej *Dactylorhiza sambucina*. Walory przyrodnicze obszaru obejmują również antropogeniczne odsłonięcia słupowej podzielności bazaltu, tzw. Małe Organy Myśluborskie. W zasięgu obszaru znajduje się stanowisko pachnicy dębowej *Osmoderma eremita*. W skład proponowanego do ochrony obszaru wchodzi grunty w zarządzie nadleśnictwa: wydzielania leśne: 231 k, l (obręb Jawor). Teren jest łatwo dostępny, może stać się cennym obiektem dydaktycznym (źródło: *Plan ochrony Parku Krajobrazowego „Chełmy”, 2011*).

Proponowane powiększenie rezerwatu przyrody „Wąwóz Myśluborski koło Jawora” obejmie dobrze wykształcone i zachowane powierzchnie lasu lipowo-klonowego *Aceri-Tiliatum* (9180), grądu środkowoeuropejskiego *Galio sylvatici-Carpinetum* (9170) w postaci podgórskiej, niewielkie fragmenty zbiorowisk łągowych (91E0) i różne postacie dąbrów (9190-2). Obecne są tutaj liczne gatunki chronione m.in. wawrzynek wilczyko *Daphne mezereum*, lilia złotogłów *Lilium martagon*, kruszczyk szerokolistny *Epipactis helleborine*, miodownik melisowaty *Melittis melissophyllum*, naparstnica zwyczajna *Digitalis grandiflora* (źródło: *Plan ochrony Parku Krajobrazowego „Chełmy”*, 2011). W skład proponowanego do ochrony obszaru wchodzi grunty w zarządzie nadleśnictwa: wydzielienia leśne: 230 a-k, m-r, 231 a-f, p, 232 c-l, 233 a-m, 234 a-g, n (obręb Jawor).

Proponowany rezerwat przyrody „Bukowa Góra” obejmuje niewielką górę osiagającą 429 m n.p.m., położoną w północno-wschodniej części Grzbietu Wschodniego Gór Kaczawskich pomiędzy miejscowością Grudno i wzniesieniem Wysoka. Od wschodu i północy szczyt okala niewielki strumień o nazwie Świekotka. Góra zbudowana jest głównie z osadowych staropaleozoicznych skał metamorficznych (prawdopodobnie pochodzenia kambryjskiego), głównie marmurów, takich jak skały kalcytowe i dolomitowe. Ślady ich wydobywania można spotkać w północnej części wzniesienia, gdzie znajduje się obszerny „kocioł” oraz ruiny wapiennika, służącego do wypalania wapna oraz skał wapiennych i uzyskiwania wapna palonego. Zachodnią część wzniesienia zajmuje kwaśna buczyna sudecka *Luzulo luzuloidis-Fagetum*, obejmując większą część góry na glebach typu rędziny właściwej. Znacznie mniejszy obszar zajmuje żyzna buczyna sudecka *Dentario enneaphylli-Fagetum*. Porasta północno-wschodnie, stosunkowo strome zbocza z wykształconą glebą typu rędziny brunatnej. Spotyka się tu cenne gatunki roślin, m.in.: buławnik wielkokwiatowy *Cephalanthera damasonium*, kruszczyk szerokolistny *Epipactis helleborine*, lilia złotogłów *Lilium martagon*, listera jajowata *Listera ovata*, łuskiewnik różowy *Lathraea squamaria*, żywiec dziewięciolistny *Dentaria enneaphyllos*. W skład proponowanego do ochrony obszaru wchodzi grunty w zarządzie nadleśnictwa: wydzielienia leśne: 60 a-f, h-j (obręb Bolków) (źródło: *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Bolków*, 2015).

Proponowany rezerwat przyrody „Kamieniołom” obejmuje niewielkie wzniesienie położone w środkowej części Grzbietu Wschodniego Gór Kaczawskich położone na wschód od miejscowości Nowe Rochowice. Podobnie, jak otaczające sąsiednie wzniesienia, obszar zbudowany jest głównie z osadowych skał metamorficznych. Południowa część wzniesienia została mocno wyeksploatowana, tworząc duży bezdrzewny obszar z kilkunastometrowymi ścianami. Występuje tu zbiorowisko ciepłolubnej buczyny storczykowej z zespołu *Cephalanthero-Fagenion*. Porasta ona zbocza i tereny okalające nieckę kamieniołomu. Bogate runo zawiera kilkanaście rzadkich i cennych taksonów, jak: buławnik mieczolistny *Cephalanthera longifolia*, buławnik wielkokwiatowy *Cephalanthera damasonium*, listera

jajowata *Listera ovata*, podkolan biały *Platanthera bifolia*, gnieźnik leśny *Neottia nidus-avis*, gruszyca mniejsza *Pyrola minor*. Wewnątrz kamieniołomu rozwinęły się płaty muraw kserotermicznych i ziołorośli, w których obecny jest kruszczyk rdzawoczerwony *Epipactis atrorubens*, gółka długoostrogowa *Gymnadenia conopsea*, storczyk męski *Orchis mascula*, kukulka Fuchsa *Dactylorhiza Fuchsii* oraz licząca kilkaset osobników populacja goryczuszki gorzkawej *Gentianella amarella*. W południowej części wzniesienia rozszastają się zarośla inwazyjnej robinii akacjowej z kruszczykiem szerokolistnym *Epipactis helleborine* i orlikiem pospolitym *Aquilegia vulgaris*. W bezpośrednim sąsiedztwie wzniesienia występuje łąka rajgrasowa ze sporą populacją zarazy bladokwiatowej *Orobanche pallidiflora* (rośnie poza obszarem projektowanego rezerwatu). W skład proponowanego do ochrony obszaru wchodzi grunty w zarządzie nadleśnictwa: wydzielania leśne: 85 h-j (obręb Bolków) (źródło: *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Bolków*, 2015).

Proponowany rezerwat przyrody „Wapniki i Wysoka” obejmuje masyw w Górach Kaczawskich na północno-wschodniej części Grzbietu Wschodniego, który od północy graniczy z Bukową Górą i miejscowością Grudno, od zachodu ze strumieniem Świerkotka i Księżą Górą oraz rezerwatem Buki Sudeckie, od wschodu z polami uprawnymi i Pogwizdowskim Lasem a od południa z Rochowicką Skałą i Rakarnią, które są odgrudzone od Wapników przez DK3. Jest to zespół wzniesień, z czego dwa najważniejsze to kilkuwierzchołkowe Wapniki (509 i 501 m n.p.m.) położone w centrum i na południu oraz Wysoka (461 m n.p.m.) na północy. Całość wzniesień zbudowana jest ze staropaleozoicznych skał metamorficznych pochodzenia osadowego – marmurów. Pierwotnie większość masywu porastały żyzne buczyny górskie *Dentario glandulosae-Fagenion* i ciepłolubne buczyny storczykowe *Cephalanthero-Fagenion*. Obecnie znaczną część terenu porastają mieszane lasy z przewagą świerka i sosny, zwłaszcza w centralnej i wschodniej części Wapników oraz w środkowej i północnej części Wysokiej. Buczyny rozlokowane są wyspowo na całym obszarze masywu, zwłaszcza w częściach północnych i wschodnich, często z domieszką innych drzew jak klon, dąb bezszypułkowy, świerk pospolity, sosna zwyczajna. Bogate runo tych ekosystemów obfituje w cenne gatunki roślin m.in. kokoryczka okółkowa *Polygonatum verticillatum*, kokoryczka wonna *Polygonatum odoratum*, kukulka Fuchsa *Dactylorhiza fuchsii*, konwalia majowa *Convallaria majalis*, łuskiewnik różowy *Lathraea squamaria*, wawrzynek wilczyko *Daphne mezereum*, lilia złotogłów *Lilium martagon*, paprotka zwyczajna *Polypodium vulgare*, zawilec gajowy *Anemone nemorosa*, nercznica samcza *Dryopteris filix-mas*, orlik pospolity *Aquilegia vulgaris*. W zespołach ciepłolubnej buczyny storczykowej występują liczne gatunki z rodziny storczykowatych, m.in. obuwik pospolity *Cypripedium calceolus*, gnieźnik leśny *Neottia nidus-avis*, listera jajowata *Listera ovata*, buławnik mieczolistny *Cephalanthera longifolia*, buławnik wielkokwiatowy *Cephalanthera damasonium*, kruszczyk szerokolistny *Epipactis*

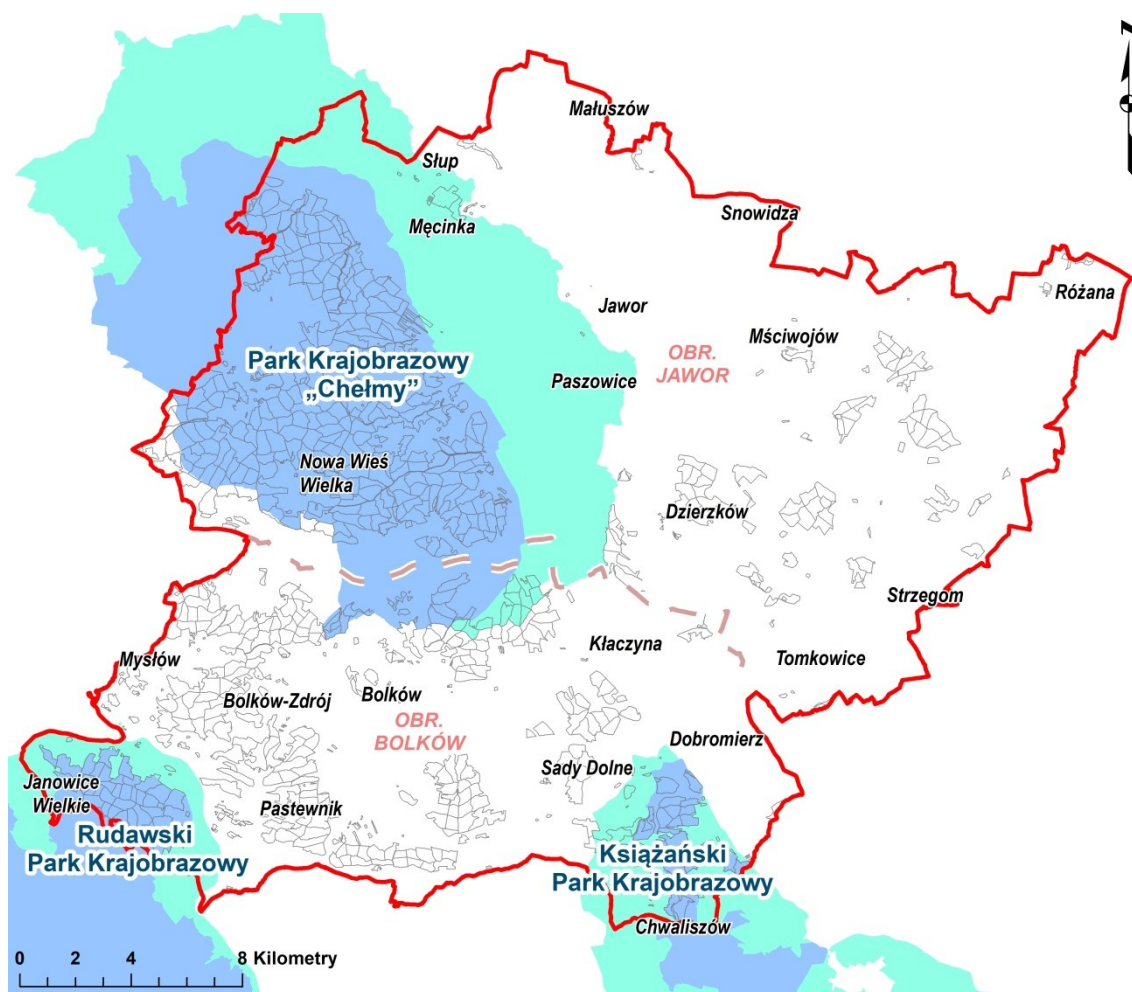
helleborine. W miejscach odsłoniętych występuje gółka długoostrogowa *Gymnadenia conopsea*, kukułka szerokolistna *Dactylorhiza majalis*, kukułka plamista *Dactylorhiza maculata*, miodownik melisowaty *Melittis melissophyllum* i goryczuszka orzęsiona *Gentianella ciliata*. W skład proponowanego do ochrony obszaru wchodzi grunty w zarządzie nadleśnictwa: wydzielania leśne: 47 a, c-f, 48 b-g, 49 a-d, 50 a-c, 51 a-c, 53 d-h, 54 a, b, 55 a, b, 56 a, c, d, 61 c-g, 62 a-g (obręb Bolków) (źródło: *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Bolków*, 2015).

Proponowany rezerwat przyrody „Dolina Rochowickiego Potoku” obejmuje naturalne zbiorowiska leśne, istniejące stanowiska roślin chronionych w dolinie Rochowickiego Potoku. W skład proponowanego do ochrony obszaru wchodzi grunty w zarządzie nadleśnictwa: wydzielania leśne: 120 a-f, 123 a-g, 124 b-d (obręb Bolków) (źródło: *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Bolków*, 2015).

Proponowany rezerwat przyrody „Skała” obejmuje bezimienną górę w Sadach Dolnych. Charakteryzuje się ona licznymi wychodniami skalnymi, wysokimi na kilkanaście i kilkadziesiąt metrów wysokości oraz bogatą florą. Większą część pokrywają świetliste dąbrowy *Quercetalia pubescenti-petraeae* z niskimi dębami o skarłatych i powykręcanych kształtach z runem leśnym bogatym w rzadkie i chronione gatunki. Poza tym w dolnych i wschodnich partiach góry występują niewielkie płyty lasu lipowo-klonowego *Aceri-Tilietum* oraz grądu środkowoeuropejskiego *Galio sylvatici-Carpinetum betuli*. Na wychodniach skalnych można spotkać rzadkie fitocenozy zespołu paproci szczelinowych *Woodsio-Asplenietum septentrionalis* z zanokcicą północną *Asplenium septentrionale* i zanokcicą klinowatą *Asplenium cuneifolium*. Licznie występują tu niewielkie gołoborza i rumowiska skalne z rojownikiem pospolitym *Jovibarba sobolifera*. Proponowany do ochrony obszar znajduje się **poza gruntami w zarządzie nadleśnictwa** (źródło: *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Bolków*, 2015).

IV.2. PARKI KRAJOBRAZOWE

Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 o ochronie przyrody (tekst jednolity Dz. U. 2016 poz. 2134 z późn. zm.) charakteryzuje park krajobrazowy jako *obszar chroniony ze względu na wartości przyrodnicze, historyczne i kulturowe oraz walory krajobrazowe w celu zachowania, popularyzacji tych wartości w warunkach zrównoważonego rozwoju* (art.16). Utworzenie parku krajobrazowego lub powiększenie jego obszaru uchwalane jest przez sejmik województwa. W zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Jawor zlokalizowane są trzy parki krajobrazowe: Park Krajobrazowy „Chełmy”, Książański Park Krajobrazowy i Rudawski Park Krajobrazowy.

Ryc. 15. Lokalizacja parków krajobrazowych w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Jawor (kolor niebieski –park krajobrazowy; kolor turkusowy – otulina parku krajobrazowego)

Uwaga! Przy sporządzaniu wykazu gruntów leśnych w zarządzie Nadleśnictwa Jawor znajdujących się w zasięgu granic parku krajobrazowego przyjęto, że do danego obszaru zalicza się wszystkie wydzielania leśne zlokalizowane w jego zasięgu, których granice pokrywają się w całości lub w części z danym obszarem. Dla wydzielen leśnych pokrywających się w części z obszarem parku krajobrazowego przy zaliczaniu do niego nie stosowano kryterium powierzchniowego. W zamian zastosowano kryterium odległości granicy obszaru od granicy wydzielenia. Jako minimalną wielkość przyjęto odległość 5 metrów zakładając, że podczas wektoryzacji granic parku krajobrazowego dopuszczalna odchyłka mogłaby wynosić +/- 1mm na mapie w skali 1:5000 (mapa gospodarcza).

Park Krajobrazowy „Chelmy” został powołany Rozporządzeniem Wojewody Legnickiego z dnia 29 czerwca 1992 r. w sprawie utworzenia Parku Krajobrazowego „Chelmy” w województwie legnickim (Dz. Urz. Woj. Legnickiego z 1992 r. nr 14 poz. 70). Aktualnie obowiązującym aktem prawnym jest Rozporządzenie Nr 24 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 28 listopada 2008 r. w sprawie Parku Krajobrazowego „Chelmy” (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2008 r. nr 317 poz. 3923). Park posiada plan ochrony ustanowiony

Uchwałą Nr XVI/332/11 Sejmiku Województwa Dolnośląskiego z dnia 27 października 2011 r. (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2011 r. Nr 251 poz. 4509). Nadzór nad obszarem sprawuje Wojewoda Dolnośląski.

Fot. 3. Park Krajobrazowy „Chelmy” (fot. A. Hojsak, 2016)

Park Krajobrazowy „Chelmy” obejmuje obszar chroniony ze względu na wartości przyrodnicze, historyczne i kulturowe oraz walory krajobrazowe w celu zachowania, popularyzowania tych wartości w warunkach zrównoważonego rozwoju. Szczególne cele ochrony parku to: zachowanie geologicznej i geomorfologicznej różnorodności parku; zachowanie historycznej kompozycji przestrzennej; zachowanie różnorodności biologicznej lasów wyżynnych. Zgodnie z Rozporządzeniem Nr 24 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 28 listopada 2008 r. (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2008 r. nr 317 poz. 3923), park obejmuje obszar o powierzchni 15 990,76 ha. Wokół niego została wyznaczona otulina o powierzchni 12 470,83 ha.

Tab. 13. Wykaz gruntów w zarządzie Nadleśnictwa Jawor leżących w całości w zasięgu granic Parku Krajobrazowego „Chelmy”

Nazwa obrębu	Adres leśny	Powierzchnia [ha]*		
		leśna	nieleśna	razem
Jawor	62 a-b; 63 a-h; 64 a-m; 65 a-g; 66 a-g; 67 a-h; 68 a-k; 69 a-i; 70 a-i; 71 a-g; 72 a-i; 73 a-f; 74 a-f; 75 a-f; 76 a-c; 77 a-f; 78 a-j; 79 a-r; 80 a; 81 a-c; 82 a-f; 83 a-h; 84 a-l; 85 a-g; 86 a-i; 87 a-z; 88 a-j; 89 a-g; 90 a-d; 91 a-d; 92 a-b; 93 a-f; 94 a-d; 95 a-f; 96 a-h; 97 a-d; 98 a-h; 99 a-d; 100 a-c; 101 a-h; 102 a-j; 103 a-f; 104 a-f; 105 a-i; 106 a-b; 107 a-h; 108 a-h; 109 a-b; 110 a-i; 111 a-i; 112 a-j; 113 a-p, w; 114 a-c; 115 a-i; 116 a-j; 117 a-h; 118 a-k; 119 a-bx, px-tx; 120 a-r; 121 a-g; 122 a-s; 123 a-f; 124 a-d; 125 a-k; 126 a; 127 a-j; 128 a-k; 129 a-h; 130 a-l; 131 a-z; 132 a-n; 133 a-j; 134 a-h; 135 a-x; 136 a-m; 137 a-g; 138 a-k; 139 a-m; 140 a-l; 141 a-k; 142 a-z; 143 a-l, n; 144 a-r, w-y; 145 a-x; 146 a-g; 147 a-l; 148 a-h; 149 a-c; 151 a-w; 152 a-b; 153 a-g; 154 a-g; 155 a-l; 156 a-b, f; 159 a-t; 160 a-i; 161 a-j; 162 a-m; 163 a-g; 164 a-d; 165 a-d; 166 a-g; 167 a-bx; 168 a-f; 169 a-b; 170 a-g;	5787,82	251,84	6039,66

Nazwa obrębu	Adres leśny	Powierzchnia [ha]*		
		leśna	nieleśna	razem
	171 a-f; 172 a-f; 173 a-g; 174 a-d; 175 a-h; 176 a-h; 177 a-m; 178 a-m; 179 a-h; 180 a-j; 181 a-h; 182 a-b, f; 185 a-d; 186 a-c; 187 a-b; 188 a, c; 189 a-b; 190 a-j; 191 a-t; 192 a-k; 193 a-h; 194 a-k; 195 a-j; 196 a-g; 197 a-c; 198 a-m; 198A a-s; 200 a-g; 201 a-g; 202 a-h; 203 a-h; 204 a-f; 205 a-l; 206 a-y; 207 d-f; 208 a-c; 209 b-c; 210 a-d; 211 a; 216 a-b, d-h; 217 a-c; 218 a-f; 219 a-g; 220 a-g; 221 a-j; 222 a-j; 223 a-l; 224 a-r; 225 a-k; 226 a-n; 227 a-n; 228 a-l; 229 a-j; 230 a-r; 231 a-p; 232 a-p; 233 a-m; 234 a-n; 235 a-i; 236 a-s; 237 a-i; 238 a-m; 239 a-n; 240 a-o; 241 a-p; 242 a-o; 243 a-j; 244 a-x; 245 a-o; 246 a-n; 247 a-h; 248 a-d; 249 a-r; 250 a-k; 251 a-c; 252 a-i; 253 a-g; 254 a-c; 255 a-c; 256 a-f; 257 a-d; 258 a-h; 259 a-j; 260 a-h; 261 a-f; 262 a-fx; 263 a-i; 264 a-r; 265 a-o; 266 a-h; 267 a-p; 268 a-h; 269 a-n; 270 a-o; 271 a-c, f; 274 a, c-d, g; 275 b, d-h; 276 a-r; 277 a-h; 278 a-n; 279 a-h; 280 a-r; 281 a-j; 282 a-j; 283 a-l; 284 a-r; 285 a-f; 286 a-g; 287 a-k; 288 a-m; 289 a-g; 290 a-k; 291 a-j; 292 a-k; 293 a-j; 294 a-j; 295 a-i; 296 a-d; 297 a-f; 298 a-h; 299 a-j; 300 a-j; 301 a-k; 302 a-c; 303 a-f; 304 a-m; 305 a-h; 306 a-d; 307 a-d; 308 a-d; 309 a-f; 310 a-c			
	63 ~a~c; 64 ~a~f; 65 ~a~c; 66 ~a; 67 ~a~c; 68 ~a~c; 69 ~a~b; 70 ~a~c; 71 ~a~b; 72 ~a~d; 73 ~a~d; 74 ~a~d; 75 ~a~h; 76 ~a~c; 77 ~a~b; 78 ~a~g; 79 ~a~f; 80 ~a~c; 81 ~a~g; 82 ~a~d; 83 ~a~c; 84 ~a~f; 85 ~a; 86 ~a~d; 87 ~a~c; 88 ~a~f; 89 ~a~f; 90 ~a~g; 91 ~a~c; 92 ~a~d; 93 ~a; 94 ~a~f; 95 ~a~b; 96 ~a~f; 97 ~a~b; 98 ~a~b; 100 ~a~d; 101 ~a~d; 102 ~a~b; 104 ~a; 105 ~a~c; 106 ~a~c; 107 ~a; 108 ~a~d; 109 ~a~b; 110 ~a; 111 ~a~d; 112 ~a; 113 ~a~d; 114 ~a~b; 115 ~a~c; 116 ~a~c; 117 ~a~d; 118 ~a~c; 119 ~a~b; 120 ~a~b; 121 ~a~c; 122 ~a; 123 ~a~b; 124 ~a~g; 125 ~a~d; 126 ~a~g; 127 ~a~d; 128 ~a~d; 129 ~a~d; 130 ~a~f; 131 ~a~j; 132 ~a~c; 133 ~a~h; 134 ~a~c; 135 ~a~d; 136 ~a~f; 137 ~a~c; 138 ~a~d; 139 ~a~i; 140 ~a~c; 142 ~a~g; 143 ~a~c; 144 ~a~c; 145 ~a~c; 146 ~a~b; 147 ~a~f; 148 ~a~b; 149 ~a~d; 150 ~a; 151 ~a; 152 ~a~f; 153 ~a~f; 154 ~a~f; 155 ~a~c; 156 ~a~c, ~f; 158 ~a; 159 ~a~f; 160 ~a~d; 161 ~a~b; 162 ~a~c; 163 ~a~h; 164 ~a~b; 165 ~a~c; 166 ~a; 167 ~a; 168 ~a~c; 169 ~a; 170 ~a~b; 171 ~a~d; 172 ~a; 173 ~a~f; 174 ~a~c; 175 ~a~b; 176 ~a~d; 177 ~a~b; 178 ~a; 179 ~a~g; 180 ~a~b; 181 ~a~d; 182 ~a~b; 185 ~a; 186 ~a~c; 187 ~a~b; 188 ~b, ~d~f; 189 ~a; 190 ~a~f; 191 ~a~d; 192 ~a~b; 193 ~a~b; 194 ~a~b; 195 ~a~c; 196 ~a~b; 197 ~a~b; 198 ~a; 201 ~a~f; 202 ~a~d; 203 ~a; 204 ~a~b; 205 ~a; 206 ~a; 207 ~a~c; 208 ~a~c; 209 ~b; 210 ~a; 211 ~b~d; 212 ~a~b; 216 ~b~d; 217 ~a~b; 218 ~a~b; 219 ~a~b; 220 ~a~b; 221 ~a~b; 222 ~a~c; 223 ~a~f; 224 ~a; 226 ~a~g; 227 ~a~c; 228 ~a~b; 229 ~a~b; 230 ~a~d; 231 ~a~b; 232 ~a~c; 233 ~a~d; 234 ~a~b; 235 ~a~b; 236 ~a~f; 237 ~a~c; 238 ~a~f; 239 ~a; 240 ~a~c; 241 ~a; 242 ~a~h; 243 ~a~f; 244 ~a~f; 245 ~a~b; 246 ~a~d; 248 ~a~b; 249 ~a; 250 ~a~c; 251 ~a~f; 252 ~a~b; 253 ~a~c; 255 ~a~b; 256 ~a~b; 257 ~a~c; 258 ~a~c; 259 ~a~c; 260 ~a~c; 261 ~a~g; 262 ~a~c; 263 ~a~c; 264 ~a~c; 265 ~a~c; 266 ~a~b; 267 ~a; 268 ~a~c; 269 ~a~f; 271 ~a~c; 274 ~a~b; 275 ~a~c; 276 ~a; 277 ~a~f; 278 ~a~g; 279 ~a~d; 280 ~a~k; 281 ~a~d; 283 ~a; 284 ~a~c; 285 ~a~b; 286 ~a~b; 287 ~a~d; 288 ~a~g; 289 ~a~b; 290 ~a~d; 291 ~a~g; 292 ~a~c; 293 ~a~g; 294 ~a~h; 295 ~a~i; 296 ~a~g; 297 ~a~b; 298 ~a~d; 299 ~a~d; 300 ~a~d; 301 ~a~k; 302 ~a~f; 303 ~a~h; 305 ~a~c; 306 ~a~c; 307 ~a~j; 308 ~a; 309 ~a~b; 310 ~a	100,55	0,00	100,55
Bolków	17 a-n; 18 a-j; 19 a-k; 20 a-l; 23 a; 42 m; 42A a-g; 43 a-j; 44 a-m, r-t; 45 a-m; 46 a-l	228,18	1,95	230,13
	17 ~a~b; 18 ~a~f; 19 ~a~i; 20 ~a~i; 21 ~a~b; 43 ~a~b; 44 ~a~f; 45 ~a~c; 46 ~a~d	4,68	0,00	4,68
Ogółem		6121,23	253,79	6375,02

*powierzchnia wydziałów literowanych i nieliterowanych

Tab. 14. Wykaz gruntów w zarządzie Nadleśnictwa Jawor leżących w części w zasięgu granic Parku Krajobrazowego „Chełmy”

Nazwa obrębu	Adres leśny	Powierzchnia [ha]*		
		leśna	nieleśna	razem
Jawor	150 a-b; 156 c-d, g; 158 a, c; 182 c-d; 188 b, d; 207 a-c, k-l; 208 d-f; 209 a; 210 f; 211 b; 212 a-c; 213 g; 214 cx; 216 c; 271 d, g; 272 h; 273 a; 274 b, f; 275 a, c	215,60	0,00	215,60
	156 ~d; 188 ~a; 207 ~f; 208 ~d-~f; 209 ~a; 211 ~a; 212 ~c; 214 ~g; 216 ~a; 272 ~a	2,18	0,00	2,18
Bolków	21 a-c	6,03	0,58	6,61
Ogółem		223,81	0,58	224,39

*powierzchnia wydzieleń literowanych i nieliterowanych

Tab. 15. Wykaz gruntów w zarządzie Nadleśnictwa Jawor leżących w całości w zasięgu granic otuliny Parku Krajobrazowego „Chełmy”

Nazwa obrębu	Adres leśny	Powierzchnia [ha]*		
		leśna	nieleśna	razem
Jawor	56 r; 57 h, o; 60 a-h; 61 a-r; 62 c; 113 s-t; 119 cx-ox, wx-yx; 122 t	83,66	7,47	91,13
	60 ~a; 61 ~a-~f	0,64	0,00	0,64
Bolków	1 a-b; 2 a-c; 3 a-c; 4 a-h; 5 a-g; 7 a-f; 8 a-m; 9 a-f; 24 a-c; 27 a-j; 28 a-h	215,03	2,19	217,22
	2 ~a-~b; 3 ~a-~b; 4 ~a-~d; 5 ~a-~b; 6 ~a; 7 ~a-~d; 8 ~a-~b; 9 ~a; 24 ~a-~b; 27 ~a-~d; 28 ~a-~d	3,09	0,00	3,09
Ogółem		302,42	9,66	312,08

*powierzchnia wydzieleń literowanych i nieliterowanych

Park Krajobrazowy „Chełmy” to obszar o wyraźnych, swoistych cechach w skali Śląska, niektóre występujące tu zbiorowiska roślinne są unikalne w skali kraju. Dzisiejsza mozaika lasów oraz użytków rolnych – pól, łąk i pastwisk jest wynikiem wielowiekowej działalności leśnej, rolnej i przemysłowej człowieka. Charakterystyczne dla tego obszaru jest bogactwo typów lasów liściastych, jedno z największych w skali kraju. Do najcenniejszych zbiorowisk należą lasy klonowo-lipowe *Tilio platyphyllis-Acerion pseudoplatani*, wykształcone na gołoborzach bazaltowych i zieleńcowych, które budują lipa drobnolistna i szerokolistna, klon zwyczajny, jawor i wiąz górski. W części północno-zachodniej parku na Pogórzu Złotoryjskim występują żyzne buczyny *Dentario enneaphylli-Fagetum*. We wschodniej części parku występują kwaśne buczyny *Luzulo luzuloidis-Fagetum*, zajmujące północne i wschodnie stoki wzgórz, aż do partii przyszczytowych. Zbiorowisko leśne wyróżniające Park Krajobrazowy „Chełmy” spośród innych parków na Dolnym Śląsku stanowi jaworzyna górską *Phyllitido-Aceretum* z jęczycznikiem zwyczajnym *Phyllitis scolopendrium* i paprotnikiem kolczystym *Polystichum aculeatum*. Porasta ona strome stoki „Wąwozu Myśluborskiego” w dolinie potoku Jawornik.

Różnorodność zbiorowisk roślinnych, jak również ukształtowanie terenu ma swój wyraz w bogactwie gatunkowym zwierząt. Z fauny bezkręgowców najlepiej poznane są ślimaki, których stwierdzono tu 72 gatunki. Stosunkowo dobrze poznany jest skład

gatunkowy kręgowców. Gromadę smoczkoustych reprezentuje minóg strumieniowy *Lampetra planeri*, gatunek wpisany do Polskiej Czerwonej Księgi, występujący w potoku Wilcza, w rejonie wsi Pomocne. Ryby reprezentuje 7 gatunków, w tym strzebla potokowa *Phoxinus phoxinus*, śliz *Barbatula barbatula* oraz pstrąg potokowy *Salmo trutta m. fario*. Gromada płazów obejmuje 15 gatunków, wśród których na uwagę zasługuje ropucha paskówka *Epidalea calamita* oraz salamandra plamista *Salamandra salamandra* z bardzo liczną populacją w rezerwacie przyrody „Wąwóz Lipa”. Gady reprezentowane są przez 6 gatunków, które są stosunkowo liczne i spotykane we wszystkich środowiskach parku za wyjątkiem bardzo rzadkiego gniewosza plamistego *Coronella austriaca*. Obszar parku to miejsce występowania 107 gatunków lęgowych ptaków. Do najcenniejszych należą: puchacz *Bubo bubo*, sóweczka *Glaucidium passerinum*, włochatka *Aegolius funereus*, dzięcioł zielonosiwy *Picus canus*, dzięcioł średni *Dendrocopos medius*, muchołówka białoszyja *Ficedula albicollis* i mała *F. parva*, siniak *Columba oenas*, trzmiełojad *Pernis apivorus*, kania ruda *Milvus milvus*, błotniak stawowy *Circus aeruginosus* i łąkowy *Circus pygargus*, derkacz *Crex crex*, przepiórka *Coturnix coturnix*, kszysk *Gallinago gallinago*, perkoz rdzawoszyi *Podiceps grisegena*, sieweczka rzeczna *Charadrius dubius*.

Na obszarze Parku stwierdzono występowanie 49 gatunków ssaków. Najliczniej reprezentowane są gryzonie - 14 gatunków (najrzadsza: popielica *Glis glis*), nietoperze – 13 gatunków (najrzadszy: mroczek poźlocisty *Eptesicus nilssonii*) i owadożerne – 6 gatunków. Drapieżne reprezentuje 9 gatunków, w tym 7 z rodziny łasicowatych. Gatunki obcego pochodzenia to uciekinierzy z hodowli: piżmak, jenot, norka amerykańska. Obecność dwóch ostatnich ma bardzo niekorzystny wpływ na stan rodzimej fauny Parku.

Zgodnie z Uchwałą Nr XVI/332/11 Sejmiku Województwa Dolnośląskiego z dnia 27 października 2011 r. w sprawie ustanowienia planu ochrony dla Parku Krajobrazowego „Chełmy” (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2011 r. Nr 251 poz. 4509) zaleca się następujący zakres prac związanych z ochroną ekosystemów leśnych dla wszystkich typów własnościowych lasów, mający na celu zachowanie gospodarki leśnej oraz krajobrazu leśnego odnoszący się do całego obszaru Parku – strefa BSII (§ 9. 1.):

- pozostawianie w drzewostanach oraz na zrębach kęp starodrzewu z udziałem drzew dziuplastych, martwych i zamierających, o znaczeniu biocenotycznym, wraz z runem i podrostem, o powierzchni łącznej nie mniejszej niż 5% powierzchni manipulacyjnej i powierzchni jednostkowej około 0,1 ha, aż do naturalnego rozpadu, a także posuszu liściastego jałowego i czynnego oraz posuszu iglastego w ilościach uniemożliwiających inicjowanie ognisk gradacyjnych. Pozostawione kępy drzewostanu należy lokalizować w miejscu występowania chronionych gatunków roślin, grzybów i zwierząt;

- nie sadzenie gatunków obcych geograficznie i ekologicznie, w tym także na poletkach zgryzowych i innych poletkach łowieckich;
- stopniowe ograniczanie udziału gatunków obcych geograficznie i ekologicznie w lasach o strukturze i funkcji zbliżonych do lasów rodzimych, według wskazań programów ochrony przyrody nadleśnictw Jawor i Złotoryja, w tym przede wszystkim usuwanie dębu czerwonego *Quercus rubra*, robinii akacjowej *Robinia pseudoacacia* i czeremchy amerykańskiej *Padus serotina* w ramach planowych zabiegów hodowlanych;
- kontynuowanie sukcesywnej przebudowy drzewostanów celem dostosowania ich do warunków siedliskowych, szczególnie przy zastosowaniu rębni złożonych z długim i średnim okresem odnowienia;
- sadzenie na obrzeżach zakładanych upraw leśnych, domieszkowych i biocenotycznych gatunków drzew i krzewów występujących na różnych siedliskach lasów naturalnych i półnaturalnych;
- stosowanie metod mechanicznych lub biologicznych do zwalczania szkodników owadzych i grzybowych, a także ograniczania szkód łowieckich, przy jednoczesnym ograniczeniu do niezbędnego minimum metod zwalczania chemicznego;
- sporządzenie w lasach niepaństwowych uproszczonych planów urządzania lasów określających sposób gospodarowania zgodny z zasadami przyjętymi w lasach państwowych.

Ponadto w strefie APP_4 (proponowany rezerwat przyrody „Rataj”), w celu ochrony ekosystemów leśnych, zaleca się ograniczenie usuwania drzew stanowiących rzeczywiste i potencjalne miejsca rozwoju larw rzadkich chrząszczy saproksylicznych – pachnica dębowa *Osmoderma eremita* i wepa marmurkowa *Protaetia lugubris*.

W strefie APP_3 (proponowany rezerwat przyrody „Łąki Muchowskie”), zaleca się likwidację rowów melioracyjnych poprzez ich zasypanie oraz systemu dren poprzez zamknięcie ich wylotów, a w korytach cieków budowę urządzeń piętrzących wody powierzchniowe w celu ochrony ekosystemów związanych z siedliskami podmokłymi.

W strefach APP_3, 7, 8, 9 i 10 (proponowany rezerwat przyrody „Łąki Muchowskie”, użytki ekologiczne „Łąki nad Czerwieńcem”, „Krzyżowa Góra”, „Czartowska Skała” i „Nowowiejskie Łąki”) zaleca się utrzymanie ekstensywnego sposobu gospodarowania, ze szczególnym uwzględnieniem gospodarki łąkowej.

Książański Park Krajobrazowy został powołany Uchwałą Nr 35/81 Wojewódzkiej Rady Narodowej w Wałbrzychu z dnia 28 października 1981 r. w sprawie utworzenia na terenie województwa wałbrzyskiego parków krajobrazowych i obszarów krajobrazu chronionego (Dz. Urz. Woj. Wałbrz. z 1981 r. Nr 5 poz. 46). Kolejnymi aktami prawnymi

odnoszącymi się do terenu parku były: Rozporządzenie Nr 19/98 Wojewody Wałbrzyskiego z dnia 17 grudnia 1998 r. w sprawie parków krajobrazowych na terenie województwa wałbrzyskiego (Dz. Urz. Woj. Wałbrz. z 1998 r. Nr 34 poz. 260), zmienione Rozporządzeniem Nr 9 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 6 lipca 2000 r. (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2000 r. Nr 26 poz. 411). Aktualnie obowiązującym aktem prawnym jest Rozporządzenie Nr 5 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 27 lutego 2008 r. w sprawie Książańskiego Parku Krajobrazowego (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2008 r. Nr 63 poz. 808). Park nie posiada obowiązującego planu ochrony. Nadzór nad obszarem sprawuje Wojewoda Dolnośląski.

Książański Park Krajobrazowy obejmuje obszar chroniony ze względu na wartości przyrodnicze, historyczne i kulturowe oraz walory krajobrazowe w celu zachowania, popularyzowania tych wartości w warunkach zrównoważonego rozwoju. Szczególne cele ochrony parku to: ochrona wartości przyrodniczych wraz z całą różnorodnością flory i fauny występującej na tym obszarze; zachowanie interesującej i unikalnej budowy geologicznej wraz ze skamieniałościami fauny kopalnej; zachowanie ciągłości historycznej: lokalnego charakteru i skali zabudowy w historycznie ukształtowanych jednostkach osadniczych ze szczególnym uwzględnieniem unikalnego wieloprzestrzennego zespołu zamkowo-parkowego Książ wraz z obiektami związanymi z historią zamku; zachowanie krajobrazu rolniczego i kulturowego, w tym otwartych, niezabudowanych przestrzeni w krajobrazie leśno-polno-łąkowym.

Zgodnie z Rozporządzeniem Nr 5 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 27 lutego 2008 r. (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2008 r. Nr 63 poz. 808), park obejmuje obszar o powierzchni 3 155,40 ha. Wokół Parku została wyznaczona otulina o powierzchni 5 933 ha.

W Książańskim Parku Krajobrazowym do najlepiej zachowanych naturalnych zbiorowisk leśnych należą kwaśne buczyny górskie *Luzulo luzuloidis-Fagetum*, będące pozostałością po rosnącej tu dawniej puszczy bukowej; grądy *Carpinion betuli* oraz łągi podgórskie i górskie *Alnion glutinoso-incanae*. Spośród gatunków chronionych najliczniej reprezentowany jest cis pospolity *Taxus baccata*, porastający głównie skaliste zbocza Pełcznicy, Szczawnika i Poleśnicy. Rośnie tam około 130 drzew, z których większość ma obwody pni 80-130 cm. Spotyka się tu również: śnieżycę wiosenną, wawrzynka wilczylika, lilię złotogłów, naparstnicę zwyczajną, zimowita jesiennego oraz orlika pospolitego. Zróżnicowana rzeźba terenu i urozmaicone warunki mikroklimatyczne, stwarzają odpowiednie środowisko dla rozwoju gatunkowego drobnej fauny. Do szczególnie rzadkich należą: bursztyńka wysmukła *Oxyloma sarsi*, świrdrzyk łamliwy *Balea perversa*, źródlarka karpacka *Bythinella austriaca*, pomrowiec nakrapiany *Tandonia rustica*. Z owadów chronionych dość liczna jest tu mrówka rudnica *Formica rufa*, z motyli paż królowej *Papilio machaon*. Występują tu bogate populacje chrząszczy, do których należy kozioróg bukowiec *Cerambyx scopolii*. Spośród zwierząt kręgowych chronione są: traszka grzebieniasta *Triturus*

cristatus i górska *T. alpestris* oraz salamandra plamista *Salamandra salamandra*. Z gadów chronionych występują: jaszczurka zwinka *Lacerta agilis*, gniewosz plamisty *Coronella austriaca*, padalec zwyczajny *Anguis fragilis* i zaskroniec zwyczajny *Natrix natrix*. W tunelach zamku Książ stwierdzono 8 gatunków nietoperzy, w tym: nocka rudego *Myotis daubentonii*, gacka brunatnego *Plecotus auritus* i mopka *Barbastella barbastellus*.

Tab. 16. Wykaz gruntów w zarządzie Nadleśnictwa Jawor leżących w całości w zasięgu granic Książańskiego Parku Krajobrazowego

Nazwa obrębu	Adres leśny	Powierzchnia [ha]*		
		leśna	nieleśna	razem
Bolków	197 a-k; 198 b-d; 199 a-d, h-k; 200 a-p; 201 b-c, f-i; 202 a-f; 203 a-h; 204 c-f; 205 a-d, g; 206 a-b; 207 b-c, f-l, n-s; 208 b-i, k, m-o; 209 b-c, f-i; 210 h-i, k-n; 211 d, g-l, n-p; 212 c, f-j; 213 a-h, j-m; 214 a, c-f, h; 215 b, d-f, h; 216 a-l; 217 n-y, ax; 222 a-d, g, i-l, n-p	390,23	18,21	408,44
	197 ~a; 198 ~a~d; 199 ~a~c; 200 ~a~d; 201 ~a~c; 202 ~a; 203 ~a~b; 204 ~a~b, ~f; 205 ~a~g; 206 ~a~b; 207 ~a~c; 208 ~a, ~c~d; 209 ~a~c; 210 ~a; 211 ~a, ~c~f; 212 ~a~d, ~g; 213 ~a~g; 214 ~a, ~c~f; 222 ~a~f	7,23	0,00	7,23
Ogółem		397,46	18,21	415,67

*powierzchnia wydziałów literowanych i nieliterowanych

Tab. 17. Wykaz gruntów w zarządzie Nadleśnictwa Jawor leżących w części w zasięgu granic Książańskiego Parku Krajobrazowego

Nazwa obrębu	Adres leśny	Powierzchnia [ha]*		
		leśna	nieleśna	razem
Bolków	198 a; 199 f-g; 201 a, d; 204 a-b, g; 205 f; 206 c-f; 207 a, d, m; 208 a, j, l; 209 a, d; 210 d-g, j; 211 b-c, f, m, r; 212 b, d, k; 213 i, n-o; 214 b, g; 215 a, c, g, j-m, p-r; 217 k-m, z; 219 d-f; 222 f, h, m	216,19	2,63	218,82
	204 ~c~d; 205 ~h; 208 ~b; 211 ~b; 212 ~f; 214 ~b; 215 ~a~b; 219 ~b~c	1,27	0,00	1,27
Ogółem		217,46	2,63	220,09

*powierzchnia wydziałów literowanych i nieliterowanych

Tab. 18. Wykaz gruntów w zarządzie Nadleśnictwa Jawor leżących w całości w zasięgu granic otuliny Książańskiego Parku Krajobrazowego

Nazwa obrębu	Adres leśny	Powierzchnia [ha]*		
		leśna	nieleśna	razem
Bolków	195 ax-gx; 197 l-m; 199 l-p; 211 a; 212 a; 213 p-r; 215 i, n-o, s-x; 217 a-j, bx-dx; 219 a-c, g; 220 a-k; 221 a-t	112,32	5,56	117,88
	204 ~c; 217 ~a; 219 ~a, ~c; 220 ~a~b; 221 ~a~b	0,88	0,00	0,88
Ogółem		113,20	5,56	118,76

*powierzchnia wydziałów literowanych i nieliterowanych

Tab. 19. Wykaz gruntów w zarządzie Nadleśnictwa Jawor leżących w części w zasięgu granic otuliny Książańskiego Parku Krajobrazowego

Nazwa obrębu	Adres leśny	Powierzchnia [ha]*		
		leśna	nieleśna	razem
Bolków	198 a; 199 f-g; 201 a, d; 204 a-b, g; 205 f; 206 c-f; 207 a, d, m; 208 a, j, l; 209 a, d; 210 d-g, j; 211 b-c, f, m, r; 212 b, d, k; 213 i, n-o; 214 b, g; 215 a, c, g, j-m, p-r; 217 k-m, z; 219 d-f; 222 f, h, m	216,19	2,63	218,82

Nazwa obrębu	Adres leśny	Powierzchnia [ha]*		
		leśna	nieleśna	razem
	201 ~b; 204 ~a, ~d; 205 ~h; 208 ~b; 211 ~b; 212 ~f; 213 ~a; 214 ~b; 215 ~a-~b; 219 ~b; 222 ~f	1,89	0,00	1,89
Ogółem		218,08	2,63	220,71

*powierzchnia wydzieleni literowanych i nieliterowanych

Rudawski Park Krajobrazowy został powołany Uchwałą Nr VIII/49/89 Wojewódzkiej Rady Narodowej w Jeleniej Górze z dnia 16 listopada 1989 r. w sprawie utworzenia parku krajobrazowego pod nazwą „Rudawski Park Krajobrazowy” (Dz. Urz. Woj. Jeleniogórskiego z 1989 r. nr 16 poz. 209). Kolejnymi aktami prawnymi odnoszącymi się do terenu parku były: Rozporządzenie Nr 37/95 Wojewody Jeleniogórskiego z dnia 4 października 1995 r. w sprawie zmiany obszaru i granic Rudawskiego Parku Krajobrazowego wraz z otuliną oraz wprowadzenia ograniczeń i zakazów obowiązujących na terenie Parku i jego otuliny (Dz. Urz. Woj. Jelen. z 1995 r. Nr 52 poz. 147), Rozporządzenie Wojewody Dolnośląskiego z dnia 31 lipca 2003 r. w sprawie zmiany uchwały nr VIII/49/89 Wojewódzkiej Rady Narodowej w Jeleniej Górze z dnia 16 listopada 1989 r. (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2003 r. Nr 124 poz. 2220), Rozporządzenie Wojewody Dolnośląskiego z dnia 7 maja 2007 r. w sprawie Rudawskiego Parku Krajobrazowego (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2007 r. nr 116 poz. 1524). Aktualnie obowiązującym aktem prawnym jest Rozporządzenie Wojewody Dolnośląskiego z dnia 7 listopada 2007 r. w sprawie Rudawskiego Parku Krajobrazowego (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2007 r. nr 277 poz. 3386). Park posiada plan ochrony ustanowiony Uchwałą Nr XVI/329/11 Sejmiku Województwa Dolnośląskiego z dnia 27 października 2011 r. (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2011 r. Nr 250 poz. 4507). Nadzór nad obszarem sprawuje Wojewoda Dolnośląski.

Rudawski Park Krajobrazowy obejmuje obszar chroniony ze względu na wartości przyrodnicze, historyczne i kulturowe oraz walory krajobrazowe w celu zachowania, popularyzowania tych wartości w warunkach zrównoważonego rozwoju. Szczególne cele ochrony parku to: ochrona wartości przyrodniczych wraz z całą różnorodnością flory i fauny występującej na tym obszarze; zachowanie geologicznej i geomorfologicznej różnorodności parku, w tym licznych form skalnych.

Zgodnie z Rozporządzeniem Wojewody Dolnośląskiego z dnia 7 listopada 2007 r. (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2007 r. nr 277 poz. 3386), park obejmuje obszar o powierzchni 15 705 ha. Wokół parku została wyznaczona otulina o powierzchni 6 600 ha.

Jednym z wyróżniających komponentów przyrodniczych parku na tle pozostałych parków Dolnego Śląska są ekosystemy nieleśne. Wśród nich najbardziej rozpowszechnione są półnaturalne i antropogeniczne zbiorowiska łąkowe i pastwiskowe. Charakteryzują się one największą różnorodnością florystyczną oraz licznymi stanowiskami rzadkich i chronionych

gatunków roślin. Najbardziej interesujące fragmenty łąk położone są w południowej części Rudaw Janowickich, w okolicach Raszowa, Pisarzowic, Rzędzin i Ogorzelca.

Obszary leśne zajmują w parku około 57% jego powierzchni. Obecnie do najcenniejszych zespołów leśnych można zaliczyć: grąd środkowoeuropejski *Galio sylvatici-Carpinetum betuli*, kwaśną buczynę górską *Luzulo luzuloidis-Fagetum*, żyzną buczynę sudecką *Dentario enneaphylli-Fagetum* oraz nadrzeczną olszynę górską *Alnetum incanae*. Do rzadkich gatunków roślin występujących na terenie parku należą: zanokcica serpentynowa *Asplenium adulterinum*, turzyca *Carex davalliana*, dziewięciornik błotny *Parnassia palustris*, świbka błotna *Triglochin palustris*, żywiec dziewięciolistny *Dentaria enneaphyllos*, gółka długoostrogowa *Gymnadenia conopsea*, kruszczyk błotny *Epipactis palustris*, storczyk męski *Orchis mascula*, kukulka bzowa *Dactylorhiza sambucina*.

Tab. 20. Wykaz gruntów w zarządzie Nadleśnictwa Jawor leżących w całości w zasięgu granic Rudawskiego Parku Krajobrazowego

Nazwa obrębu	Adres leśny	Powierzchnia [ha]*		
		leśna	nieleśna	razem
Bolków	141 g-h; 142 a-g; 143 a, c-r; 144 a-o; 145 a-l; 146 a; 147 a-d; 148 b-c; 149 a-f; 150 a, c, h-s; 151 b, d, k-l; 152 d-f; 153 a-g; 154 a-h; 155 a-d; 156 a-f; 157 a-b; 158 a-c; 159 a-h, k-l; 160 a-w; 161 a-i; 162 a-i; 163 a-g; 164 a-b; 165 a-g; 166 a-d; 167 a-o; 168 a-c, f-g, j, l; 169 d-h; 170 a-h; 171 a-h; 172 a-l; 173 a-h; 174 a-c; 175 a-b; 176 a-l	697,82	1,32	699,14
	141 ~b; 142 ~b~d; 143 ~a; 144 ~a~b; 145 ~a; 146 ~a~f; 147 ~a~f; 148 ~a, ~c~f; 149 ~a~g; 150 ~a~h; 151 ~a~b, ~d; 152 ~a; 153 ~a~b; 154 ~a~c; 155 ~a~c; 156 ~a~n; 157 ~a~g; 158 ~a~k; 159 ~a~f; 160 ~a~c; 161 ~a~i; 162 ~a~l; 163 ~a~g; 164 ~a~f; 165 ~a~f; 166 ~a~h; 167 ~a~c; 168 ~a~g; 169 ~a~c, ~f; 170 ~a~f; 171 ~a~i; 172 ~a~d; 173 ~a~h; 174 ~a~d; 175 ~a~c; 176 ~a~i	19,44	0,00	19,44
Ogółem		717,26	1,32	718,58

*powierzchnia wydzielen literowanych i nieliterowanych

Tab. 21. Wykaz gruntów w zarządzie Nadleśnictwa Jawor leżących w części w zasięgu granic Rudawskiego Parku Krajobrazowego

Nazwa obrębu	Adres leśny	Powierzchnia [ha]*		
		leśna	nieleśna	razem
Bolków	141 f, i-j; 142 h; 143 b; 148 a; 150 b, d-g; 151 a, c, f-j; 152 b-c, g; 159 i; 168 d, h-i, k; 169 a-c	116,82	0,00	116,82
	141 ~a; 148 ~b; 151 ~c; 169 ~d	0,67	0,00	0,67
Ogółem		117,49	0,00	117,49

*powierzchnia wydzielen literowanych i nieliterowanych

Tab. 22. Wykaz gruntów w zarządzie Nadleśnictwa Jawor leżących w całości w zasięgu granic otuliny Rudawskiego Parku Krajobrazowego

Nazwa obrębu	Adres leśny	Powierzchnia [ha]*		
		leśna	nieleśna	razem
Bolków	110 l-m; 116A fx; 141 a-d; 142 i-j; 145 m-s; 152 a, h; 159 j	17,52	0,19	17,71
	141 ~a; 142 ~a	0,32	0,00	0,32
Ogółem		17,84	0,19	18,03

*powierzchnia wydzielen literowanych i nieliterowanych

Tab. 23. Wykaz gruntów w zarządzie Nadleśnictwa Jawor leżących w części w zasięgu granic otuliny Rudawskiego Parku Krajobrazowego

Nazwa obrębu	Adres leśny	Powierzchnia [ha]*		
		leśna	nieleśna	razem
Bolków	141 f, i-j; 142 h; 143 b; 148 a; 150 b, d-g; 151 a, c, f-j; 152 b-c, g; 159 i; 168 d, h-i, k; 169 a-c	116,82	0,00	116,82
	142 ~b, ~d; 148 ~b-~c; 150 ~b-~c; 151 ~c; 168 ~c-~d; 169 ~d	1,09	0,00	1,09
Ogółem		117,91	0,00	117,91

*powierzchnia wydzielei literowanych i nieliterowanych

Wśród wielu rzadkich bądź chronionych gatunków zwierząt na terenie parku spotkać można: minoga strumieniowego *Lampetra planeri*, głowacza białopłetwego *Cottus gobio*, traszkę grzebieniastą *Triturus cristatus*, salamandrę plamistą *Salamandra salamandra*, bociana czarnego *Ciconia nigra*, sóweczkę *Glaucidium passerinum*, popielicę *Glis glis*, orzesznicę *Muscardinus avellanarius*, podkowca małego *Rhinolophus hipposideros*, nocka dużego *Myotis myotis*, mopka *Barbastella barbastellus*. Najwartościowszymi z punktu widzenia awifauny biotopami wodnymi są stawy hodowlane w Bukowcu i Karpnikach, które wzbogacają ornitofaunę o wiele gatunków związanych z siedliskami wodno-błotnymi.

Zgodnie z Uchwałą Nr XVI/329/11 Sejmiku Województwa Dolnośląskiego z dnia 27 października 2011 r. w sprawie ustanowienia planu ochrony Rudawskiego Parku Krajobrazowego (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2011 r. Nr 250 poz. 4507) tereny leśne pod zarządem Nadleśnictwa Jawor znajdują się w strefie funkcjonalnej F1, która obejmuje zwarte kompleksy lasów, niezależnie od rodzaju własności. Celem utworzenia strefy jest ochrona cennych elementów środowiska przyrodniczego lasów poprzez tworzenie warunków racjonalnego korzystania z jego zasobów. Preferowane kierunki zagospodarowania to utrzymanie lasów w dotychczasowym użytkowaniu oraz kontrolowane udostępnienie obszaru dla celów turystycznych, wypoczynkowych i edukacyjnych.

W oparciu o wyniki inwentaryzacji i waloryzacji zasobów środowiska przyrodniczego, krajobrazowego i kulturowego oraz stwierdzonych tendencji w zakresie zagospodarowania przestrzennego i użytkowania terenu, na terenie parku wyznaczono 5 obszarów realizacji działań ochronnych (O1-O5). Tereny leśne pod zarządem Nadleśnictwa Jawor znajdują się w obszarze ochrony ekosystemów leśnych (O2).

Tab. 24. Istniejące i potencjalne zagrożenia dla ekosystemów leśnych oraz sposoby ich eliminacji lub ograniczania (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2011 r. Nr 250 poz. 4507)

Szczegółowy przedmiot ochrony	Zagrożenia	Sposób eliminacji lub ograniczenia zagrożenia
Cenne fragmenty lasów określone jako priorytetowe siedliska przyrodnicze, a w szczególności:		
Jaworzyny i lasy klonowo-lipowe na stromych stokach zboczach – siedlisko priorytetowe (9180)	Prowadzenie gospodarki niezgodnie z planem urządzenia lasu.	Przywrócenie i ochrona właściwego stanu siedliska w ramach racjonalnej gospodarki leśnej.

Szczegółowy przedmiot ochrony	Zagrożenia	Sposób eliminacji lub ograniczenia zagrożenia
Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe – siedlisko priorytetowe (91E0)	Prowadzenie gospodarki niezgodnie z planem urządzenia lasu.	Przywrócenie i ochrona właściwego stanu siedliska w ramach racjonalnej gospodarki leśnej.
	Degradacja siedlisk na skutek zmiany stosunków wodnych.	Przywrócenie i zachowanie właściwych stosunków wodnych w ramach renaturalizacji i ochrony siedlisk.
	Monotypizacja drzewostanów (miejscami drzewostan stanowi wyłącznie olsza czarna).	Przywrócenie właściwego składu gatunkowego.
	Neofityzacja warstwy drzewostanu.	Stopniowa eliminacja gatunków obcych w ramach racjonalnej gospodarki leśnej.
Pozostałe naturalne i półnaturalne fragmenty lasów, m.in. określone jako siedliska przyrodnicze: - kwaśne buczyny (9110) - żyzne buczyny (9130)	Czynniki biotyczne: szkodliwe owady, grzyby i zwierzyzna	Utrzymanie właściwej zdrowotności i żywotności drzewostanów oraz odpowiedniego stanu zwierzyzny w ramach racjonalnej gospodarki leśnej i łowieckiej.
	Czynniki abiotyczne	Utrzymanie właściwej zdrowotności i żywotności drzewostanów.
	Czynniki antropogeniczne nieprawidłowa gospodarka leśna oraz szkodnictwo leśne (cięcia kradzieżowe i in.)	Prawidłowo prowadzona, racjonalna gospodarka leśna oraz przeciwdziałanie szkodnictwu leśnemu.
Wszystkie ekosystemy leśne	Zmniejszenie bioróżnorodności ekosystemów leśnych.	Ochrona różnorodności genowej.
		Ochrona różnorodności gatunkowej.
		Ochrona różnorodności ekosystemowej.
		Ochrona różnorodności krajobrazowej.
Strefy ekotonowe	Zanik lub degradacja stref ekotonowych.	Prowadzenie właściwej, zgodnej z planem urządzenia lasu, gospodarki leśnej.
Pozostałe lasy - na gruntach porolnych, o składzie niezgodnym z TSL	Borowacenie drzewostanów, zniekształcanie i następnie degeneracja siedlisk.	Dostosowanie składów gatunkowych drzewostanów do panujących warunków siedliskowych i wykorzystanie potencjalnych możliwości „produkcyjnych” siedlisk.

Tab. 25. Działania ochronne w obszarze ochrony ekosystemów leśnych (O2) w granicach Rudawskiego Parku Krajobrazowego (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2011 r. Nr 250 poz. 4507)

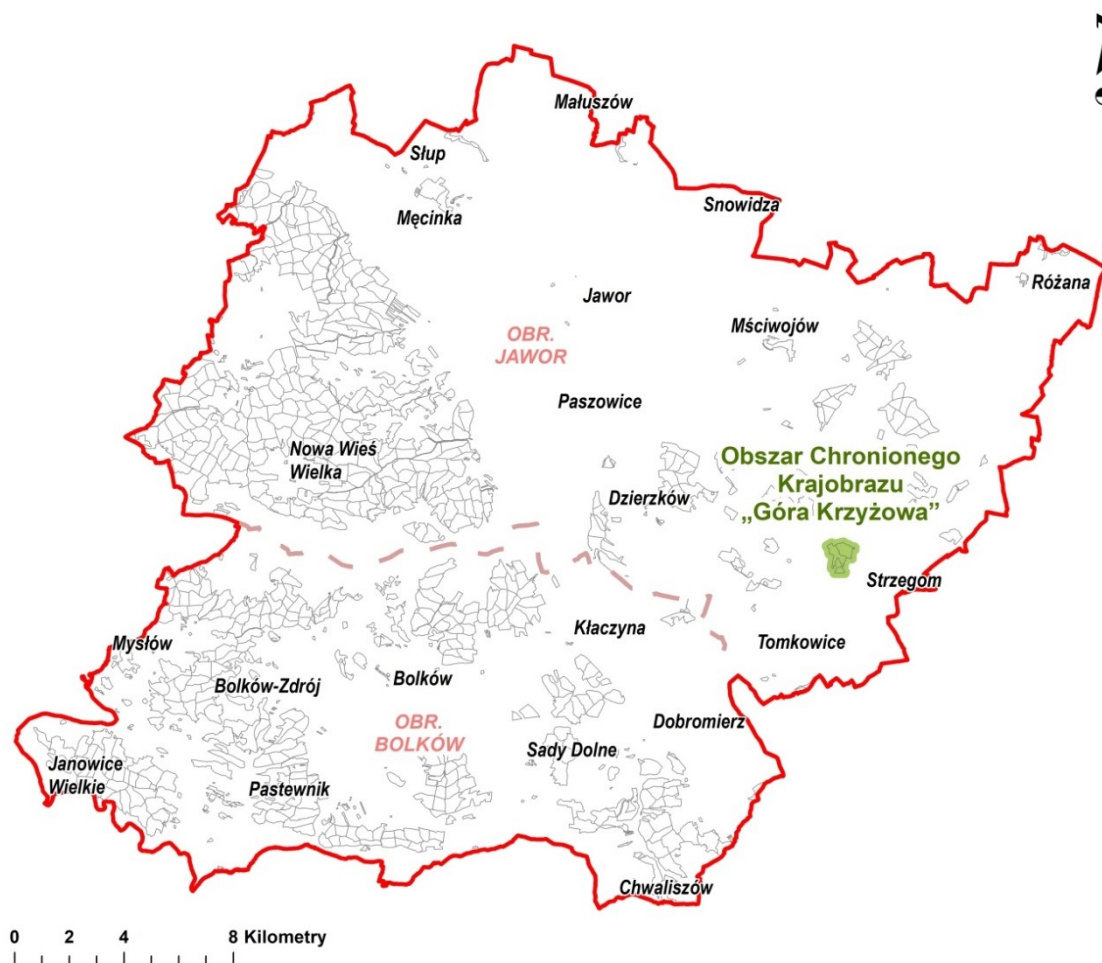
Przedmiot ochrony	Działanie ochronne	Szczegółowa lokalizacja działań	
		wg uchwały	wg stanu na 1.01.2018 r.
Jaworzyny i lasy klonowo-lipowe na stromych stokach zboczach – siedlisko priorytetowe (9180)	Ochrona struktury dobrze wykształconych płatów siedlisk oraz przywrócenie właściwego stanu siedlisk zniekształconych w toku racjonalnej gospodarki leśnej. Preferowanie odnowienia naturalnego oraz zapewnienie odpowiedniego zasobu drewna martwego, poprzez pozostawianie drzew martwych zamierających oraz wywrotów i złomów, z wyjątkiem konieczności eliminacji zagrożenia bezpieczeństwa na drogach, szlakach turystycznych i w miejscach pobytu ludzi.	142 b, 143 f, 167 g, 172 i, 173 h, 176 c, 176 j	142 b, 143 f, 167 g, 172 i, 173 h, 176 c, 176 j
		141 a, i, h, 147 a, b, 157 a, 174 b, c, 173 g, 176 d	Uwaga! W wymienionych wydzieleniach nie potwierdzono obecności siedliska przyrodniczego
Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe – siedlisko priorytetowe (91E0)	Ochrona struktury dobrze wykształconych płatów siedlisk oraz przywrócenie właściwego stanu siedlisk zniekształconych w toku racjonalnej gospodarki leśnej. Budowa systemów małej retencji. Stosowanie rębni złożonych z konsekwentnym pozostawianiem części drzewostanu (ok. 5%) do naturalnego rozpadu. Zapewnienie odpowiedniego zasobu martwego drewna,	162 b, 166 c	Uwaga! W wymienionych wydzieleniach nie potwierdzono obecności siedliska przyrodniczego

Przedmiot ochrony	Działanie ochronne	Szczegółowa lokalizacja działań	
		wg uchwały	wg stanu na 1.01.2018 r.
	<p>poprzez pozostawianie drzew martwych, zamierających oraz wywrotów i złomów, z wyjątkiem konieczności eliminacji zagrożenia bezpieczeństwa na drogach, szlakach turystycznych i w miejscach pobytu ludzi.</p> <p>Wprowadzanie olszy szarej, gatunku charakterystycznego dla górskich łągów.</p> <p>Stopniowe eliminowanie gatunków obcych ekologicznie w toku racjonalnej gospodarki leśnej.</p>		
Pozostałe naturalne i półnaturalne fragmenty lasów, m.in. określone jako siedliska przyrodnicze: - kwaśne buczyny (9110) - żyzne buczyny (9130)	<p>Racjonalna gospodarka leśna w oparciu o obowiązujące plany urządzenia lasów a w szczególności:</p> <p>Preferowanie rębni złożonych przy odnawianiu drzewostanów.</p> <p>Zwalczanie szkodników owadzych i patogenów grzybowych przez stosowanie metod mechanicznych lub biologicznych; środki chemiczne należy ograniczyć do sytuacji krytycznego zagrożenia trwałości lasu oraz przypadków, gdy pozostałe metody są nieskuteczne.</p> <p>Zachowanie drzew dziuplastych stwarzających ptakom warunki do zasiedlania.</p> <p>Rozwieszanie skrzynek lęgowych dla ptaków w drzewostanach II i III klasy wieku (zgodnie z zapisami w instrukcji ochrony lasu).</p> <p>Ograniczenie lub całkowite zaniechanie wprowadzania gatunków obcych geograficznie.</p> <p>Na siedliskach wilgotnych i podmokłych zaleca się wykonywanie zrywki w sposób minimalizujący naruszenie powierzchni gleby, w zasadzie bez wykorzystania ciężkiego sprzętu zrywkowego.</p> <p>Zaleca się takie ustalanie terminów pozyskania i zrywki, aby pozwalały uniknąć dużych zniszczeń runa, ściółki i gleby i jednocześnie były dostosowane do okresów najmniejszego zagrożenia ze strony czynników biotycznych i abiotycznych.</p>	142 f, 143 j, r, t, 157 b, 162 d, 163 c, f, 165 f, 168 g, h, 170 d, 171 f, 173 b, i, 175 a, b, 176 g	142 f, 143 j, 143 p, 157 b, 162 d, 163 c, 163 f, 165 f, 168 g, 168 h, 170 d, 171 f, 173 b, 173 d, 175 a, 175 b, 176 g
	<p>Zachowanie drzew dziuplastych stwarzających ptakom warunki do zasiedlania.</p> <p>Rozwieszanie skrzynek lęgowych dla ptaków w drzewostanach II i III klasy wieku (zgodnie z zapisami w instrukcji ochrony lasu).</p> <p>Ograniczenie lub całkowite zaniechanie wprowadzania gatunków obcych geograficznie.</p> <p>Na siedliskach wilgotnych i podmokłych zaleca się wykonywanie zrywki w sposób minimalizujący naruszenie powierzchni gleby, w zasadzie bez wykorzystania ciężkiego sprzętu zrywkowego.</p> <p>Zaleca się takie ustalanie terminów pozyskania i zrywki, aby pozwalały uniknąć dużych zniszczeń runa, ściółki i gleby i jednocześnie były dostosowane do okresów najmniejszego zagrożenia ze strony czynników biotycznych i abiotycznych.</p>	160 j, 173 g, h, 176 k	Uwaga! W wymienionych wydzieleniach nie potwierdzono obecności siedliska przyrodniczego
Wszystkie ekosystemy leśne	<p>Zwracanie uwagi zarówno na skład gatunkowy warstw drzewiastych jak i podszytów oraz runa i mchów poprzez stosowanie zalecanych składów odnowieniowych upraw, właściwych gospodarczych typów drzewostanów.</p> <p>Dążenie do zachowania lub poprawy istniejących stosunków wodnych poprzez budowę systemów małej retencji.</p> <p>Unikanie zalesiania śródleśnych łąk, bagien i nieużytków.</p> <p>Preferowanie rodzimych gatunków drzew zgodnie z naturalnym zasięgiem geograficznym oraz całkowite zaniechanie nasadzeń gatunków obcych.</p> <p>Prawidłowo prowadzona, racjonalna, proekologiczna gospodarka leśna, ze szczególnym uwzględnieniem właściwych stosunków wodnych oraz zachowania istniejącej mozaikowości siedlisk, a także odpowiedniej ilości zasobów martwego drewna oraz udziału w składach gatunkowych drzewostanów gatunków domieszkowych i biocenotycznych.</p>	Oddziały 141-176	Oddziały 141-176
Strefy ekotonowe	<p>Wykorzystywanie pojawiających się odnowień naturalnych drzew i krzewów.</p> <p>Prawidłowo prowadzona, racjonalna, proekologiczna gospodarka leśna, ze szczególnym uwzględnieniem właściwego kształtowania obrzeży kompleksów leśnych.</p> <p>Zachowanie i kształtowanie pasów zadrzewień wzdłuż dróg i cieków wodnych, z wykorzystaniem możliwie szerokiej gamy gatunków drzew i krzewów.</p>	Oddziały 141-176	Oddziały 141-176
Pozostałe lasy - na gruntach porolnych, o składzie niezgodnym z TSL	<p>Zaleca się przebudowę drzewostanów zgodnie z rodzajem siedliska poprzez stosowanie rębni złożonych.</p> <p>W miarę możliwości należy zacząć dostosowywać skład gatunkowy do siedliska już na etapie zabiegów pielęgnacyjnych i hodowlanych poprzez takie prowadzenie czyszczeń i trzebieży, aby eliminować ze składu gatunki niepożądane.</p>	Lasy na gruntach porolnych, lasy o składzie niedostosowanym do siedliska oraz lasy wykazujące borowacenie mocne i średnie.	Lasy na gruntach porolnych, lasy o składzie niedostosowanym do siedliska oraz lasy wykazujące borowacenie mocne i średnie.

Przedmiot ochrony	Działanie ochronne	Szczegółowa lokalizacja działań	
		wg uchwały	wg stanu na 1.01.2018 r.
Cenne i rzadkie gatunki roślin	W miejscach występowania chronionych i rzadkich gatunków roślin poza terenem takich form ochrony przyrody jak rezerваты czy użytki ekologiczne, należy w miarę możliwości modyfikować prace gospodarcze w sposób umożliwiający zachowanie stanowisk tych gatunków.	143 h, r, 144 h, 148 c, 150 i, 151 b, d, f, 154 f, 155 b, 156 b, f, 162 d, 163 c, 164 a, 165 d, 166 b, c, 172 f, h, i, 173 c, h, i, 174 b, c, 175 a, b, 176 a, b, d, f, j, k	143 d, p, 144 h, 148 b, 150 i, 151 b, d, f, 154 f, 155 b, 156 a, f, 162 d, 163 c, 164 a, 165 d, 166 b, c, 172 f, h, i, 173 c, h, d, 174 b, c, 175 a, b, 176 a, b, d, f, j, k
Miejsca bytowania i rozrodu gatunków zwierząt – zwłaszcza cenne gatunki ptaków i popielicowate	Racjonalna gospodarka leśna w oparciu o obowiązujące plany urządzenia lasów. Możliwie wczesne stosowanie zabiegów pielęgnacyjnych. Zachowanie drzew dziuplastych stwarzających ptakom i popielicowatym warunki do zasiedlania. Rozwieszanie skrzynek lęgowych dla ptaków w drzewostanach II i III klasy wieku (zgodnie z zapisami w Instrukcji Ochrony Lasu).	151 b, i, 152 g, 156 b, 160 t, 166 d, 170 b, f, 174 b, 176 a, f	151 b, i, 152 g, 156 a, 160 t, 166 d, 170 b, f, 174 b, 176 a, f
Nietoperze <i>Chiroptera</i>	Utrzymanie dostatecznej powierzchni starodrzewów. Ochrona kolonii rozrodczych, jak i ochrona zimowisk nietoperzy. Elementem programu ochrony nietoperzy powinno być także rozwieszanie specjalnych skrzynek dla nietoperzy oraz monitorowanie stanu obszarów żerowiskowych i dostępności pokarmu.	Zimowisko - Sztolnia Helena III zlokalizowana w leśnictwie Kaczorów Obserwacje punktowe: oddz. 143, 160, 173, 174	Zimowisko - Sztolnia Helena III zlokalizowana w leśnictwie Kaczorów Obserwacje punktowe: oddz. 143, 160, 173, 174
Górskie łąki konietlicowe użytkowane ekstensywnie (<i>Polygono-Trisetion</i>) (6520)	Przywrócenie tradycyjnej gospodarki kośnej I pasterskiej. Łąki powinny być regularnie, corocznie koszone. Najwłaściwsze byłoby wykonywanie tego zabiegu tak, aby umożliwić rozsianie się nasion większości roślin (czerwiec/lipiec, niekiedy nawet sierpień), pamiętając by nie kosić zbyt nisko. Maszyny używane do koszenia powinny być wyposażone w urządzenia do płoszenia zwierząt. Konieczne jest przeprowadzenie badań pozwalających na oszacowanie potrzeb nawożenia i wielkości dawek nawozów niezbędnych dla utrzymania wartości przyrodniczej łąk.	143 d, r, 161 a, b	Uwaga! W wymienionych wydzieleniach nie potwierdzono obecności siedliska przyrodniczego

IV.3. OBSZARY CHRONIONEGO KRAJOBRAZU

Zgodnie z ustawą o ochronie przyrody (tekst jednolity Dz. U. 2016 poz. 2134 z późn. zm.) obszar chronionego krajobrazu obejmuje *tereny chronione ze względu na wyróżniający się krajobraz o zróżnicowanych ekosystemach, wartościowe ze względu na możliwość zaspokajania potrzeb związanych z turystyką i wypoczynkiem lub pełnią funkcję korytarzy ekologicznych* (art. 23). Działalność gospodarcza na takim obszarze nie ulega poważniejszym ograniczeniom, lecz powinna być prowadzona w sposób nienaruszający stanu względnej równowagi ekologicznej systemów przyrodniczych chronionego terenu. W zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Jawor ustanowiono dotychczas jeden obszar chronionego krajobrazu.

Ryc. 16. Lokalizacja Obszaru Chronionego Krajobrazu „Góra Krzyżowa” w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Jawor

Uwaga! Przy sporządzaniu wykazu gruntów leśnych w zarządzie Nadleśnictwa Jawor znajdujących się w zasięgu granic obszaru chronionego krajobrazu przyjęto, że do danego obszaru zalicza się wszystkie wydzielania leśne zlokalizowane w jego zasięgu, których granice pokrywają się w całości lub w części z danym obszarem. Dla wydzieleń leśnych pokrywających się w części z obszarem chronionego krajobrazu przy zaliczaniu do niego nie stosowano kryterium powierzchniowego. W zamian zastosowano kryterium odległości granicy obszaru od granicy wydzielania. Jako minimalną wielkość przyjęto odległość 5 metrów zakładając, że podczas wektoryzacji granic obszaru chronionego krajobrazu dopuszczalna odchyłka mogłaby wynosić +/- 1mm na mapie w skali 1:5000 (mapa gospodarcza).

IV.3.1. ISTNIEJĄCE OBSZARY CHRONIONEGO KRAJOBRAZU

Obszar Chronionego Krajobrazu „Góra Krzyżowa” został utworzony Uchwałą Nr 35/81 Wojewódzkiej Rady Narodowej w Wałbrzychu z dnia 28 października 1981 r. w sprawie utworzenia na terenie województwa wałbrzyskiego parków krajobrazowych i obszarów chronionego krajobrazu (Dz. Urz. Woj. Wałbrzyskiego z 1981 r. Nr 5 poz. 46).

Kolejnym aktem prawnym dotyczącym obszaru było Rozporządzenie nr 18/98 Wojewody Wałbrzyskiego z dnia 17 grudnia 1998 r. w sprawie obszarów chronionego krajobrazu województwa wałbrzyskiego (Dz. Urz. Woj. Wałb. z dnia 1998 r. Nr 34 poz. 259). Obecnie obowiązującym aktem prawnym jest Rozporządzenie Nr 37 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 28 listopada 2008 r. w sprawie Obszaru Chronionego Krajobrazu „Góra Krzyżowa” (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2008 r. Nr 317 poz. 3936). Nadzór nad obszarem sprawuje Wojewoda Dolnośląski.

Obszar Chronionego Krajobrazu „Góra Krzyżowa” obejmuje 150 ha gruntów chronionych ze względu na wyróżniający się krajobraz o zróżnicowanych ekosystemach, wartościowe ze względu na możliwość zaspokajania potrzeb związanych z turystyką i wypoczynkiem, a także pełnioną funkcję korytarzy ekologicznych.

Rozporządzenie Nr 37 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 28 listopada 2008 r. (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2008 r. Nr 317 poz. 3936) wprowadza następujące ustalenia dotyczące czynnej ochrony ekosystemów leśnych, w celu zachowania ich trwałości oraz zachowania różnorodności biologicznej:

- utrzymanie ciągłości i trwałości ekosystemów leśnych;
- wspieranie procesów sukcesji naturalnej przez inicjowanie i utrwalanie naturalnego odnowienia o składzie i strukturze odpowiadającej siedlisku; tam gdzie nie są możliwe odnowienia naturalne – używanie do odnowień gatunków miejscowego pochodzenia przy ograniczaniu gatunków obcych rodzimej florze czy też modyfikowanych genetycznie;
- zwiększanie udziału gatunków domieszkowych i biocenotycznych, tworzenie układów ekotonowych z tych gatunków;
- pozostawianie drzew o charakterze pomnikowym, przestojów, drzew dziuplastych oraz części drzew obumarłych aż do całkowitego ich rozkładu;
- stopniowe usuwanie gatunków obcego pochodzenia, chyba że zaleca się ich stosowanie w ramach przyjętych zasad hodowli lasu;
- opracowanie i wdrażanie programów czynnej ochrony oraz reintrodukcji i restytucji gatunków rzadkich, zagrożonych;
- wykorzystanie lasów dla celów rekreacyjno-krajoznawczych i edukacyjnych w oparciu o wyznaczone szlaki turystyczne oraz istniejące i nowe ścieżki edukacyjno-przyrodnicze wyposażone w elementy infrastruktury turystycznej i edukacyjnej zharmonizowanej z otoczeniem;
- prowadzenie racjonalnej gospodarki łowieckiej, w szczególności poprzez dostosowanie liczebności populacji zwierząt łownych związanych z ekosystemami leśnymi do warunków środowiskowych.

Tab. 26. Wykaz gruntów w zarządzie Nadleśnictwa Jawor leżących w całości w zasięgu granic Obszaru Chronionego Krajobrazu „Góra Krzyżowa”

Nazwa obrębu	Adres leśny	Powierzchnia [ha]*		
		leśna	nieleśna	razem
Jawor	50 a-d; 51 a-l	54,31	0,89	55,20
	51 ~a~h	0,39	0,00	0,39
Ogółem		54,70	0,89	55,59

*powierzchnia wydzieleń literowanych i nieliterowanych

Krzyżowa Góra (353 m n.p.m.) wraz z sąsiednią Górą Św. Jerzego (354 m n.p.m.) należą do najwyższych kulminacji Wzgórz Strzegomskich. Wspólnie tworzą charakterystyczny, odosobniony masuw, dominujący w panoramie Strzegomia. Zasięg obszaru chronionego ogranicza się do zalesionych partii wzniesień i wyłącza zalane wyrobiska dawnego kamieniołomu bazaltu na Szerokiej, które zdążyły zatrzeć pierwotną formę wzgórza. Pod względem geologicznym obszar znajduje się w zachodniej części masywu granitowego Strzegom-Sobótka. Podłoże budują młodopaleozoiczne monzogranity i granodioryty (tzw. granit strzegomski), przebite plioceną intruzją bazaltową w formie pnia wulkanicznego. W partiach szczytowych wzniesień bazalty odsłaniają się w postaci niewysokich, poszarpanych skałek – najokazalsze są Wilcze Skałki na południowym zboczu Góry Św. Jerzego. Rzeźba masywu reprezentuje specyficzny dla regionu krajobraz gór wyspowych – izolowanych wzniesień o charakterze twardzielców, powstałych w wyniku trzeciorzędowego wietrzenia chemicznego granitoidów i późniejszej denudacji pokryw zwietrzelinowych. Lokalne kontrasty podkreślają punktowe wystąpienia odpornych wulkanitów – bazaltowe kopuły szczytowe mają strome zbocza i spłaszczone wierzchołki, natomiast niższe partie stoków są na ogół łagodniejsze. Deniwelacje pomiędzy szczytami a dnem doliny Strzegomki sięgają 140 m. Warunki geomorfologiczne sprzyjają utrzymywaniu się swoistego mikroklimatu, który silnie wpływa na kształt lokalnej szaty roślinnej – dotyczy to zwłaszcza mocno nagrzewających się, bazaltowych zboczy o wystawie południowej.

Obszar porastają wiekowe lasy liściaste i mieszane ze znacznym udziałem sosny. Północne stoki pokrywa grąd środkowoeuropejski *Galio sylvatici-Carpinetum betuli* (kod siedliska 9170), a południowe i zachodnie – zboczowe lasy klonowo-lipowe *Aceri platanoidis-Tilietum platyphylli* (siedlisko 9180) i ciepłolubne dąbrowy *Quercetalia pubescenti petraeae* (siedlisko 9110). Specyficzne warunki podłoża oraz cechy mikroklimatu umożliwiły mozaikowy rozwój cennej roślinności naskalnej i kserotermicznej, reprezentującej rozmaite stadia sukcesji. Bazaltowe skałki i rumowiska porastają zbiorowiska paproci szczelinowych z rzędu *Androsacetalia vandellii* (siedlisko 8220) – zwłaszcza światłolubny zespół *Woodsio ilvensis-Asplenietum septentrionalis* z udziałem takich gatunków jak: zanokcica skalna *Asplenium trichomanes*, zanokcica murowa *A. ruta-muraria* i zanokcica północna *A. septentrionale*,

paprotka zwyczajna *Polypodium vulgare* czy paprotnica krucha *Cystopteris fragilis*. Współwystępują one z pionierskimi murawami ze związku *Alyso-Sedion* (siedlisko 6110), reprezentowanymi przez zespoły rojownika pospolitego *Jovibarbetum soboliferi* oraz rogownicy drobnej *Cerastietum pumili*. Inne ciepłolubne taksony występujące również w płatach muraw kserotermicznych (siedlisko 6210) to m.in. perłówka siedmiogrodzka *Melica transsilvanica*, goździk kartuzek *Dianthus carthusianorum*, wrotycz baldachogroniasty *Tanacetum corymbosum*, pięciornik wyprostowany *Potentilla recta*, a także gatunki okrajków ze związku *Geranion sanguinei* – bodziszek czerwony *Geranium sanguineum*, przetacznik pagórkowy *Veronica teucrium*. Zbiorowiskom tym towarzyszą ciepłolubne zarośla ze związku *Berberidion* – z największym na Śląsku wystąpieniem irgi zwyczajnej *Cotoneaster integerrimus*, a także różą dziką *Rosa canina*, różą rdzawą *R. rubiginosa*, ligustrem pospolitym *Ligustrum vulgare* i głógiem jednoszyjkowym *Crataegus monogyna*. Poniżej w lasach spotyka się m.in. lilię złotogłów *Lilium martagon*, konwalię majową *Convallaria majalis* i przytulię wonną *Galium odoratum*. Obszar stanowi obecnie zaplecze rekreacyjne Strzegomia, stąd znaczne tempo ubożenia szaty roślinnej związane z intensywną antropopresją (Szczęśniak 1998).

IV.4. OBSZARY NATURA 2000

W zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Jawor zlokalizowane są dwa obszary Natura 2000 mające znaczenie dla Wspólnoty: OZW Dobromierz PLH020034 i OZW Góry i Pogórze Kaczawskie PLH020037.

Uwaga! Przy sporządzaniu wykazu gruntów w zarządzie Nadleśnictwa Jawor znajdujących się w zasięgu granic obszarów Natura 2000 przyjęto, że do danego obszaru/ostoi zalicza się wszystkie wydzielania leśne (wydzielenia literowane) zlokalizowane w jej zasięgu, których granice pokrywają się w całości lub w części z daną ostoją. Dla wydzieleni pokrywających się w części z obszarem Natura 2000 przy zaliczaniu do niego nie stosowano kryterium powierzchniowego. W zamian zastosowano kryterium odległości granicy obszaru Natura 2000 od granicy wydzielenia. Jako minimalną wielkość przyjęto odległość 5 metrów zakładając, że podczas wektoryzacji granic ostoi Natura 2000 dopuszczalna odchyłka mogłaby wynosić +/- 1mm na mapie w skali 1:5000 (mapa gospodarcza). Granice obszarów przyjęto wg *dziesiątego zaktualizowanego wykazu terenów mających znaczenie dla Wspólnoty składających się na kontynentalny region biogeograficzny* (decyzja wykonawcza Komisji Europejskiej z dnia 9 grudnia 2016 r., nr 2016/2334).

Ryc. 17. Lokalizacja obszarów Natura 2000 w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Jawor

IV.4.1. OBSZARY MAJĄCE ZNACZENIE DLA WSPÓLNOTY

IV.4.1.1. OZW DOBROMIERZ PLH020034

Typ ostoi: B (obszar mający znaczenie dla Wspólnoty zaakceptowany decyzją Komisji Europejskiej)

Powierzchnia obszaru wg SDF: 1514,58 ha

Uwaga! Na dzień 1.01.2018 roku obszar Dobromierz PLH020034 posiada plan zadań ochronnych ustanowiony Zarządzeniem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 9 maja 2014 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Dobromierz PLH020034 (Dz. Urz. Woj. Doln. z dnia 12 maja 2014 r. poz. 2341). Poniższe zestawienia przedmiotów ochrony obszaru sporządzono na podstawie Standardowego Formularza Danych z lutego 2017 r. (źródło: serwis <http://natura2000.gdos.gov.pl>).

Charakterystyka obszaru

Obszar OZW Dobromierz PLH020034 obejmuje północno-zachodnią część Pogórza Bolkowsko-Wałbrzyskiego, które w dużej części jest chronione w granicach Książańskiego Parku Krajobrazowego. Osią ekologiczną obszaru są przełomowe doliny Strzegomki oraz Czyżyńki, które tworzą głębokie wąwozy porośnięte przez acydofilne i ciepłolubne dąbrowy oraz zboczowe lasy klonowo-lipowe. W dolnym biegu wąwozu Strzegomki znajduje się zbiornik zaporowy, stanowiący źródło pitnej wody dla Dobromierza. W krajobrazie przeważają ekosystemy leśne, choć koło Cieszowa występują także rozległe partie łąk kośnych. Najżyźniejsze tereny obszaru, głównie na dnie dolin, są użytkowane jako łąki i pastwiska. Ponadto na obszarze znajdują się pozostałości opuszczonych kamieniołomów w południowo-wschodnich zboczach wzgórza Grabnik.

Obszar został wyznaczony dla ochrony 17 typów siedlisk przyrodniczych oraz 5 gatunków zwierząt. Oprócz nich, bardzo ważne są także występujące tu gatunki roślin i zwierząt niebędące przedmiotami ochrony obszaru - lista roślin objętych ochroną gatunkową i zanikających na Dolnym Śląsku liczy 46 pozycji. Obficie występują m.in. rzadkie gatunki roślin ciepłolubnych, takich jak: przytulia szorstkoowocowa *Galium pumilum*, perlówka orzęsiona *Melica ciliata*, kukulka bzoza *Dactylorhiza sambucina* i storczyk męski *Orchis mascula*, perlówka siedmiogrodzka *Melica transsilvanica*, kostrzewa biała *Festuca pallens*, rojownik pospolity *Jovibarba sobolifera*, irga zwyczajna *Cotoneaster integerrimus*, naparstnica zwyczajna *Digitalis grandiflora*, a także promieniak wilgociomierz *Astraeus hygrometricus*, Inicznik drobnoowocowy *Camelina microcarpa*, listera jajowata *Listera ovata*, podkolan biały *Platanthera bifolia* oraz buławnik mieczolistny *Cephalanthera longifolia*.

Tab. 27. Wykaz gruntów w zarządzie Nadleśnictwa Jawor leżących w całości w zasięgu granic OZW Dobromierz PLH020034 (granica obszaru wg decyzji wykonawczej KE nr 2018/43 z dnia 12 grudnia 2017 r.)

Nazwa obrębu	Adres leśny	Powierzchnia [ha]*		
		leśna	nieleśna	razem
Bolków	195 l-t, y-z, dx; 196 i; 197 a-k; 198 a-d; 199 a-k; 200 a-p; 201 a-i; 202 a-f; 203 a-h; 204 a-g; 205 a-g; 206 a-f; 207 a-s; 208 a-o; 209 a-i; 210 d-g, i-n; 211 b-r; 212 a-k; 213 a-r; 214 a-h; 215 a-x; 216 a-j, l; 217 b-ax, dx; 218 p	590,74	23,07	613,81
	197 ~a; 198 ~a~d; 199 ~a~c; 200 ~a~d; 201 ~a~c; 202 ~a; 203 ~a~b; 204 ~a~f; 205 ~a~h; 206 ~a~b; 207 ~a~c; 208 ~a~d; 209 ~a~c; 210 ~a; 211 ~a~f; 212 ~a~g; 213 ~a~g; 214 ~a~f; 215 ~a~b; 217 ~a	8,22	0,00	8,22
Ogółem		598,96	23,07	622,03

*powierzchnia wydzielen literowanych

Tab. 28. Wykaz gruntów w zarządzie Nadleśnictwa Jawor leżących w części w zasięgu granic OZW Dobromierz PLH020034 (granica obszaru wg decyzji wykonawczej KE nr 2018/43 z dnia 12 grudnia 2017 r.)

Nazwa obrębu	Adres leśny	Powierzchnia [ha]*		
		leśna	nieleśna	razem
Bolków	195 w-x; 196 j-k; 210 h; 216 k; 217 a	11,41	0,73	12,14
Ogółem		11,41	0,73	12,14

*powierzchnia wydzielen literowanych

Tab. 29. Siedliska przyrodnicze (przedmioty ochrony) wymienione w załączniku I Dyrektywy Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory w zasięgu OZW Dobromierz PLH020034 (wg Standardowego Formularza Danych z 2.2017)

Kod siedliska	Nazwa siedliska	Pokrycie [ha] wg SDF	Ocena ogólna wg SDF	Adres leśny (% powierzchni wydzielenia zajmowany przez siedlisko)	Pow. [ha]*
3260	Nizinne i podgórskie rzeki ze zbiorowiskami włosieniczników (<i>Ranunculus fluitantis</i>)	8,34	C	Nie potwierdzono na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Jawor.	-
3270	Zalewane muliste brzegi rzek z roślinnością <i>Chenopodium rubri</i> p.p. i <i>Bidention</i> p.p.	4,17	C	Nie potwierdzono na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Jawor.	-
40A0	Subkontynentalne zarośla okołopannońskie – siedlisko priorytetowe	0,17	B	Nie potwierdzono na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Jawor w postaci większych płatów. Siedlisko występuje jedynie w formie niewielkich fragmentów, które nie podlegały kartowaniu w czasie inwentaryzacji fitosocjologicznej nadleśnictwa.	-
6110	Skąły wapienne i neutrofilne z roślinnością pionierską (<i>Alysson-Sedion</i>) – siedlisko priorytetowe	0,17	A	Obr. 2: 197d (100%)	0,42
6190	Murawy pannońskie (<i>Stipo-Festucetalia pallentis</i>)	0,02	B	Nie potwierdzono na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Jawor w postaci większych płatów. Siedlisko występuje jedynie w formie niewielkich fragmentów, które nie podlegały kartowaniu w czasie inwentaryzacji fitosocjologicznej nadleśnictwa.	-
6210	Murawy kserotermiczne (<i>Festuco-Brometea</i> i ciepłolubne murawy z <i>Asplenion septentrionalis Festucion pallentis</i>) – siedlisko priorytetowe	7,88	B	Obr. 2: 215d (20%)	0,42
6230	Górskie i niżowe murawy bliźniczkowe (<i>Nardion</i> – płaty bogate florystycznie) – siedlisko priorytetowe	7,34	C	Nie potwierdzono na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Jawor.	-
6430	Ziólorośla górskie (<i>Adenostylin alliariae</i>) i ziólorośla nadrzeczne (<i>Convolvuletalia sepium</i>)	17,0	C	Nie potwierdzono na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Jawor.	-

Kod siedliska	Nazwa siedliska	Pokrycie [ha] wg SDF	Ocena ogólna wg SDF	Adres leśny (% powierzchni wydzielenia zajmowany przez siedlisko)	Pow. [ha]*
6510	Niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (<i>Arrhenatherion elatioris</i>)	164,72	C	Obr. 2: 215d (50%), 215l (100%), 217w (100%)	1,64
7230	Górskie i nizinne torfowiska zasadowe o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk	2,50	C	Nie potwierdzono na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Jawor.	-
8150	Środkowoeuropejskie wyżynne rumowiska krzemianowe	0,17	A	Obr. 2: 215f (5%)	0,14
8220	Ściany skalne i urwiska krzemianowe ze zbiorowiskami z <i>Androsacion vandellii</i>	0,50	A	Nie potwierdzono na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Jawor w postaci większych płatów. Siedlisko występuje jedynie punktowo w formie niewielkich fragmentów, które nie podlegały kartowaniu w czasie inwentaryzacji fitysocjologicznej nadleśnictwa.	-
9170	Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny (<i>Galio-Carpinetum, Tilio-Carpinetum</i>)	533,05	B	Obr. 2: 195dx (100%), 195l (100%), 195m (100%), 195w (100%), 196j (100%), 197b (100%), 197h (100%), 197i (100%), 197j (100%), 197k (100%), 198b (100%), 199b (100%), 199c (100%), 199f (100%), 199g (100%), 200f (100%), 200g (45%), 200h (26%), 200i (26%), 200o (100%), 201a (100%), 201d (100%), 201f (100%), 201g (100%), 201i (100%), 202a (100%), 202b (100%), 202c (100%), 203b (100%), 203c (35%), 203d (100%), 203f (100%), 204a (100%), 204b (100%), 204d (93%), 204f (100%), 204g (100%), 205a (70%), 205c (100%), 205f (30%), 205g (11%), 206a (84%), 206c (89%), 206d (60%), 206f (61%), 207b (100%), 207c (100%), 207d (50%), 207g (100%), 207m (100%), 207o (100%), 207r (85%), 208b (100%), 208c (100%), 208d (100%), 208j (100%), 208l (9%), 208n (100%), 208o (100%), 209b (71%), 209c (15%), 209f (64%), 209g (20%), 210d (100%), 210f (92%), 210g (100%), 210j (100%), 210l (100%), 211d (100%), 211f (84%), 211i (100%), 211j (100%), 211k (75%), 211l (100%), 211m (100%), 211o (100%), 211p (100%), 212a (100%), 212c (100%), 212d (12%), 212f (83%), 212h (28%), 212i (100%), 212j (100%), 212k (69%), 213f (65%), 213h (100%), 213i (100%), 213l (100%), 213o (100%), 213p (100%), 214b (24%), 214f (100%), 214g (16%), 215c (4%), 215f (47%), 215i (100%), 216a (13%), 216b (93%), 216f (100%), 216g (21%), 216h (15%), 217b (100%), 217f (26%), 217g (8%), 217h (100%), 217k (93%), 217m (100%), 217p (79%), 217r (81%), 217t (100%), 217y (36%)	298,01
9180	Jaworzyny i lasy klonowo-lipowe na stokach i zboczach (<i>Tilio plathyphyllis-Acerion pseudoplatani</i>) – siedlisko priorytetowe	44,23	A	Obr. 2: 200a (100%), 200b (79%), 200d (5%), 200g (43%), 203a (15%), 203c (6%), 206a (16%), 206c (11%), 206d (40%), 206f (39%), 212d (79%), 212f (1%), 213f (0,2%), 214h (100%), 215b (91%), 216a (87%), 216g (79%), 217o (31%), 217y (46%)	33,75
9190	Kwaśne dąbrowy (<i>Quercion roboripetraeae</i>)	90,79	C	Obr. 2: 203c (2%), 203h (97%), 207r (15%), 212b (100%), 212f (16%), 216b (7%), 216h (18%), 217ax (100%), 217k (7%), 217p (21%), 217y (18%)	21,69

Kod siedliska	Nazwa siedliska	Pokrycie [ha] wg SDF	Ocena ogólna wg SDF	Adres leśny (% powierzchni wydzielenia zajmowany przez siedlisko)	Pow. [ha]*
91E0	Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (<i>Salicetum albo-fragilis</i> , <i>Populetum albae</i> , <i>Alnenion glutinoso-incanae</i>) i olsy źródłiskowe – siedlisko priorytetowe	9,01	B	Obr. 2: 207n (100%), 210f (8%), 217r (4%)	1,47
9110	Ciepłolubne dąbrowy (<i>Quercetalia pubescentis petraeae</i>) – siedlisko priorytetowe	23,53	C	Obr. 2: 196i (100%), 197c (100%), 197g (100%), 198c (100%), 200g (2%), 200i (74%), 203c (57%), 203h (2%), 204d (7%), 205d (100%), 205f (70%), 205g (7%), 207d (50%), 208l (91%), 209c (85%), 209f (36%), 209g (40%), 209h (100%), 212h (72%), 213f (4%), 214b (74%), 214d (100%), 214g (82%), 215b (9%), 215c (96%), 215f (48%), 216h (67%), 218p (100%)	95,76

*) powierzchnia geometryczna siedliska przyrodniczego

Ponadto w zasięgu granic OZW Dobromierz PLH020034 zinventaryzowano siedliska przyrodnicze niestanowiące przedmiotów ochrony obszaru:

- siedlisko o kodzie 6410 (wydz. leśn. 216 d, obr. Bolków, 3,49 ha);
- siedlisko o kodzie 8230 (wydz. leśn. 215 d, obr. Bolków, 0,17 ha);
- siedlisko o kodzie 9110 (wydz. leśn.: 205 a, b, 209 b, 211 f, 212 d, 213 f, j, obr. Bolków, łącznie 10,74 ha);
- siedlisko o kodzie 9130 (wydz. leśn. 200 b, obr. Bolków, 0,81 ha).

Tab. 30. Gatunki zwierząt (przedmioty ochrony) objęte art. 4 dyrektywy 2009/147/WE i gatunki wymienione w załączniku II do dyrektywy 92/43/EWG występujące w zasięgu OZW Dobromierz PLH020034 oraz ocena znaczenia obszaru dla tych gatunków (wg Standardowego Formularza Danych z 2.2017)

Kod gatunku	Nazwa gatunku	Stan populacji* w OZW wg SDF	Ocena ogólna wg SDF	Występowanie/adres leśny
6177	Modraszek telejus <i>Phengaris teleius</i>	Osiadła	C	Obserwacje punktowe: Obr. 2: 216 d
6179	Modraszek nausitous <i>Phengaris nausithous</i>	Osiadła	C	Nie potwierdzono na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Jawor.
1318	Nocek łydkowłosy <i>Myotis dasycneme</i>	Osiadła: 1-10 i	C	Obserwacje punktowe: Obr. 2: 209 b; 214 b
1337	Bóbr europejski <i>Castor fiber</i>	Osiadła: 5-10 i	C	Notowany nad Strzegomką i Czyżynką poza gruntami w zarządzie nadleśnictwa.
1355	Wydra <i>Lutra lutra</i>	Osiadła: 5-10 i	C	Odcinki półnaturalne i naturalne, przede wszystkim koryto Czyżynki poza gruntami w zarządzie nadleśnictwa.

* Jednostka: i = osobniki pojedyncze; Kategorie liczebności: P = obecne

Tab. 31. Działania ochronne dla obszaru Natura 2000 OZW Dobromierz PLH020034 na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Jawor na podstawie Zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 9 maja 2014 r. (Dz. Urz. Woj. Doln. z dnia 12 maja 2014 r. poz. 2341)

Lp.	Przedmiot ochrony	Ogólna charakterystyka (lokalizacja (obręb, oddz., wydzielenie))		Identyfikacja istniejących i potencjalnych zagrożeń dla właściwego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Cele działań ochronnych	Działania ochronne wraz z obszarem wdrażania (adresy leśne) i podmiotem odpowiedzialnym	
		wg zarządzenia	wg stanu na 1.01.2018 r.			Działania w ramach gospodarki leśnej finansowane ze środków własnych PGL LP/przewidywane metody i okresy realizacji	Działania – wskazania ochronne realizowane poza gospodarką leśną ze środków zewnętrznych/przewidywane metody i okresy realizacji
1	9170 Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny (<i>Galio-Carpinetum</i> , <i>Tilio-Carpinetum</i>)	Oddziały: 197 b, h, i, j, k, 198 b, 200 i, j, k, t, 201 a, d, f, g, i, 202 a, b, c, 203 b, c, d, f, 204 a, b, d, f, g, 205 a, c, d, f, 206 a, c, d, 211 f, j, k, r, s, 212 f, h, i, k, 216 d, g, h, 217 n, o, t, w, x, ax, bx	Oddziały: 197 b, h, i, j, k, 198 b, 200 h, g, i, f, 201 a, d, f, g, i, 202 a, b, c, 203 b, c, d, f, 204 a, b, d, f, g, 205 a, c, f, g, 206 a, c, d, 211 f, d, i, o, k, 212 f, i, j, k, 216 b, f, g, 217 t, y, m, p, r	<u>Zagrożenia istniejące:</u> J03.01 Zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska (zbyt mała ilość stojących lub leżących martwych lub obumierających drzew powoduje zubażanie różnorodności biologicznej siedliska i ujednolicanie jego struktury przestrzennej oraz zanik siedlisk saproksylicznych bezkręgowców)	Zachowanie stanu FV w najlepiej zachowanych fragmentach oraz poprawa stanu siedliska na pozostałych stanowiskach (osiągnięcie stanu FV nie jest możliwe na wszystkich stanowiskach ze względu na młody wiek drzewostanu i obecność gatunku inwazyjnego <i>Impatiens parviflora</i> , niemożliwego do wyeliminowania).	1. W trakcie cięć (także rębni stopniowych i złożonych), pozostawić 5-10% powierzchni i masy drzewostanów, jako kępy i biogrupy z niezniekształconym, naturalnym podszytem i runem (docelowo do naturalnej śmierci i rozkładu). 2. W miarę wydzielania się zwiększać ilość martwego drewna: - nie usuwanie wywrotów i złomów, - pozostawianie martwych drzew stojących i nie usuwanie drzew dziuplastych i próchniejących, - we fragmentach pozostawiać do naturalnego rozpadu, nieuporządkowane pozostałości pozrębowe (niezagrożające trwałości lasu), z wyłączeniem sytuacji stwarzających zagrożenie zdrowia, życia lub mienia ludzkiego i w przypadku wykonywania cięć sanitarnych. Podmiot odpowiedzialny: Nadleśnictwo Jawor	brak

Lp.	Przedmiot ochrony	Ogólna charakterystyka (lokalizacja (obręb, oddz., wydzielenie))		Identyfikacja istniejących i potencjalnych zagrożeń dla właściwego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Cele działań ochronnych	Działania ochronne wraz z obszarem wdrażania (adresy leśne) i podmiotem odpowiedzialnym	
		wg zarządzenia	wg stanu na 1.01.2018 r.			Działania w ramach gospodarki leśnej finansowane ze środków własnych PGL LP/przewidywane metody i okresy realizacji	Działania – wskazania ochronne realizowane poza gospodarką leśną ze środków zewnętrznych/przewidywane metody i okresy realizacji
2	9170 Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny (<i>Galio-Carpinetum</i> , <i>Tilio-Carpinetum</i>)	Oddziały: 197 b, h, i, j, k, 198 b, 200 i, j, k, t, 201 a, d, f, g, i, 202 a, b, c, 203 b, c, d, f, 204 a, b, d, f, g, 205 a, c, d, f, 206 a, c, d, 211 f, j, k, r, s, 212 f, h, i, k, 216 d, g, h, 217 n, o, t, w, x, ax, bx	Oddziały: 197 b, h, i, j, k, 198 b, 200 h, g, i, f, 201 a, d, f, g, i, 202 a, b, c, 203 b, c, d, f, 204 a, b, d, f, g, 205 a, c, f, g, 206 a, c, d, 211 f, d, i, o, k, 212 f, i, j, k, 216 b, f, g, 217 t, y, m, p, r	jw.	jw.	brak	Monitoring realizacji działań ochronnych w 6 i 9 roku obowiązywania PZO. Podmiot odpowiedzialny: organ sprawujący nadzór nad obszarem
3	9170 Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny (<i>Galio-Carpinetum</i> , <i>Tilio-Carpinetum</i>)	Wybrane płyty siedliska stanowiące 5-10% powierzchni siedliska w obszarze Natura 2000, w każdym ze wskazanych terminów inne.	Wybrane płyty siedliska stanowiące 5-10% powierzchni siedliska w obszarze Natura 2000, w każdym ze wskazanych terminów inne.	jw.	jw.	brak	Ocena stanu zachowania siedlisk zgodnie z metodyką PMS po 6 i 9 latach obowiązywania PZO. Podmiot odpowiedzialny: organ sprawujący nadzór nad obszarem

Lp.	Przedmiot ochrony	Ogólna charakterystyka (lokalizacja (obręb, oddz., wydzielenie))		Identyfikacja istniejących i potencjalnych zagrożeń dla właściwego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Cele działań ochronnych	Działania ochronne wraz z obszarem wdrażania (adresy leśne) i podmiotem odpowiedzialnym	
		wg zarządzenia	wg stanu na 1.01.2018 r.			Działania w ramach gospodarki leśnej finansowane ze środków własnych PGL LP/przewidywane metody i okresy realizacji	Działania – wskazania ochronne realizowane poza gospodarką leśną ze środków zewnętrznych/przewidywane metody i okresy realizacji
4	*9180 Jaworzyny i lasy klonowo-lipowe na stokach i zboczach (<i>Tilio plathyphyllis-Acerion pseudoplatani</i>)	Oddziały: 200 b, d, g, j, 206 a, c, d, f, 212 d, f, 214 b, 215 b, 216 a, 217 bx	Oddziały: 200 b, d, g, 206 c, d, f, 212 d, f, 214 h, 215 b, 216 a, 217 y	<u>Zagrożenia istniejące:</u> F03.01.01 Szkody spowodowane przez zwierzyńę łowną (nadmierna gęstość populacji - roślinność jest zgryzana i wydeptywana przez muflony) J03.01 Zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska (zagrożenie dla stanu zachowania siedliska stanowią gatunki obce siedliskowo tj. świerk, sosna, modrzew)	Zachowanie stanu FV w najlepiej zachowanych fragmentach oraz poprawa stanu siedliska na pozostałych stanowiskach.	Naturalna regeneracja drzewostanów – wyznaczenie powierzchni bez wskazań gospodarczych (w celu zaistnienia naturalnych procesów siedliskotwórczych). Dopuszczone jest usuwanie gatunków obcych siedliskowo: świerk, sosna, modrzew z płatów siedliska. Podmiot odpowiedzialny: Nadleśnictwo Jawor	brak
5	*9180 Jaworzyny i lasy klonowo-lipowe na stokach i zboczach (<i>Tilio plathyphyllis-Acerion pseudoplatani</i>)	Oddziały: 216 j, k	Uwaga! W wymienionych wydzieleniach nie potwierdzono obecności siedliska przyrodniczego	jw.	jw.	brak	Należy realizować wskazane w planach łowieckich wielkości odstrzałów muflona dla obwodów łowieckich położonych na i w sąsiedztwie obszaru. Podmiot odpowiedzialny: organ sprawujący nadzór nad obszarem, PZŁ, koła łowieckie, Nadleśnictwo Jawor, RDLP w Wrocławiu, Marszałek Województwa Dolnośląskiego
6	*9180 Jaworzyny i lasy klonowo-lipowe na stokach i zboczach (<i>Tilio plathyphyllis-Acerion pseudoplatani</i>)	Wybrane płyty siedliska stanowiące 30% powierzchni siedliska w obszarze Natura 2000, w każdym ze wskazanych terminów inne.	Wybrane płyty siedliska stanowiące 30% powierzchni siedliska w obszarze Natura 2000, w każdym ze wskazanych terminów inne.	jw.	jw.	brak	Ocena stanu zachowania siedlisk zgodnie z metodyką PMS po 6 i 9 latach obowiązywania PZO. Podmiot odpowiedzialny: organ sprawujący nadzór nad obszarem

Lp.	Przedmiot ochrony	Ogólna charakterystyka (lokalizacja (obręb, oddz., wydzielenie))		Identyfikacja istniejących i potencjalnych zagrożeń dla właściwego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Cele działań ochronnych	Działania ochronne wraz z obszarem wdrażania (adresy leśne) i podmiotem odpowiedzialnym	
		wg zarządzenia	wg stanu na 1.01.2018 r.			Działania w ramach gospodarki leśnej finansowane ze środków własnych PGL LP/przewidywane metody i okresy realizacji	Działania – wskazania ochronne realizowane poza gospodarką leśną ze środków zewnętrznych/przewidywane metody i okresy realizacji
7	*9110 Ciepłolubne dąbrowy (<i>Quercetalia pubescentis-petraeae</i>)	Oddziały: 214 b, 215 b, 203 c	Oddziały: 214 b, 215 c, 203 c	<p><u>Zagrożenia istniejące:</u> I01 Obce gatunki inwazyjne (na N obszarze odnotowano obecność robinii akacjowej). J03.01 Zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska (zbyt mała ilość stojących lub leżących martwych lub obumierających drzew powoduje zubażanie różnorodności biologicznej siedliska i ujednolicanie jego struktury przestrzennej)</p> <p><u>Zagrożenia potencjalne:</u> F04 Pozyskiwanie / usuwanie roślin łąkowych (w runie występuje wiele gatunków atrakcyjnie kwitnących, stąd istnieje ryzyko pozyskiwania roślin przez turystów i mieszkańców, zwłaszcza ze stanowisk położonych niedaleko drogi i zabudowań)</p>	Zachowanie i poprawa stanu siedliska do stanu FV.	Naturalna regeneracja drzewostanów – wyznaczenie powierzchni bez wskazań gospodarczych (w celu zaistnienia naturalnych procesów siedliskotwórczych). Podmiot odpowiedzialny: Nadleśnictwo Jawor	brak
8	*9110 Ciepłolubne dąbrowy (<i>Quercetalia pubescentis-petraeae</i>)	Oddziały: 197 g, h	Oddziały: 197 g	jw.	jw.	Sukcesywne usuwanie robinii akacjowej <i>Robinia pseudoacacia</i> . Podmiot odpowiedzialny: Nadleśnictwo Jawor	brak

Lp.	Przedmiot ochrony	Ogólna charakterystyka (lokalizacja (obręb, oddz., wydzielenie)		Identyfikacja istniejących i potencjalnych zagrożeń dla właściwego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Cele działań ochronnych	Działania ochronne wraz z obszarem wdrażania (adresy leśne) i podmiotem odpowiedzialnym	
		wg zarządzenia	wg stanu na 1.01.2018 r.			Działania w ramach gospodarki leśnej finansowane ze środków własnych PGL LP/przewidywane metody i okresy realizacji	Działania – wskazania ochronne realizowane poza gospodarką leśną ze środków zewnętrznych/przewidywane metody i okresy realizacji
9	*9110 Ciepłolubne dąbrowy (<i>Quercetalia pubescentis-petraeae</i>)	Wybrane płyty siedliska stanowiące 30% powierzchni siedliska w obszarze Natura 2000, w każdym ze wskazanych terminów inne.	Wybrane płyty siedliska stanowiące 30% powierzchni siedliska w obszarze Natura 2000, w każdym ze wskazanych terminów inne.	jw.	jw.	brak	Ocena stanu zachowania siedlisk zgodnie z metodyką PMS po 6 i 9 latach obowiązywania PZO. Podmiot odpowiedzialny: organ sprawujący nadzór nad obszarem
10	9190 Kwaśne dąbrowy (<i>Quercion robori-petraeae</i>)	Oddziały: 203 c, 216 d, i	Oddziały: 203 c, 216 b, h	<u>Zagrożenia istniejące:</u> F03.01.01 Szkody spowodowane przez zwierzynę łowną (nadmierna gęstość populacji - roślinność jest zgryzana i wydeptywana przez muflony) J03.01 Zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska (zbyt mała ilość stojących lub leżących martwych lub obumierających drzew powoduje zubażanie różnorodności biologicznej siedliska i ujednolicanie jego struktury przestrzennej oraz zanik siedlisk saproksylicznych bezkręgowców)	Zachowanie stanu FV w najlepiej zachowanych fragmentach oraz poprawa stanu siedliska na pozostałych stanowiskach (osiągnięcie stanu FV nie jest możliwe na wszystkich stanowiskach ze względu na młody wiek drzewostanu).	1. W trakcie cięć (także rębni stopniowych i złożonych), pozostawić 5-10% powierzchni i masy drzewostanów, jako kępy i biogrupy z nieznieształconym, naturalnym podszytem i runem (docelowo do naturalnej śmierci i rozkładu). 2. W miarę wydzielania się zwiększać ilość martwego drewna: - nie usuwanie wywrotów i złomów, - pozostawianie martwych drzew stojących i nie usuwanie drzew dziuplastych i próchniejących, - we fragmentach pozostawiać do naturalnego rozpadu, nieuporządkowane pozostałości pozrębowe (niezagrożające trwałości lasu), z wyłączeniem sytuacji stwarzających zagrożenie zdrowia, życia lub mienia ludzkiego i w przypadku wykonywania cięć sanitarnych. Podmiot odpowiedzialny: Nadleśnictwo Jawor	brak

Lp.	Przedmiot ochrony	Ogólna charakterystyka (lokalizacja (obręb, oddz., wydzielenie))		Identyfikacja istniejących i potencjalnych zagrożeń dla właściwego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Cele działań ochronnych	Działania ochronne wraz z obszarem wdrażania (adresy leśne) i podmiotem odpowiedzialnym	
		wg zarządzenia	wg stanu na 1.01.2018 r.			Działania w ramach gospodarki leśnej finansowane ze środków własnych PGL LP/przewidywane metody i okresy realizacji	Działania – wskazania ochronne realizowane poza gospodarką leśną ze środków zewnętrznych/przewidywane metody i okresy realizacji
11	9190 Kwaśne dąbrowy (<i>Quercion robori-petraeae</i>)	Oddziały: 216 j, k	Uwaga! W wymienionych wydzieleniach nie potwierdzono obecności siedliska przyrodniczego	jw.	jw.	brak	Należy realizować wskazane w planach łowieckich wielkości odstrzałów muflona dla obwodów łowieckich położonych na i w sąsiedztwie obszaru. Podmiot odpowiedzialny: organ sprawujący nadzór nad obszarem, PZŁ, koła łowieckie Nadleśnictwo Jawor, RDLP we Wrocławiu, Marszałek Województwa Dolnośląskiego
12	9190 Kwaśne dąbrowy (<i>Quercion robori-petraeae</i>)	Oddziały: 203 c, 216 d, i	Oddziały: 203 c, 216 b, h	jw.	jw.	brak	Monitoring realizacji działań ochronnych w 6 i 9 roku obowiązywania PZO. Podmiot odpowiedzialny: organ sprawujący nadzór nad obszarem
		Oddziały: 208 k, l, m, n, 209 c, h, j, 210 f, g, h, k, l, m, n, o, 211 f, i, l, m, n, o, p, 213 k, 214 b, d, g, 215 a, b, c, 216 a, b, c, f, h, 35 f, g, h, i, 39 a, b, c, d, f, g, h, i, j, k, 40 a, b	Uwaga! W wymienionych wydzieleniach nie potwierdzono obecności siedliska przyrodniczego				
13	9190 Kwaśne dąbrowy (<i>Quercion robori-petraeae</i>)	Wybrane płyty siedliska stanowiące 5-10% powierzchni siedliska w obszarze Natura 2000, w każdym ze wskazanych terminów inne.	Wybrane płyty siedliska stanowiące 5-10% powierzchni siedliska w obszarze Natura 2000, w każdym ze wskazanych terminów inne.	jw.	jw.	brak	Ocena stanu zachowania siedlisk zgodnie z metodyką PMS po 6 i 9 latach obowiązywania PZO. Podmiot odpowiedzialny: organ sprawujący nadzór nad obszarem

Lp.	Przedmiot ochrony	Ogólna charakterystyka (lokalizacja (obręb, oddz., wydzielenie))		Identyfikacja istniejących i potencjalnych zagrożeń dla właściwego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Cele działań ochronnych	Działania ochronne wraz z obszarem wdrażania (adresy leśne) i podmiotem odpowiedzialnym	
		wg zarządzenia	wg stanu na 1.01.2018 r.			Działania w ramach gospodarki leśnej finansowane ze środków własnych PGL LP/przewidywane metody i okresy realizacji	Działania – wskazania ochronne realizowane poza gospodarką leśną ze środków zewnętrznych/przewidywane metody i okresy realizacji
14	*91E0 Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (<i>Salicetum albo-fragilis</i> , <i>Populetum albae</i> , <i>Alnenion glutinosa-incanae</i>) i olsy źródłiskowe	Oddział: 207 n	Oddział: 207 n	<p><u>Zagrożenia istniejące:</u> I01 Obce gatunki inwazyjne (w obrębie siedliska stwierdzono występowanie niewielkich jeszcze skupień rdestowca ostrokończystego i niecierpka gruczołowatego)</p> <p><u>Zagrożenia potencjalne:</u> J02.03 Regulowanie (prostowanie) koryt rzecznych (prowadzenie prac regulacyjnych w obrębie koryta rzeki Czyżyńki, utworzenie suchego zbiornika przeciwpowodziowego na Czyżyńce)</p>	Zachowanie stanu siedliska FV w najlepiej zachowanych fragmentach i poprawa ze stanu U2 do U1 na gorzej zachowanych odcinkach.	<p>Naturalna regeneracja drzewostanów - wyznaczenie powierzchni bez wskazań gospodarczych (w celu zaistnienia naturalnych procesów siedliskotwórczych).</p> <p>Podmiot odpowiedzialny: Nadleśnictwo Jawor</p>	brak
15	*91E0 Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (<i>Salicetum albo-fragilis</i> , <i>Populetum albae</i> , <i>Alnenion glutinosa-incanae</i>) i olsy źródłiskowe	Oddział: 207 n	Oddział: 207 n	jw.	jw.	brak	<p>Ocena stanu zachowania siedlisk zgodnie z metodyką PMS po 6 i 9 latach obowiązywania PZO.</p> <p>Podmiot odpowiedzialny: organ sprawujący nadzór nad obszarem</p>

Lp.	Przedmiot ochrony	Ogólna charakterystyka (lokalizacja (obręb, oddz., wydzielenie))		Identyfikacja istniejących i potencjalnych zagrożeń dla właściwego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Cele działań ochronnych	Działania ochronne wraz z obszarem wdrażania (adresy leśne) i podmiotem odpowiedzialnym	
		wg zarządzenia	wg stanu na 1.01.2018 r.			Działania w ramach gospodarki leśnej finansowane ze środków własnych PGL LP/przewidywane metody i okresy realizacji	Działania – wskazania ochronne realizowane poza gospodarką leśną ze środków zewnętrznych/przewidywane metody i okresy realizacji
16	*6110 Skały wapienne i neutrofilne z roślinnością pionierską (Alyso-Sedion) 6190 Murawy pannońskie (<i>Stipo-Festucetalia pallentis</i>) 8150 Środkowoeuropejskie wyżynne rumowiska krzemianowe	Oddział: 216 i	Uwaga! W wymienionych wydzieleniach nie potwierdzono obecności siedliska przyrodniczego	<p><u>Zagrożenia istniejące dla siedliska 6110:</u> K02.02 Nagromadzenie materii organicznej (igłowie pochodzące z drzewa rosnącego powyżej murawy tworzy na skałach grubą warstwę ściółki) K02.01 Zmiana składu gatunkowego (sukcesja) (zacinienie przez drzewa i krzewy powoduje zmiany w składzie gatunkowym siedliska i wycofywanie się gatunków charakterystycznych) F03.01.01 Szkody spowodowane przez zwierzyńę łowną (nadmierna gęstość populacji).</p> <p><u>Zagrożenia istniejące dla siedliska 6190 i 8150:</u> F03.01.01 Szkody spowodowane przez zwierzyńę łowną (nadmierna gęstość populacji) (roślinność jest zgryzana i wydeptywana przez muflony).</p>	<p>Poprawa stanu siedliska 6110 do stanu FV. Poprawa stanu siedliska 6190 do stanu U1. Poprawa stanu siedliska 8150 do stanu FV.</p>	brak	<p>Po 3 latach obowiązywania planu zadań ochronnych ocenić stan wygradzonych przez Nadleśnictwo Jawor fragmentów siedlisk naskalnych. W zależności od tej oceny zaplanować działania związane z ograniczeniem presji muflonów na siedliska przyrodnicze, w obrębie których obserwuje się presję tego gatunku. Podmiot odpowiedzialny: organ sprawujący nadzór nad obszarem</p>

Lp.	Przedmiot ochrony	Ogólna charakterystyka (lokalizacja (obręb, oddz., wydzielenie))		Identyfikacja istniejących i potencjalnych zagrożeń dla właściwego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Cele działań ochronnych	Działania ochronne wraz z obszarem wdrażania (adresy leśne) i podmiotem odpowiedzialnym	
		wg zarządzenia	wg stanu na 1.01.2018 r.			Działania w ramach gospodarki leśnej finansowane ze środków własnych PGL LP/przewidywane metody i okresy realizacji	Działania – wskazania ochronne realizowane poza gospodarką leśną ze środków zewnętrznych/przewidywane metody i okresy realizacji
17	*6110 Skały wapienne i neutrofilne z roślinnością pionierską (<i>Alyso-Sedion</i>) 6190 Murawy pannońskie (<i>Stipo-Festucetalia pallentis</i>) 8150 Środkowoeuropejskie wyżynne rumowiska krzemianowe	Oddziały: 216 j, k	Uwaga! W wymienionych wydzieleniach nie potwierdzono obecności siedliska przyrodniczego	jw.	jw.	brak	Należy realizować wskazane w planach łowieckich wielkości odstrzałów muflona <i>Ovis aries musimon</i> dla obwodów łowieckich położonych na i w sąsiedztwie obszaru. Podmiot odpowiedzialny: organ sprawujący nadzór nad obszarem, PZŁ, koła łowieckie Nadleśnictwo Jawor, RDLP we Wrocławiu, Marszałek Województwa Dolnośląskiego
18	*6110 Skały wapienne i neutrofilne z roślinnością pionierską (<i>Alyso-Sedion</i>)	Oddziały: 216 j, k	Uwaga! W wymienionych wydzieleniach nie potwierdzono obecności siedliska przyrodniczego	<u>Zagrożenia istniejące:</u> K02.02 Nagromadzenie materii organicznej (igliwie pochodzące z drzewa rosnącego powyżej murawy tworzy na skałach grubą warstwę ściółki) K02.01 Zmiana składu gatunkowego (sukcesja) (zacienienie przez drzewa i krzewy powoduje zmiany w składzie gatunkowym siedliska i wycofywanie się gatunków charakterystycznych) F03.01.01 Szkody spowodowane przez zwierzynę łowną (nadmierna gęstość populacji).	Poprawa stanu siedliska do stanu FV.	brak	1. Monitoring realizacji działań ochronnych w 6 i 9 roku obowiązywania PZO. 2. Ocena stanu zachowania siedliska zgodnie z metodyką PMS po 6 i 9 latach obowiązywania PZO. Podmiot odpowiedzialny: organ sprawujący nadzór nad obszarem

Lp.	Przedmiot ochrony	Ogólna charakterystyka (lokalizacja (obręb, oddz., wydzielenie))		Identyfikacja istniejących i potencjalnych zagrożeń dla właściwego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Cele działań ochronnych	Działania ochronne wraz z obszarem wdrażania (adresy leśne) i podmiotem odpowiedzialnym	
		wg zarządzenia	wg stanu na 1.01.2018 r.			Działania w ramach gospodarki leśnej finansowane ze środków własnych PGL LP/przewidywane metody i okresy realizacji	Działania – wskazania ochronne realizowane poza gospodarką leśną ze środków zewnętrznych/przewidywane metody i okresy realizacji
19	6190 Murawy pannońskie (<i>Stipo-Festucetalia pallentis</i>)	Oddziały: 216 j, k	Uwaga! W wymienionych wydzieleniach nie potwierdzono obecności siedliska przyrodniczego	<u>Zagrożenia istniejące:</u> F03.01.01 Szkody spowodowane przez zwierzyne łowną (nadmierna gęstość populacji) (roślinność jest zgryzana i wydeptywana przez muflony).	Poprawa stanu siedliska do stanu U1.	brak	Monitoring realizacji działań ochronnych oraz ocena stanu zachowania siedliska według parametrów opracowanych w ramach PMŚ w 6 i 9 roku obowiązywania PZO. Podmiot odpowiedzialny: organ sprawujący nadzór nad obszarem
20	8150 Środkowoeuropejskie wyżynne rumowiska krzemianowe	Oddziały: 216 i, k	Uwaga! W wymienionych wydzieleniach nie potwierdzono obecności siedliska przyrodniczego	<u>Zagrożenia istniejące:</u> F03.01.01 Szkody spowodowane przez zwierzyne łowną (nadmierna gęstość populacji) (roślinność jest zgryzana i wydeptywana przez muflony).	Poprawa stanu siedliska do stanu FV.	brak	Monitoring realizacji działań ochronnych oraz ocena stanu zachowania siedliska według parametrów opracowanych w ramach PMŚ w 6 i 9 roku obowiązywania PZO. Podmiot odpowiedzialny: organ sprawujący nadzór nad obszarem
21	6510 Niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (<i>Arrhenatherion elationis</i>)	Wybrane płyty siedliska stanowiące 5-10% powierzchni siedliska w obszarze Natura 2000.	Wybrane płyty siedliska stanowiące 5-10% powierzchni siedliska w obszarze Natura 2000.	<u>Zagrożenia istniejące:</u> A03.03 Zaniechanie / brak koszenia K02.01 Zmiana składu gatunkowego (sukcesja) I01 Obce gatunki inwazyjne	Poprawa stanu siedliska do stanu FV.	brak	1. Monitoring realizacji działań ochronnych w 3, 6 i 9 roku obowiązywania PZO. 2. Ocena stanu zachowania siedliska według parametrów opracowanych w ramach PMŚ (raz na 5 lat). Podmiot odpowiedzialny: organ sprawujący nadzór nad obszarem

Lp.	Przedmiot ochrony	Ogólna charakterystyka (lokalizacja (obręb, oddz., wydzielenie))		Identyfikacja istniejących i potencjalnych zagrożeń dla właściwego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Cele działań ochronnych	Działania ochronne wraz z obszarem wdrażania (adresy leśne) i podmiotem odpowiedzialnym	
		wg zarządzenia	wg stanu na 1.01.2018 r.			Działania w ramach gospodarki leśnej finansowane ze środków własnych PGL LP/przewidywane metody i okresy realizacji	Działania – wskazania ochronne realizowane poza gospodarką leśną ze środków zewnętrznych/przewidywane metody i okresy realizacji
22	8220 Ściany skalne i urwiska krzemianowe ze zbiorowiskami z <i>Androsacion vandellii</i>	Oddziały: 200 j, k, 206 c, d, 208 l, m, n, 212 d, f, 213 f, 214 b, d, f g, h, 216 b, c, d, 217 o, n, 203 a, b, c, 198b, c, 209 b, c, f, g, h, i	Uwaga! W wymienionych wydzieleniach nie potwierdzono obecności siedliska przyrodniczego	<u>Zagrożenia istniejące:</u> X Brak zagrożeń	Zachowanie siedliska we właściwym stanie ochrony.	brak	Monitoring realizacji działań ochronnych oraz ocena stanu zachowania siedliska według parametrów opracowanych w ramach PMS w 6 i 9 roku obowiązywania PZO (na 20% stanowisk na innych powierzchniach w każdym roku prowadzonych badań). Podmiot odpowiedzialny: organ sprawujący nadzór nad obszarem
23	*6210 Murawy kserotermiczne (<i>Festuco-Brometea</i> i ciepłolubne murawy z <i>Asplenion septentrionalis</i> <i>Festucion pallentis</i>)	W części obszaru, która została powiększona w 2013 r.	Brak danych o określonej lokalizacji	Zagrożenia istniejące: A03.03 Zaniechanie / brak koszenia A04.03 Zarzucenie pasterstwa K02.01 Zmiana składu gatunkowego (sukcesja)	Poprawa stanu siedliska do stanu FV.	brak	Uzupełnienie stanu wiedzy w zakresie parametrów siedliska przyrodniczego. Podmiot odpowiedzialny: organ sprawujący nadzór nad obszarem
24	1318 Nocek łydkowłosy <i>Myotis dasycneme</i>	Oddziały: 197, 198, 199, 200, 201, 202, 204, 205, 206, 210, 211, 212, 214, 215, 216, 217, linia brzegowa zbiornika Dobromierz	Oddziały: 197, 198, 199, 200, 201, 202, 204, 205, 206, 210, 211, 212, 214, 215, 216, 217, linia brzegowa zbiornika Dobromierz	<u>Zagrożenia istniejące:</u> X Brak zagrożeń	Zachowanie siedliska gatunku we właściwym stanie ochrony. Uzupełnienie stanu wiedzy w zakresie parametrów populacji gatunku.	brak	Monitoring żerowiska gatunku w okresie maj - październik, co 5 lat obowiązywania PZO detektorowanie, odłowy nietoperzy w sieci. Podmiot odpowiedzialny: organ sprawujący nadzór nad obszarem
25	6177 Modraszek telejus <i>Phengaris teleius</i>	Cały obszar Natura 2000	Cały obszar Natura 2000	<u>Zagrożenia istniejące:</u> U nieznane zagrożenia lub nacisk	Uzupełnienie stanu wiedzy w zakresie parametrów populacji gatunku.	brak	Uzupełnienie stanu wiedzy w zakresie parametrów populacji gatunku. Podmiot odpowiedzialny: Organ sprawujący nadzór nad obszarem

IV.4.1.2. OZW GÓRY I POGÓRZE KACZAWSKIE PLH020037

Typ ostoi: B (obszar mający znaczenie dla Wspólnoty zaakceptowany decyzją Komisji Europejskiej)

Powierzchnia obszaru wg SDF: 35005,3 ha

Uwaga! Na dzień 1.01.2018 roku obszar OZW Góry i Pogórze Kaczawskie PLH020037 posiada plan zadań ochronnych ustanowiony Zarządzeniem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 29 września 2014 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Góry i Pogórze Kaczawskie PLH020037 (Dz. Urz. Woj. Doln. z dnia 1 października 2014 r. poz. 4023), następnie zmieniony Zarządzeniem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 13 września 2017 r. (Dz. Urz. Woj. Doln. z dnia 14 września 2017 r. poz. 3805). Poniższe zestawienia przedmiotów ochrony obszaru sporządzono na podstawie Standardowego Formularza Danych z lutego 2017 r. (źródło: serwis <http://natura2000.gdos.gov.pl>).

Charakterystyka obszaru

Obszar obejmuje wschodnią część głównego grzbietu Gór Kaczawskich, na wschód od doliny Kaczawy oraz enklawę ze stanowiskami cennych zbiorowisk leśnych. Góry Kaczawskie należą do gór niskich, ale charakteryzują się skomplikowaną budową geologiczną i urozmaiconą rzeźbą, która jest wynikiem m.in. procesów erozyjnych. Góry te tworzą dwa pasma oddzielone głęboko wciętą doliną Kaczawy. Budują je krystaliczne wapienie dewońskie, kwarcyty, łupki oraz skały wulkaniczne (porfiry i keratofiry). Jest to jeden z najcenniejszych i najlepiej zachowanych obszarów Sudetów Zachodnich. Jego bogactwo przyrodnicze uwarunkowane jest specyficzną budową geologiczną oraz silnym zróżnicowaniem morfologicznym i niskim stopniem przekształcenia krajobrazu.

Przedmiotami ochrony obszaru jest 25 typów siedlisk przyrodniczych oraz 23 gatunki zwierząt i 4 gatunki roślin. Jest to obszar kluczowy dla zachowania gatunków bazyfilnych i neutrofilnych. Występuje tu bogata flora roślin naczyniowych z kilkunastoma gatunkami storczyków oraz rzadkie gatunki roślin niższych. Prawdopodobnie występują tu: ginący mieczyk błotny *Gladiolus palustris* (w 2003 roku odnotowano tylko jeden pęd) oraz zanokcica serpentynowa *Asplenium adulterinum* (na jednym stanowisku regularnie obserwuje się od 28 do 31 okazów). Znajdujące się na terenie ostoi Jaskinie Połomu są jednym z największych zimowisk nietoperzy w Polsce (zimuje tu w sumie około 400 osobników z 10 gatunków) oraz największym zimowiskiem nocka dużego *Myotis myotis* i nocka rudego *M. daubentonii* na Dolnym Śląsku. Jest to także jedno z dwu znanych z południowo-zachodniej Polski stanowisk zimowych nocka łydkowłosego *M. dasycneme* oraz ważne zimowe stanowisko mopka *Barbastella barbastellus*.

Tab. 32. Wykaz gruntów w zarządzie Nadleśnictwa Jawor leżących w całości w zasięgu granic OZW Góry i Pogórze Kaczawskie PLH020037 (granica obszaru wg decyzji wykonawczej KE nr 2018/43 z dnia 12 grudnia 2017 r.)

Nazwa obrębu	Adres leśny	Powierzchnia [ha]*		
		leśna	nieleśna	razem
Jawor	62 a-b; 63 a-h; 64 a-m; 65 a-g; 66 a-g; 67 a-h; 68 a-k; 69 a-i; 70 a-i; 71 a-g; 72 a-i; 73 a-f; 74 a-f; 75 a-f; 76 a-c; 77 a-f; 78 a-j; 79 a-n, r; 80 a; 81 a-c; 82 a-f; 83 a-h; 84 a-l; 85 a-g; 86 a-i; 87 a-z; 88 a-j; 89 a-g; 90 a-d; 91 a-d; 92 a-b; 93 a-f; 94 a-d; 95 a-f; 96 a-h; 97 a-d; 98 a-h; 99 a-d; 100 a-c; 101 a-h; 102 a-j; 103 a-f; 104 a-f; 105 a-i; 106 a-b; 107 a-h; 108 a-h; 109 a-b; 110 a-i; 111 a-i; 113 a-p, w; 114 a-c; 115 a-i; 116 a-j; 117 a-h; 118 a-k; 121 a-g; 122 a-s; 123 a-f; 124 a-d; 125 a-k; 126 a; 127 a-j; 128 a-k; 129 a-h; 130 a-l; 131 a-z; 132 a-n; 133 a-j; 134 a-h; 135 a-f, h-m, r-x; 136 a-m; 137 a-g; 138 a-k; 139 a-m; 140 g-l; 141 a-k; 142 a-z; 143 a-l, n; 144 a-r, w-y; 145 a-x; 146 a-g; 147 a-l; 148 a-h; 149 a-c; 150 a-c; 151 a-w; 152 a-b; 153 a-g; 154 a-g; 155 a-l; 156 a-g; 157 a-g; 158 a-c, f-h; 159 a-t; 160 a-i; 161 a-j; 162 a-m; 163 a-g; 164 a-d; 165 a-d; 166 a-g; 167 a-bx; 168 a-f; 169 a-b; 170 a-g; 171 a-f; 172 a-f; 173 a-g; 174 a-d; 175 a-h; 176 a-h; 177 a-m; 178 a-m; 179 a-h; 180 a-j; 181 a-h; 182 a-f; 183 a-g; 184 a-c, f; 185 a-d; 186 a-c; 187 a-b; 188 a-d; 189 a-b; 190 a-j; 191 a-t; 192 a-k; 193 a-h; 194 a-k; 195 a-j; 196 a-g; 197 a-c; 198 a-m; 198A a-s; 200 a-g; 201 a-g; 202 a-h; 203 a-h; 204 a-f; 205 a-l; 206 a-y; 207 a-o; 208 a-h; 209 a-c; 210 a-f; 211 a-b; 212 a-f; 213 a-g; 214 a-gx; 215 a-f; 216 a-h; 217 a-d; 218 a-f; 219 a-g; 220 a-g; 221 a-j; 222 a-j; 223 a-l; 224 a-r; 225 a-k; 226 a-n; 227 a-n; 228 a-l; 229 a-j; 230 a-r; 231 a-p; 232 a-p; 233 a-m; 234 a-n; 235 a-i; 236 a-s; 237 a-i; 238 a-m; 239 a-n; 240 a-o; 241 a-p; 242 a-o; 243 a-j; 244 a-x; 245 a-o; 246 a-n; 247 a-h; 248 a-d; 249 a-r; 250 a-k; 251 a-c; 252 a-i; 253 b-c, f-g; 254 a-c; 255 a-c; 256 a-f; 257 a-d; 258 a-h; 259 a-j; 260 a-h; 261 a-f; 262 a-fx; 263 a-i; 264 a-r; 265 a-o; 266 a-h; 267 a-p; 268 a-h; 269 a-n; 270 a-o; 271 a-g; 272 a-k; 273 a-g; 274 a-g; 275 a-h; 276 a-r; 277 a-h; 278 a-f; 279 a-h; 280 a-r; 281 a-j; 282 a-j; 283 a-l; 284 a-r; 285 a-f; 286 a-g; 287 a-k; 288 a-m; 289 a-g; 290 a-k; 291 a-j; 292 a-k; 293 a-g; 294 a-j; 298 a, c-d, h; 303 d-f; 308 a-d; 309 a-f; 310 a-c	5867,89	239,78	6107,67
	63 ~a~c; 64 ~a~f; 65 ~a~c; 66 ~a; 67 ~a~c; 68 ~a~c; 69 ~a~b; 70 ~a~c; 71 ~a~b; 72 ~a~d; 73 ~a~d; 74 ~a~d; 75 ~a~h; 76 ~a~c; 77 ~a~b; 78 ~a~g; 79 ~a~f; 80 ~a~c; 81 ~a~g; 82 ~a~d; 83 ~a~c; 84 ~a~f; 85 ~a; 86 ~a~d; 87 ~a~c; 88 ~a~f; 89 ~a~f; 90 ~a~g; 91 ~a~c; 92 ~a~d; 93 ~a; 94 ~a~f; 95 ~a~b; 96 ~a~f; 97 ~a~b; 98 ~a~b; 100 ~a~d; 101 ~a~d; 102 ~a~b; 104 ~a; 105 ~a~c; 106 ~a~c; 107 ~a; 108 ~a~d; 109 ~a~b; 110 ~a; 111 ~a~d; 113 ~a~d; 114 ~a~b; 115 ~a~c; 116 ~a~c; 117 ~a~d; 118 ~a~c; 121 ~a~c; 122 ~a; 123 ~a~b; 124 ~a~g; 125 ~a~d; 126 ~a~g; 127 ~a~d; 128 ~a~d; 129 ~a~d; 130 ~a~f; 131 ~a~j; 132 ~a~c; 133 ~a~h; 134 ~a~c; 135 ~a~d; 136 ~a~f; 137 ~a~c; 138 ~a~d; 139 ~a~i; 140 ~a~c; 142 ~a~g; 143 ~a~c; 144 ~a~c; 145 ~a~c; 146 ~a~b; 147 ~a~f; 148 ~a~b; 149 ~a~d; 150 ~a~b; 151 ~a; 152 ~a~f; 153 ~a~f; 154 ~a~f; 155 ~a~c; 156 ~a~f; 157 ~a~c; 158 ~a~b; 159 ~a~f; 160 ~a~d; 161 ~a~b; 162 ~a~c; 163 ~a~h; 164 ~a~b; 165 ~a~c; 166 ~a; 167 ~a; 168 ~a~c; 169 ~a; 170 ~a~b; 171 ~a~d; 172 ~a; 173 ~a~f; 174 ~a~c; 175 ~a~b; 176 ~a~d; 177 ~a~b; 178 ~a; 179 ~a~g; 180 ~a~b; 181 ~a~d; 182 ~a~b; 183 ~a; 184 ~a; 185 ~a; 186 ~a~c; 187 ~a~b; 188 ~a~f; 189 ~a; 190 ~a~f; 191 ~a~d; 192 ~a~b; 193 ~a~b; 194 ~a~b; 195 ~a~c; 196 ~a~b; 197 ~a~b; 198 ~a; 201 ~a~f; 202 ~a~d; 203 ~a; 204 ~a~b; 205 ~a; 206 ~a; 207 ~a~f; 208 ~a~f; 209 ~a~b; 210 ~a; 211 ~a~d; 212 ~a~d; 213 ~a; 214 ~a~h; 215 ~a; 216 ~a~f; 217 ~a~d; 218 ~a~b; 219 ~a~b; 220 ~a~b; 221 ~a~b; 222 ~a~c; 223 ~a~f; 224 ~a; 226 ~a~g; 227 ~a~c; 228 ~a~b; 229 ~a~b; 230 ~a~d; 231 ~a~b; 232 ~a~c; 233 ~a~d; 234 ~a~b; 235 ~a~b; 236 ~a~f; 237 ~a~c; 238 ~a~f; 239 ~a; 240 ~a~c; 241 ~a; 242 ~a~h; 243 ~a~f; 244 ~a~f; 245 ~a~b; 246 ~a~d; 248 ~a~b; 249 ~a; 250 ~a~c; 251 ~a~f; 252 ~a~b; 253 ~a~c; 255 ~a~b; 256 ~a~b; 257 ~a~c; 258 ~a~c; 259 ~a~c; 260 ~a~c; 261 ~a~g; 262 ~a~c; 263 ~a~c; 264 ~a~c; 265 ~a~c; 266 ~a~b; 267 ~a; 268 ~a~c; 269 ~a~f; 271 ~a~c; 272 ~a~c; 274 ~a~b; 275 ~a~c; 276 ~a; 277 ~a~f; 278 ~a, ~c; 279 ~a~d; 280 ~a~k; 281 ~a~d; 283 ~a; 284 ~a~c; 285 ~a~b; 286 ~a~b; 287 ~a~d; 288 ~a~g; 289 ~a~b; 290 ~a~d; 291 ~a~g; 292 ~a~c; 293 ~a~g; 294 ~a~h; 298 ~a~c; 303 ~f~g; 308 ~a; 309 ~a~b; 310 ~a	98,17	0,00	98,17

Nazwa obrębu	Adres leśny	Powierzchnia [ha]*		
		leśna	nieleśna	razem
Bolków	17 a-n; 18 a-j; 19 a-k; 20 a-l; 21 a-k; 22 a-k; 41A a-k, nx-ox; 42 a-m; 42A a-g; 43 a-j; 44 a-t; 45 a-m; 46 a-l; 47 a-f; 48 a-h; 49 a-d; 50 a-c; 51 a-c; 52 a-h; 53 a-h; 54 a-b; 55 a-b; 56 a-g; 57 a-h; 58 a-k; 59 a-f; 59A a-b; 60 a-p; 61 a-i; 62 a-g; 63 a; 64 a-f; 65 a-f; 66 a-f; 67 a-i; 68 a-b; 69 a-c; 70 a-g; 71 a-j; 72 a-j; 73 a-r; 74 a-g; 75 a-k; 76 a-g; 77 a-h; 78 a-f; 79 a-d; 80 a-j; 81 a-y; 82 a-h; 83 a-g; 84 a-l; 85 a-f, i-j; 86 a-n, w; 87 a-p; 88 a-h; 89 a-j; 90 a-p; 91 a-d; 92 a-g; 93 a-n; 94 a-gx; 95 a-n; 96 a-x; 97 a; 98 a-f; 99 a-g; 100 a-j; 101 a; 102 a-d; 103 a-g; 104 a-m; 105 a-i; 106 a-h; 107 a-h; 108 a-f; 109 a-bx; 110 a-r; 111 a-k; 112 a-g; 113 a-k; 114 a-t; 115 a-h; 116 a-r; 116A a-dx; 117 a-g; 118 a-r; 119 a-i; 120 a-j; 121 a-k; 122 a-f; 123 a-g; 124 a-l; 125 a-h; 126 a-f; 127 a-j; 128 a-d; 128A a-b; 129 a-h; 130 a-f; 130A a-h; 131 a-t; 132 c-r; 133 a-f; 134 a-i; 135 a-c; 136 a-h; 137 a-f; 138 a-c; 139 a-b; 140 a-i; 141 a-j; 142 a-j; 143 a-r; 144 a-o; 145 a-s; 146 a; 147 a-d; 148 a-c; 149 a-f; 150 a-c, g-n, p, s; 151 a-l; 152 a-g; 153 a-g; 154 a-h; 155 a-d; 156 a-f; 157 a-b; 158 a-c; 159 a-l; 160 a-w; 161 a-i; 162 a-i; 163 a-g; 164 a-b; 165 a-g; 166 a-d; 167 a-o; 168 a-l; 169 a-h; 170 a-h; 171 a-h; 172 a-l; 173 a-h; 174 a-c; 175 a-b; 176 a-l	3477,03	78,90	3555,93
	17 ~a~b; 18 ~a~f; 19 ~a~i; 20 ~a~i; 21 ~a~d; 22 ~a~d; 42 ~a~c; 43 ~a~b; 44 ~a~f; 45 ~a~c; 46 ~a~d; 47 ~a~c; 48 ~a~f; 49 ~a~f; 50 ~a~f; 51 ~a~f; 52 ~a~c; 53 ~a~d; 54 ~a~c; 55 ~a; 56 ~a~d; 57 ~a~f; 58 ~a~f; 59 ~a~f; 60 ~a~c; 61 ~a~c; 62 ~a~c; 63 ~a~d; 64 ~a~b; 65 ~a~c; 66 ~a~b; 67 ~a~b; 68 ~a~b; 69 ~a~b; 70 ~a~h; 71 ~a~c; 72 ~a~c; 73 ~a~i; 74 ~a~f; 75 ~a~f; 76 ~a~b; 77 ~a~c; 78 ~a~b; 79 ~a~b; 80 ~a~d; 81 ~a; 82 ~a~b; 83 ~a~f; 84 ~a~g; 85 ~a~b; 86 ~a~b; 87 ~a~b; 88 ~a; 89 ~a~c; 90 ~a~g; 91 ~a~f; 92 ~a~g; 93 ~a~f; 94 ~a~j; 95 ~a~d; 96 ~a~g; 97 ~a~b; 98 ~a~d; 99 ~a~f; 100 ~a~g; 101 ~a~d; 102 ~a~j; 103 ~a~d; 104 ~a~f; 105 ~a~h; 106 ~a~d; 107 ~a~d; 108 ~a~f; 109 ~a~b; 110 ~a~g; 111 ~a; 112 ~a~c; 113 ~a~g; 114 ~a~c; 115 ~a~b; 116 ~a~g; 117 ~a~b; 118 ~a~f; 119 ~a; 120 ~a~h; 121 ~a; 122 ~a~f; 123 ~a~h; 124 ~a~d; 125 ~a~b; 126 ~a~b; 127 ~a~c; 128 ~a; 128A ~a~b; 129 ~a~f; 130 ~a~b; 131 ~a~k; 132 ~a~h; 133 ~a~c; 134 ~a~b; 135 ~a~f; 136 ~a~b; 137 ~a~f; 138 ~a~g; 139 ~a~d; 140 ~a; 141 ~a~b; 142 ~a~d; 143 ~a; 144 ~a~b; 145 ~a; 146 ~a~f; 147 ~a~f; 148 ~a~f; 149 ~a~g; 150 ~a~b, ~f~h; 151 ~a~d; 152 ~a; 153 ~a~b; 154 ~a~c; 155 ~a~c; 156 ~a~n; 157 ~a~g; 158 ~a~k; 159 ~a~f; 160 ~a~c; 161 ~a~i; 162 ~a~l; 163 ~a~g; 164 ~a~f; 165 ~a~f; 166 ~a~h; 167 ~a~c; 168 ~a~g; 169 ~a~f; 170 ~a~f; 171 ~a~i; 172 ~a~d; 173 ~a~h; 174 ~a~d; 175 ~a~c; 176 ~a~i	72,27	0,00	72,27
Ogółem		9515,36	318,68	9834,04

*powierzchnia wydziałów literowanych

Tab. 33. Wykaz gruntów w zarządzie Nadleśnictwa Jawor leżących w części w zasięgu granic OZW Góry i Pogórze Kaczawskie PLH020037 (granica obszaru wg decyzji wykonawczej KE nr 2018/43 z dnia 12 grudnia 2017 r.)

Nazwa obrębu	Adres leśny	Powierzchnia [ha]*		
		leśna	nieleśna	razem
Jawor	158 d; 184 d, g; 253 a, d; 278 g-h; 297 f; 298 b, f-g; 303 a-c; 307 a, d	100,22	0,72	100,94
	278 ~b; 298 ~d; 303 ~d; 307 ~g, ~i~j	0,70	0,00	0,70
Bolków	41A mx; 85 h; 116A fx; 137 g; 150 d-f, o, r	14,52	0,00	14,52
	150 ~c~d	0,21	0,00	0,21
Ogółem		115,65	0,72	116,37

*powierzchnia wydziałów literowanych

Tab. 34. Siedliska przyrodnicze (przedmioty ochrony) wymienione w załączniku I Dyrektywy Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory w zasięgu OZW Góry i Pogórze Kaczawskie PLH020037 (wg Standardowego Formularza Danych z 2.2017)

Kod siedliska	Nazwa siedliska	Pokrycie [ha] wg SDF	Ocena ogólna wg SDF	Adres leśny (% powierzchni wydzielania zajmowany przez siedlisko)	Pow. [ha]*
3260	Nizinne i podgórskie rzeki ze zbiorowiskami wlosieniczników (<i>Ranunculus fluitantis</i>)	3,50	B	Nie potwierdzono na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Jawor.	-
6110	Skąły wapienne i neutrofilne z roślinnością pionierską (<i>Alyso-Sedion</i>) – siedlisko priorytetowe	3,50	A	Nie potwierdzono na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Jawor.	-
6120	Cieplolubne, śródładowe murawy napiaskowe (<i>Koelerion glaucae</i>) – siedlisko priorytetowe	17,5	B	Siedlisko podane z obszaru omyłkowo, w ślad za danymi literaturowymi.	-
6210	Murawy kserotermiczne (<i>Festuco-Brometea</i> i ciepłolubne murawy z <i>Asplenion septentrionalis Festucion pallentis</i>)	24,5	A	Obr. 1: 244n (18%); Obr. 2: 60k (100%)	0,86
6230	Górskie i niżowe murawy bliźniczkowe (<i>Nardion</i> – płaty bogate florystycznie) – siedlisko priorytetowe	70,01	A	Kilka płatów tego siedliska udokumentowano w południowej części obszaru (Góry Ołowiane i ich otoczenie) w roku 2006. Od tego czasu brak informacji o siedlisku.	-
6410	Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe (<i>Molinion</i>)	343,05	A	Obr. 1: 84i (100%), 84j (100%), 136a (100%), 227d (100%), 236k (100%), 236p (65%), 167x (100%), 200c (100%), 200d (100%), 240b (36%), 240o (100%), 244x (48%), 247c (100%), 247d (100%), 155a (100%), 155k (100%), 180f (100%), 182b (100%), 195j (100%), 198k (100%), 198l (100%), 198m (100%), 198Ab (100%), 198Ag (100%), 198Ah (17%), 198Ai (100%), 198Aj (100%), 198Ak (47%), 198Al (100%), 198An (39%), 198Ao (100%), 198Ar (100%), 203c (100%), 205a (100%), 262f (100%), 262g (100%), 262l (100%), 262r (76%), 262s (52%), 264h (54%), 265d (100%), 265f (100%), 276c (100%), 282b (100%), 283a (81%), 283d (100%); Obr. 2: 87h (100%), 87i (100%), 141d (100%), 132n (72%)	81,44
6430	Ziólorośla górskie (<i>Adenostylyon allariae</i>) i ziólorośla nadrzeczne (<i>Convolvuletalia sepium</i>)	0,00	B	Ich występowanie ma najczęściej przebieg liniowy związany z korytami rzek i cieków oraz obrzeżami lasów. Na terenie obszaru są spotykane rzadko, gdyż w większości stanowią element lasów łęgowych. Obr. 1: 244x (4%), 247a (5%), 247g (6%), 247h (1%)	0,40
6510	Niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (<i>Arrhenatherion elatioris</i>)	1827,28	B	Obr. 1: 95a (100%), 127i (100%), 130k (100%), 130l (100%), 142r (100%), 142t (73%), 142w (100%), 144c (100%), 159l (100%), 161a (100%), 161b (100%), 161c (100%), 162i (75%), 162j (100%), 162k (100%), 162l (100%), 163b (100%), 167d (100%), 167f (100%), 167g (100%), 167i (100%), 167r (100%), 167t (100%), 240b (64%), 242c (100%), 244n (46%), 244o (100%), 249c (100%), 249i (100%), 147k (100%), 178b (100%), 179g (100%), 181b (100%), 198Aa (100%), 198Ac (100%), 198Af (100%), 198Ah (83%), 198Ak (53%), 198An (61%), 204b (100%), 214o (100%), 214p	113,04

Kod siedliska	Nazwa siedliska	Pokrycie [ha] wg SDF	Ocena ogólna wg SDF	Adres leśny (% powierzchni wydzielania zajmowany przez siedlisko)	Pow. [ha]*
				(100%), 214r (100%), 214s (100%), 214w (100%), 214x (100%), 214z (100%), 270a (100%), 270c (100%), 264h (46%), 264r (100%), 265i (100%), 265j (100%), 265k (100%), 265l (100%), 265m (100%), 265o (100%), 283a (19%), 284a (100%), 288g (100%); Obr. 2: 103g (100%), 104c (62%), 104d (88%), 104f (58%), 106a (100%), 107c (100%), 67c (100%), 70a (100%), 72h (100%), 72j (100%), 86i (100%), 87b (100%), 87c (100%), 87d (100%), 87m (100%), 87n (100%), 87o (100%), 89b (100%), 90a (100%), 90f (100%), 90l (100%), 94m (100%), 109bx (100%), 109i (100%), 109j (100%), 109l (100%), 109m (100%), 109o (100%), 109p (100%), 109r (100%), 109y (100%), 116d (100%), 116f (100%), 96m (100%), 115c (100%), 118b (100%), 118c (100%), 123c (100%), 127i (100%)	
6520	Górskie łąki konietlicowe użytkowane ekstensywnie (<i>Polygono-Trisetion</i>)	238,04	A	Nie potwierdzono na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Jawor.	-
7140	Torfowiska przejściowe i trzęsawiska (przeważnie z roślinnością z <i>Scheuchzeria-Caricetea</i>)	3,50	B	Nie potwierdzono na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Jawor.	-
7220	Źródlika wapienne ze zbiorowiskami <i>Cratoneurion commutati</i> – siedlisko priorytetowe	3,50	B	Nie potwierdzono na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Jawor.	-
7230	Górskie i nizinne torfowiska zasadowe o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk	3,50	B	Nie potwierdzono na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Jawor.	-
8150	Środkoeuropejskie wyżynne rumowiska krzemianowe	3,50	A	Nie potwierdzono na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Jawor.	-
8160	Podgórskie i wyżynne rumowiska wapienne ze zbiorowiskami ze <i>Stipion calamagrostis</i> – siedlisko priorytetowe	3,50	A	Nie potwierdzono na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Jawor.	-
8210	Wapienne ściany skalne ze zbiorowiskami <i>Potentilletalia caulescentis</i>	3,50	A	Nie potwierdzono na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Jawor.	-
8220	Ściany skalne i urwiska krzemianowe ze zbiorowiskami z <i>Androsacion vandellii</i>	3,50	B	Nie potwierdzono na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Jawor w postaci większych płatów. Siedlisko występuje jedynie punktowo w formie niewielkich fragmentów, które nie podlegały kartowaniu w czasie inwentaryzacji fitosocjologicznej nadleśnictwa.	-
8310	Jaskinie nieudostępnione do zwiedzania	3,50	A	Nie potwierdzono na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Jawor.	-
9110	Kwaśne buczyny (<i>Luzulo-Fagenion</i>)	469,07	A	Obr. 1: 64a (36%), 65a (2%), 68c (6%), 83c (11%), 84c (4%), 84g (29%), 84k (14%), 89d (100%), 90b (100%), 91c (100%), 110b (11%), 110g (100%), 111d (5%), 115c (100%), 139f (100%), 160d (100%), 183f (100%), 213c (100%), 253b (2%), 276r (100%), 277a (88%); Obr. 2: 20f (7%), 21j (100%), 67f (12%), 90c (100%), 109h (100%), 143m (95%), 166c (95%), 168h (100%), 171f (100%), 173b (100%), 173d (100%), 114l (100%), 114n (100%), 118o (100%), 118p (100%), 118r (100%), 132f (100%)	121,13

Kod siedliska	Nazwa siedliska	Pokrycie [ha] wg SDF	Ocena ogólna wg SDF	Adres leśny (% powierzchni wydzielenia zajmowany przez siedlisko)	Pow. [ha]*
9130	Żyzne buczyny (<i>Dentario glandulosae-Fagenion</i> , <i>Galio odorati-Fagenion</i>)	357,05	A	<p>Obr. 1: 101f (100%), 63c (3%), 69c (98%), 74a (100%), 74d (100%), 82b (100%), 82c (60%), 82d (100%), 83c (89%), 83d (100%), 84d (100%), 84g (7%), 85d (8%), 110c (100%), 110d (100%), 115h (100%), 116c (61%), 118b (100%), 118h (24%), 253b (86%);</p> <p>Obr. 2: 44i (100%), 44j (100%), 44k (100%), 45g (100%), 45k (100%), 46i (100%), 46j (9%), 104k (100%), 107f (100%), 107g (100%), 58b (100%), 58h (100%), 59b (22%), 60d (100%), 60f (16%), 62c (100%), 64d (100%), 65b (100%), 65c (68%), 67a (100%), 67f (88%), 68a (88%), 68b (76%), 69a (89%), 69b (93%), 69c (71%), 70f (31%), 71a (100%), 71f (100%), 71g (100%), 71h (100%), 72a (100%), 72d (100%), 72g (100%), 72i (100%), 75b (100%), 75c (100%), 75f (100%), 85a (98%), 86a (100%), 86b (100%), 86f (100%), 86w (100%), 89a (100%), 89g (100%), 89h (100%), 109s (100%), 110l (100%), 110m (100%), 110o (100%), 110p (100%), 110r (100%), 116g (100%), 116j (100%), 116l (100%), 116Abx (100%), 116Acx (100%), 116An (100%), 116Ao (100%), 116Ax (100%), 116Az (100%), 142a (100%), 142f (100%), 143j (100%), 143k (99%), 143p (100%), 150j (100%), 156f (100%), 157b (100%), 159l (100%), 162b (33%), 162c (100%), 162d (100%), 162f (85%), 162g (100%), 163c (100%), 163f (100%), 165f (100%), 166c (4%), 167k (100%), 168g (100%), 169a (77%), 169b (100%), 170d (100%), 172k (80%), 175a (100%), 175b (100%), 176f (100%), 176g (100%), 95i (100%), 96w (100%), 96x (100%), 113d (100%), 113k (100%), 114i (100%), 114j (100%), 115a (100%), 115b (100%), 115d (100%), 115h (100%), 122c (100%), 124a (26%), 126c (100%), 127g (100%), 130Ag (100%), 131i (92%), 131l (100%), 136f (100%)</p>	445,1
9150	Ciepolubne buczyny storczykowe (<i>Cephalanthero-Fagenion</i>)	150,52	A	<p>Obr. 2: 52f (100%), 60a (100%), 60b (75%), 60c (100%), 60h (100%), 60i (35%), 60j (100%), 85h (100%)</p>	15,86
9170	Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny (<i>Galio-Carpinetum</i> , <i>Tilio-Carpinetum</i>)	2408,36	A	<p>Obr. 1: 101g (100%), 102a (100%), 102c (100%), 102f (100%), 102g (100%), 102i (100%), 103d (100%), 104f (100%), 105b (100%), 113a (100%), 114c (100%), 63c (48%), 63d (100%), 64a (64%), 64c (100%), 64g (29%), 64h (100%), 64i (100%), 64j (100%), 65a (67%), 66d (100%), 66f (100%), 67c (100%), 68a (100%), 68d (45%), 68g (100%), 68i (100%), 69a (73%), 69h (100%), 69i (45%), 70a (100%), 70b (97%), 70d (100%), 70f (100%), 70g (100%), 70h (100%), 71b (100%), 71d (100%), 72a (100%), 72d (100%), 72h (100%), 72i (59%), 73a (100%), 73b (100%), 73c (100%), 73d (100%), 76a (100%), 76b (100%), 76c (100%), 78a (70%), 78i (100%), 78j (100%), 79b (100%), 79m (100%), 83a (92%), 83b (7%), 83f (32%), 84c (7%), 84g (2%), 84k (20%), 85c (92%), 86a (53%), 86d (100%), 86g (90%), 87b (100%), 87d (100%), 87f (91%), 87h (100%), 87i (100%), 87o (100%), 87p (100%), 87t (100%), 89a (100%), 89c (100%), 89g (100%), 93d (100%), 93f (35%), 97d (100%), 98h (100%), 111a (63%), 111g (100%), 116a (100%), 116c (15%), 116d (100%), 116i (89%), 117a (76%), 117b (44%), 117f (100%), 118f (33%), 118k (100%), 121c (21%), 121d (100%), 121f</p>	2152,72

Kod siedliska	Nazwa siedliska	Pokrycie [ha] wg SDF	Ocena ogólna wg SDF	Adres leśny (% powierzchni wydzielania zajmowany przez siedlisko)	Pow. [ha]*
				(100%), 122a (100%), 122d (14%), 122f (100%), 123b (100%), 123c (40%), 123d (100%), 124b (22%), 124c (100%), 125b (13%), 126a (100%), 127b (100%), 127c (19%), 127h (100%), 128b (100%), 128c (100%), 128g (100%), 129b (100%), 129d (100%), 129f (100%), 130h (100%), 131b (100%), 131c (100%), 131i (100%), 131o (100%), 131t (100%), 132d (100%), 132k (100%), 134a (100%), 134c (100%), 134g (100%), 135b (100%), 135l (100%), 135w (100%), 136c (100%), 136f (66%), 136j (100%), 136k (100%), 137b (78%), 137f (100%), 137g (100%), 138c (93%), 138g (100%), 138j (100%), 139k (100%), 139m (100%), 140g (100%), 140h (100%), 140j (100%), 141c (100%), 141g (100%), 142d (100%), 142g (100%), 142m (84%), 142o (100%), 142p (88%), 143d (100%), 143f (100%), 143g (92%), 144b (100%), 144h (100%), 224c (100%), 224d (100%), 224j (100%), 224k (100%), 224l (100%), 225a (100%), 225b (100%), 225c (100%), 225d (21%), 225j (100%), 225k (100%), 226a (64%), 226b (100%), 226d (100%), 226g (100%), 226k (100%), 226n (51%), 229g (100%), 230b (100%), 230c (100%), 230i (100%), 230j (100%), 231d (79%), 231g (100%), 231h (100%), 231j (100%), 231k (100%), 231m (100%), 231o (100%), 232d (97%), 232i (100%), 232m (100%), 232n (100%), 232o (100%), 233h (100%), 233m (100%), 234d (5%), 234g (100%), 234l (23%), 234m (100%), 235a (86%), 235f (100%), 236b (100%), 236s (100%), 159c (100%), 159g (100%), 159n (100%), 159o (100%), 159p (100%), 159s (100%), 159t (100%), 161d (100%), 161f (92%), 161j (100%), 162h (100%), 163a (100%), 164b (100%), 164c (100%), 164d (100%), 165b (100%), 165d (100%), 166b (100%), 166d (100%), 166f (100%), 167h (100%), 167y (100%), 168a (100%), 168b (100%), 168d (100%), 169a (100%), 169b (100%), 170c (100%), 171a (100%), 172c (100%), 173a (100%), 175c (100%), 175g (100%), 176a (100%), 176f (100%), 177a (100%), 177j (100%), 190d (100%), 190j (100%), 191n (100%), 196d (100%), 196f (45%), 196g (100%), 200f (83%), 200g (96%), 206a (100%), 206d (100%), 206f (100%), 206h (100%), 206n (100%), 206o (100%), 206p (100%), 219d (100%), 221d (100%), 221h (100%), 222i (100%), 223d (94%), 237i (100%), 238a (100%), 238b (100%), 238d (100%), 238f (100%), 238i (100%), 238k (100%), 238l (100%), 239a (100%), 239f (100%), 242g (100%), 243c (5%), 243j (2%), 244w (92%), 245h (49%), 245i (40%), 245n (15%), 246c (100%), 246j (100%), 246m (100%), 247f (19%), 247h (99%), 145o (100%), 145p (100%), 145r (100%), 145s (100%), 145w (100%), 147f (100%), 147j (100%), 148a (100%), 148b (100%), 148d (100%), 148h (100%), 149b (100%), 150a (100%), 151b (100%), 151g (100%), 151j (100%), 151k (100%), 151l (100%), 152b (100%), 153b (78%), 153d (100%), 154a (100%), 155j (100%), 178a (20%), 178c (33%), 179f (100%), 180j (100%), 181h (100%), 182c (91%), 184d (22%), 185d	

Kod siedliska	Nazwa siedliska	Pokrycie [ha] wg SDF	Ocena ogólna wg SDF	Adres leśny (% powierzchni wydzielania zajmowany przez siedlisko)	Pow. [ha]*
				<p>(100%), 186a (100%), 187a (100%), 188a (100%), 188b (63%), 189a (100%), 194c (21%), 194h (46%), 195h (100%), 198b (100%), 198f (100%), 201d (100%), 205j (100%), 207c (100%), 207f (100%), 207j (100%), 208g (100%), 210c (100%), 210d (100%), 210f (100%), 211a (100%), 211b (100%), 212a (100%), 213f (100%), 214a (100%), 214ax (100%), 214b (100%), 214cx (100%), 214d (100%), 214i (100%), 214j (100%), 214n (100%), 214t (100%), 214y (100%), 216b (100%), 216c (91%), 216d (100%), 216g (100%), 217a (2%), 217b (11%), 217c (100%), 217d (56%), 270f (100%), 270i (100%), 270k (50%), 273a (47%), 273d (65%), 274a (55%), 274b (74%), 274d (18%), 274f (55%), 274g (100%), 250a (100%), 250b (100%), 250d (100%), 250f (100%), 250g (100%), 250i (100%), 252a (16%), 252c (100%), 252d (100%), 252h (100%), 253b (12%), 253d (100%), 254b (100%), 255a (95%), 255b (3%), 256f (97%), 257a (100%), 257b (100%), 258f (100%), 258g (100%), 259b (77%), 259c (49%), 259g (100%), 259j (100%), 262i (14%), 262j (85%), 262o (76%), 262p (100%), 263i (100%), 266c (100%), 266g (6%), 267d (51%), 267f (100%), 267g (100%), 268h (100%), 269c (73%), 271c (100%), 271d (100%), 271f (100%), 272a (100%), 272h (100%), 272i (100%), 275a (77%), 275c (100%), 275g (100%), 276g (100%), 276h (100%), 276n (100%), 276p (100%), 277a (6%), 277g (100%), 278c (100%), 280c (100%), 280i (100%), 280j (100%), 280n (100%), 283f (100%), 284i (25%), 284p (100%), 284r (100%), 285a (2%), 287j (100%), 287k (100%), 288d (59%), 289c (100%), 289g (100%), 291b (100%), 291g (52%), 291j (100%), 292b (100%), 292f (10%), 292h (100%), 292k (100%), 293a (80%), 293d (100%), 294f (100%), 294i (100%), 298h (100%), 303a (14%), 303b (88%), 303d (100%), 303f (100%), 307a (27%), 307d (100%), 308a (100%), 308b (100%), 309a (100%), 310a (100%);</p> <p>Obr. 2: 17a (100%), 17b (100%), 17d (100%), 17f (100%), 17g (100%), 17h (100%), 17j (100%), 17l (100%), 17m (32%), 19d (100%), 20c (50%), 20h (100%), 21b (33%), 22a (100%), 41Aa (100%), 41Ab (100%), 41Ac (100%), 41Ad (100%), 41Ai (100%), 41Amx (100%), 41Aox (100%), 42a (100%), 42b (100%), 42c (100%), 42f (100%), 42g (100%), 42i (100%), 42j (100%), 42k (100%), 42m (100%), 42Aa (100%), 42Ab (100%), 42Ac (100%), 42Ad (100%), 42Af (100%), 42Ag (100%), 43a (100%), 43b (100%), 43c (100%), 43d (100%), 43f (100%), 43g (100%), 43i (100%), 44a (100%), 44b (100%), 44c (100%), 44f (100%), 44h (44%), 44m (90%), 44n (100%), 44o (100%), 44p (100%), 45b (100%), 45f (100%), 45i (100%), 45l (100%), 46a (100%), 46b (100%), 46c (100%), 46f (100%), 46g (100%), 46h (100%), 46l (100%), 47b (100%), 48a (100%), 48g (100%), 48h (100%), 51b (100%), 51c (100%), 56b (100%), 56c (100%), 56d (85%), 56f (17%), 104h (100%), 107h (100%), 60b (25%), 60i (65%), 60n (100%), 61a (100%), 62a (100%), 63a (1%), 65c (32%), 66a (100%), 66b (100%), 66f</p>	

Kod siedliska	Nazwa siedliska	Pokrycie [ha] wg SDF	Ocena ogólna wg SDF	Adres leśny (% powierzchni wydzielenia zajmowany przez siedlisko)	Pow. [ha]*
				(100%), 70c (100%), 70f (11%), 71j (100%), 73n (100%), 75a (100%), 79a (100%), 79c (100%), 81a (100%), 81g (80%), 81h (97%), 81i (100%), 82c (100%), 82g (100%), 86c (100%), 86j (100%), 86n (75%), 87a (100%), 87k (61%), 88f (100%), 88h (100%), 94b (100%), 94d (100%), 94f (100%), 94g (100%), 94h (100%), 98a (73%), 109n (100%), 109t (100%), 116Aa (100%), 116Ap (100%), 116At (100%), 145n (100%), 145p (100%), 152a (100%), 152b (100%), 152d (100%), 168j (100%), 172h (100%), 176l (100%), 95b (100%), 95h (100%), 95m (100%), 95n (100%), 96d (66%), 96j (100%), 96r (100%), 117a (47%), 119a (100%), 119c (41%), 119g (100%), 119h (100%), 120c (100%), 120i (100%), 122a (100%), 122d (100%), 122f (100%), 123a (100%), 124b (92%), 125b (100%), 128a (100%), 128Ab (100%), 134a (82%), 136h (100%)	
9180	Jaworzyny i lasy klonowo-lipowe na stokach i zboczach (<i>Tilio plathyphyllis-Acerion pseudoplatani</i>) – siedlisko priorytetowe	318,55	A	Obr. 1: 105a (100%), 106b (3%), 69i (47%), 70b (3%), 77a (50%), 77b (4%), 82a (100%), 83b (93%), 84c (60%), 85d (92%), 86g (10%), 87f (9%), 116i (10%), 224h (100%), 230g (92%), 230k (100%), 230l (100%), 230m (37%), 231a (100%), 231b (36%), 231d (10%), 232d (2%), 233c (100%), 233f (100%), 233i (100%), 233j (100%), 233k (5%), 234b (100%), 234d (5%), 234h (16%), 234i (100%), 234j (100%), 234l (8%), 235a (14%), 223d (6%), 223f (100%), 223h (100%), 244w (8%), 245i (5%), 245j (9%), 245n (21%), 245o (22%), 247f (2%), 216h (44%), 217b (46%), 273d (19%), 274a (45%), 274b (26%), 274d (14%), 262c (24%), 266f (100%), 266g (30%), 284l (4%), 288d (19%), 291g (14%), 291h (100%), 308d (2%); Obr. 2: 17n (100%), 85a (2%), 87l (100%), 88g (100%), 98f (100%), 142b (100%), 143f (100%), 145i (100%), 145r (100%), 162h (100%), 167g (100%), 172i (100%), 173f (100%), 173h (100%), 176c (100%), 176j (100%), 176k (100%), 95g (100%), 114s (100%)	104,10
9190	Kwaśne dąbrowy (<i>Quercion robori-petraeae</i>)	1361,71	A	Obr. 1: 105h (100%), 105i (100%), 63c (47%), 63h (100%), 65a (13%), 65f (100%), 68d (55%), 68f (30%), 69a (22%), 69c (2%), 69i (8%), 77a (50%), 77b (96%), 83a (8%), 84c (7%), 84g (41%), 84k (3%), 86a (47%), 107a (100%), 107h (12%), 108a (100%), 108g (80%), 110i (100%), 111f (100%), 117b (56%), 118f (55%), 123c (60%), 124b (78%), 125c (100%), 129g (100%), 130c (100%), 132f (100%), 132g (100%), 132j (100%), 135k (11%), 142b (28%), 173d (100%), 192b (100%), 223c (100%), 237f (57%), 241k (29%), 243c (52%), 243h (6%), 243j (18%), 245b (40%), 245c (57%), 245h (51%), 245i (32%), 245j (91%), 249b (100%), 249l (100%), 249r (100%), 157g (100%), 204d (100%), 207a (100%), 207g (100%), 213d (100%), 217a (28%), 258d (7%), 259c (51%), 259d (32%), 262i (51%), 263g (67%), 264m (100%), 264p (100%), 265h (76%), 267c (74%), 268c (91%), 280f (100%), 280g (100%), 281c (96%), 281g (100%), 281j (72%), 282f (86%), 282h (100%), 283h (7%), 283k (100%), 283l (100%), 284l (53%), 285a (69%), 285f (37%), 286a (69%), 288d (22%), 289b (71%), 291c	391,48

Kod siedliska	Nazwa siedliska	Pokrycie [ha] wg SDF	Ocena ogólna wg SDF	Adres leśny (% powierzchni wydzielenia zajmowany przez siedlisko)	Pow. [ha]*
				(11%), 292f (84%), 297f (100%), 303a (60%), 309d (100%), 310b (38%); Obr. 2: 18b (100%), 18c (100%), 18d (100%), 18f (100%), 18h (100%), 18j (100%), 19b (100%), 19c (100%), 19f (100%), 19g (100%), 20c (50%), 20d (100%), 20f (93%), 21b (55%), 21g (100%), 22d (80%), 22i (100%), 44h (56%), 114b (100%), 120g (100%), 131g (100%), 134f (100%)	
91E0	Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (<i>Salicetum albo-fragilis</i> , <i>Populetum albae</i> , <i>Alnenion glutinoso-incanae</i>) i olsy źródłiskowe – siedlisko priorytetowe	766,62	B	Obr. 1: 101d (100%), 101h (100%), 103a (100%), 103b (100%), 105d (100%), 64b (100%), 64d (100%), 64m (100%), 65a (6%), 65c (100%), 66c (100%), 67h (100%), 72c (100%), 72i (41%), 78c (100%), 78f (100%), 79c (100%), 79k (100%), 83g (100%), 83h (100%), 84a (100%), 84k (63%), 84l (100%), 86c (100%), 86i (100%), 87l (100%), 87m (100%), 87n (100%), 99d (100%), 115i (100%), 116f (100%), 117h (100%), 118h (76%), 124d (100%), 127a (100%), 127f (100%), 131a (100%), 131s (100%), 131x (100%), 132m (100%), 132n (100%), 135a (100%), 136f (34%), 137a (100%), 137b (22%), 138a (100%), 138d (100%), 142b (72%), 142f (100%), 142i (17%), 142l (100%), 142m (16%), 144p (100%), 225d (79%), 227i (100%), 228a (100%), 230d (100%), 230g (8%), 230m (63%), 231d (10%), 232a (100%), 232b (100%), 232g (100%), 233b (100%), 233g (100%), 159a (100%), 159b (100%), 159i (100%), 160a (100%), 160f (100%), 160i (100%), 171f (100%), 177d (77%), 177h (100%), 177i (100%), 177k (100%), 177m (100%), 191c (100%), 191f (100%), 191t (100%), 192h (100%), 220f (100%), 221j (100%), 222c (100%), 237a (100%), 239b (100%), 240h (100%), 240i (100%), 240j (100%), 240l (100%), 241b (3%), 241c (100%), 241o (100%), 242b (100%), 242h (100%), 242n (100%), 243a (100%), 244t (100%), 245i (23%), 245m (100%), 245n (15%), 246d (100%), 246n (100%), 247a (95%), 247b (100%), 247f (2%), 249p (100%), 145a (100%), 145j (100%), 145l (100%), 146f (100%), 147l (100%), 151c (100%), 151h (100%), 151m (100%), 156d (100%), 156f (100%), 157f (100%), 158b (100%), 158d (100%), 179b (100%), 179d (100%), 180b (100%), 180c (100%), 180h (58%), 181a (100%), 181c (100%), 182d (100%), 188c (100%), 189b (100%), 203b (100%), 205i (100%), 207h (100%), 214h (100%), 214m (100%), 215d (100%), 216c (5%), 217d (44%), 273g (100%), 274f (45%), 250k (100%), 251a (100%), 259a (100%), 259b (8%), 260h (100%), 262a (100%), 262ax (25%), 262b (100%), 262h (100%), 262m (100%), 262y (100%), 262z (100%), 264f (100%), 266b (16%), 267o (100%), 276b (100%), 276f (100%), 282a (100%), 284n (100%), 288b (100%), 288f (100%), 288h (100%), 288j (100%), 288k (100%), 288l (100%), 291i (100%), 292i (100%); Obr. 2: 44d (100%), 44l (100%), 44m (10%), 44r (100%), 45c (100%), 45d (100%), 45m (100%), 104l (100%), 108c (86%), 58f (100%), 59b (78%), 66d (100%), 67d (100%), 68a (12%), 68b (24%), 69a (11%), 69b (7%), 69c (29%), 70d (47%), 70f (58%), 70g (100%), 73g (91%), 81b (100%), 81f (100%), 81g (20%),	354,90

Kod siedliska	Nazwa siedliska	Pokrycie [ha] wg SDF	Ocena ogólna wg SDF	Adres leśny (% powierzchni wydzielenia zajmowany przez siedlisko)	Pow. [ha]*
				81h (3%), 81j (100%), 85d (100%), 85f (100%), 93c (100%), 93f (100%), 93g (100%), 93j (100%), 93m (100%), 94n (100%), 94o (100%), 94x (100%), 99b (100%), 99f (100%), 110a (100%), 110j (100%), 111b (100%), 111c (100%), 111g (100%), 111i (100%), 111j (100%), 111k (100%), 160k (100%), 160l (100%), 170h (100%), 96h (100%), 96o (100%), 96s (100%), 96t (100%), 118f (100%), 118g (100%), 122b (100%), 123d (100%), 123f (100%), 123g (100%), 124b (8%), 124c (100%), 125a (100%), 126d (100%), 126f (100%), 131h (100%), 131i (8%), 131j (100%), 131k (100%), 131r (100%), 131t (100%), 140f (100%)	
9110	Cieptolubne dąbrowy (<i>Quercetalia pubescentis petraeae</i>) – siedlisko priorytetowe	7,00	A	Obr. 1: 63c (2%), 66b (100%), 68f (70%), 83f (68%), 224i (100%), 225i (100%), 226a (36%), 226l (100%), 226m (100%), 226n (49%), 227c (100%), 228f (100%), 228i (100%), 229c (74%), 229d (100%), 230h (100%), 231b (64%), 232d (1%), 232p (100%), 233k (95%), 234d (73%), 234l (69%), 235c (100%), 237f (43%), 239l (100%), 239m (100%), 241f (100%), 241k (71%), 242l (100%), 243c (43%), 243d (100%), 243j (80%), 244a (100%), 244b (100%), 244d (100%), 244f (100%), 244j (97%), 245a (100%), 245b (60%), 245c (34%), 245n (49%), 247f (8%), 248c (100%), 216c (3%), 216h (56%), 217a (70%), 217b (43%), 270k (50%), 273a (53%), 273d (16%), 274d (68%), 251b (100%), 251c (100%), 252i (100%), 253c (97%), 253g (100%), 255a (5%), 255b (96%), 255c (54%), 256b (100%), 256c (100%), 257c (100%), 258a (100%), 258d (93%), 258h (100%), 259d (68%), 259i (100%), 260d (90%), 261a (100%), 262i (35%), 262w (100%), 263g (33%), 265h (24%), 266g (64%), 268c (9%), 268d (100%), 269k (100%), 269l (100%), 269m (100%), 271g (100%), 272g (100%), 272j (100%), 275a (23%), 275h (100%), 277a (6%), 278h (100%), 279b (100%), 279c (100%), 279h (100%), 281c (4%), 281j (11%), 282f (14%), 282j (100%), 283h (93%), 283i (92%), 284c (100%), 284l (18%), 285a (29%), 285f (25%), 286a (31%), 286f (100%), 287c (100%), 288i (100%), 288m (100%), 289b (29%), 289f (100%), 290b (100%), 290d (61%), 290f (100%), 290g (100%), 290j (100%), 291c (89%), 291g (34%), 292f (6%), 293g (100%), 294j (100%), 298b (100%), 298c (100%), 303a (26%), 303c (100%), 308d (98%), 309c (100%), 310b (62%)	461,20

*) powierzchnia geometryczna siedliska przyrodniczego

Tab. 35. Gatunki objęte art. 4 dyrektywy 2009/147/WE i gatunki wymienione w załączniku II do dyrektywy 92/43/EWG występujące w zasięgu OZW Góry i Pogórze Kaczawskie PLH020037 oraz ocena znaczenia obszaru dla tych gatunków (wg Standardowego Formularza Danych z 2.2017)

Kod gatunku	Nazwa gatunku	Stan populacji* w OZW wg SDF	Ocena ogólna wg SDF	Występowanie/adres leśny
1014	Poczwarówka zwężona <i>Vertigo angustior</i>	Osiadła: R	B	Duża populacja na jednym stanowisku koło Kaczorowa poza gruntami w zarządzie nadleśnictwa.
6169	Przeplatka maturalna <i>Hypodryas maturalna</i>	Wydające potomstwo	B	Pojedyncze wystąpienia w obszarze poza gruntami w zarządzie nadleśnictwa.
6177	Modraszek telejus <i>Phengaris teleius</i>	Osiadła	A	Obserwacje punktowe: Obr. 1: 180 c, f, g; 182 b; 223 j; 249 i, j
6179	Modraszek nausitous <i>Phengaris nausitous</i>	Osiadła	A	Obserwacje punktowe: Obr. 1: 95 a; 113 n; 179 a; 180 c, f, g; 182 b; 214 t; 224 n-r; 244 k, n, o; 249 i, j; 283 a, c, d
1060	Czerwończyk nieparek <i>Lycaena dispar</i>	Osiadła	A	Obserwacje punktowe: Obr. 1: 195 b; 198A n, o; 238 k; Obr. 2: 61 c
1084	Pachnica dębowa <i>Osmoderma eremita</i>	Osiadła	A	Liczne stanowiska w zieleni urządzonej. Największa populacja znajduje się prawdopodobnie w alei lipowej między Chełmcem a Muchowem. Obserwacje punktowe: Obr. 1: 231 j, k
1096	Minóg strumieniowy <i>Lampetra planeri</i>	Osiadła: P	B	Poza gruntami w zarządzie nadleśnictwa.
1149	Koza <i>Cobitis taenia</i>	Osiadła: P	B	Poza gruntami w zarządzie nadleśnictwa.
1166	Traszka grzebieniasta <i>Triturus cristatus</i>	Osiadła	B	Brak danych na temat występowania gatunku w obszarze.
1308	Mopek <i>Barbastella barbastellus</i>	Zimujące: 50-100 i Wydające potomstwo: 7 i Osiadła: C	B	Żerowiska gatunku zlokalizowane są w lasach na całym obszarze. Możliwe jest istnienie kolonii rozrodczych w pęknięciach drzew i pod odstającą korą. Obserwacje punktowe: Obr. 1: 69 c; 122 d; Obr. 2: 86 f; 160 j; 174 c
1318	Nocek łydkowłosy <i>Myotis dasycneme</i>	Osiadła: V Zimujące: 1-5 i	B	Żerowiska w bliskim położeniu rzek i zbiorników.
1323	Nocek Bechsteina <i>Myotis bechsteini</i>	Osiadła: V Zimujące: 1-5 i	B	Żerowiska gatunku odnotowano w lasach na całym obszarze z wyjątkiem zachodniej części. Na tym terenie mogą występować schronienia dzienne w dziuplach. Obserwacje punktowe: Obr. 1: 62 a; 107 a; 122 d; 145 o; 159 b; 250 a Obr. 2: 57 a
1324	Nocek duży <i>Myotis myotis</i>	Wydające potomstwo: 20-25 i Zimujące: 200-250 i Osiadła: C	B	Żerowiska gatunku w lasach na całym badanym obszarze. Obserwacje punktowe: Obr. 1: 69 c; 70 d; 125 c; 259 b; 269 h; Obr. 2: 42A a, b; 86 f; 143 f; 174 c

Kod gatunku	Nazwa gatunku	Stan populacji* w OZW wg SDF	Ocena ogólna wg SDF	Występowanie/adres leśny
1337	Bóbr <i>Castor fiber</i>	Osiadła Wydające potomstwo: 2-5 i	B	Brak informacji o występowaniu gatunku w obszarze.
1355	Wydra <i>Lutra lutra</i>	Osiadła Wydające potomstwo: 10-20 i	B	Gatunek występuje na licznych stanowiskach wzdłuż rzek w obszarze.
1421	Włosocień delikatny <i>Trichomanes speciosum</i>	Osiadła: 1 i	A	Gatunek nie występuje na gruntach w zarządzie nadleśnictwa.
1902	Obuwik pospolity <i>Cypripedium calceolus</i>	Osiadła: 20 i	A	Obr. 2: 61 b, d, f, 62 a, b, c, f, g, 66 a, 54 a, b
4066	Zanokcica serpentynowa <i>Asplenium adulterinum</i>	Osiadła	A	Na terenie obszaru znane jest jedno stanowisko – w opuszczonym kamieniołomie perydotytu horndlendowego na Popielu koło Janowic Wielkich, gdzie gatunek ten współwystępuje z inną skrajnie rzadką w Polsce paprocią – zanokcicą czarną <i>Asplenium adiantum nigrum</i> . Wymienione stanowisko jest zlokalizowane poza gruntami w zarządzie Nadleśnictwa Jawor.
4096	Mieczyk błotny <i>Gladiolus palustris</i>	Osiadła	A	Obr. 1: 247 c, 145 l, m

* Jednostka: i = osobniki pojedyncze; Kategorie liczebności: C = powszechne, R = rzadkie, V = bardzo rzadkie, P = obecne

Tab. 36. Działania ochronne dla obszaru Natura 2000 OZW Góry i Pogórze Kaczawskie PLH020037 na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Jawor na podstawie Zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 13 września 2017 r. (Dz. Urz. Woj. Doln. z dnia 14 września 2017 r. poz. 3805)

Lp.	Przedmiot ochrony	Ogólna charakterystyka (lokalizacja (obręb, oddz., wydzielenie)		Identyfikacja istniejących i potencjalnych zagrożeń dla właściwego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Cele działań ochronnych	Działania ochronne wraz z obszarem wdrażania (adresy leśne) i podmiotem odpowiedzialnym	
		wg zarządzenia	wg stanu na 1.01.2018 r.			Działania w ramach gospodarki leśnej finansowane ze środków własnych PGL LP/przewidywane metody i okresy realizacji	Działania – wskazania ochronne realizowane poza gospodarką leśną ze środków zewnętrznych/przewidywane metody i okresy realizacji
1	6210 Murawy kserotermiczne (<i>Festuco-Brometea</i> i ciepłolubne murawy z <i>Asplenion septentrionalis</i> <i>Festucion pallentis</i>)	Opuszczone kamieniołomy zarówno wapienne (Stare Rochowice, Silesia, Gruszka, łomy na zachód od Lipy), jak i wzgórza bazaltowe (Czartowska Skala, Krzyżowa Góra,	Lokalizacje płatów siedliska w obszarze na gruntach w zarządzie nadleśnictwa: Leśnictwo Myślinów: 244 n, Leśnictwo Mysłów: 60 k	<u>Zagrożenia istniejące:</u> A04.03 Zarzucenie pasterstwa, brak wypasu I02 Problematyczne gatunki rodzime J03.02 Antropogeniczne zmniejszenie spójności siedlisk K02.01 Zmiana składu gatunkowego (sukcesja) U Nieznane zagrożenia <u>Zagrożenia potencjalne:</u> C01 Górnictwo w kopalniach i kamieniołomach	Poprawa istniejącego złego (U2) stanu zachowania siedliska do co najmniej stanu niezadawalającego (U1) w zakresie wskaźnika ekspansja krzewów i podrostów drzew oraz parametrów powierzchnia siedliska i perspektywy jego ochrony. Uzupełnienie stanu wiedzy dla części płatów siedliska, identyfikacja zagrożeń, ocena stanu ochrony oraz opracowanie propozycji działań ochronnych.	brak	Wycinka drzew i krzewów zacięających dna kamieniołomów i inne miejsca płytkiego zalegania podłoża skalnych. Wycinka prowadzona poza sezonem lęgowym. Wycinka powinna w pierwszym rzędzie dotyczyć brzoź oraz czereśni ptasiej, a także róży dzikiej, głogów i tarniny. Usunięcie biomasy poza obszar siedliska. Podmiot odpowiedzialny: Właściciel lub posiadacz terenu na podstawie umowy zawartej z organem sprawującym nadzór nad obszarem Natura 2000, Nadleśnictwo Jawor, organ sprawujący nadzór nad obszarem Natura 2000
2	9110 Kwaśne buczyny (<i>Luzulo-Fagenion</i>)	Płaty siedliska zlokalizowane w granicach obszaru w leśnictwach: Chelmiec, Kaczorów, Kłaczyna, Męcinka, Muchów, Myślinów	Leśnictwo Chelmiec: 110 b, g, 111 d, 115 c, 139 f, Leśnictwo Kaczorów: 109 h, 143 m, 166 c, 168 h, 171 f, 173 b, d, Leśnictwo Kłaczyna: 20 f, 21 j, Leśnictwo Męcinka: 64	<u>Zagrożenia istniejące:</u> J03.01 Utrata lub zmniejszenie określonych cech siedliska I01 Obce gatunki inwazyjne I02 Problematyczne	Zachowanie siedliska w niepogorszonym stanie (co najmniej U1). Uzupełnienie stanu wiedzy dla części płatów siedliska, identyfikacja zagrożeń, ocena stanu ochrony oraz opracowanie	Na powierzchniach leśnych z siedliskiem przyrodniczym pozostawiać drzewa martwe i zamierające z wyjątkiem sytuacji zagrażających bezpieczeństwu ludzi i ich mienia oraz trwałości drzewostanu.	brak

Lp.	Przedmiot ochrony	Ogólna charakterystyka (lokalizacja (obręb, oddz., wydzielenie)		Identyfikacja istniejących i potencjalnych zagrożeń dla właściwego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Cele działań ochronnych	Działania ochronne wraz z obszarem wdrażania (adresy leśne) i podmiotem odpowiedzialnym	
		wg zarządzenia	wg stanu na 1.01.2018 r.			Działania w ramach gospodarki leśnej finansowane ze środków własnych PGL LP/przewidywane metody i okresy realizacji	Działania – wskazania ochronne realizowane poza gospodarką leśną ze środków zewnętrznych/przewidywane metody i okresy realizacji
			a, 65 a, 68 c, 83 c, 84 c, g, k, 89 d, 90 b, 91 c, Leśnictwo Muchów: 183 f, 213 c, Leśnictwo Myślinów: 160 d	gatunki rodzime U Nieznane zagrożenia <u>Zagrożenia potencjalne:</u> X nieznane	propozycji działań ochronnych.	Podmiot odpowiedzialny: Nadleśnictwo Jawor	
3	9130 Żyzne buczyny (<i>Dentario glandulosae-Fagenion</i> , <i>Galio odorati-Fagenion</i>)	Płaty siedliska zlokalizowane w granicach obszaru w leśnictwach: Chelmiec, Kaczorów, Kłaczyna, Męcinka, Myśłów, Siedmica	Leśnictwo Chelmiec: 110 c, d, 115 h, 116 c, 118 b, h Leśnictwo Kaczorów: 109 s, 110 l, m, o, p, r, 116 g, j, i, 116A bx, cx, n, o, x, z, 142 a, f, 143 j, k, p, 150 j, 156 f, 157 b, 159 l, 162 b, c, d, f, g, 163 c, f, 165 f, 166 c, 167 k, 168 g, 169 a, b, 170 d, 172 k, 175 a, b, 176 f, g, 95 i, 96 w, x, Leśnictwo Kłaczyna: 44 i, j, k, 45 g, k, 46 i, j, Leśnictwo Męcinka: 101 f, 63 c, 69 c, 74 a, d, 82 b, c, d, 83 c, d, 84 d, g, 85 d, Leśnictwo Myśłów: 104 k, 107 f, g, 58 b, h, 59 b, 60 d, f, 62 c, 64 d, 65 b, c, 67 a, f, 68 a, b, 69 a, b, c, 70 f, 71 a, f, g, h, 72 a, d, g, i, 75 b, c, f, 85 a, 86 a, b, f, w, 89 a, g, h, Leśnictwo Siedmica: 253 b	<u>Zagrożenia istniejące:</u> J03.01 Utrata lub zmniejszenie określonych cech siedliska I01 Obce gatunki inwazyjne I02 Problematiczne gatunki rodzime U Nieznane zagrożenia <u>Zagrożenia potencjalne:</u> X nieznane	Zachowanie części płatów siedliska w nie pogorszonym stanie (co najmniej U1). Uzupełnienie stanu wiedzy o stanie i rozmieszczeniu siedliska, identyfikacja zagrożeń, ocena stanu ochrony oraz opracowanie propozycji działań ochronnych.	Na powierzchniach leśnych z siedliskiem przyrodniczym pozostawiać drzewa martwe i zamierające z wyjątkiem sytuacji zagrażających bezpieczeństwu ludzi i ich mienia oraz trwałości drzewostanu. Podmiot odpowiedzialny: Nadleśnictwo Jawor	brak

Lp.	Przedmiot ochrony	Ogólna charakterystyka (lokalizacja (obręb, oddz., wydzielenie)		Identyfikacja istniejących i potencjalnych zagrożeń dla właściwego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Cele działań ochronnych	Działania ochronne wraz z obszarem wdrażania (adresy leśne) i podmiotem odpowiedzialnym	
		wg zarządzenia	wg stanu na 1.01.2018 r.			Działania w ramach gospodarki leśnej finansowane ze środków własnych PGL LP/przewidywane metody i okresy realizacji	Działania – wskazania ochronne realizowane poza gospodarką leśną ze środków zewnętrznych/przewidywane metody i okresy realizacji
4	9150 Ciepłolubne buczyny storczykowe (<i>Cephalanthero-Fagenion</i>)	Leśnictwo Mysłów: 85 h	Leśnictwo Mysłów: 85 h	<p><u>Zagrożenia istniejące:</u> I01 Obce gatunki inwazyjne I02 Problematiczne gatunki rodzime U Nieznane zagrożenia</p> <p><u>Zagrożenia potencjalne:</u> C01. 04.01 Kopalnie odkrywkowe</p>	<p>Zachowanie części płatów siedliska na terenie ostoi we właściwym stanie ochrony. Poprawa struktury i funkcji części płatów siedliska w zakresie wskaźników: gatunki obce ekologicznie w drzewostanie, struktura drzewostanu na stanowisku, struktura przestrzenna płatów siedliska do stanu U1. Uzupełnienie stanu wiedzy dla części płatów siedliska, identyfikacja zagrożeń, ocena stanu ochrony oraz opracowanie propozycji działań ochronnych.</p>	<p>1. Zabiegi hodowlane prowadzić w sposób zmierzający do uzyskania drzewostanów różnowiekowych i różnogatunkowych. 2. Podczas wykonywania zabiegów gospodarczych na powierzchni z siedliskiem przyrodniczym stopniowo usuwać sosnę, świerk, modrzew z warstwy drzewostanu i podszytu. Podmiot odpowiedzialny: Nadleśnictwo Jawor</p>	brak
5	9170 Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny (<i>Galio-Carpinetum, Tilio-Carpinetum</i>)	Płaty siedliska zlokalizowane w granicach obszaru w leśnictwach: Chelmiec, Kaczorów, Kłaczyna, Męcinka, Muchów, Myślinów, Mysłów, Siedmica	Leśnictwo Chelmiec: 111 a, g, 116 a, c, d, i, 117 a, b, f, 118 f, k, 121 c, d, f, 122 a, d, f, 123 b, c, d, 124 b, c, 125 b, 126 a, 127 b, c, h, 128 b, c, g, 129 b, d, f, 130 h, 131 b, c, i, o, t, 132 d, k, 134 a, c, g, 135 b, l, w, 136 c, f, j, k, 137 b, f, g, 138 c, g, j, 139 k, m, 140 g, h, j, 141 c, g, 142 d, g,	<p><u>Zagrożenia istniejące:</u> J03.01 Utrata lub zmniejszenie określonych cech siedliska I01 Obce gatunki inwazyjne I02 Problematiczne gatunki rodzime U Nieznane zagrożenia</p>	<p>Zachowanie części płatów siedliska w niepogorszonym stanie (co najmniej U1). Uzupełnienie stanu wiedzy dla części płatów siedliska, identyfikacja zagrożeń, ocena stanu ochrony oraz propozycja działań ochronnych.</p>	<p>1. Na powierzchniach leśnych z siedliskiem przyrodniczym cięcia rębne wykonywać rębiami złożonymi z wydłużonym okresem odnowienia. Jako docelowe dla drzewostanów z siedliskiem przyjąć rębnie złożone ze średnim i długim okresem odnowienia.</p>	brak

Lp.	Przedmiot ochrony	Ogólna charakterystyka (lokalizacja (obręb, oddz., wydzielenie)		Identyfikacja istniejących i potencjalnych zagrożeń dla właściwego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Cele działań ochronnych	Działania ochronne wraz z obszarem wdrażania (adresy leśne) i podmiotem odpowiedzialnym	
		wg zarządzenia	wg stanu na 1.01.2018 r.			Działania w ramach gospodarki leśnej finansowane ze środków własnych PGL LP/przewidywane metody i okresy realizacji	Działania – wskazania ochronne realizowane poza gospodarką leśną ze środków zewnętrznych/przewidywane metody i okresy realizacji
			<p>m, o, p, 143 d, f, g, 144 b, h, 224 c, d, j, k, l, 225 a, b, c, d, j, k, 226 a, b, d, g, k, n, 229 g, 230 b, c, i, j, 231 d, g, h, j, k, m, o, 232 d, i, m, n, o, 233 h, m, 234 d, g, l, m, 235 a, f, 236 b, s,</p> <p>Leśnictwo Kaczorów: 109 n, t, 116A a, p, t, 145 n, p, 152 a, b, d, 168 j, 172 h, 176 l, 95 b, h, m, n, 96 d, j, r,</p> <p>Leśnictwo Klęczyna: 17 a, b, d, f, g, h, j, l, m, 19 d, 20 c, h, 21 b, 22 a, 41A a, b, c, d, i, mx, ox, 42 a, b, c, f, g, i, j, k, m, 42A a, b, c, d, f, g, 43 a, b, c, d, f, g, i, 44 a, b, c, f, h, m, n, o, p, 45 b, f, i, l, 46 a, b, c, f, g, h, l, 47 b, 48 a, g, h, 51 b, c, 56 b, c, d, f,</p> <p>Leśnictwo Męcinka: 101 g, 102 a, c, f, g, i, 103 d, 104 f, 105 b, 113 a, 114 c, 63 c, d, 64 a, c, g, h, i, j, 65 a, 66 d, f, 67 c, 68 a, d, g, i, 69 a, h, i, 70 a, b, d, f, g, h, 71 b, d, 72 a, d, h, i, 73 a, b, c, d, 76 a, b, c, 78 a,</p>	<p>Zagrożenia potencjalne: X nieznane</p>		<p>2. Na powierzchniach leśnych z siedliskiem przyrodniczym pozostawiać drzewa martwe i zamierające z wyjątkiem sytuacji zagrażających bezpieczeństwu ludzi i ich mienia oraz trwałości drzewostanu.</p> <p>Podmiot odpowiedzialny: Nadleśnictwo Jawor</p>	

Lp.	Przedmiot ochrony	Ogólna charakterystyka (lokalizacja (obręb, oddz., wydzielenie)		Identyfikacja istniejących i potencjalnych zagrożeń dla właściwego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Cele działań ochronnych	Działania ochronne wraz z obszarem wdrażania (adresy leśne) i podmiotem odpowiedzialnym	
		wg zarządzenia	wg stanu na 1.01.2018 r.			Działania w ramach gospodarki leśnej finansowane ze środków własnych PGL LP/przewidywane metody i okresy realizacji	Działania – wskazania ochronne realizowane poza gospodarką leśną ze środków zewnętrznych/przewidywane metody i okresy realizacji
			<p>i, j, 79 b, m, 83 a, b, f, 84 c, g, k, 85 c, 86 a, d, g, 87 b, d, f, h, i, o, p, t, 89 a, c, g, 93 d, f, 97 d, 98 h,</p> <p>Leśnictwo Muchów: 145 o, p, r, s, w, 147 f, j, 148 a, b, d, h, 149 b, 150 a, 151 b, g, j, k, l, 152 b, 153 b, d, 154 a, 155 j, 178 a, c, 179 f, 180 j, 181 h, 182 c, 184 d, 185 d, 186 a, 187 a, 188 a, b, 189 a, 194 c, h, 195 h, 198 b, f, 201 d, 205 j, 207 c, f, j, 208 g, 210 c, d, f, 211 a, b, 212 a, 213 f, 214 a, ax, b, cx, d, i, j, n, t, y, 216 b, c, d, g, 217 a, b, c, d, 270 f, i, k, 273 a, d, 274 a, b, d, f, g,</p> <p>Leśnictwo Mysłininów: 159 c, g, n, o, p, s, t, 161 d, f, j, 162 h, 163 a, 164 b, c, d, 165 b, d, 166 b, d, f, 167 h, y, 168 a, b, d, 169 a, b, 170 c, 171 a, 172 c, 173 a, 175 c, g, 176 a, f, 177 a, j, 190 d, j, 191 n, 196 d, f, g, 200 f, g, 206 a, d, f, h, n, o, p, 219 d, 221 d, h, 222 i, 223 d, 237 i, 238 a, b, d,</p>				

Lp.	Przedmiot ochrony	Ogólna charakterystyka (lokalizacja (obręb, oddz., wydzielenie)		Identyfikacja istniejących i potencjalnych zagrożeń dla właściwego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Cele działań ochronnych	Działania ochronne wraz z obszarem wdrażania (adresy leśne) i podmiotem odpowiedzialnym	
		wg zarządzenia	wg stanu na 1.01.2018 r.			Działania w ramach gospodarki leśnej finansowane ze środków własnych PGL LP/przewidywane metody i okresy realizacji	Działania – wskazania ochronne realizowane poza gospodarką leśną ze środków zewnętrznych/przewidywane metody i okresy realizacji
			<p>f, i, k, l, 239 a, f, 242 g, 243 c, j, 244 w, 245 h, i, n, 246 c, j, m, 247 f, h,</p> <p>Leśnictwo Mysłów: 104 h, 107 h, 60 b, i, n, 61 a, 62 a, 63 a, 65 c, 66 a, b, f, 70 c, f, 71 j, 73 n, 75 a, 79 a, c, 81 a, g, h, i, 82 c, g, 86 c, j, n, 87 a, k, 88 f, h, 94 b, d, f, g, h, 98 a,</p> <p>Leśnictwo Siedmica: 250 a, b, d, f, g, i, 252 a, c, d, h, 253 b, d, 254 b, 255 a, b, 256 f, 257 a, b, 258 f, g, 259 b, c, g, j, 262 i, j, o, p, 263 i, 266 c, g, 267 d, f, g, 268 h, 269 c, 271 c, d, f, 272 a, h, i, 275 a, c, g, 276 g, h, n, p, 277 a, g, 278 c, 280 c, i, j, n, 283 f, 284 l, p, r, 285 a, 287 j, k, 288 d, 289 c, g, 291 b, g, j, 292 b, f, h, k, 293 a, d, 294 f, i, 298 h, 303 a, b, d, f, 307 a, d, 308 a, b, 309 a, 310 a</p>				

Lp.	Przedmiot ochrony	Ogólna charakterystyka (lokalizacja (obręb, oddz., wydzielenie)		Identyfikacja istniejących i potencjalnych zagrożeń dla właściwego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Cele działań ochronnych	Działania ochronne wraz z obszarem wdrażania (adresy leśne) i podmiotem odpowiedzialnym	
		wg zarządzenia	wg stanu na 1.01.2018 r.			Działania w ramach gospodarki leśnej finansowane ze środków własnych PGL LP/przewidywane metody i okresy realizacji	Działania – wskazania ochronne realizowane poza gospodarką leśną ze środków zewnętrznych/przewidywane metody i okresy realizacji
6	9190 Kwaśne dąbrowy (<i>Quercion robori-petraeae</i>)	Leśnictwo Klączyzna: 18 c, d, 19 c, 20 c, d, g, 21 b, g	Leśnictwo Klączyzna: 18 c, d, 19 c, 20 c, d, 21 b, g	<u>Zagrożenia istniejące:</u> J03.01 Utrata lub zmniejszenie określonych cech siedliska I01 Obce gatunki inwazyjne I02 Problematyczne gatunki rodzime U Nieznane zagrożenia <u>Zagrożenia potencjalne:</u> X nieznane	Zachowanie części płatów siedliska na terenie ostoi we właściwym stanie ochrony. Zachowanie części płatów siedliska w nie pogorszonym stanie (co najmniej U1). Uzupelnienie stanu wiedzy dla części płatów siedliska, identyfikacja zagrożeń, ocena stanu ochrony oraz opracowanie propozycji działań ochronnych.	Na powierzchniach leśnych z siedliskiem przyrodniczym pozostawiać drzewa martwe i zamierające z wyjątkiem sytuacji zagrażających bezpieczeństwu ludzi i ich mienia oraz trwałości drzewostanu. Podmiot odpowiedzialny: Nadleśnictwo Jawor	brak
		Leśnictwo Klączyzna: 21 f, Leśnictwo Siedmica: 271 c, 275 a, g	Uwaga! W wymienionych wydzieleniach nie potwierdzono obecności siedliska przyrodniczego				
		5-10% siedliska w granicach obszaru	jw.	jw.	Pozostawienie części płatów siedliska bez zabiegów gospodarczych. Podmiot odpowiedzialny: Nadleśnictwo Jawor	brak	
7	91E0 Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (<i>Salicetum albobfragilis</i> , <i>Populetum albae</i> , <i>Alnenion glutinosa-incanae</i>) i olsy źródłiskowe	Leśnictwo Męcinka: 66 c, 67 i, 72 c, 84 a, 99 d, 105 d, Leśnictwo Siedmica: 262 a, b, 264 f, 282 a, 284 n, 288 b, f, h, j, 291 i, Leśnictwo Klączyzna: 45 d, Leśnictwo Myślinów: 241 p, 246 d, 247 a,	Leśnictwo Męcinka: 66 c, 67 h, 72 c, 84 a, 99 d, 105 d, Leśnictwo Siedmica: 262 a, b, 264 f, 282 a, 284 n, 288 b, f, h, j, 291 i, Leśnictwo Klączyzna: 45 d, Leśnictwo Myślinów: 241 o, 246 d, 247 a,	<u>Zagrożenia istniejące:</u> J03.01 Utrata lub zmniejszenie określonych cech siedliska I01 Obce gatunki inwazyjne U Nieznane zagrożenia	Zachowanie części płatów siedliska w nie pogorszonym stanie (co najmniej U1). Uzupelnienie stanu wiedzy dla części płatów siedliska, identyfikacja zagrożeń, ocena stanu ochrony oraz opracowanie propozycji działań	Na powierzchniach leśnych z siedliskiem przyrodniczym pozostawiać drzewa martwe i zamierające z wyjątkiem sytuacji zagrażających bezpieczeństwu ludzi i ich mienia oraz trwałości drzewostanu. Podmiot	brak

Lp.	Przedmiot ochrony	Ogólna charakterystyka (lokalizacja (obręb, oddz., wydzielenie)		Identyfikacja istniejących i potencjalnych zagrożeń dla właściwego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Cele działań ochronnych	Działania ochronne wraz z obszarem wdrażania (adresy leśne) i podmiotem odpowiedzialnym	
		wg zarządzenia	wg stanu na 1.01.2018 r.			Działania w ramach gospodarki leśnej finansowane ze środków własnych PGL LP/przewidywane metody i okresy realizacji	Działania – wskazania ochronne realizowane poza gospodarką leśną ze środków zewnętrznych/przewidywane metody i okresy realizacji
		Leśnictwo Chełmiec: 233 b, g, Leśnictwo Kaczorów: 110 j, 111 g, i, Leśnictwo Muchów: 217 d	Leśnictwo Chełmiec: 233 b, g, Leśnictwo Kaczorów: 110 j, 111 g, i, Leśnictwo Muchów: 217 d	<u>Zagrożenia potencjalne:</u> J02.03.02 Regulowanie (prostowanie) koryt rzecznych	ochronnych.	odpowiedzialny: Nadleśnictwo Jawor	
		Leśnictwo Męcinka: 66 f, 67 c, d, 72 f, 105 b, 113 a, Leśnictwo Siedmica: 264 d, 267 a, Leśnictwo Myślinów: 241 t, 247 g	Uwaga! W wymienionych wydzieleniach nie potwierdzono obecności siedliska przyrodniczego				
8	9110 Ciepłolubne dąbrowy (<i>Quercetalia pubescentis petraeae</i>)	Leśnictwo Siedmica: 253 c, 255 b, 266 c, 298 b, c, 303 b, Leśnictwo Męcinka: 66 b	Leśnictwo Siedmica: 253 c, 255 a, 266 g, 298 b, c, 303 c, Leśnictwo Męcinka: 66 b	<u>Zagrożenia istniejące:</u> I01 Obce gatunki inwazyjne I02 Problematiczne gatunki rodzime U Nieznane zagrożenia <u>Zagrożenia potencjalne:</u> X nieznane	Zachowanie części płatów siedliska w niepogorszonym stanie (co najmniej U1). Uzupełnienie stanu wiedzy dla części płatów siedliska, identyfikacja zagrożeń, ocena stanu ochrony oraz opracowanie propozycji działań ochronnych.	Na powierzchniach leśnych z siedliskiem przyrodniczym pozostawiać drzewa martwe i zamierające z wyjątkiem sytuacji zagrażających bezpieczeństwu ludzi i ich mienia oraz trwałości drzewostanu. Podmiot odpowiedzialny: Nadleśnictwo Jawor	brak
		Leśnictwo Siedmica: 303 a, 307 a, b	Uwaga! W wymienionych wydzieleniach nie potwierdzono obecności siedliska przyrodniczego				
		20% siedliska w granicach obszaru, w tym płyty zlokalizowane pomiędzy Siedmicą a Bazaltową Górą		jw.	jw.	Pozostawienie części płatów siedliska bez zabiegów gospodarczych. Podmiot odpowiedzialny: Nadleśnictwo Jawor	brak

Lp.	Przedmiot ochrony	Ogólna charakterystyka (lokalizacja (obręb, oddz., wydzielenie)		Identyfikacja istniejących i potencjalnych zagrożeń dla właściwego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Cele działań ochronnych	Działania ochronne wraz z obszarem wdrażania (adresy leśne) i podmiotem odpowiedzialnym	
		wg zarządzenia	wg stanu na 1.01.2018 r.			Działania w ramach gospodarki leśnej finansowane ze środków własnych PGL LP/przewidywane metody i okresy realizacji	Działania – wskazania ochronne realizowane poza gospodarką leśną ze środków zewnętrznych/przewidywane metody i okresy realizacji
9	1902 Obuwik pospolity <i>Cypripedium calceolus</i>	Leśnictwo Mysłów: 61 b, d, f, 62 a, b, c, f, g, 66 a Leśnictwo Kłaczyna: 54 a, b	Leśnictwo Mysłów: 61 b, d, f, 62 a, b, c, f, g, 66 a Leśnictwo Kłaczyna: 54 a, b	<u>Zagrożenia istniejące:</u> J03.01 Utrata lub zmniejszenie określonych cech siedliska G05.04 Wandalizm U Nieznane zagrożenia <u>Zagrożenia potencjalne:</u> C01. 04.01 Kopalnie odkrywkowe	Poprawa struktury i funkcji części płatów siedliska gatunku w zakresie wskaźnika ocienienie do stanu U1. Uzupełnienie stanu wiedzy o stanie i rozmieszczeniu części stanowisk gatunku w obszarze, identyfikacja zagrożeń, ocena stanu ochrony oraz opracowanie propozycji działań ochronnych.	Usuwanie krzewów i podrostu drzew w obrębie zbiorowisk leśnych podczas prowadzenia gospodarki leśnej. Podmiot odpowiedzialny: Nadleśnictwo Jawor	brak
10	1318 Nocek łydkowłosy <i>Myotis dasycneme</i>	Drzewostan liściasty w obrębie całego obszaru Natura 2000		<u>Zagrożenia istniejące:</u> D01.02 Drogi, autostrady C01.04.01 Kopalnie odkrywkowe G01.04 Turystyka górską, wspinaczka, speleologia <u>Zagrożenia potencjalne:</u> F03.02.03 Chwywanie, trucie, kłusownictwo G05.04 Wandalizm K03.03 Zawleczenie choroby	Poprawa stanu zimowisk (Jaskinie góry Połom w Wojcieszowie: Jaskinia Nowa, Jaskinia Szczelina Wojcieszowska, Jaskinia Północna Duża) do stanu FV poprzez poprawę wskaźnika zabezpieczenie przed niepokojeniem.	Brak działań z zakresu gospodarki leśnej	Brak działań skierowanych do podmiotu odpowiedzialnego w postaci Nadleśnictwa Jawor lub RDLP we Wrocławiu.

Lp.	Przedmiot ochrony	Ogólna charakterystyka (lokalizacja (obręb, oddz., wydzielenie)		Identyfikacja istniejących i potencjalnych zagrożeń dla właściwego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Cele działań ochronnych	Działania ochronne wraz z obszarem wdrażania (adresy leśne) i podmiotem odpowiedzialnym	
		wg zarządzenia	wg stanu na 1.01.2018 r.			Działania w ramach gospodarki leśnej finansowane ze środków własnych PGL LP/przewidywane metody i okresy realizacji	Działania – wskazania ochronne realizowane poza gospodarką leśną ze środków zewnętrznych/przewidywane metody i okresy realizacji
11	1308 Mopek <i>Barbastella barbastellus</i>	Drzewostan liściasty w obrębie całego obszaru Natura 2000		<p><u>Zagrożenia istniejące:</u> D01.02 Drogi, autostrady C01.04.01 Kopalnie odkrywkowe G01.04 Turystyka górską, wspinaczka, speleologia</p> <p><u>Zagrożenia potencjalne:</u> A07 Stosowanie biocydów, hormonów i substancji chemicznych A10.01 Usuwanie żywopłotów i zagajników lub roślinności karłowatej B02.02 Wycinka lasu B02.03 Usuwanie podszytu B02.04 Usuwanie martwych i umierających drzew C01.04 Kopalnie D02.09 Inne formy przesyłania energii E06.01 Rozbiórka budynków i obiektów wybudowanych przez człowieka</p>	<p>Utrzymanie stanu zimowisk (sztolnia w Chmielarzu) we właściwym stanie ochrony. Poprawa stanu zimowisk (Jaskinie góry Połom w Wojcieszowie: Jaskinia Nowa, Jaskinia Szczelina Wojcieszowska, Jaskinia Północna Duża, Jaskinie Imieninowa w Nowych Rochowicach i Sztolnia w Bukowinie) do stanu FV poprzez poprawę wskaźnika zabezpieczenie przed niepokojeniem. Utrzymanie stanu leśnych siedlisk (żerowisk i kryjówek). Zachowanie istniejących korytarzy ekologicznych wokół kryjówek. Uzupełnienie stanu wiedzy o rojeniu gatunku oraz jego kryjówek dziennych, identyfikacja zagrożeń oraz opracowanie propozycji działań ochronnych w tym zakresie.</p>	<p>1. Wstrzymanie w okresie rozrodu (1 czerwca – 15 lipca) wycinki drzew liściastych z dziuplami i z odstającą korą, preferowanych przez nietoperze na kryjówek letnie. Wycinanie tylko tych egzemplarzy co do których jest pewność, że nie są zasiedlone przez nietoperze. 2. Pozostawianie starodrzewu i dziuplastych drzew oraz pozostawianie starych drzew do naturalnego rozpadu z wyjątkiem sytuacji zagrażających bezpieczeństwu ludzi i ich mienia oraz trwałości drzewostanu. Podmiot odpowiedzialny: Nadleśnictwo Jawor</p>	brak

Lp.	Przedmiot ochrony	Ogólna charakterystyka (lokalizacja (obręb, oddz., wydzielenie)		Identyfikacja istniejących i potencjalnych zagrożeń dla właściwego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Cele działań ochronnych	Działania ochronne wraz z obszarem wdrażania (adresy leśne) i podmiotem odpowiedzialnym	
		wg zarządzenia	wg stanu na 1.01.2018 r.			Działania w ramach gospodarki leśnej finansowane ze środków własnych PGL LP/przewidywane metody i okresy realizacji	Działania – wskazania ochronne realizowane poza gospodarką leśną ze środków zewnętrznych/przewidywane metody i okresy realizacji
				E06.02 Odbudowa, remont budynków F03.02.03 Chwywanie, trucie, kłusownictwo G05.04 Wandalizm L05 Zapadnięcie się terenu, osuwisko			
12	1324 Nocek duży <i>Myotis myotis</i>	Drzewostan liściasty w obrębie całego obszaru Natura 2000		<u>Zagrożenia istniejące:</u> D01.02 Drogi, autostrady C01.04.01 Kopalnie odkrywkowe G01.04 Turystyka górska, wspinaczka, speleologia J03.01 Zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska <u>Zagrożenia potencjalne:</u> A07 Stosowanie biocydów, hormonów i substancji chemicznych A10.01 Usuwanie żywopłotów i zagajników lub roślinności karłowatej B02.02 Wycinka lasu	Utrzymanie stanu zimowisk (sztolnia w Chmielarzu) we właściwym stanie ochrony. Poprawa stanu zimowisk (Jaskinie góry Połom w Wojcieszowie: Jaskinia Nowa, Jaskinia Szczelina Wojcieszowska, Jaskinia Północna Duża, Jaskinie Imieninowa w Nowych Rochowicach) do stanu FV poprzez poprawę wskaźnika zabezpieczenie przed niepokojeniem. Utrzymanie stanu leśnych żerowisk. Utrzymanie stanu schronień kolonii rozrodczych w budynkach. Zachowanie istniejących korytarzy	j.w	brak

Lp.	Przedmiot ochrony	Ogólna charakterystyka (lokalizacja (obręb, oddz., wydzielenie)		Identyfikacja istniejących i potencjalnych zagrożeń dla właściwego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Cele działań ochronnych	Działania ochronne wraz z obszarem wdrażania (adresy leśne) i podmiotem odpowiedzialnym	
		wg zarządzenia	wg stanu na 1.01.2018 r.			Działania w ramach gospodarki leśnej finansowane ze środków własnych PGL LP/przewidywane metody i okresy realizacji	Działania – wskazania ochronne realizowane poza gospodarką leśną ze środków zewnętrznych/przewidywane metody i okresy realizacji
				B02.04 Usuwanie martwych i umierających drzew C01.04 Kopalnie D02.09 Inne formy przesyłania energii E06.01 Rozbiórka budynków i obiektów wybudowanych przez człowieka E06.02 Odbudowa, remont budynków F03.02.03 Chwytnie, trucie, kłusownictwo G05.04 Wandalizm K03.03 zawleczenie choroby L05 Zapadnięcie się terenu, osuwisko	ekologicznych wokół kryjówek. Uzupelnienie stanu wiedzy o rojeniu gatunku oraz jego kryjówekach dziennych, identyfikacja zagrożeń oraz opracowanie propozycji działań ochronnych w tym zakresie.		
13	1323 Nocek Bechsteina <i>Myotis bechsteinii</i>	Drzewostan liściasty w obrębie całego obszaru Natura 2000		<u>Zagrożenia istniejące:</u> D01.02 Drogi, autostrady C01.04.01 Kopalnie odkrywkowe G01.04 Turystyka górską, wspinaczka, speleologia J03.01 Zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska	Utrzymanie stanu leśnych siedlisk (żerowisk i kryjówek). Utrzymanie stanu zimowisk (sztolnia w Chmielarzu) we właściwym stanie ochrony. Poprawa stanu zimowisk (Jaskinie góry Połom w Wojcieszowie: Jaskinia Nowa, Jaskinia Szczelina Wojcieszowska, Jaskinia Północna	j.w.	brak

Lp.	Przedmiot ochrony	Ogólna charakterystyka (lokalizacja (obręb, oddz., wydzielenie)		Identyfikacja istniejących i potencjalnych zagrożeń dla właściwego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Cele działań ochronnych	Działania ochronne wraz z obszarem wdrażania (adresy leśne) i podmiotem odpowiedzialnym	
		wg zarządzenia	wg stanu na 1.01.2018 r.			Działania w ramach gospodarki leśnej finansowane ze środków własnych PGL LP/przewidywane metody i okresy realizacji	Działania – wskazania ochronne realizowane poza gospodarką leśną ze środków zewnętrznych/przewidywane metody i okresy realizacji
				<p><u>Zagrożenia potencjalne:</u></p> <p>A07 Stosowanie biocydów, hormonów i substancji chemicznych</p> <p>A10.01 Usuwanie żywoplotów i zagajników lub roślinności karłowatej</p> <p>B02.02 Wycinka lasu</p> <p>B02.03 Usuwanie podszytu</p> <p>B02.04 Usuwanie martwych i umierających drzew</p> <p>C01.04 Kopalnie</p> <p>D02.09 Inne formy przesyłania energii</p> <p>E06.01 Rozbiórka budynków i obiektów wybudowanych przez człowieka</p> <p>E06.02 Odbudowa, remont budynków</p> <p>F03.02.03 Chwywanie, trucie, kłusownictwo</p> <p>G05.04 Wandalizm</p> <p>L05 Zapadnięcie się terenu, osuwisko</p>	<p>Duża, Jaskinie Imieninowa w Nowych Rochowicach) do stanu FV poprzez poprawę wskaźnika zabezpieczenie przed niepokojeniem.</p> <p>Zachowanie istniejących korytarzy ekologicznych wokół kryjówek.</p> <p>Uzupełnienie stanu wiedzy o rojeniu gatunku oraz jego kryjówekach dziennych, identyfikacja zagrożeń oraz opracowanie propozycji działań ochronnych w tym zakresie.</p>		

Lp.	Przedmiot ochrony	Ogólna charakterystyka (lokalizacja (obręb, oddz., wydzielenie)		Identyfikacja istniejących i potencjalnych zagrożeń dla właściwego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Cele działań ochronnych	Działania ochronne wraz z obszarem wdrażania (adresy leśne) i podmiotem odpowiedzialnym	
		wg zarządzenia	wg stanu na 1.01.2018 r.			Działania w ramach gospodarki leśnej finansowane ze środków własnych PGL LP/przewidywane metody i okresy realizacji	Działania – wskazania ochronne realizowane poza gospodarką leśną ze środków zewnętrznych/przewidywane metody i okresy realizacji
14	1355 Wydra <i>Lutra lutra</i>	Rzeka Kaczawa, praktycznie na całym niezabudowanym odcinku pomiędzy Kaczorowem i Złotoryją; rzeka Bóbr, dotyczy praktycznie całego odcinka rzeki w sąsiedztwie granic obszaru (odcinek pomiędzy Janowicami Wielkimi i Marciszowem); mniejsze rzeki i potoki w obszarze Świerzawa, Kamiennik, Wilcza, Lipka, Świdna, Nysa Mała, Starucha, Przyłęcznica, Dopływ spod Gorzanowic, Dopływ spod Nowej Wsi Wielkiej, Świekotka, Belkotka		<p><u>Zagrożenia istniejące:</u> D01.02 Drogi, autostrady G05.11 Śmierć lub uraz w wyniku kolizji J02.03 Regulowanie (prostowanie) koryt rzecznych i zmiana przebiegu koryt rzecznych J03.01 Zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska</p> <p><u>Zagrożenia potencjalne:</u> J02.05.05 Niewielkie projekty hydroenergetyczne, jazy J03.02.01 Zmniejszenie migracji /bariery dla migracji H01 Zanieczyszczenie wód powierzchniowych (limnicznych, lądowych, morskich i słonawych) D01.02 Drogi, autostrady D01.04 Drogi kolejowe, w tym TGV</p>	<p>Zachowanie siedlisk gatunku w nie pogorszonym stanie (co najmniej U1). Odtwarzanie właściwego dla regionu składu gatunkowego ichtiofauny pod względem zróżnicowania gatunkowego i zagęszczenia. Zachowanie drożności istniejących korytarzy ekologicznych (ograniczenie lub likwidacja negatywnego wpływu barier).</p>	<p>Ograniczenie wycinki nadbrzeżnych zadrzewień do miejsc gdzie jest to faktycznie niezbędne, podyktowane względami bezpieczeństwa. Ewentualną wycinkę przeanalizować pod kątem wpływu na gatunek. Podmiot odpowiedzialny: RZGW, gminy: Wojcieszów, Bolków, Świerzawa, Złotoryja, Janowice Wielkie, Marciszów, Męcinka, Paszowice, Jeżów Sudecki; Nadleśnictwo Jawor, organ sprawujący nadzór nad obszarem Natura 2000.</p>	brak

Lp.	Przedmiot ochrony	Ogólna charakterystyka (lokalizacja (obręb, oddz., wydzielenie)		Identyfikacja istniejących i potencjalnych zagrożeń dla właściwego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Cele działań ochronnych	Działania ochronne wraz z obszarem wdrażania (adresy leśne) i podmiotem odpowiedzialnym	
		wg zarządzenia	wg stanu na 1.01.2018 r.			Działania w ramach gospodarki leśnej finansowane ze środków własnych PGL LP/przewidywane metody i okresy realizacji	Działania – wskazania ochronne realizowane poza gospodarką leśną ze środków zewnętrznych/przewidywane metody i okresy realizacji
				G05.11 Śmierć lub uraz w wyniku kolizji J02.03 Regulowanie (prostowanie) koryt rzecznych i zmiana przebiegu koryt rzecznych			
15	1060 Czerwończyk nieparek <i>Lycaena dispar</i>	Leśnictwo Muchów: 198A n, o	Leśnictwo Muchów: 198A n, o	<u>Zagrożenia istniejące:</u> X Brak zagrożeń <u>Zagrożenia potencjalne:</u> X Brak zagrożeń	Zachowanie siedliska gatunku w nie pogorszonym stanie (co najmniej U1).	brak	<u>Działania fakultatywne:</u> Użytkowanie zgodnie z wymogami odpowiedniego pakietu rolnośrodowiskowego w ramach obowiązującego PROW, z uwzględnieniem wymogów gatunku 1060. Podmiot odpowiedzialny: Właściciel lub posiadacz terenu na podstawie umowy zawartej z organem sprawującym nadzór nad obszarem Natura 2000 albo na podstawie zobowiązania podjętego w związku z korzystaniem z programów wsparcia z tytułu utraty dochodowości, a w odniesieniu do gruntów stanowiących własność Skarbu Państwa zarządca nieruchomości w związku z wykonywaniem obowiązków z zakresu ochrony środowiska, na podstawie przepisów prawa albo w przypadku braku takich przepisów, na podstawie porozumienia zawartego z organem sprawującym nadzór nad obszarem Natura 2000.

Lp.	Przedmiot ochrony	Ogólna charakterystyka (lokalizacja (obręb, oddz., wydzielenie)		Identyfikacja istniejących i potencjalnych zagrożeń dla właściwego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Cele działań ochronnych	Działania ochronne wraz z obszarem wdrażania (adresy leśne) i podmiotem odpowiedzialnym	
		wg zarządzenia	wg stanu na 1.01.2018 r.			Działania w ramach gospodarki leśnej finansowane ze środków własnych PGL LP/przewidywane metody i okresy realizacji	Działania – wskazania ochronne realizowane poza gospodarką leśną ze środków zewnętrznych/przewidywane metody i okresy realizacji
16	1084 Pachnica dębowa <i>Osmoderma eremita</i>	Leśnictwo Chelmiec: 231 l, j	Leśnictwo Chelmiec: 231 k, j	<p><u>Zagrożenia istniejące:</u> X Brak zagrożeń</p> <p><u>Zagrożenia potencjalne:</u> G05.06 Chirurgia drzewna B02.04 Usuwanie martwych i umierających drzew</p>	Zachowanie siedlisk gatunku w nie pogorszonym stanie (co najmniej U1).	brak	<p>Utrzymanie alei, parków podworskich, pojedynczych drzew w stanie niezmienionym; pozostawienie drzew stanowiących istniejące i potencjalne siedliska gatunku do naturalnej śmierci z wyjątkiem sytuacji zagrażających bezpieczeństwu ludzi i ich mienia.</p> <p>Podmiot odpowiedzialny: Gmina Paszowice, Gmina Męcinka, Nadleśnictwo Jawor, właściciel/ zarządca terenu, organ sprawujący nadzór nad obszarem Natura 2000</p>
17	6177 Modraszek telejus <i>Phengaris teleius</i>	Leśnictwo Muchów: 180 f, 182 b, Leśnictwo Myślinów: 249 i, j	Leśnictwo Muchów: 180 f, 182 b, Leśnictwo Myślinów: 249 i, j	<p><u>Zagrożenia istniejące:</u> A03.03 Zaniechanie/brak koszenia K02 Ewolucja biocenotyczna/sukcesja I01 Obce gatunki inwazyjne A03.01 Intensywne koszenie lub intensyfikacja</p> <p><u>Zagrożenia potencjalne:</u> X Brak zagrożeń</p>	Poprawa struktury i funkcji części płatów siedliska poprzez poprawę wskaźników struktury roślinności (obecność wiatrochronów) i stopień zarośnięcia stanowiska przez drzewa krzewy do stanu U1 (ze stanu U2) i FV (ze stanu U1).	brak	<p><u>Działania fakultatywne:</u> Użytkowanie zgodnie z wymogami odpowiedniego pakietu rolnośrodowiskowego w ramach obowiązującego PROW, z uwzględnieniem wymogów gatunku 6177.</p> <p>Podmiot odpowiedzialny: Właściciel lub posiadacz terenu na podstawie umowy zawartej z organem sprawującym nadzór nad obszarem Natura 2000 albo na podstawie zobowiązania podjętego w związku z korzystaniem z programów wsparcia z tytułu utraty dochodowości, a w odniesieniu do gruntów stanowiących własność Skarbu Państwa zarządca nieruchomości w związku z wykonywaniem obowiązków z zakresu ochrony środowiska, na podstawie przepisów prawa albo w przypadku braku takich przepisów, na podstawie porozumienia zawartego z organem sprawującym nadzór nad obszarem Natura 2000.</p>

Lp.	Przedmiot ochrony	Ogólna charakterystyka (lokalizacja (obręb, oddz., wydzielenie)		Identyfikacja istniejących i potencjalnych zagrożeń dla właściwego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Cele działań ochronnych	Działania ochronne wraz z obszarem wdrażania (adresy leśne) i podmiotem odpowiedzialnym	
		wg zarządzenia	wg stanu na 1.01.2018 r.			Działania w ramach gospodarki leśnej finansowane ze środków własnych PGL LP/przewidywane metody i okresy realizacji	Działania – wskazania ochronne realizowane poza gospodarką leśną ze środków zewnętrznych/przewidywane metody i okresy realizacji
18	6179 Modraszek nausitous <i>Phengaris nausithous</i>	Leśnictwo Siedmica: 283 a, b, c, d, Leśnictwo Myślinów: 244 r, p, l, 249 i, j	Leśnictwo Siedmica: 283 a, c, d, Leśnictwo Myślinów: 244 o, n, k 249 i, j Uwaga! W leśnictwie Siedmica wydz. 283 b stanowi powierzchnia zabudowana z licznymi zadrzewieniami (INNE BUD). Jej stan wyklucza możliwość występowania siedliska gatunku i wskazuje na błędne przypisanie tej powierzchni działań ochronnych.	jw.	Zachowanie części siedlisk gatunku we właściwym stanie ochrony. Poprawa struktury i funkcji części płatów siedliska poprzez poprawę wskaźników struktura roślinności (obecność wiatrochronów) i stopień zarośnięcia stanowiska przez drzewa krzewy do stanu U1 (ze stanu U2) i FV (ze stanu U1).	brak	<u>Działania fakultatywne:</u> Użytkowanie zgodnie z wymogami odpowiedniego pakietu rolnośrodowiskowego w ramach obowiązującego PROW, z uwzględnieniem wymogów gatunku 6179. Podmiot odpowiedzialny: Właściciel lub posiadacz terenu na podstawie umowy zawartej z organem sprawującym nadzór nad obszarem Natura 2000 albo na podstawie zobowiązania podjętego w związku z korzystaniem z programów wsparcia z tytułu utraty dochodowości, a w odniesieniu do gruntów stanowiących własność Skarbu Państwa zarządcą nieruchomości w związku z wykonywaniem obowiązków z zakresu ochrony środowiska, na podstawie przepisów prawa albo w przypadku braku takich przepisów, na podstawie porozumienia zawartego z organem sprawującym nadzór nad obszarem Natura 2000.

IV.5. ZESPOŁY PRZYRODNICZO-KRAJOBRAZOWE

Zgodnie z ustawą o ochronie przyrody (tekst jednolity Dz. U. 2016 poz. 2134 z późn. zm.) na ochronę w formie zespołu przyrodniczo-krajobrazowego zasługują fragmenty krajobrazu naturalnego i kulturowego wyróżniające się walorami widokowymi lub estetycznymi (art.43).

IV.5.1. PROPONOWANE ZESPOŁY PRZYRODNICZO-KRAJOBRAZOWE

Proponowany zespół przyrodniczo-krajobrazowy „Dębica” zlokalizowany na południowy zachód od Męcinki, między wsią Jeżyków a Górą Górzec i Dębica. Jest to obszar o wysokich walorach kulturowych i przyrodniczych. Obejmuje Górę Górzec z kalwarią, relikty górnictwa metali - sztolnie, wieś Jerzyków, która została założona jako wolne miasto górnicze. Na obszarze tym znajdują się również zabytkowe kamienie graniczne. W skład proponowanego do ochrony obszaru wchodzi grunty w zarządzie nadleśnictwa: oddziały leśne: 110-112, 115-120, 122-124, 135 leśnictwa Chelmiec (źródło: *plan ochrony Parku Krajobrazowego „Chelmy”, 2011*).

Proponowany zespół przyrodniczo-krajobrazowy „Rosocha” obejmuje Górę Rosocha i jej okolice, między miejscowościami Stanisławów i Leszczyzna. Jest to obszar o wysokich walorach ze względu na relikty górnictwa żelaza, znajdujące się tu sztolnie, wapienniki, a także dwa punkty widokowe pozwalające obserwować Nizinę Dolnośląską i Sudety. W skład proponowanego do ochrony obszaru wchodzi grunty w zarządzie nadleśnictwa: oddziały leśne 69-70 leśnictwa Męcinka (źródło: *Plan ochrony Parku Krajobrazowego „Chelmy”, 2011*).

IV.6. UŻYTKI EKOLOGICZNE

Użytek ekologiczny to indywidualna forma ochrony przyrody wprowadzona do polskich przepisów prawnych przez ustawę o ochronie przyrody (tekst jednolity Dz. U. 2016 poz. 2134 z późn. zm.). Użytkami ekologicznymi w rozumieniu tej ustawy są *zasługujące na ochronę pozostałości ekosystemów mających znaczenie dla zachowania różnorodności biologicznej - naturalne zbiorniki wodne śródpolne i śródleśne oczka wodne, kępy drzew i krzewów, bagna, torfowiska, wydmy, płaty nieużytkowanej roślinności, starorzecza, wychodnie skalne, skarpy, kamieńce, siedliska przyrodnicze oraz stanowiska rzadkich lub chronionych gatunków roślin, zwierząt i grzybów, ich ostoje oraz miejsca rozmnażania lub miejsca sezonowego przebywania* (art. 42). Użytki ekologiczne uwzględnia się w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego i uwidacznia w ewidencji gruntów.

IV.6.1. PROPONOWANE UŻYTKI EKOLOGICZNE

Proponowany użytek ekologiczny „Łąki nad Czerwieńcem” obejmuje łąki położone pomiędzy miejscowościami Muchów i Pomocne, wzdłuż rzeki Czerwieńiec. Są to duże kompleksy łąk zmiennowilgotnych w układach mozaikowych z mniejszymi płatami turzycowisk i zbiorowisk ze związku *Calthion*, zachowane w stanie dobrym. Powierzchnie cenne dla zachowania lokalnej bioróżnorodności – obok Łąk Muchowskich są największymi powierzchniami priorytetowego siedliska Natura 2000 łąk zmiennowilgotnych na terenie Pogórza Kaczawskiego. W skład proponowanego do ochrony obszaru wchodzi grunty w zarządzie nadleśnictwa: wydzielania leśne: 145 m-t (Ls), 194 a (Ls), 195 a (Ls) oraz fragmenty wydziałów leśnych 145 a (Ls), c (Ls), d (Ls), 151 o (Ls) leśnictwa Muchów (źródło: *Plan ochrony Parku Krajobrazowego „Chełmy”, 2011*).

Proponowany użytek ekologiczny „Krzyżowa Góra” położony około 0,5 km na południe od Sichowa, przy drodze na Stanisławów. Celem ochrony jest zachowanie pionierskich i zaawansowanych postaci muraw ciepłolubnych oraz łąk świeżych. Obejmuje bazaltowe wzgórze ze starym kamieniołomem. W wyrobisku rozwinęły się pionierskie zbiorowiska naskalne z *Alyso-Sedion*, a na zachowanych stokach zbiorowiska trawiaste: w części szczytowej murawy kserotermiczne z klasy *Festuco-Brometea*, a w niższych partiach rajgrasowe łąki świeże ze związku *Arrhenatherion* (kod: 6510). Obecnie zbiorowiska łąkowe zarastają tarniną i żarnowcem – od dłuższego czasu nie są użytkowane. Kompleks jest bardzo cenny dla zachowania lokalnej bioróżnorodności – jest to jedyny tego typu obiekt na terenie parku. Proponowany do ochrony obszar znajduje się **poza gruntami** w zarządzie nadleśnictwa (źródło: *Plan ochrony Parku Krajobrazowego „Chełmy”, 2011*).

Proponowany użytek ekologiczny „Czartowska Skala” położony na południe od miejscowości Pomocne, około 400 m na północ od drogi Myślinów-Muchów. Celem jest ochrona odsłonięcia bazaltu, gdzie występują zbiorowiska naskalne z klasy *Asplenetia rupestris* i murawy ciepłolubne, oraz jego otoczenia: zachowanych fragmentów łąk świeżych ze związku *Arrhenatherion*. Część kompleksu łąkowego obecnie przekształca się w zbiorowiska zarośli i sukcesja zdąża w kierunku siedlisk leśnych. Ochrona czynna łąk jest jednocześnie ochroną czynną stanowisk storczyków: s. męskiego *Orchis mascula* i kukułki bzonej *Dactylorhiza sambucina* oraz siedlisk naskalnych z największą na terenie parku populacją zanokcicy północnej *Asplenium septentrionale*. Obszar ten stanowi miejsce bytowania i rozrodu dwóch rzadkich motyli: modraszka nausitous *Phengaris nausitous* i modraszka telejus *P. telejus*. W skład proponowanego do ochrony obszaru wchodzi grunty w zarządzie nadleśnictwa: wydzielanie leśne 145 w (Ls) leśnictwa Muchów (źródło: *Plan ochrony Parku Krajobrazowego „Chełmy”, 2011*).

Proponowany użytek ekologiczny „Nowowiejskie Łąki” położony na zachód od Nowej Wsi Wielkiej. Celem jest ochrona stanowiska cennych gatunków ptaków związanych z ekosystemami łąkowymi, w tym derkacza *Crex crex*, przepiórki *Coturnix coturnix*, świerszczaka *Locustella naevia*, strumieniówki *Locustella fluviatilis*, zlokalizowane na terenie zdegenerowanych łąk zmiennowilgotnych. Proponowany do ochrony obszar znajduje się **poza gruntami** w zarządzie nadleśnictwa (źródło: *Plan ochrony Parku Krajobrazowego „Chelmy”, 2011*).

Proponowany użytek ekologiczny „Dąbrowa” obejmuje naturalne zbiorowiska podgórskiej dąbrowy *Luzulo luzuloidis-Quercetum petraeae* w Świnach (źródło: *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Bolków, 2015*). W skład proponowanego do ochrony obszaru wchodzi grunty w zarządzie nadleśnictwa: fragmenty wydziełów leśnych: 42 i-k (Ls) leśnictwa Kłaczyna.

Proponowany użytek ekologiczny „Sady Dolne” obejmuje łąkę z chronionymi gatunkami roślin i entomofauny w Sadach Dolnych. Proponowany do ochrony obszar znajduje się **poza gruntami** w zarządzie nadleśnictwa (źródło: *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Bolków, 2015*).

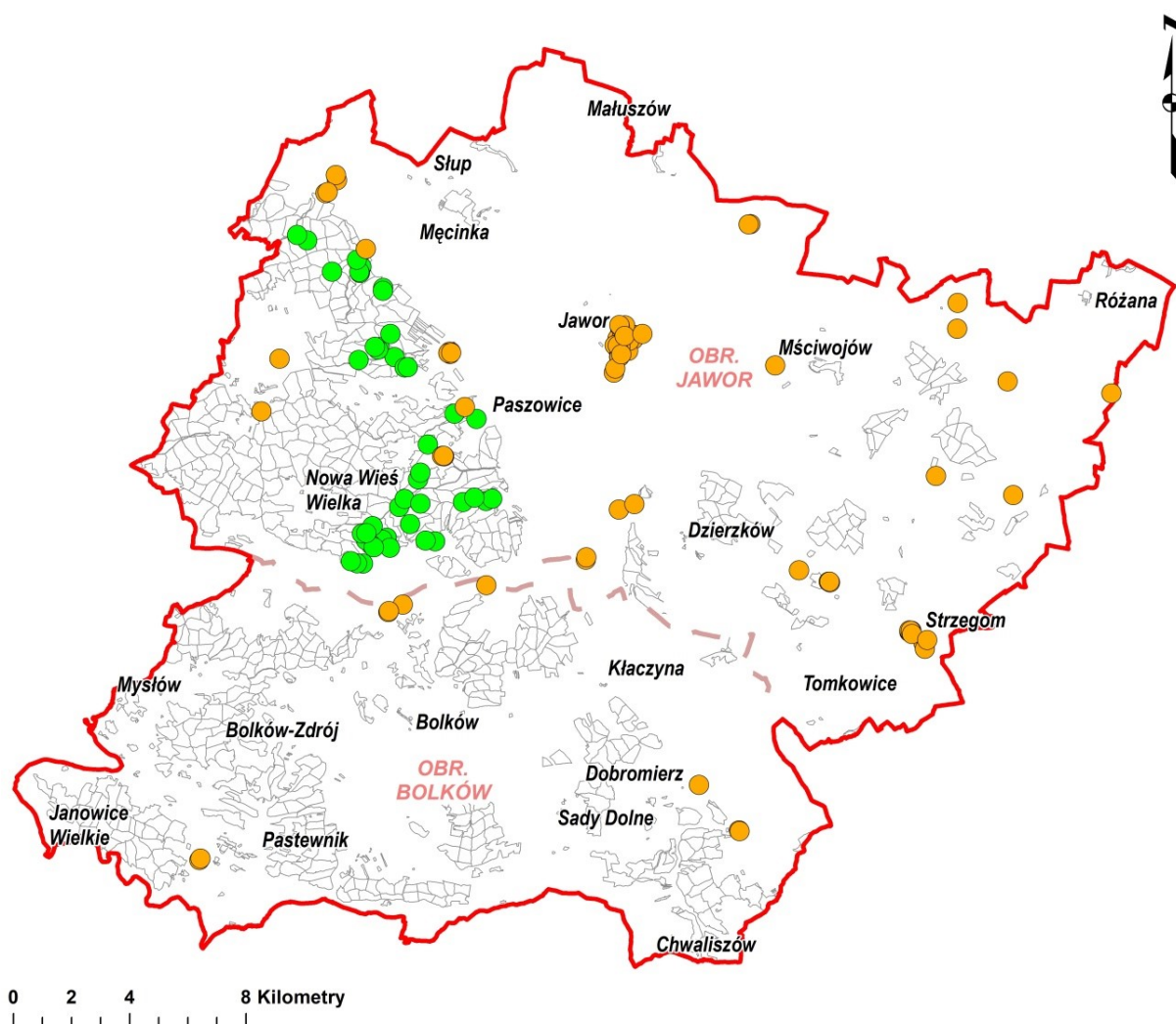
Proponowany użytek ekologiczny „Półwieś” obejmuje naturalne lasy grądowe i dębowe ze stanowiskami roślin i zwierząt prawnie chronionych, zlokalizowane w miejscowości Półwieś. W skład proponowanego do ochrony obszaru wchodzi grunty w zarządzie nadleśnictwa: wydział leśny 243 a- h (Ls), 244 a-c (Ls), 245 a (Ps), 245 b-h (Ls), 246 a-b (Ls), 247 a-d (Ls), 253 a-h (Ls), 254 a-d (Ls), 255 a-d (Ls), 256 a-f (Ls) leśnictwa Półwieś (źródło: *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Bolków, 2015*).

Proponowany użytek ekologiczny „Wzgórze Popiel” koło Janowic – obszar dawnego kamieniołomu skał serpenitowych na szczycie wzgórza Popiel, położony około 0,5 km na północny wschód od Janowic Wielkich. Znajduje się tu jedno z niewielu w Sudetach Zachodnich stanowisko paproci serpentynitowych. Proponowany do ochrony obszar znajduje się **poza gruntami** w zarządzie nadleśnictwa (źródło: *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Janowice Wielkie, 2015*).

IV.7. POMNIKI PRZYRODY

Według ustawy o ochronie przyrody (tekst jednolity Dz. U. 2016 poz. 2134 z późn. zm.) pomnikami przyrody są *pojedyncze twory przyrody żywej i nieożywionej lub ich skupiska o szczególnej wartości przyrodniczej, naukowej, kulturowej, historycznej lub krajobrazowej oraz odznaczające się indywidualnymi cechami, wyróżniającymi je wśród innych tworów, okazałych rozmiarów drzewa, krzewy gatunków rodzimych lub obcych, źródła, wodospady, wywierzyska, skałki, jary, głazy narzutowe oraz jaskinie* (art. 40). Na

terenach niezabudowanych, jeżeli nie stanowi to zagrożenia dla ludzi lub mienia, drzewa stanowiące pomniki przyrody podlegają ochronie aż do ich samoistnego, całkowitego rozpadu (art. 40 ust. 2).

Ryc. 18. Lokalizacja pomników przyrody w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Jawor (kolor zielony – pomniki na gruntach w zarządzie nadleśnictwa; kolor pomarańczowy – pomniki poza gruntami w zarządzie nadleśnictwa)

IV.7.1. ISTNIEJĄCE POMNIKI PRZYRODY

Wykaz istniejących pomników przyrody sporządzono na podstawie danych uzyskanych z Centralnego Rejestru Form Ochrony Przyrody, Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska we Wrocławiu oraz programów ochrony środowiska gmin w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa. Łącznie na gruntach w zarządzie nadleśnictwa zlokalizowano 36 pomników przyrody, zaś poza nimi 90. Szczegółowy wykaz zawiera poniższa tabela.

Tab. 37. Wykaz pomników przyrody na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Jawor (wg Rejestru Form Ochrony Przyrody RDOŚ we Wrocławiu, Centralnego Rejestru Form Ochrony Przyrody)

Lp.	Nr rejestru RDOŚ	Akt prawny	Położenie		Opis obiektu (wg danych Nadleśnictwa Jawor)		
			Obręb, leśnictwo, wydzielenie	Gmina, obr. ew., dz. ewid.	Gatunek/Obiekt	Obw. [cm]	Wys. [m]
1	991	Decyzja nr 2/78 Urzędu Województwa Wrocławskiego z dnia 15 grudnia 1978 r.	wg stanu 1.01.2018 Jawor Chełmiec 131 w	Męcinka Chełmiec 356 Rośnie przy drodze prowadzącej z Chełmca do Raczyc, około 800 m za leśniczówką.	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i> 250 lat	460	20
2	992	Decyzja nr 3/78 Urzędu Województwa Wrocławskiego z dnia 15 grudnia 1978 r.	wg stanu 1.01.2018 Jawor Chełmiec 131 h	Męcinka Chełmiec 362 Rośnie przy chacie "Pod Lipą".	Cis pospolity <i>Taxus baccata</i> 400 lat	140	16
3	993	Decyzja nr 14/79 Urzędu Województwa Wrocławskiego	wg stanu 1.01.2018 Jawor Męcinka 96 b	Męcinka Męcinka 987	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i> 300 lat	380	24
4	997	Zarządzenie nr 28/90 Wojewody Legnickiego z dnia 6 kwietnia 1990 r. (Dz. Urz. Woj. Leg. z 1990 r. Nr 13 poz. 201)	wg stanu 1.01.2018 Jawor Chełmiec 135 k, 136 g	Męcinka Chełmiec 361, 380 Rosną wzdłuż leśnej drogi ok. 500 m na południe od drogi prowadzącej z Chełmca do Raczyc.	Aleja 64 drzew Lipa drobnolistna <i>Tilia cordata</i> 80-180 lat	170- 340	18- 30
5	998	Zarządzenie nr 28/90 Wojewody Legnickiego z dnia 6 kwietnia 1990 r. (Dz. Urz. Woj. Leg. z 1990 r. Nr 13 poz. 201)	wg stanu 1.01.2018 Jawor Chełmiec 138 c	Męcinka Chełmiec 386 Rośnie przy drodze leśnej, ok. 1,3 km na zachód od łuku drogi prowadzącej z Chełmca do Raczyc, na którym stoi pomnikowy dąb.	Buk pospolity <i>Fagus sylvatica</i> 300 lat	430	30
6	999	Zarządzenie nr 28/90 Wojewody Legnickiego z dnia 6 kwietnia 1990 r. (Dz. Urz. Woj. Leg. z 1990 r. Nr 13 poz. 201)	wg stanu 1.01.2018 Jawor Chełmiec 131 i	Męcinka Chełmiec 362 Pierwsza z lip rośnie przy drodze, ok. 150 m powyżej chaty „Pod Lipą”, druga z lip rośnie ok. 30 m na północ od pierwszej.	Grupa 2 drzew Lipa drobnolistna <i>Tilia cordata</i> 200-250 lat	385, 585	22, 23
7	1000	Zarządzenie nr 28/90 Wojewody Legnickiego z dnia 6 kwietnia 1990 r. (Dz. Urz. Woj. Leg. z 1990 r. Nr 13 poz. 201)	wg stanu 1.01.2018 Jawor Chełmiec 131 f	Męcinka Chełmiec 362 Rośnie za Raczycami, ok. 100 m na północ od chaty „Pod Lipą” w pasie drzew ciągnących się na wschód.	Lipa drobnolistna <i>Tilia cordata</i> 200 lat	495	25

Lp.	Nr rejestru RDOŚ	Akt prawny	Położenie		Opis obiektu (wg danych Nadleśnictwa Jawor)		
			Obręb, leśnictwo, wydzielenie	Gmina, obr. ew., dz. ewid.	Gatunek/Obiekt	Obw. [cm]	Wys. [m]
8	1001	Zarządzenie nr 28/90 Wojewody Legnickiego z dnia 6 kwietnia 1990 r. (Dz. Urz. Woj. Leg. z 1990 r. Nr 13 poz. 201)	wg stanu 1.01.2018 Jawor Chełmiec 115 b	Męcinka Chełmiec 950 Rośnie w odległości ok. 2,1 km drogą na północny zachód od Męcinki przy kapliczce na skrzyżowaniu dróg leśnych, na początku drogi krzyżowej na Górę Górzec.	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i> 180 lat	340	22
9	1002	Zarządzenie nr 28/90 Wojewody Legnickiego z dnia 6 kwietnia 1990 r. (Dz. Urz. Woj. Leg. z 1990 r. Nr 13 poz. 201)	wg stanu 1.01.2018 Jawor Chełmiec 116 a	Męcinka Męcinka 951 Rosną w odległości ok. 2,1 km drogą na północny zachód od Męcinki ciągnąc się wzdłuż drogi krzyżowej na Górę Górzec.	Aleja 37 drzew Modrzew europejski <i>Larix decidua</i>	105- 185	20
10	1003	Zarządzenie nr 28/90 Wojewody Legnickiego z dnia 6 kwietnia 1990 r. (Dz. Urz. Woj. Leg. z 1990 r. Nr 13 poz. 201)	wg stanu 1.01.2018 Jawor Męcinka 105 c, f, 113 j, k, l	Męcinka Męcinka 983, 994 Rosną wzdłuż czerwonego szlaku turystycznego, przy leśnej drodze na Górę Kalwaria.	Szpaler 156 drzew Modrzew europejski <i>Larix decidua</i>	90- 170	25
11	1017	Rozporządzenie Wojewody Legnickiego z dnia 26 października 1998 r. (Dz. Urz. Woj. Leg. z 1998 r. Nr 29 poz. 259)	wg stanu 1.01.2018 Jawor Chełmiec 124 a	Męcinka Chełmiec 372	Buk pospolity <i>Fagus sylvatica</i> W stanie rozpadu	350	25
12	1204	Decyzja nr 91/65 Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej z dnia 27 lutego 1965 r. (Dz. Urz. WRN we Wrocławiu Nr 3 z 20.05.1966 r.)	wg stanu 1.01.2018 Jawor Chełmiec 231 j	Paszowice Myślibórz 202 Małe Organy Myśliborskie znajdują się na górze Rataj.	Wzgórze bazaltowe – bazalt słupowy „Małe Organy”	-	-
13	1214	Zarządzenie nr 28/90 Wojewody Legnickiego z dnia 6 kwietnia 1990 r. (Dz. Urz. Woj. Leg. z 1990 r. Nr 13 poz. 201)	wg stanu 1.01.2018 Jawor Siedmica 293 g	Paszowice Kłonicie 181 Rośnie na wzgórzu w pobliżu wierzchołka góry Radogost.	Buk pospolity <i>Fagus sylvatica</i> 120 lat	280	28
14	1215	Zarządzenie nr 28/90 Wojewody Legnickiego z dnia 6 kwietnia 1990 r. (Dz. Urz. Woj. Leg. z 1990 r. Nr 13 poz. 201)	wg stanu 1.01.2018 Jawor Siedmica 293 f	Paszowice Kłonicie 181 Rośnie u podnóża góry Radogost.	Szpaler 88 drzew Daglezja zielona <i>Pseudotsuga menziesii</i> 30-80 lat	70- 187	25
15	1216	Zarządzenie nr 28/90 Wojewody Legnickiego z dnia 6 kwietnia 1990 r. (Dz. Urz. Woj. Leg. z 1990 r. Nr 13 poz. 201)	wg stanu 1.01.2018 Jawor Siedmica 293 a	Paszowice Kłonicie 181 Rośnie u podnóża góry Radogost.	Szpaler 43 drzew Daglezja zielona <i>Pseudotsuga menziesii</i> 40-80 lat	80- 190	20

Lp.	Nr rejestru RDOŚ	Akt prawny	Położenie		Opis obiektu (wg danych Nadleśnictwa Jawor)		
			Obręb, leśnictwo, wydzielenie	Gmina, obr. ew., dz. ewid.	Gatunek/Obiekt	Obw. [cm]	Wys. [m]
16	1217	Zarządzenie nr 28/90 Wojewody Legnickiego z dnia 6 kwietnia 1990 r. (Dz. Urz. Woj. Leg. z 1990 r. Nr 13 poz. 201)	wg stanu 1.01.2018 Jawor Chełmiec 232 b Na gruntach w zarządzie nadleśnictwa zlokalizowany jest fragment alei.	Paszowice Myślubórz 195	Aleja 28 drzew Kasztanowiec zwyczajny <i>Aesculus hippocastanum</i> 70-80 lat	190- 365	20
17	1219	Zarządzenie nr 28/90 Wojewody Legnickiego z dnia 6 kwietnia 1990 r. (Dz. Urz. Woj. Leg. z 1990 r. Nr 13 poz. 201)	wg stanu 1.01.2018 Jawor Siedmica 252 h, 261 a	Paszowice Jakuszowa 187, Myślubórz 208 Rośnie wzdłuż drogi gruntowej z Siedmicy do Jakuszowej.	Aleja 153 drzew Modrzew europejski <i>Larix decidua</i> 80-110 lat	70- 170	20- 25
18	1220	Zarządzenie nr 28/90 Wojewody Legnickiego z dnia 6 kwietnia 1990 r. (Dz. Urz. Woj. Leg. z 1990 r. Nr 13 poz. 201)	wg stanu 1.01.2018 Jawor Siedmica 291 g	Paszowice Grobla 207 Rośnie przy drodze leśnej do Siedmicy.	Modrzew europejski <i>Larix decidua</i> 150 lat	240	20
19	1221	Rozporządzenie Wojewody Legnickiego z dnia 27 maja 1991 r. (Dz. Urz. Woj. Leg. z 1991 r. Nr 12 poz. 85)	wg stanu 1.01.2018 Jawor Siedmica 291 f	Paszowice Grobla 207 Po prawej stronie drogi z Kamienicy do Grobli.	Aleja 9 drzew Modrzew europejski <i>Larix decidua</i> ok. 120 lat	165- 257	22
20	1222	Rozporządzenie Wojewody Legnickiego z dnia 27 maja 1991 r. (Dz. Urz. Woj. Leg. z 1991 r. Nr 12 poz. 85)	wg stanu 1.01.2018 Jawor Siedmica 288 a	Paszowice Grobla 205 Rośnie przy drodze leśnej do Siedmicy.	Świerk pospolity <i>Picea abies</i> 160 lat	303	30
21	1223	Rozporządzenie Wojewody Legnickiego z dnia 27 maja 1991 r. (Dz. Urz. Woj. Leg. z 1991 r. Nr 12 poz. 85)	wg stanu 1.01.2018 Jawor Siedmica 283 j	Paszowice Jakuszowa 198 Rośnie na terenie leśnym, 100 m od wsi Siedmica przy polnej drodze.	Lipa drobnolistna <i>Tilia cordata</i> 160 lat	330	28
22	1224	Rozporządzenie Wojewody Legnickiego z dnia 27 maja 1991 r. (Dz. Urz. Woj. Leg. z 1991 r. Nr 12 poz. 85)	wg stanu 1.01.2018 Jawor Chełmiec 233 m	Paszowice Myślubórz 206 Rośnie na terenie leśnym, przy drodze gruntowej od Jakuszowej do Wąwozu Myśluborskiego	Lipa drobnolistna <i>Tilia cordata</i> 160 lat	330	24
23	1225	Rozporządzenie Wojewody Legnickiego z dnia 27 maja 1991 r. (Dz. Urz. Woj. Leg. z 1991 r. Nr 12 poz. 85)	wg stanu 1.01.2018 Jawor Siedmica 269 a, b	Paszowice Pogwizdów 607 Rosną na szczycie wzniesienia między Kamienicą a Nową Wsią Małą przy leśnej drodze.	Aleja 30 drzew Buk pospolity <i>Fagus sylvatica</i> ok. 120 lat	136- 254	18

Lp.	Nr rejestru RDOŚ	Akt prawny	Położenie		Opis obiektu (wg danych Nadleśnictwa Jawor)		
			Obręb, leśnictwo, wydzielenie	Gmina, obr. ew., dz. ewid.	Gatunek/Obiekt	Obw. [cm]	Wys. [m]
24	1226	Rozporządzenie Wojewody Legnickiego z dnia 27 maja 1991 r. (Dz. Urz. Woj. Leg. z 1991 r. Nr 12 poz. 85)	wg stanu 1.01.2018 Jawor Siedmica 269 d, f	Paszowice Pogwizdów 607 Rosną w lesie między Kamienicą a Nową Wsią Małą, przy drodze leśnej prowadzącej na południe w dół w kierunku pól.	Szpaler 52 drzew Buk pospolity <i>Fagus sylvatica</i> ok. 120 lat	90-195	20-27
25	1227	Rozporządzenie Wojewody Legnickiego z dnia 27 maja 1991 r. (Dz. Urz. Woj. Leg. z 1991 r. Nr 12 poz. 85)	wg stanu 1.01.2018 Jawor Siedmica 275 f, g, h Na gruntach w zarządzie nadleśnictwa zlokalizowany jest fragment szpaleru.	Paszowice Pogwizdów 609 Między Kamienicą a Nową Wsią Małą, ok. 700 m od ostatnich zabudowań we wsi Jastrowiec, na granicy lasu i pól.	Szpaler 50 drzew Lipa drobnolistna <i>Tilia cordata</i> Lipa szerokolistna <i>Tilia platyphyllos</i> ok. 150 lat	150-470	18-25
26	1228	Rozporządzenie Wojewody Legnickiego z dnia 27 maja 1991 r. (Dz. Urz. Woj. Leg. z 1991 r. Nr 12 poz. 85)	wg stanu 1.01.2018 Jawor Siedmica 266 g	Paszowice Pogwizdów 611 Rosną w środku lasu od strony wsi Kamienica na stromym zboczu.	Grupa 4 drzew Świerk pospolity <i>Picea abies</i> 120-130 lat	200-260	30
27	1229	Rozporządzenie Wojewody Legnickiego z dnia 27 maja 1991 r. (Dz. Urz. Woj. Leg. z 1991 r. Nr 12 poz. 85)	wg stanu 1.01.2018 Jawor Siedmica 267 f	Paszowice Pogwizdów 610	Buk pospolity <i>Fagus sylvatica</i> 130 lat	300	24
28	1230	Rozporządzenie Wojewody Legnickiego z dnia 27 maja 1991 r. (Dz. Urz. Woj. Leg. z 1991 r. Nr 12 poz. 85)	wg stanu 1.01.2018 Jawor Siedmica 268 d	Paszowice Pogwizdów 606	Klon zwyczajny <i>Acer platanoides</i> 100 lat	230	24
29	1233	Rozporządzenie Wojewody Legnickiego z dnia 27 maja 1991 r. (Dz. Urz. Woj. Leg. z 1991 r. Nr 12 poz. 85)	wg stanu 1.01.2018 Jawor Siedmica 268 d	Paszowice Pogwizdów 606	Grupa 3 drzew Buk pospolity <i>Fagus sylvatica</i> ok. 150 lat	300-310	25-30
30	1231	Rozporządzenie Wojewody Legnickiego z dnia 27 maja 1991 r. (Dz. Urz. Woj. Leg. z 1991 r. Nr 12 poz. 85)	wg stanu 1.01.2018 Jawor Siedmica 268 g	Paszowice Pogwizdów 606	Grupa 2 drzew Daglezja zielona <i>Pseudotsuga menziesii</i> ok. 110 lat	217, 288	30
31	1232	Rozporządzenie Wojewody Legnickiego z dnia 27 maja 1991 r. (Dz. Urz. Woj. Leg. z 1991 r. Nr 12 poz. 85)	wg stanu 1.01.2018 Jawor Siedmica 267 c	Paszowice Pogwizdów 610	Buk pospolity <i>Fagus sylvatica</i> 130 lat	267	22

Lp.	Nr rejestru RDOŚ	Akt prawny	Położenie		Opis obiektu (wg danych Nadleśnictwa Jawor)		
			Obręb, leśnictwo, wydzielenie	Gmina, obr. ew., dz. ewid.	Gatunek/Obiekt	Obw. [cm]	Wys. [m]
32	1234	Rozporządzenie Wojewody Legnickiego z dnia 27 maja 1991 r. (Dz. Urz. Woj. Leg. z 1991 r. Nr 12 poz. 85)	wg stanu 1.01.2018 Jawor Siedmica 283 b	Paszowice Jakuszowa 198 Rośnie przy leśniczówce Siedmica.	Lipa drobnolistna <i>Tilia cordata</i> 160 lat	340	25
33	1235	Rozporządzenie Wojewody Legnickiego z dnia 26 października 1998 r. (Dz. Urz. Woj. Leg. Nr 29 poz. 259)	wg stanu 1.01.2018 Jawor Siedmica 282 g	Paszowice Jakuszowa 161	Dąb bezszypułkowy <i>Quercus petraea</i>	350	25
34	1236	Rozporządzenie Wojewody Legnickiego z dnia 26 października 1998 r. (Dz. Urz. Woj. Leg. Nr 29 poz. 259)	wg stanu 1.01.2018 Jawor Siedmica 264 i	Paszowice Jakuszowa 165	Dąb bezszypułkowy <i>Quercus petraea</i>	365	25
35	1239	Rozporządzenie Wojewody Legnickiego z dnia 27 maja 1991 r. (Dz. Urz. Woj. Leg. z 1991 r. Nr 12 poz. 85)	wg stanu 1.01.2018 Jawor Siedmica 292 b	Paszowice Grobla 210	Grupa 13 drzew Daglezja zielona <i>Pseudotsuga menziesii</i> ok. 100 lat	128- 207	-
36	1011	Rozporządzenie Wojewody Legnickiego z dnia 27 maja 1991 r. (Dz. Urz. Woj. Leg. z 1991 r. Nr 12 poz. 85)	wg stanu 1.01.2018 Jawor Męcinka 77 c, d	Męcinka Męcinka 937	Grupa 4 drzew Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i> (z bluszczem pospolitym <i>Hedera helix</i>) ok. 100 lat	230- 250	-

Tab. 38. Wykaz pomników przyrody poza gruntami w zarządzie Nadleśnictwa Jawor (wg Rejestru Form Ochrony Przyrody RDOŚ we Wrocławiu, Centralnego Rejestru Form Ochrony Przyrody)

Lp.	Nr rejestru RDOŚ	Akt prawny	Położenie	Gatunek/obiekt
			Gmina, obr. ew., dz. ewid.	
1	389	Uchwała Nr XXXVI/206/96 Rady Miejskiej w Jaworze z dnia 4 grudnia 1996 r.	Jawor Stare Miasto 767 Rośnie przy ul. Szpitalnej, za budynkiem nr 12, pomiędzy parterowym budynkiem działki sąsiedniej a ogrodzeniem.	Platan klonolistny <i>Platanus acerifolia</i> Korona rozłożysta, obcięte i uszkodzone gałęzie.
2	397	Uchwała Nr XXXVI/206/96 Rady Miejskiej w Jaworze z dnia 4 grudnia 1996 r.	Jawor Stare Miasto 767 Rośnie w podwórzu, przy ul. Szpitalnej 12a.	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i> Okazała korona, wyschnięte gałęzie.
3	390	Uchwała Nr XXXVI/206/96 Rady Miejskiej w Jaworze z dnia 4 grudnia 1996 r.	Jawor Stare Miasto 189/4 Rośnie pośrodku kwadratu wydzielonego ul. Staromiejską, ul. Staszica, ul. Środkową oraz Rynkiem.	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i> Okazała korona, zmiany chorobowe na liściach, ślady po obciętych konarach, blizna w pniu.

Lp.	Nr rejestru RDOŚ	Akt prawny	Położenie	Gatunek/obiekt
			Gmina, obr. ew., dz. ewid.	
4	391	Uchwała Nr XXXVI/206/96 Rady Miejskiej w Jaworze z dnia 4 grudnia 1996 r.	Jawor Stare Miasto 391 Rośnie po południowej stronie posiadłości przy ul. Armii Krajowej nr 7, przy ogrodzeniu.	Kasztanowiec zwyczajny <i>Aesculus hippocastanum</i> Okazała, rozłożysta korona, silnie wyschnięte i połamane gałęzie, chore liście.
5	392	Uchwała Nr XXXVI/206/96 Rady Miejskiej w Jaworze z dnia 4 grudnia 1996 r.	Jawor Stare Miasto 391 Rośnie po południowej stronie posiadłości przy ul. Armii Krajowej nr 7, przy ogrodzeniu.	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i> Rozłożysta korona.
6	393	Uchwała Nr XXXVI/206/96 Rady Miejskiej w Jaworze z dnia 4 grudnia 1996 r.	Jawor Stare Miasto 339/4 Rośnie przy ul. Cichej 1, od strony ul. Łukasińskiego.	Cis pospolity <i>Taxus baccata</i> Okazała, rozłożysta korona, rana w pniu, posusz igieł.
7	425	Decyzja Nr. SGW 1/1978 Wojewódzkiego Konserwatora Przyrody	Jawor Stare Miasto 339/4 Rośnie między ul. Łukasińskiego a ul. Cichą.	Miłorząb dwukłapowy <i>Ginkgo biloba</i> Okazała rozłożysta korona.
8	394	Uchwała Nr XXXVI/206/96 Rady Miejskiej w Jaworze z dnia 4 grudnia 1996 r.	Jawor Stare Miasto 404 Rośnie przy ul. Piastowskiej 11, przy ogrodzeniu z posesją nr 10, pomiędzy budynkami.	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i> Okazała korona.
9	395	Uchwała Nr XXXVI/206/96 Rady Miejskiej w Jaworze z dnia 4 grudnia 1996 r.	Jawor Stare Miasto 578 Rośnie na posesji przy ul. Przyjaciół Żołnierza 9.	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i> Okazała, równomierna korona. Pień porośnięty bluszczem.
10	396	Uchwała Nr XXXVI/206/96 Rady Miejskiej w Jaworze z dnia 4 grudnia 1996 r.	Jawor Stare Miasto 266 Rośnie u zbiegu ul. Wrocławskiej i ul. M. Reja.	Platan klonolistny <i>Platanus acerifolia</i> Okazała rozłożysta korona.
11	398	Uchwała Nr XXXVI/206/96 Rady Miejskiej w Jaworze z dnia 4 grudnia 1996 r.	Jawor Stare Miasto 236 Rośnie na posesji przy ul. Chopina 11.	Dąb czerwony <i>Quercus rubra</i> Rozłożysta, masywna korona.
12	399	Uchwała Nr XXXVI/206/96 Rady Miejskiej w Jaworze z dnia 4 grudnia 1996 r.	Jawor Stare Miasto 228/5 Rośnie za budynkiem przy ul. Kościuszki 1.	Platan klonolistny <i>Platanus acerifolia</i> Rozłożysta korona.
13	400	Uchwała Nr XXXVI/206/96 Rady Miejskiej w Jaworze z dnia 4 grudnia 1996 r.	Jawor Stare Miasto 224 Rośnie za budynkiem przy ul. Kościuszki 1A, przy ogrodzeniu.	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i> Okazała korona.
14	401	Uchwała Nr XXXVI/206/96 Rady Miejskiej w Jaworze z dnia 4 grudnia 1996 r.	Jawor Stare Miasto 228/6 Rośnie na posesji przy ul. Strzegomskiej nr 1A, za budynkami garażowymi zlokalizowanymi przy ul. Staszica.	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i> Rozłożysta korona.
15	403	Uchwała Nr XXXVI/206/96 Rady Miejskiej w Jaworze z dnia 4 grudnia 1996 r.	Jawor Stare Miasto 85 Rośnie na posesji przy ul. Legnickiej nr 16, w podwórzu Młodzieżowego Ośrodka Wychowawczego.	Platan klonolistny <i>Platanus acerifolia</i> Rozłożysta korona, zmiana rakowa na pniu, ubytek wgłębny w pniu.

Lp.	Nr rejestru RDOŚ	Akt prawny	Położenie	Gatunek/obiekt
			Gmina, obr. ew., dz. ewid.	
16	404	Uchwała Nr XXXVI/206/96 Rady Miejskiej w Jaworze z dnia 4 grudnia 1996 r.	Jawor Stare Miasto 85 Rośnie na posesji przy ul. Legnickiej nr 16, w podwórzu Młodzieżowego Ośrodka Wychowawczego.	Platan klonolistny <i>Platanus acerifolia</i> Rozłożysta korona.
17	405	Uchwała Nr XXXVI/206/96 Rady Miejskiej w Jaworze z dnia 4 grudnia 1996 r.	Jawor Stare Miasto 493 Rośnie w północnej części Parku Miejskiego, nieopodal stawu.	Lipa drobnolistna <i>Tilia cordata</i> Okazała, równomiernie rozłożona korona.
18	406	Uchwała Nr XXXVI/206/96 Rady Miejskiej w Jaworze z dnia 4 grudnia 1996 r.	Jawor Stare Miasto 493 Rośnie w północnej części Parku Miejskiego, nieopodal stawu.	Lipa drobnolistna <i>Tilia cordata</i> Okazała, równomiernie rozłożona korona.
19	407	Uchwała Nr XXXVI/206/96 Rady Miejskiej w Jaworze z dnia 4 grudnia 1996 r.	Jawor Stare Miasto 493 Rośnie w północnej części Parku Miejskiego, nieopodal stawu.	Lipa drobnolistna <i>Tilia cordata</i> Okazała, równomiernie rozłożona korona.
20	408	Uchwała Nr XXXVI/206/96 Rady Miejskiej w Jaworze z dnia 4 grudnia 1996 r.	Jawor Stare Miasto 493 Rośnie w części północnej Parku Miejskiego, przy wale przeciwpowodziowym.	Lipa drobnolistna <i>Tilia cordata</i> Okazała, równomiernie rozłożona korona.
21	409	Uchwała Nr XXXVI/206/96 Rady Miejskiej w Jaworze z dnia 4 grudnia 1996 r.	Jawor Stare Miasto 493 Rośnie w części północnej Parku Miejskiego, przy wale przeciwpowodziowym.	Platan klonolistny <i>Platanus acerifolia</i> Rozłożysta korona.
22	410	Uchwała Nr XXXVI/206/96 Rady Miejskiej w Jaworze z dnia 4 grudnia 1996 r.	Jawor Stare Miasto 493 Rośnie w północno-zachodnim narożniku części północnej Parku Miejskiego.	Wiąz polny <i>Ulmus minor</i> Rozłożysta, okazała korona, ubytek wgłębny w pniu.
23	411	Uchwała Nr XXXVI/206/96 Rady Miejskiej w Jaworze z dnia 4 grudnia 1996 r.	Jawor Stare Miasto 493 Rośnie w północno-zachodnim narożniku części północnej Parku Miejskiego, przy wale przeciwpowodziowym.	Wiąz polny <i>Ulmus minor</i> Rozłożysta, okazała korona, ubytek wgłębny w pniu.
24	412	Uchwała Nr XXXVI/206/96 Rady Miejskiej w Jaworze z dnia 4 grudnia 1996 r.	Jawor Stare Miasto 493 Rośnie w północnej części Parku Miejskiego, na południowy zachód od wejścia z ul. Parkowej, nieopodal walu przeciwpowodziowego.	Lipa wielkolistna <i>Tilia platyphyllos</i> Okazała, równomiernie rozwinięta korona, pień pusty w środku.
25	413	Uchwała Nr XXXVI/206/96 Rady Miejskiej w Jaworze z dnia 4 grudnia 1996 r.	Jawor Stare Miasto 497/1 Rośnie w północnej części Parku Miejskiego, nad stawem.	Wiąz polny <i>Ulmus minor</i> Rozłożysta korona, suche konary.
26	414	Uchwała Nr XXXVI/206/96 Rady Miejskiej w Jaworze z dnia 4 grudnia 1996 r.	Jawor Stare Miasto 493 Rośnie w północnej części Parku Miejskiego, na południowy zachód od wejścia z ul. Parkowej.	Kasztanowiec zwyczajny <i>Aesculus hippocastanum</i> Okazała rozłożysta korona.
27	423	Decyzja Nr SGW 71/1982 Wojewódzkiego Konserwatora Przyrody	Jawor Stare Miasto 493 Rośnie w północnej części Parku Miejskiego, po prawej stronie od wejścia.	Platan klonolistny <i>Platanus acerifolia</i> Korona równomiernie rozwinięta.

Lp.	Nr rejestru RDOŚ	Akt prawny	Położenie	Gatunek/obiekt
			Gmina, obr. ew., dz. ewid.	
28	415	Uchwała Nr XXXVI/206/96 Rady Miejskiej w Jaworze z dnia 4 grudnia 1996 r.	Jawor Zacisze 570 Rośnie w południowej części Parku Miejskiego, nad Nysą Szaloną.	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i> Korona rozłożysta, równomiernie rozwinięta.
29	416	Uchwała Nr XXXVI/206/96 Rady Miejskiej w Jaworze z dnia 4 grudnia 1996 r.	Jawor Zacisze 570 Rośnie w południowej części Parku Miejskiego, nad Nysą Szaloną.	Buk pospolity <i>Fagus sylvatica</i> Wielopniowy, okazała korona.
30	417	Uchwała Nr XXXVI/206/96 Rady Miejskiej w Jaworze z dnia 4 grudnia 1996 r.	Jawor Zacisze 570 Rośnie w południowej części Parku Miejskiego, nad Nysą Szaloną.	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i> Korona rozłożysta, równomiernie rozwinięta.
31	418	Uchwała Nr XXXVI/206/96 Rady Miejskiej w Jaworze z dnia 4 grudnia 1996 r.	Jawor Zacisze 570 Rośnie w południowej części Parku Miejskiego, nad Nysą Szaloną.	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i> Korona rozłożysta, równomiernie rozwinięta.
32	419	Uchwała Nr XXXVI/206/96 Rady Miejskiej w Jaworze z dnia 4 grudnia 1996 r.	Jawor Zacisze 570 Rośnie w południowej części Parku Miejskiego, nad Nysą Szaloną.	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i> Korona rozłożysta, równomiernie rozwinięta.
33	420	Uchwała Nr XXXVI/206/96 Rady Miejskiej w Jaworze z dnia 4 grudnia 1996 r.	Jawor Zacisze 570 Rośnie w południowej części Parku Miejskiego, nad Nysą Szaloną.	Lipa drobnolistna <i>Tilia cordata</i> Rozłożysta, równomiernie rozwinięta korona.
34	422	Decyzja Nr SGW 71/1982 Wojewódzkiego Konserwatora Przyrody	Jawor Zacisze 570 Rośnie w południowej części Parku Miejskiego, na południowy zachód od stadionu sportowego.	Buk pospolity <i>Fagus sylvatica</i> Wielopniowy, okazała korona.
35	423	Decyzja Nr SGW 71/1982 Wojewódzkiego Konserwatora Przyrody	Jawor Stare Miasto 497/1 Rośnie w północnej części Parku Miejskiego nad Nysą Szaloną, przy kładce prowadzącej na Basen Miejski.	Platan klonolistny <i>Platanus acerifolia</i> Okazała, rozłożysta korona.
36	421	Uchwała Nr XXXVI/206/96 Rady Miejskiej w Jaworze z dnia 4 grudnia 1996 r.; Uchwała nr XXXIII/165/12 Rady Miejskiej w Jaworze z dnia 20 grudnia 2012 r. (Dz. Urz. Woj. Doln. z dnia 17 stycznia 2013 r. poz. 321); Uchwała Nr XLIV/213/13 Rady Miejskiej w Jaworze z dnia 29 października 2013 r. (Dz. Urz. Woj. Doln. z dnia 5 listopada 2013 r. poz. 5571)	Jawor Stare Miasto 412 Aleja biegnąca wzdłuż drogi łączącej ul. Piastowską i ul. Wrocławską.	„Aleja Dębowa” Aleja 112 drzew: Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i> – 109 szt. Dąb bezszypułkowy <i>Quercus petraea</i> – 1 szt. Klon zwyczajny odm. Schwedleri <i>Acer platanoides</i> 'Schwedleri' -2 szt.
37	989	Decyzja nr 4/65 Urzędu Województwa Wrocławskiego z dnia 5 lutego 1965 r. (Dz. Urz. WRN we Wrocławiu Nr 3 z 20.05.1966 r.)	Męcinka Muchów 137/4 Rośnie przy drodze wojewódzkiej, w sąsiedztwie budynku nr 3.	Lipa drobnolistna <i>Tilia cordata</i> „Anna”
38	990	Decyzja nr 89/65 Urzędu Województwa Wrocławskiego z dnia 27 lutego 1965 r. (Dz. Urz. WRN we Wrocławiu Nr 3 z 20.05.1966 r.)	Męcinka Męcinka 920/79 Rośnie przy budynku mieszkalnym nr 2 w Bogaczowie.	Grupa 2 drzew Cis pospolity <i>Taxus baccata</i>

Lp.	Nr rejestru RDOŚ	Akt prawny	Położenie	Gatunek/obiekt
			Gmina, obr. ew., dz. ewid.	
39	994	Decyzja Nr SGW 7141-13-82 Wojewódzkiego Konserwatora Przyrody	Męcinka Chełmiec 75/15 Rośnie w zabytkowym parku w Chełmcu.	Platan klonolistny <i>Platanus acerifolia</i>
40	1021	Rozporządzenie Wojewody Legnickiego z dnia 26 października 1998 r. (Dz. Urz. Woj. Leg. z 1998 r. Nr 29 poz. 259)	Męcinka Chełmiec 75/15 Rośnie w zabytkowym parku w Chełmcu.	Platan klonolistny <i>Platanus acerifolia</i>
41	1022	Rozporządzenie Wojewody Legnickiego z dnia 26 października 1998 r. (Dz. Urz. Woj. Leg. z 1998 r. Nr 29 poz. 259)	Męcinka Chełmiec 75/15 Rośnie w zabytkowym parku w Chełmcu.	Platan klonolistny <i>Platanus acerifolia</i>
42	1023	Rozporządzenie Wojewody Legnickiego z dnia 26 października 1998 r. (Dz. Urz. Woj. Leg. z 1998 r. Nr 29 poz. 259)	Męcinka Chełmiec 75/15 Rośnie w zabytkowym parku w Chełmcu.	Platan klonolistny <i>Platanus acerifolia</i>
43	1024	Rozporządzenie Wojewody Legnickiego z dnia 26 października 1998 r. (Dz. Urz. Woj. Leg. z 1998 r. Nr 29 poz. 259)	Męcinka Chełmiec 75/15 Rośnie w zabytkowym parku w Chełmcu.	Platan klonolistny <i>Platanus acerifolia</i>
44	1025	Rozporządzenie Wojewody Legnickiego z dnia 26 października 1998 r. (Dz. Urz. Woj. Leg. z 1998 r. Nr 29 poz. 259)	Męcinka Chełmiec 75/15 Rośnie w zabytkowym parku w Chełmcu.	Platan klonolistny <i>Platanus acerifolia</i>
45	1026	Rozporządzenie Wojewody Legnickiego z dnia 26 października 1998 r. (Dz. Urz. Woj. Leg. z 1998 r. Nr 29 poz. 259)	Męcinka Chełmiec 75/15 Rośnie w zabytkowym parku w Chełmcu.	Platan klonolistny <i>Platanus acerifolia</i>
46	995	Zarządzenie nr 28/90 Wojewody Legnickiego z dnia 6 kwietnia 1990 r. (Dz. Urz. Woj. Leg. z 1990 r. Nr 13 poz. 201)	Męcinka Męcinka 327 Rosną wzdłuż drogi gruntowej, prowadzącej z południowo-zachodniego narożnika zabytkowego parku w Sichowie do lasu.	Aleja 152 drzew Lipa drobnolistna <i>Tilia cordata</i> - 84 szt. Kasztanowiec zwyczajny <i>Aesculus hippocastanum</i> – 68 szt.
47	996	Zarządzenie nr 28/90 Wojewody Legnickiego z dnia 6 kwietnia 1990 r. (Dz. Urz. Woj. Leg. z 1990 r. Nr 13 poz. 201)	Męcinka Męcinka 327 Rośnie niecałe 500 m na południowy wschód od zabytkowego parku w Sichowie, przy drodze gruntowej do lasu.	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>
48	1009	Rozporządzenie Wojewody Legnickiego z dnia 27 maja 1991 r. (Dz. Urz. Woj. Leg. z 1991 r. Nr 12 poz. 85)	Męcinka Sichów 180/2 Rosną w zabytkowym parku w Sichowie.	Grupa 2 drzew Tulipanowiec amerykański <i>Liriodendron tulipifera</i>
49	1012	Rozporządzenie Wojewody Legnickiego z dnia 27 maja 1991 r. (Dz. Urz. Woj. Leg. z 1991 r. Nr 12 poz. 85)	Męcinka Sichów 181/3 Rosną w zabytkowym parku w Sichowie.	Grupa 2 drzew Cis pospolity <i>Taxus baccata</i>
50	1028	Rozporządzenie Wojewody Legnickiego z dnia 27 maja 1991 r. (Dz. Urz. Woj. Leg. z 1991 r. Nr 12 poz. 85)	Męcinka Pomocne 644/1 Znajduje się wśród pól, około 650 m na północ od drogi wojewódzkiej nr 365.	Rdzeń wulkaniczny „Czartowska Skala”

Lp.	Nr rejestru RDOŚ	Akt prawny	Położenie	Gatunek/obiekt
			Gmina, obr. ew., dz. ewid.	
51	1081	Decyzja Nr SGW 7141-18-82 Wojewódzkiego Konserwatora Przyrody	Mściwojów Snowidza 519/15 Rośnie w parku wiejskim w miejscowości Snowidza.	Topola biała <i>Populus alba</i> wiek 150 lat
52	1082	Decyzja Nr SGW 7141-18-82 Wojewódzkiego Konserwatora Przyrody	Mściwojów Snowidza 519/13 Rośnie w parku wiejskim w miejscowości Snowidza.	Platan klonolistny <i>Platanus acerifolia</i> wiek 150 lat
53	1083	Decyzja Nr SGW 7141-19-82 Wojewódzkiego Konserwatora Przyrody	Mściwojów Mściwojów 129/1 Rośnie w parku podworskim, około 60 m na południe od drogi głównej, przy boisku, nieopodal stawu z wyspą.	Sosna czarna <i>Pinus nigra</i> wiek 150 lat
54	1025	Decyzja nr 4/67 Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej z dnia 28 grudnia 1967 r. (Dz. Urz. WRN we Wrocławiu Nr 2 z 15.03.1969 r.)	Paszowice Jakuszowa 57/8 Rośnie w zabytkowym parku przy pałacu.	Klon jawor <i>Acer pseudoplatanus</i> wiek 250 lat
55	1237	Rozporządzenie Wojewody Legnickiego z dnia 26 października 1998 r. (Dz. Urz. Woj. Leg. Nr 29 poz. 259)	Paszowice Jakuszowa 57/8 Rośnie w zabytkowym parku przy pałacu.	Lipa drobnolistna <i>Tilia cordata</i>
56	1238	Rozporządzenie Wojewody Legnickiego z dnia 26 października 1998 r. (Dz. Urz. Woj. Leg. Nr 29 poz. 259)	Paszowice Jakuszowa 57/8 Rośnie w zabytkowym parku przy pałacu.	Klon jawor <i>Acer pseudoplatanus</i>
57	1240	Decyzja nr 91/65 Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej z dnia 27 lutego 1965 r. (Dz. Urz. WRN we Wrocławiu Nr 3 z 20.05.1966r.)	Paszowice Jakuszowa 57/8 Rośnie w zabytkowym parku przy pałacu.	Cis pospolity <i>Taxus baccata</i> forma wielopniowa, wiek 300 lat
58	1206	Decyzja Nr 3/80	Paszowice Kwietniki 59 Rośnie w parku podworskim, na wschodniej grobli stawu.	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i> wiek 200 lat
59	1207	Decyzja Nr SGW 7141-16-82 Wojewódzkiego Konserwatora Przyrody	Paszowice Wiadrów 33/7 Rośnie w parku podworskim w Wiadrowie, 20 m od rzeki.	Platan klonolistny <i>Platanus acerifolia</i> wiek 150 lat
60	1208	Decyzja Nr SGW 7141-16-82 Wojewódzkiego Konserwatora Przyrody	Paszowice Wiadrów 33/7 Rośnie w parku podworskim w Wiadrowie, 35 m od dworu.	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i> wiek 150 lat
61	1209	Decyzja Nr SGW 7141-16-82 Wojewódzkiego Konserwatora Przyrody	Paszowice Bolkowice 7/21 Rośnie w parku wiejskim między Osieborzem a Bolkowicami, około 140 m od zabudowań.	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i> wiek 250 lat
62	1210	Decyzja Nr SGW 7141-16-82 Wojewódzkiego Konserwatora Przyrody	Paszowice Pogwizdów 512/8 Rośnie w parku obok stawu.	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i> wiek 300 lat
63	1211	Decyzja Nr SGW 7141-18-83 Wojewódzkiego Konserwatora Przyrody	Paszowice Bolkowice 14/3 Rośnie na wale Kanału Ulgi.	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i> wiek 200 lat

Lp.	Nr rejestru RDOŚ	Akt prawny	Położenie	Gatunek/obiekt
			Gmina, obr. ew., dz. ewid.	
64	1212	Zarządzenie nr 5/88 Wojewody Legnickiego z dnia 11 marca 1988 r. (Dz. Urz. Woj. Leg. z 1988 r. Nr 5 poz. 44)	Paszowice Pogwizdów 511/12 Rośnie w zabytkowym parku Petzolda, od strony pól.	Buk pospolity <i>Fagus sylvatica</i> wiek 200 lat
65	1213	Zarządzenie nr 5/88 Wojewody Legnickiego z dnia 11 marca 1988 r. (Dz. Urz. Woj. Leg. z 1988 r. Nr 5 poz. 44)	Paszowice Pogwizdów 511/12 Rośnie w zabytkowym parku Petzolda, od strony pól.	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i> wiek 320 lat
66	1218	Zarządzenie nr 28/90 Wojewody Legnickiego z dnia 6 kwietnia 1990 r. (Dz. Urz. Woj. Leg. z 1990 r. Nr 13 poz. 201)	Paszowice Myślubórz 53/3 Rosną na początku szlaku w Myśluborzu prowadzącym na górę Rataj	Grupa 2 drzew Cis pospolity <i>Taxus baccata</i>
67	987	Uchwała nr XIX/95/2012 Rady Gminy Marciszów z dnia 16 lutego 2012 r. (Dz. Urz. Woj. Doln. z dnia 28 lutego 2012 r. poz. 844)	Marciszów Świdnik 377/1	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i> „Dąb Józef”
68	988	Uchwała nr XIX/95/2012 Rady Gminy Marciszów z dnia 16 lutego 2012 r. (Dz. Urz. Woj. Doln. z dnia 28 lutego 2012 r. poz. 844)	Marciszów Świdnik 377/1	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i> „Dąb Alek”
69	2093	Decyzja Nr SGW-7141-18-83 Wojewódzkiego Konserwatora Przyrody z dnia 20 grudnia 1983 r.	Udanin Konary 514/1 Rośnie w parku podworskim.	Platan klonolistny <i>Platanus acerifolia</i>
70	2094	Decyzja Nr SGW-7141-15-82 Wojewódzkiego Konserwatora Przyrody	Udanin Damianowo 302/1 Rośnie przy drodze Damianowo-Księżyce, 100 m od pierwszych zabudowań wsi Księżyce.	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>
71	2095	Decyzja Nr SGW-7141-15-82 Wojewódzkiego Konserwatora Przyrody	Udanin Damianowo 411/71 Rośnie przy boisku, na skraju parku podworskiego.	Platan klonolistny <i>Platanus acerifolia</i>
72	2096	Zarządzenie nr 5/88 Wojewody Legnickiego z dnia 11 marca 1988 r. (Dz. Urz. Woj. Leg. z 1988 r. Nr 5 poz. 44)	Udanin Piekary 1 Rośnie na terenie dawnej szkoły, przy ogrodzeniu.	Klon srebrzysty <i>Acer saccharinum</i>
73	199	Rozporządzenie Nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2008 r. Nr 221 poz. 2494)	Dobromierz Dobromierz 148/60 Rośnie w Parku, koło przystanku PKS.	Cis pospolity <i>Taxus baccata</i> forma dwupniowa
74	200	Rozporządzenie Nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2008 r. Nr 221 poz. 2494)	Dobromierz Szymanów 288/13 Rośnie w parku przypałacowym, w pobliżu południowo-zachodniej ściany pałacu.	Platan klonolistny <i>Platanus acerifolia</i>
75	201	Rozporządzenie Nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2008 r. Nr 221 poz. 2494)	Dobromierz Szymanów 288/13 Rośnie w parku przypałacowym, w pobliżu południowo-zachodniej ściany pałacu.	Platan klonolistny <i>Platanus acerifolia</i>
76	1672	Rozporządzenie Nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2008 r. Nr 221 poz. 2494)	Strzegom Strzegom 12/2 Strzegom, w parku 50 m od ul. Parkowej.	Klon jawor <i>Acer pseudoplatanus</i>

Lp.	Nr rejestru RDOŚ	Akt prawny	Położenie	Gatunek/obiekt
			Gmina, obr. ew., dz. ewid.	
77	1673	Rozporządzenie Nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2008 r. Nr 221 poz. 2494)	Strzegom Strzegom 5/2 Strzegom, w parku przy ul. Kasztelańskiej.	Klon srebrzysty <i>Acer saccharinum</i>
78	1674	Rozporządzenie Nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2008 r. Nr 221 poz. 2494)	Strzegom Strzegom 12/2 Strzegom, w parku przedszkola przy ul. Parkowej.	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>
79	1675	Rozporządzenie Nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2008 r. Nr 221 poz. 2494)	Strzegom Strzegom 12/2 Strzegom, w parku przedszkola przy ul. Parkowej.	Klon zwyczajny <i>Acer platanoides</i>
80	1676	Rozporządzenie Nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2008 r. Nr 221 poz. 2494)	Strzegom Strzegom 12/2 Strzegom, w parku przedszkola przy ul. Parkowej.	Buk pospolity <i>Fagus sylvatica</i>
81	1677	Rozporządzenie Nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2008 r. Nr 221 poz. 2494)	Strzegom Strzegom 12/2 Strzegom, w parku przedszkola przy ul. Parkowej.	Platan klonolistny <i>Platanus acerifolia</i>
82	1678	Rozporządzenie Nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2008 r. Nr 221 poz. 2494)	Strzegom Strzegom 13/4 Strzegom Gimnazjum Nr 1, przy ul. Brzegowej 1.	Topola biała <i>Populus alba</i>
83	1679	Rozporządzenie Nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2008 r. Nr 221 poz. 2494)	Strzegom Żółkiewka 2/30 Żółkiewka, park zabytkowy.	Tulipanowiec amerykański <i>Liriodendron tulipifera</i>
84	1680	Rozporządzenie Nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2008 r. Nr 221 poz. 2494)	Strzegom Żółkiewka 2/30 Żółkiewka, park zabytkowy.	Platan klonolistny <i>Platanus acerifolia</i>
85	1681	Rozporządzenie Nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2008 r. Nr 221 poz. 2494)	Strzegom Żółkiewka 2/30 Żółkiewka, park zabytkowy.	Platan klonolistny <i>Platanus acerifolia</i>
86	1682	Rozporządzenie Nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2008 r. Nr 221 poz. 2494)	Strzegom Goczałków Górny 122/24 Goczałków Górny, obok zabytkowego pałacu.	Tulipanowiec amerykański <i>Liriodendron tulipifera</i>
87	1683	Rozporządzenie Nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2008 r. Nr 221 poz. 2494)	Strzegom Żelazów 72/20 Żelazów, park pałacowy.	Buk pospolity <i>Fagus sylvatica</i>
88	1684	Rozporządzenie Nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2008 r. Nr 221 poz. 2494)	Strzegom Bartoszków 144/10 Bartoszków park pałacowy.	Platan klonolistny <i>Platanus acerifolia</i>
89	1685	Rozporządzenie Nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2008 r. Nr 221 poz. 2494)	Strzegom Strzegom 14 Strzegom park miejski ul. Krótka.	Cis pospolity <i>Taxus baccata</i> forma trzypniowa

Lp.	Nr rejestru RDOŚ	Akt prawny	Położenie	Gatunek/obiekt
			Gmina, obr. ew., dz. ewid.	
90	1686	Rozporządzenie Nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2008 r. Nr 221 poz. 2494)	Strzegom Strzegom 5/2 Strzegom od wiaduktu kolejowego przy ul. Świnickiej do pomnika wojennego przy ul. Kasztelańskiej (PKS).	Aleja wielogatunkowa Platan klonolistny <i>Platanus acerifolia</i> - 7 szt. Klon zwyczajny <i>Acer platanoides</i> - 2 szt. Klon jawor <i>Acer pseudoplatanus</i> - 3 szt.

IV.7.2. PROPONOWANE POMNIKI PRZYRODY

Wykaz obiektów proponowanych do objęcia ochroną jako pomniki przyrody został sporządzony na podstawie danych zawartych w waloryzacjach przyrodniczych gmin.

Tab. 39. Wykaz obiektów proponowanych do objęcia ochroną w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Jawor

Lp.	Gatunek	Położenie		Opis pomnika	Źródło
		Obręb, leśnictwo, wydz.	Gmina, obr. ewid.		
Propozycje gmin					
1	Wschodnie skalne	Bolków, Kaczorów, 96 r	Bolków Mysłów 759 Forma skalna znajduje się około 1,4 km na północny wschód od skrzyżowania w Kaczorowie drogi do Jelenia Góra - Wrocław z drogą do Kamiennej Góry i ok. 680 m na południowy wschód od skrzyżowania drogi prowadzącej przez Mysłów z obwodnicą - drogą: Jelenia Góra - Wrocław.	„Karczmisko” Obiekt składa się z dwóch okazałych murów skalnych o zasadniczej orientacji W-E, oddzielonych wąskim (~7 m) siodłem, zbudowanych ze staro paleozoicznych metatrachitów. Skąły te są wulkanitami, o znacznej zawartości kwarcu i skaleni alkalicznych. Na powierzchni skała ma żywą, brunatno-szaro-fioletową barwę, wykazuje też zachowaną przed metamorfozy fluidalną teksturę, zaburzoną licznymi spękaniami. Makroskopowo rozpoznawalne są enklawy starszych skał metamorfiku kaczawskiego, głównie zieleńców.	SUiKZP gm. Bolków, 2015
2	Wschodnie skalne	-	Bolków Mysłów 242/3 Forma skalna zlokalizowana jest przy drodze z Mysłowa do Radzimowic, w odległości ok. 750m od skrzyżowania w centrum Mysłowa. Skałka porośnięta jest drzewami i krzewami, stąd też nie jest widoczna z drogi, mimo że znajduje się tuż przy niej.	„Księży Kamień” Na formę skalną składa się kilka masywnych bloków zbudowanych z tzw. łupków radzimowickich. Forma skalna reprezentuje przykład ostańca wietrzeniowego, rozwiniętego w skałach niewystępujących poza metamorfikiem Gór Kaczawskich nigdzie indziej w skali Polski. Obok spontanicznie wkraczającej na skałę roślinności drzewiastej (brzozy, dęby, klony) i krzewiastej (głóg) oraz synantropijnych bylin (pokrzywy), na powierzchni skałki występuje ciekawa roślinność naskalna, a w otoczeniu konwalia majowa.	SUiKZP gm. Bolków, 2015
3	Wschodnie skalne	-	Bolków Nowe Rochowice 3 Forma skalna znajduje się około 40 m na południe od utwardzonej drogi leśnej z Nowych Rochowic do nieczynnego kamieniołomu Sobocin i Mysłowa, w odległości ok. 350 m od najbardziej wysuniętych na zachód zabudowań Nowych Rochowic.	„Zbójecki Kamień” Niewielka forma skalna, wykształcona w krystalicznych wapieniach wojcieszowskich. Składają się na nią dwie niewielkie baszty skalne, wyrastające z nieregularnego w planie cokołu.	SUiKZP gm. Bolków, 2015

Lp.	Gatunek	Położenie		Opis pomnika	Źródło
		Obręb, leśnictwo, wydz.	Gmina, obr. ewid.		
4	Wychodnie skalne	-	Forma skalna zlokalizowana jest przy leśnej drodze trawersującej zachodni stok Lubrzy(669 m).Prowadzi do niej(ok.0,5km)wyznakowany od żółtego szlaku turystycznego (Płonina-Wojcieszów-Komarno) szlak dojściowy do punktu widokowego pod szczytem Lubrzy	„Czerwona Skala” Skala ma postać muru, zorientowanego zgodnie z nachyleniem stoku, o wysokości ok. 18 m. Skąły te są wulkanitami, o znacznej zawartości kwarcu i skaleni alkalicznych. Na powierzchni skała ma żywą, brunatno-szaro-fioletową barwę, wykazuje też zachowaną sprzed metamorfozy fluidalną teksturę z wyjątkiem płytkich i kształtem nawiązujących do płaszczyzn spękań, zagłębień na pow. szczytowej, brak czytelnych form wietrzenia.	SUIKZP gm. Bolków, 2015

IV.8. STANOWISKA DOKUMENTACYJNE

Stanowiskami dokumentacyjnymi są *niewyodrębniające się na powierzchni lub możliwe do wyodrębnienia, ważne pod względem naukowym i dydaktycznym, miejsca występowania formacji geologicznych, nagromadzeń skamieniałości lub tworów mineralnych, jaskinie lub schroniska podskalne wraz z namuliskami oraz fragmenty eksploatowanych lub nieczynnych wyrobisk powierzchniowych i podziemnych.*

IV.8.1. PROPONOWANE STANOWISKA DOKUMENTACYJNE

Proponowane stanowisko dokumentacyjne przyrody nieożywionej „Chroślice”. Zwietrzelina granitu strzegomskiego w Chroślicach. Na zachód od wsi w strefie brzeźnego uskoku sudeckiego wśród utworów metamorfiku kaczawskiego występuje pojedyncze wystąpienie zwietrzałego granitu masywu Strzegom-Sobótka. W skład proponowanego do ochrony terenu wchodzi grunt w zarządzie nadleśnictwa: fragmenty wydzieleń leśnych 71 a-b (Ls) leśnictwa Męcinka (źródło: *plan ochrony Parku Krajobrazowego „Chełmy”, 2011*).

Proponowane stanowisko dokumentacyjne przyrody nieożywionej „Krzyżowa Góra”. Odslonięcie bazaltów na Krzyżowej Górze. Na południe od Sichowa znajdują się wystąpienia bazaltu w postaci pagórków ostańcowych. Według datowania metodą K-Ar jest to najstarsze wystąpienie bazaltów na Dolnym Śląsku (górny oligocen). Na wschodniej ścianie łomu widoczna jest zmiana kierunku ułożenia słupów bazaltu. Ponadto odsłania się tutaj duży (1,5 m) ksenolit łupków metamorficznych, a także brekcje i tufy bazaltowe. Proponowany do ochrony obiekt znajduje się **poza gruntami** w zarządzie nadleśnictwa (źródło: *plan ochrony Parku Krajobrazowego „Chełmy”, 2011*).

Proponowane stanowisko dokumentacyjne przyrody nieożywionej „Swarna i Popielowa”. Skałki ryolitowe na Swarnej i Popielowej. Na grzbiecie Swarnej i Popielowej znajdują się skałki o wysokości do kilkunastu metrów. Są tutaj zarówno skałki stokowe, nierzadko odsłonięte tylko z jednej strony oraz skałki szczytowe (niższe, parometrowej

wysokości) Jedna ze skałek jest zwieńczona tabliczkowatym parometrowym blokiem skalnym. Na ścianach skalnych widoczna jest porfirowata struktura skały a miejscami również tekstura fluidalna. W skład proponowanego do ochrony terenu wchodzi grunty w zarządzie nadleśnictwa: fragmenty wydziałów leśnych 18 c (Ls), 20 d (Ls) leśnictwa Kłaczyna (źródło: *plan ochrony Parku Krajobrazowego „Chełmy”, 2011*).

Proponowane stanowisko dokumentacyjne przyrody nieożywionej „Skałka Kanciasta”. Na południowo-wschodnim stoku Górzca znajduje się 15 metrowa skałka. Odślaniają się na niej brekcje wulkaniczne złożone z kulistych konkrecji bazaltowych o średnicy od kilku milimetrów do 50 cm oraz ze skał podłoża. W skład proponowanego do ochrony terenu wchodzi grunty w zarządzie nadleśnictwa: fragment wydziału leśnego 118 a (Ls) leśnictwa Chełmiec (łupki zieleńcowe, graptolitowe i żyłki kwarcowe) (źródło: *Plan ochrony Parku Krajobrazowego „Chełmy”, 2011*).

Proponowane stanowisko dokumentacyjne przyrody nieożywionej „Grapolity”. Kamieniołom łupków krzemionkowych. Na południowych stokach Obłogi znajduje się płytkie wyrobisko, w którym w łupkach krzemionkowych zachowane są skamieniałości graptolitów (11 gatunków), na podstawie których skały te datowane są na dolny sylur (landower). W skład proponowanego do ochrony terenu wchodzi grunty w zarządzie nadleśnictwa: fragment wydziału leśnego 218 d (Ls) leśnictwa Myślinów (źródło: *Plan ochrony Parku Krajobrazowego „Chełmy”, 2011*).

Proponowane stanowisko dokumentacyjne przyrody nieożywionej „Przełom Nysy”. W nieczynnym kamieniołomie odślaniają się zieleńce o strukturze puklistej (lawy poduszkowe). Pojedyncze pukle mają średnicę od kilku do kilkudziesięciu centymetrów średnicy. Skały te pocięte są żyłkami kalcytu zwykle o szerokości 2-3 cm. W skład proponowanego do ochrony terenu wchodzi grunty w zarządzie nadleśnictwa: fragmenty wydziałów leśnych 266 b (Ls), f (N), g (Ls) leśnictwa Siedmica (źródło: *Plan ochrony Parku Krajobrazowego „Chełmy”, 2011*).

Proponowane stanowisko dokumentacyjne przyrody nieożywionej „Góra Grabowa”. Na południowy wschód od szczytu na lokalnej kulminacji stokowej znajduje się wolnostojący masyw skalny o wysokości kilku i długości kilkudziesięciu metrów. Zbudowany jest on z zieleńców o teksturze masywnej. W skład proponowanego do ochrony terenu wchodzi grunty w zarządzie nadleśnictwa: fragment wydziału leśnego 307 b (Ls) leśnictwa Siedmica (źródło: *Plan ochrony Parku Krajobrazowego „Chełmy”, 2011*).

Proponowane stanowisko dokumentacyjne przyrody nieożywionej „Źródlika Staruchy”. Wypływy wód żelazistych. W korycie źródłiskowej części Staruchy znajduje się kilkanaście wysięków wody o wyraźnie ochrowej barwie wskazującej na dużą zawartość związków żelaza. Spowodowane jest to wypłukiwaniem minerałów rudnych ze skał podłoża przez wody potoku. W skład proponowanego do ochrony terenu wchodzi grunty w zarządzie

nadleśnictwa: fragmenty wydzieleń leśnych 130 c-d (Ls), 130 i (Ls), 139 f-h (Ls) leśnictwa Chełmiec (źródło: *Plan ochrony Parku Krajobrazowego „Chełmy”, 2011*).

Proponowane stanowisko dokumentacyjne przyrody nieożywionej „Głazowisko”.

Nagromadzenia głazów narzutowych. Zespół stanowisk dokumentacyjnych zlokalizowanych przeważnie w źródliskowych odcinkach dolin cieków w środkowej i południowej części parku. Poszczególne głazy mają zwykle 1-2 metrów obwodu, ale czasami przekraczają 3 metry. W pojedynczym nagromadzeniu głazów może być kilkadziesiąt eratyków, reprezentujących zarówno skały skandynawskie (gnejsy, granitognejsy, rzadziej piaskowce), jak i miejscowe bazalty. W skład proponowanego do ochrony terenu wchodzi grunty w zarządzie nadleśnictwa: fragment wydzieleń leśnych 177 l-m (Ls), 191 a (Ls), 191 c-h (Ls), 176 h (Ls), 190 a-b (Ls), 219 c-g (Ls), 221 d (Ls), 221 j (Ls), 222 b-d (Ls) leśnictwa Myślinów, 142 d (Ls), 142 g (Ls), 143 g-h (Ls) leśnictwa Chełmiec, 267 n (Ls), 268 f-g (Ls) leśnictwa Siedmica, 270 h (Ls) leśnictwa Muchów. Poza gruntami w zarządzie nadleśnictwa propozycją objęte są również głazowiska zlokalizowane na wschód od miejscowości Nowa Wieś Wielka (źródło: *Plan ochrony Parku Krajobrazowego „Chełmy”, 2011*).

Proponowane stanowisko dokumentacyjne przyrody nieożywionej „Pod skałą”.

W zakolu potoku podcięta jest skarpa zbudowana z utworów zwietrzliny stokowej zawierającej ostrokrawędziste fragmenty łupków serycytowych o średnicy od kilku do kilkudziesięciu centymetrów. W skład proponowanego do ochrony terenu wchodzi grunty w zarządzie nadleśnictwa: fragment wydzielenia leśnego 231 g (Ls) leśnictwa Chełmiec (źródło: *Plan ochrony Parku Krajobrazowego „Chełmy”, 2011*).

Proponowane stanowisko dokumentacyjne przyrody nieożywionej „Wzgórze nad Siedmicą”. W odsłonięciu widoczne są naprzemienne warstwy żwirów i piasków fluwioglacjalnych. W profilu odsłonięcia widoczne są czasami większe fragmenty skał, a poszczególne warstwy mają miąższość od kilku do kilkunastu centymetrów. Proponowany do ochrony obiekt znajduje się **poza gruntami** w zarządzie nadleśnictwa (źródło: *Plan ochrony Parku Krajobrazowego „Chełmy”, 2011*).

IV.9. OCHRONA GATUNKOWA ROŚLIN

Na podstawie zebranych danych na temat występowania na terenie nadleśnictwa cennych gatunków roślin ustalono, że w zasięgu jego granic zinwentaryzowano dotychczas 67 gatunków roślin rzadkich i chronionych. Spośród nich 27 objętych jest ochroną ścisłą, 35 ochroną częściową, a 7 taksonów wpisanych jest do Polskiej Czerwonej Księgi Roślin. Większość ze zinwentaryzowanych gatunków należy do grupy roślin zagrożonych w skali regionu. Do najcenniejszych gatunków odnotowanych na terenie nadleśnictwa należą gatunki paproci serpentynitowych, tj.: zanokcica ciemna *Asplenium adiantum-nigrum*, zanokcica klinowata *Asplenium cuneifolium*, zanokcica północna *Asplenium septentrionale*,

zanokcica serpentynowa *Asplenium adulterinum*. Na szczególną uwagę zasługuje grupa gatunków roślin ciepłolubnych, m.in. przytulia szorstkoowocowa *Galium pumilum*, perłówka orzęsiona *Melica ciliata*, kukułka bzowa *Dactylorhiza sambucina*, storczyk męski *Orchis mascula*, perłówka siedmiogrodzka *Melica transsilvanica*, kostrzewa blada *Festuca pallens*, rojownik pospolity *Jovibarba sobolifera*, irga zwyczajna *Cotoneaster integerrimus*, naparstnica zwyczajna *Digitalis grandiflora*, jarząb brekinia *Sorbus torminalis*.

Fot. 4. Lilia złotogłów *Lilium martagon* (fot. A. Hojsak, 2016)

Do grupy cennych gatunków odnotowanych na obszarze nadleśnictwa należy zaliczyć również stanowiska Inicznika drobnoowocowego *Camelina microcarpa*, listery jajowatej *Listera ovata*, podkolana białego *Platanthera bifolia* oraz buławnika mieczolistnego *Cephalanthera longifolia*. Występuje tu również szereg gatunków, których nie dotyczy odstępstwo od zakazu umyślnego niszczenia i uszkodzenia oraz niszczenia ich siedlisk przy wykonywaniu czynności związanych z prowadzeniem racjonalnej gospodarki leśnej, są to: bezlist okrywowy *Buxbaumia viridis*, jarząb brekinia *Sorbus torminalis*, kłokoczka południowa *Staphylea pinnata*, kostrzewa blada *Festuca pallens*, obuwik pospolity *Cypripedium calceolus* oraz wszystkie gatunki paproci serpentynitowych.

Tab. 40. Wykaz zagrożonych i chronionych gatunków roślin naczyniowych i mszaków stwierdzonych w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Jawor

Lp.	Gatunek	Status ochronny (prawo krajowe, N2000) oraz status zagrożenia	Występowanie/adres leśny
1	Bezlist okrywowy <i>Buxbaumia viridis</i> kod: 1386	Uwaga! Ochrona ścisła, nie dotyczy odstępstwo, o którym mowa w § 8 pkt 1 DS - zał. II	Gatunek występuje w Polsce w regionach alpejskim i kontynentalnym. Rośnie na próchniejącym drewnie (świerk, jodła, buk), murszejących kłodach, zbutwiałych pniach. Podawany z terenu leśnictwa Półwieś (oddziały: 115, 125, 126).
2	Bielistka siwa <i>Leucobryum glaucum</i>	Ochrona częściowa DS - zał. V	Gatunek charakterystyczny dla borów świeżych. Spotykany również na siedliskach lasów i borów mieszanych. Obr. 1: 77 b; 182 c; 216 h; 220 b; 222 d; 226 l; 237 f; 241 k; 243 j; 244 d; 249 b; 253 c; 256 c; 257 c; 258 d; 261 a; 263 g; 273 a; 277 a; 284 l; 288 i; 291 c, g; 309 c; Obr. 2: 203 c; 212 f; 214 b
3	Buławnik mieczolistny <i>Cephalanthera longifolia</i>	Ochrona ścisła PCzL - V Doln. Śl. CzL - VU	Rośnie na glebach wapiennych, w widnych lasach liściastych, rzadziej iglastych, w zaroślach, na wilgotnych łąkach. Gatunek silnie związany ze świetlistymi dąbrowami. Obr. 1: 35 b, j; 44 b; 62 b; 63 c; 65 a; 66 b; 68 a, f; 71 a, d; 72 g; 116 j; 135 k; 139 f; 166 d; 169 b; 207 g; 217 a-b; 225 b, h-i; 226 a, d, l-m; 227 c; 229 d; 230 b-c, l; 231 k, m; 232 i; 233 k; 234 l; 237 f; 241 k; 242 g; 243 c; 244 b, d-f, j, w; 245 a-c, h; 246 j, m; 247 h; 248 a, c; 249 b, m; 251 c; 253 c, f; 254 b; 256 c; 257 c; 258 a, d; 260 d; 261 a; 265 h; 268 d; 269 k-l; 270 k; 271 c; 272 d-j; 273 a, d; 274 b, d, g; 275 a, d, h; 277 a; 279 h; 282 j; 283 f, h-i; 284 l; 288 d; 289 b, g; 290 b, f; 291 c, g; 292 b, f; 294 f, i; 297 a, f; 301 k; 305 d; 310 b; Obr. 2: 33 a; 47 c; 48 b, f-g; 49 a, d; 50 a; 51 b; 59 b; 60 a-b, i; 67 a, f; 68 a-b; 69 a; 85 a, d, h; 96 w; 116 i; 119 c; 120 g; 122 a; 128A b; 130A g; 132 f; 193 d; 197 a-c, g-h; 199 g; 200 g; 201 g-h; 202 b; 204 b, d, g; 205 c, f; 207 d, g, m; 208 d, l; 209 h; 210 a; 211 f; 212 c, f, h; 213 f; 214 b; 216 b; 221 a; 222 j-k; 224 a-b; 226 c; 227 h; 228 b; 229 a; 235 a, d-f; 236 c; 237 a, g; 238 a; 239 d; 241 b, g
4	Buławnik wielkokwiatowy <i>Cephalanthera damasonium</i>	Ochrona ścisła PCzL - V Doln. Śl. CzL - VU	Rośnie w świetlistych lasach liściastych i w zaroślach. Obr. 1: 216 c; 274 a-b; Obr. 2: 60 a-c, h-j; 85 h;
5	Centuria nadobna <i>Centaureum pulchellum</i>	Ochrona częściowa Doln. Śl. CzL - VU	Rośnie na wilgotnych łąkach, przydrożach, polach, ugorach i namuliskach.
6	Centuria pospolita <i>Centaureum erythraea</i>	Ochrona częściowa	Gatunek łąk, pastwisk, ugorów i muraw. Gatunek odnotowywany w gminie Dobromierz.
7	Cis pospolity <i>Taxus baccata</i>	Ochrona częściowa	Jest obecnie gatunkiem rzadkim i w warunkach naturalnych w większej liczbie osobników występuje prawie wyłącznie w rezerwatach przyrody. Rośnie najczęściej na podłożu zasobnym w węglan wapnia, na glebach żyznych oraz wilgotnych. Gatunek cieniolutny. Obr. 1: 217 b; 230 l-m; 232 d, j; 233 j; 234 j-k; 235 a, c; 266 b, g; 291 g; Obr. 2: 200 g; 211 f; 216 g
8	Czosnek niedźwiedzi <i>Allium ursinum</i>	Ochrona częściowa PCzL - [V]	Rośnie w wilgotnych i cienistych lasach liściastych, szczególnie buczynach. Obr. 1: 42A f; 57 a; Obr. 2: 58 g; 59 b; 85 a, d; 162 d; 173 h; 174 c; 217 t
9	Dziewięcśl bezłodygowy <i>Carlina acaulis</i>	Ochrona częściowa	Występuje na suchych murawach i obrzeżach lasów. Preferuje gleby o odczynie obojętnym lub zasadowym, ubogie, piaszczysto-gliniaste. Obr. 1: 247 f; 256 c; 294 g, i; Obr. 2: 133 d; 170 h; 172 k; 195 w; 197 g; 222 f; 257 b
10	Dzwonek szerokolistny <i>Campanula latifolia</i>	Ochrona częściowa PCzL - V Doln. Śl. CzL - NT	Rośnie w żyznych lasach liściastych, zwłaszcza w grądach związanych z dolinami rzeczny. Spotykany w nitrofilnych zbiorowiskach zaroślowych nad brzegami potoków i na obrzeżach lasów. Obr. 1: 77 b; 226 a; 291 c

Lp.	Gatunek	Status ochrony (prawo krajowe, N2000) oraz status zagrożenia	Występowanie/adres leśny
11	Gnidosz rozestłany <i>Pedicularis sylvatica</i>	Ochrona częściowa Doln. Śl. CzL - EN	Rośnie na torfowiskach mszarnych, w śródleśnych młakach i na zmiennowilgotnych łąkach.
12	Gnieźnik leśny <i>Neottia nidus-avis</i>	Ochrona częściowa Doln. Śl. CzL - VU	Rośnie w cienistych lasach liściastych, zwłaszcza buczynach i grądach. Obr. 1: 79 k; 216 h; 217 b; 231 j; 244 d; 253 c-d; 256 a, f; 261 a; 272 g; 273 a; 274 f; 295 f; Obr. 2: 44 j; 49 a; 60 a, h-j; 67 c; 85 a, h
13	Goryczuszka orzęsiona <i>Gentianella ciliata</i>	Ochrona częściowa Doln. Śl. CzL - NT	Występuje na suchych murawach, na brzegu lasów i zarośli, na łąkach, głównie na podłożu wapiennym. Obr. 2: 67 c-d; 85 h
14	Goździk pyszny <i>Dianthus superbus</i>	Ochrona ścisła, wymaga ochrony czynnej PCzL - V Doln. Śl. CzL - VU	Rośnie na wilgotnych łąkach, torfowiskach, skrajach lasów. Obr. 1: 255 b; 258 a-b, d
15	Jarząb brekinia <i>Sorbus torminalis</i>	Uwaga! Ochrona ścisła, nie dotyczy odstępstwo, o którym mowa w § 8 pkt 1 Doln. Śl. CzL - VU	Rośnie w świetlistych i suchych zaroślach i lasach. Obr. 1: 217 b; 228 d; 244 d, w; 251 c; 253 c; 256 b-c; 257 c; 258 a-b, d; 260 d; 271 g; 273 a, d; 274 d; 284 l; 287 c, g, j-k; 288 a-b, d, h-j, m; 291 c, g-h, j; 294 i; 303 b-c; Obr. 2: 212 f
16	Jęczyznik zwyczajny <i>Phyllitis scolopendrium</i>	Ochrona ścisła PCzL - [E] Doln. Śl. CzL - CR	Rośnie głównie w lasach liściastych, na stokach i półkach skalnych, w zaroślach, na dnie i ścianach wąwozów, w dolinach potoków górskich. Stanowiska cieniste lub półcieniste, najczęściej na wapiennych skałach, rumoszu skalnym, piargach i żwirach. Gatunek posiada jedyne stanowisko w rezerwacie przyrody „Wąwóz Myśluborski”. Obr. 1: 230 l; 234 h-j
17	Kłokoczka południowa <i>Staphylea pinnata</i>	Uwaga! Ochrona ścisła, nie dotyczy odstępstwo, o którym mowa w § 8 pkt 1	Rośnie w widnych lasach liściastych i mieszanych oraz w słonecznych zaroślach na obrzeżach lasów, przy dawnych osadach oraz w starych parkach. Obr. 2: 48 f; 60 b, i
18	Kosaciec syberyjski <i>Iris sibirica</i>	Ochrona ścisła, wymaga ochrony czynnej PCzL - V Doln. Śl. CzL - VU	Występuje na torfowiskach niskich, na wilgotnych łąkach trzęślicowych i na ich obrzeżach. Obr. 1: 130 l; 145 c; 175 h; 176 a-b; 182 b; 198 k, m; 198A d, k, n-o; 200 g; 205 a; 240 l; 244 w-x; 247 a-b; 248 b-c; 249 n; 260 h; 262 g; 264 h; 270 h; 283 d
19	Kostrzewa blada <i>Festuca pallens</i>	Uwaga! Ochrona ścisła, nie dotyczy odstępstwo, o którym mowa w § 8 pkt 1 Doln. Śl. CzL - VU	Rośnie głównie na skałach wapiennych. Obr. 2: 216 c, h
20	Kruszczyk błotny <i>Epipactis palustris</i>	Ochrona ścisła PCzL - V Doln. Śl. CzL - EN	Rośnie na torfowiskach przejściowych i niskich, wilgotnych łąkach (zwłaszcza zmiennowilgotnych łąkach trzęślicowych). Spotykany na obrzeżu wilgotnych, bagiennych lasów olsowych i w zaroślach wierzbowych. Obr. 1: 148 b
21	Kruszczyk siny <i>Epipactis purpurata</i>	Ochrona ścisła PCzL - R Doln. Śl. CzL - VU	Rośnie w żyznych, cienistych lasach liściastych - buczynach i grądach oraz w zaroślach na obrzeżach lasów. Obr. 1: 216 c; 225 b; 244 x; 273 a
22	Kruszczyk szerokolistny <i>Epipactis helleborine</i>	Ochrona częściowa	Rośnie w żyznych lasach liściastych, także na ich obrzeżach i na śródleśnych przydrożach, w lasach na siedliskach kwaśnych i ubogich, w zaroślach, na łąkach i wydmach. Notowany także na stanowiskach silnie przekształconych antropogenicznie. Obr. 1: 225 i; 226 l; 233 f; 244 t-x; 247 a-b, f; 249 m; 261 a; 274 b, d; 279 d; Obr. 2: 49 a; 60 a-c, h-j; 70 f; 85 a, h
23	Kukulka bzowa <i>Dactylorhiza sambucina</i>	Ochrona ścisła, wymaga ochrony czynnej PCzK - VU PCzL - V Doln. Śl. CzL - VU	Występuje głównie w obrębie słonecznych łąk, niskich muraw oraz widnych lasów dębowych, bukowych lub grądowych. Najczęściej na południowej lub wschodniej stronie wzgórza. Obr. 1: 231 m; 255 b; 265 i; 283 j; Obr. 2: 197 c, f-g; 200 b; 211 l; 220 i

Lp.	Gatunek	Status ochronny (prawo krajowe, N2000) oraz status zagrożenia	Występowanie/adres leśny
24	Kukulka Fuchsa <i>Dactylorhiza fuchsii</i>	Ochrona ścisła, wymaga ochrony czynnej PCzL - V Doln. Śl. CzL - LC	Rośnie w żyznych wilgotnych lasach olszowych, na brzegach wód, na podmokłych łąkach i torfowiskach, czasami na skrajach łąk i w podmokłych zaroślach na granicy z lasem. Obr. 1: 198A c; 247 a, c, f; 283 j; Obr. 2: 85 a, h
25	Kukulka plamista <i>Dactylorhiza maculata</i>	Ochrona częściowa PCzL - V Doln. Śl. CzL - VU	Rośnie na mokrych łąkach, na torfowiskach niskich i przejściowych, a także w zbiorowiskach lasów łąkowych. Obr. 2: 58 h; 59 b; 65 c; 67 c-d; 68 b; 70 d-f; 85 d
26	Kukulka szerokolistna <i>Dactylorhiza majalis</i>	Ochrona częściowa Doln. Śl. CzL - NT	Rośnie na wilgotnych glebach torfowych, głównie na wilgotnych łąkach. Obr. 1: 148 b; 198 g; 198A c, n; 227 d; 244 t, x; 247 b-c; 270 h; 282 b; Obr. 2: 85 h
27	Lilia złotogłów <i>Lilium martagon</i>	Ochrona ścisła Doln. Śl. CzL - LC	Spotykana w rzadkich, widnych lasach, zaroślach, na zrębach, rzadziej wśród ziółorośli. Odnotowywana w całym zasięgu terytorialnym nadleśnictwa. Obr. 1: 11 b; 27 c; 42A d; 50 b-d; 51 b; 56 i; 57 b; 59 a; 64 b; 66 b; 69 a; 70 a-b, g; 79 k-l; 101 b, d; 103 d; 105 d; 116 c; 118 a-b; 124 d; 127 f; 133 a; 138 d; 142 l, m; 159 c; 163 a; 164 d; 165 b, d; 166 c-d; 168 a-b, d; 169 a; 192 i; 201 d; 207 c, g; 216 b-c, g-h; 217 a-c; 225 b; 226 b; 227 n; 229 d; 230 b, k, n; 231 f, k; 232 d, m; 233 j; 234 h-i, m; 239 l; 242 g; 243 j; 244 b; 245 i, n-o; 247 a, f; 248 a, c; 252 h-i; 253 b-d; 254 b; 255 a; 258 a-b, d; 260 a, d; 261 a; 262 i, o; 263 g, i; 271 c, g; 272 g; 273 a, d; 274 a-b, d-f; 277 a; 283 f, h-i; 284 l; 285 a; 288 b, d, i-j; 291 c, f-i; 294 f, i-j; 295 i; 303 c; 308 d; 310 a; Obr. 2: 17 d, h, j, n; 18 c; 37 d; 42A f; 45 a-f, h-j, l; 46 b-d, h-l; 47 c; 48 b-c, g; 50 b; 52 g; 56 b, d; 58 g-i; 59 b; 60 a, c-d, h-i; 65 b-d; 67 a, d-f; 68 a-b; 69 a-c; 70 d-f; 73 g; 79 d; 81 h-i; 85 a-f, h, j; 86 a-b, j; 89 a, g-h; 90 c; 93 d, g, j, m; 96 l, w; 98 b; 101 a; 105 c; 106 b; 108 c-d; 115 d; 116 g; 123 a; 124 b-c; 126 f; 127 g; 142 b; 145 c; 152 h; 159 c; 160 a; 163 c; 167 g; 170 a; 172 i; 173 f, h; 174 b-c; 175 a; 176 d; 183 b; 185 a; 186 a; 194 c; 195 g, w; 197 b; 199 a-b; 200 b, d, g, i, l; 202 b-c; 203 a, c-d; 206 c-d; 208 b, d; 210 b; 212 d-f; 213 f, i-j; 214 d-g; 215 b-f; 216 a-b, k; 217 m-n; 221 b, r; 222 a-c, j-l; 227 k; 230 b; 233 d; 237 g; 238 a; 239 d; 241 d; 257 b
28	Listera jajowata <i>Listera ovata</i>	Ochrona częściowa	Gatunek wilgotnych lasów i zarośli. Obr. 1: 79 l; 147 k; 182 b; 198A a; 239 f; 247 c, f; 260 h; 265 h; 272 h; Obr. 2: 70 f; 93 b; 200 g; 216 b; 222 b
29	Mieczyk błotny <i>Gladiolus paluster</i>	Ochrona ścisła, wymaga ochrony czynnej DS - zał. I, IV PCzK - CR PCzL - E Doln. Śl. CzL - RE	Rośnie na wilgotnych i zmiennowilgotnych łąkach trzęślicowych. Preferuje siedliska widne, wilgotne i świeże, zasobne (eutroficzne). Obr. 1: 145 l, m; 247 c
30	Mieczyk dachówkowaty <i>Gladiolus imbricatus</i>	Ochrona ścisła, wymaga ochrony czynnej Doln. Śl. CzL - VU	Spotykany na wilgotnych łąkach, ugorach, polanach, zaroślach, dąbrowach. Obr. 1: 148 b; 151 t; 164 b; 182 b; 197 b; 200 d, g; 227 d; 240 o; 244 b, t-x; 247 a-c; 260 d, h; 261 a; 265 f; 271 c; 272 h; 274 d; 276 a, c; 282 b; 283 a, d; 284 j
31	Miodownik melisowaty <i>Melittis melissophyllum</i>	Ochrona częściowa Doln. Śl. CzL - NT	Rośnie w widnych lasach liściastych - w świetlistych dąbrowach, w grądach. Spotykany w zaroślach na obrzeżach lasów i w widnych lasach sosnowych oraz na polanach śródleśnych, porębach. Obr. 1: 27 a, c; 56 a; 62 b; 79 c; 116 j; 117 a; 225 b, i; 226 l; 230 l; 231 k; 245 i; 253 b-d; 254 b; 255 a-c; 256 c; 257 c; 258 a-b, d; 260 d; 261 a; 277 a; 279 h; 283 f; 288 i; 289 b, f-g; 291 c, f-h; 292 h; 293 g; 294 i; 295 f; 296 c; 303 a; 306 b; 309 c; Obr. 2: 60 b, h-i; 198 c; 200 g-h, m; 203 c, h; 205 f; 215 d

Lp.	Gatunek	Status ochronny (prawo krajowe, N2000) oraz status zagrożenia	Występowanie/adres leśny
32	Naparstnica zwyczajna <i>Digitalis grandiflora</i>	Ochrona częściowa	Gatunek świetlistych lasów, rośnie na porębach leśnych, na obrzeżach lasów. Odnotowywana w całym zasięgu terytorialnym nadleśnictwa. Obr. 1: 35 b; 63 c; 66 b; 77 b; 83 f; 116 j; 118 f; 144 p; 170 c; 195 h; 217 b; 224 i; 225 i; 226 l, n; 228 f, i; 230 b, l; 231 b; 232 d, i; 233 k; 234 l; 237 f; 238 f; 241 k; 243 c, j; 244 b, d-f, j, w; 245 a-c, h, j-k, n; 247 f; 248 b-c; 249 i; 251 c; 253 c; 254 b; 255 b; 256 b-c; 257 c; 258 a-b, d; 259 d, i; 260 d; 261 a; 262 o, w; 265 h; 269 k; 270 f-g; 271 c-d; 273 a, d; 274 d; 275 h; 277 a; 279 h; 282 j; 283 i; 284 b, l; 286 a; 288 d, i; 290 d, j; 291 c, g-g; 292 h; 294 i; 298 b-c; 308 d; 309 c; 310 b; Obr. 2: 17 c, g, n; 60 h, j; 80 c, i; 119 c; 123 a; 144 c, i; 151 d; 154 f; 155 b; 156 a, f; 166 b; 172 h; 176 a-b, l; 178 d; 190 d; 194 c; 195 dx; 196 c; 197 b-c, f-h; 198 c; 200 a, g; 201 g; 203 c, h; 204 c; 205 c-d; 207 d, g; 208 i, l; 211 a, f, l; 212 f, k; 213 o; 214 b, d, g; 215 c-f; 216 h; 218 l; 222 m; 229 a
33	Nasieźrzał pospolity <i>Ophioglossum vulgatum</i>	Ochrona ścisła, wymaga ochrony czynnej PCzL - V Doln. Śl. CzL - VU	Występuje na wilgotnych, śródleśnych polanach i wilgotnych łąkach. Gatunek charakterystyczny dla łąk trzęślicowych ze związku <i>Molinion caeruleae</i> . Obr. 1: 148 b
34	Obuwik pospolity <i>Cypripedium calceolus</i>	Uwaga! Ochrona ścisła, wymaga ochrony czynnej, nie dotyczy odstępstwo, o którym mowa w § 8 pkt 1 PCzK - VU PCzL - V Doln. Śl. CzL - CR	Rośnie głównie na glebach wapiennych i próchnicznych w zaroślach i lasach, głównie w buczynach i grądach. Gatunek ekotoniczny, często rosnący na granicy lasu. Obr. 2: 54 a-b; 61 b, d-f; 62 a-c, f-g; 66 a
35	Orlik pospolity <i>Aquilegia vulgaris</i>	Ochrona częściowa Doln. Śl. CzL - VU	Występuje w widnych lasach liściastych i niezbyt wilgotnych zaroślach. Obr. 1: 73 d; 168 a; 260 d; 261 a; Obr. 2: 45 f; 60 c, h, j; 212 i; 215 c; 237 g
36	Ostrożeń pannoński <i>Cirsium pannonicum</i>	Ochrona częściowa	Rośnie w nasłonecznionych, suchych glebach o wysokiej przepuszczalności. Obr. 2: 221 k
37	Paprotnik kolczysty <i>Polystichum aculeatum</i>	Ochrona ścisła PCzL - [V] Doln. Śl. CzL - VU	Rośnie w cienistych, żyznych lasach liściastych - buczynach. Spotykany w podgórszych żyznych, wilgotnych lasach zboczowych. Obr. 1: 166 b; 217 b; 233 j; 234 h, j, l; Obr. 2: 200 b
38	Parzydło leśne <i>Aruncus sylvestris</i>	Ochrona częściowa Doln. Śl. CzL - NT	Rośnie w lasach liściastych - buczynach, lasach z udziałem jaworu i w nitrofilnych ziołoroślach nad brzegami wód oraz w kamienistych wąwozach. Optimum występowania osiąga w podgórszych lasach jaworowych lub klonowo-lipowych na stromych zboczach. Występuje także w podgórszych ziołoroślach. Obr. 2: 151 b; 227 l; 232 c
39	Petnik europejski <i>Trollius europaeus</i>	Ochrona ścisła, wymaga ochrony czynnej Doln. Śl. CzL - VU	Występuje na torfowiskach, bagiennych łąkach i w lasach, nad brzegami potoków i w ziołoroślach. Obr. 1: 227 d; 244 t, x; 247 a, c
40	Pełówka siedmiogrodzka <i>Melica transsilvanica</i>	Ochrona ścisła PCzL - R Doln. Śl. CzL - VU	Rośnie na zboczach, skałach i w widnych lasach. Obr. 1: 234 h; 274 d; Obr. 2: 197 f
41	Pierwiosnek wyniosły <i>Primula elatior</i>	Ochrona częściowa	Występuje w kompleksach świeżych i wilgotnych lasów. Odnotowywany w całym zasięgu terytorialnym nadleśnictwa. Obr. 1: 67 h; 69 c; 105 d; 159 i; 179 d; 195 h; 214 h-i, n, y, ax; 216 c; 227 d; 232 d, g, i; 233 g; 236 r; 237 i; 240 d, h; 241 o; 242 b-c, n; 244 b, t, x; 245 i, n-o; 246 b, d; 247 a-c, f, h; 248 a; 249 a; 259 a-b, f; 262 a, d; 263 a; 264 i, n; 265 g; 271 c; 272 f, i; 273 a; 274 b, d-f; 275 c, h; 276 c; 277 a, g; 280 j; 282 a-b, d; 285 a; 288 j; 293 d; Obr. 2: 44 l; 45 f; 46 b; 47 a; 49 d; 56 a, g; 68 a-b; 70 f; 81 f; 85 a; 89 g; 96 t; 160 k-l; 161 a; 165 d; 166 c; 172 i; 174 b-c; 195 b-c, g, l; 196 c, g; 212 d; 215 c; 216 d; 220 h, k

Lp.	Gatunek	Status ochronny (prawo krajowe, N2000) oraz status zagrożenia	Występowanie/adres leśny
42	Pióropusznik strusi <i>Matteucia struthiopteris</i>	Ochrona częściowa Doln. Śl. CzL - VU	Porasta brzegi potoków, wilgotne zbocza, mokre łąki i leśne polany. Obr. 1: 248 b; 263 a; 264 o-p; 265 g; 269 b
43	Płonnik pospolity <i>Polytrichum commune</i>	Ochrona częściowa	Rośnie na wilgotnym, kwaśnym podłożu w lasach, na łąkach i na torfowiskach. Obr. 1: 97 a; 99 c; 145 g; 146 f; 148 d; 175 c; 191 g; 194 c; 201 c; 204 a, d; 221 d; 237 a; 273 a; Obr. 2: 20 c; 100 b; 104 j; 114 a; 142 h; 159 i
44	Podkolan biały <i>Platanthera bifolia</i>	Ochrona częściowa Doln. Śl. CzL - LC	Gatunek świetlistych lasów i zarośli, występuje również na polanach. Obr. 1: 65 a; 66 b; 68 f; 154 a; 170 c; 182 b; 210 f; 216 h; 217 b; 226 d, l; 230 l; 245 h; 248 a, c; 253 c; 255 a; 256 c; 257 c; 261 a; 269 k, n; 271 c; 272 d-i; 273 a; 274 d; 275 h; 277 a; 279 h; 283 h; 284 d, l; 288 i; 291 c, g; 294 i; Obr. 2: 42 i; 44 h; 47 c; 49 a; 51 b; 60 f; 151 d; 188 d; 192 a; 193 b, d; 194 b; 195 a-c, g, i, dx; 197 g-h; 200 f, h; 203 c; 205 c, f-f; 207 g, j, m; 208 d, k-l; 211 c, f; 212 d-f; 215 f; 218 b, d, g-h, j-j; 220 k; 221 g; 222 b, j; 224 a-b; 227 a; 228 b
45	Podkolan zielonawy <i>Platanthera chlorantha</i>	Ochrona częściowa Doln. Śl. CzL - EN	Rośnie na żyznych siedliskach, w widnych lasach liściastych - buczynach, łąkach oraz w zaroślach na obrzeżach lasów. Spotykany na wilgotnych i świeżych łąkach. Obr. 1: 159 p; 255 b
46	Pokrzyk wilcza-jagoda <i>Atropa belladonna</i>	Ochrona częściowa Doln. Śl. CzL - VU	Rośnie na obrzeżach lasów i na porębach. Preferuje miejsca wilgotne, zacienione, z żyzną glebą. Obr. 1: 116 j; Obr. 2: 48 d-f; 54 a-b; 55 a-b; 65 a; 67 a; 88 f
47	Przytulia okrągłolistna <i>Galium rotundifolium</i>	Niechroniona Doln. Śl. CzL - LC	Rośnie w cienistych lasach mieszanych, borach świerkowych i świerkowo-jodłowych, gdzie tworzy charakterystyczne darnie. Jest gatunkiem charakterystycznym borów świerkowo-jodłowych. Obr. 2: 151 f; 166 c
48	Rojownik pospolity <i>Jovibarba sobolifera</i>	Ochrona ścisła Doln. Śl. CzL - VU	Rośnie w miejscach suchych, w widnych borach sosnowych, na wrzosowiskach, na piaszczystych skarpach i przydrożach. Jest gatunkiem charakterystycznym dla suchych muraw napiaskowych. Obr. 1: 50 d; 217 b; 231 b; 234 h; 245 i; 274 d; 291 c, g-h; Obr. 2: 196 h; 197 b-d, g; 215 c-f
49	Rokietnik pospolity <i>Pleurozium schreberi</i>	Ochrona częściowa	Występuje w borach sosnowych i świerkowych oraz w lasach mieszanych. Obr. 1: 169 a; 191 b; 205 f; 223 a; 243 j; 245 h; 249 b; 264 a; 273 a; 283 f; 284 l; Obr. 2: 96 i; 97 a; 99 c; 106 c; 127 c; 128 b; 139 b; 158 b
50	Skrzyp olbrzymi <i>Equisetum telmateia</i>	Niechroniony Doln. Śl. CzL - VU	Źródlika, wilgotne zarośla, lasy łęgowe i temu podobne podmokłe siedliska na glebach obojętnych lub zasadowych. Obr. 1: 136 b
51	Storczyk męski <i>Orchis mascula</i>	Ochrona ścisła, wymaga ochrony czynnej PCzL - V Doln. Śl. CzL - VU	Rośnie na łąkach, zaroślach i skrajach lasów. Obr. 1: 265 h; 272 g; Obr. 2: 197 b, f; 215 d;
52	Śnieżycza wiosenna <i>Leucoium vernum</i>	Ochrona częściowa PCzL - V Doln. Śl. CzL - NT	Rośnie w lasach łęgowych oraz na kwaśnych i wilgotnych łąkach. Obr. 1: 42A a; 56 k; 57 c; 67 d; 79 k; Obr. 2: 45 j; 160 k; 198 a; 200 g; 217 y
53	Śnieżyczka przebiśnieg <i>Galanthus nivalis</i>	Ochrona częściowa DS - zał. V Doln. Śl. CzL - NT	Występuje w rozproszeniu w wilgotnych lasach łęgowych i łąkach. Obr. 1: 56 i, j, x; 162 k; 274 d; Obr. 2: 177 c; 195 dx; 200 g; 216 d; 217 m, o-p, y, ax
54	Tojad dzióbaty <i>Aconitum variegatum</i>	Ochrona częściowa Doln. Śl. CzL - VU	Występuje w zespołach ziółorośli i w lasach, szczególnie nad potokami, na obrzeżach lasów, na polanach, uprawach i ustalonych piargach. Obr. 2: 172 f

Lp.	Gatunek	Status ochronny (prawo krajowe, N2000) oraz status zagrożenia	Występowanie/adres leśny
55	Turzyca pchła <i>Carex pulicaris</i>	Ochrona ścisła, wymaga ochrony czynnej PCzK - EN PCzL - E Doln. Śl. CzL - VU	Występuje na zabagnionych łąkach, torfowiskach. Obr. 1: 147 k; 198A n
56	Wawrzynek wilczelyko <i>Daphne mezereum</i>	Ochrona częściowa	Występuje w cienistych lasach liściastych i mieszanych oraz zaroślach. Odnotowywany w całym zasięgu terytorialnym nadleśnictwa. Obr. 1: 10 a, d; 12 a; 23 a; 62 b; 64 a, h; 65 a; 66 a-b; 67 h; 69 i; 79 k; 82 a; 85 c; 103 d; 105 b, d; 109 a; 112 g; 115 d; 116 a; 117 d; 118 a; 124 d; 126 a; 128 c; 132 m-n; 141 g; 142 d, i, m, p; 143 g; 144 g, m; 147 h; 148 c, f; 151 b; 154 a; 156 a; 159 f; 163 a; 164 d; 165 b, d; 166 b, d; 167 y; 168 a, d; 169 a; 170 f; 176 d; 180 h, j; 181 g-h; 182 a, c; 185 c; 187 a-b; 188 c; 198 b; 201 d; 205 j; 210 a; 211 a; 212 a; 216 g; 217 a-b; 224 d; 225 b, h; 226 g, i; 227 c, l; 228 c, g; 229 f-g; 230 c, k-l; 231 k; 232 d, j; 233 j; 234 h; 235 a; 236 m; 237 f; 238 f; 239 f-g, m; 241 b, f; 242 f-g; 243 b-c; 244 b, d, j; 245 a, h-k, n; 246 a; 247 a, f; 248 a, c-d; 249 b, n; 250 a; 253 c, f; 254 b; 255 a-b; 256 b; 258 a-b; 261 a; 262 i, o; 263 g; 265 c, h; 269 k-l; 271 c-d; 272 g, i; 273 d; 274 a-b, d; 275 h; 277 a; 279 c; 280 f, o; 283 f, h-h; 284 i; 285 c; 286 f; 287 b, g, i; 288 d, i; 289 b; 290 c; 292 a, c; 293 a; 294 i; 295 d, i; 297 a; 299 i; 308 b; Obr. 2: 42A b; 45 d-g; 46 b, h, j; 47 a, c; 48 a-b, d; 49 a; 50 a; 52 d-g; 53 b-c; 54 a-b; 55 a; 56 d; 57 d; 58 b, f; 59 b; 60 a, f, h-j; 61 c; 62 d-f; 64 b; 65 c; 66 b-c; 67 a-f; 68 a-b; 69 c; 70 d-f; 75 f; 85 a, d, h; 86 a-b, f; 87 p; 88 a; 89 i; 90 c; 91 a, c-d; 93 g; 94 n; 96 t; 101 a; 102 b; 105 c, g; 106 b; 108 c; 110 m; 115 d; 116 g; 122 a; 124 c, h; 126 b, f; 136 f; 143 m; 151 i; 160 b, j-n, r; 162 h; 164 a; 168 g; 173 c-d; 175 b; 176 f; 180 c; 182 a, d; 183 c; 195 g; 197 j; 199 a-b; 200 m; 202 c; 203 c, h; 204 a, d; 206 c; 207 d, k; 208 b, d; 210 c, o; 213 f, m; 214 g; 215 d; 216 a, g; 217 o; 221 b; 222 i, k-l; 224 a; 225 d; 226 a-b; 227 h, k; 228 b; 235 a, c, f-g; 237 d; 238 a; 239 f; 241 b, g; 247 c
57	Wiciokrzew (Suchokrzew) pomorski <i>Lonicera periclymenum</i>	Ochrona częściowa	Gatunek podszytowy świetlistych lasów i zarośli. Obr. 1: 132 c; 245 n; 284 l; Obr. 2: 6 a; 10 a, h; 19 f; 176 j
58	Widłoząb zielony <i>Dicranum viride</i> kod: 1381	Ochrona ścisła DS - zał. II	Gatunek występuje w Polsce w regionach alpejskim i kontynentalnym. Porasta zwykle pnie drzew liściastych, głównie buków. Występuje w miejscach ocienionych, w płatach zbiorowisk leśnych, głównie w buczynach, rzadziej w łąkach i grądach. Podawany z terenu leśnictwa Półwieś (oddziały: 115, 125, 126).
59	Widłoząb kędzierzawy <i>Dicranum polysetum</i>	Ochrona częściowa	Gatunek preferuje piaszczyste podłoże, rośnie w widnych borach sosnowych i na skałach. Obr. 1: 161 d; 164 d; 166 b; 169 a; 193 a; 220 b; 243 j; 284 l
60	Widłoząb miotłowy <i>Dicranum scoparium</i>	Ochrona częściowa	Gatunek preferuje gleby kwaśne i silnie kwaśne. Rośnie głównie w borach iglastych i mieszanych oraz na torfowiskach. Obr. 1: 77 b; 83 a; 87 o; 89 d; 105 h; 168 a, d; 207 j; 216 c, h; 217 b; 222 d; 231 b; 234 d; 240 f; 244 d; 245 n; 251 c; 253 c; 256 c; 257 c; 258 d; 260 d; 261 a; 272 g; 273 a, d; 274 d; 277 a; 282 j; 283 h-i; 284 l; 288 i; 291 c, g; 294 i; 298 b; 303 a, c-c; 308 d; Obr. 2: 20 d; 21 g; 51 b; 60 j; 85 a; 136 c; 141 f; 144 h; 215 c, f; 216 h
61	Zanokcica ciemna <i>Asplenium adiantum-nigrum</i>	Uwaga! Ochrona ścisła, nie dotyczy odstępstwo, o którym mowa w § 8 pkt 1 PCzK - EN PCzL - E Doln. Śl. CzL - CR	Porasta skały serpentynowe na przedgórzu Sudetów, zarówno naturalne wychodnie jak i stare kamieniołomy.

Lp.	Gatunek	Status ochrony (prawo krajowe, N2000) oraz status zagrożenia	Występowanie/adres leśny
62	Zanokcica północna <i>Asplenium septentrionale</i>	Uwaga! Ochrona częściowa, nie dotyczy odstępstwo, o którym mowa w § 8 pkt 1 PCzK - VU PCzL - V Doln. Śl. CzL - NT	Rośnie w szczelinach skał i murów. Obr. 1: 216 h; 217 b; 233 j; 244 d; 245 n-o; 273 a, d; 274 d; 275 a, h; 284 l; 288 i; 291 c, g-h; Obr. 2: 198 c; 215 c, f; 216 c, h
63	Zanokcica serpentynowa <i>Asplenium adulterinum</i>	Uwaga! Ochrona ścisła, nie dotyczy odstępstwo, o którym mowa w § 8 pkt 1 DS - zał. I i IV PCzK - EN PCzL - E Doln. Śl. CzL - CR	Rośnie prawie wyłącznie na skałach serpentynitowych, gdzie porasta szczeliny skalne.
64	Zimowit jesienny <i>Colchicum autumnale</i>	Ochrona częściowa Doln. Śl. CzL - LC	Porasta wilgotne łąki, widne lasy mieszane i rzadkie zarośla. Jest światłolubny, ale znosi okresowe zacinienie. Obr. 1: 247 c; 282 a-b; 283 a; Obr. 2: 51 a; 58 d, i; 67 c; 215 d-f; 216 d, g; 217 c
65	Żywiec cebulkowy <i>Dentaria bulbifera</i>	Niechroniony Doln. Śl. CzL - NT	Występuje w cienistych lasach liściastych, w grądach, w lasach dębowo-grabowych i bukowo-jodłowych. Obr. 2: 58 b; 59 b; 85 a; 163 c

Prawo krajowe - Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej roślin (Dz. U. 2014 poz. 1409). Kategoria zagrożenia wg **Polskiej Czerwonej Księgi Roślin** (Kaźmierczakowa i in. 2014): CR - gatunki krytycznie zagrożone, EN - gatunki zagrożone, NT - gatunki bliskie zagrożenia, VU - gatunki narażone. Kategoria zagrożenia wg **Czerwonej Listy Roślin i Grzybów Polski** (Zarzycki i in. 2006): E[E] - gatunki wymierające (krytycznie zagrożone), V [V] - gatunki narażone, R - gatunki rzadkie. Kategorie zagrożenia wg **Czerwonej listy roślin naczyniowych Dolnego Śląska** (Kački i in. 2003): RE - gatunki wymarłe w regionie, CR - gatunki krytycznie zagrożone, VU - gatunki narażone, NT - gatunki bliskie zagrożenia, EN - gatunki wymierające, LC - gatunki słabo zagrożone, DD - gatunki o niedostatecznych danych. **DS** - Dyrektywa Siedliskowa - Dyrektywa Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory.

IV.10. MONITORING GATUNKÓW ROŚLIN

W zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Jawor w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska prowadzony jest monitoring gatunków roślin. Projekt ten realizowany jest na zlecenie Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska przez Instytut Ochrony Przyrody PAN i finansowany ze środków Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. W zasięgu terytorialnym nadleśnictwa zlokalizowany jest jeden punkt monitoringowy dla gatunku zanokcica serpentynowa *Asplenium adulterinum*, stanowiącego przedmiot ochrony obszaru Natura 2000 - OZW Góry i Pogórze Kaczawskie PLH020037.

Tab. 41. Wyniki monitoringu GIOŚ gatunków roślin w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Jawor

Lokalizacja stanowiska	Obszar Natura 2000	Gatunek	Nazwa stanowiska	Rok badań	Ocena ogólna	Perspektywy zachowania	Stan populacji	Stan siedliska
Poza gruntami w zarządzie Nadleśnictwa Jawor	OZW Góry i Pogórze Kaczawskie PLH020037	Zanokcica serpentynowa <i>Asplenium adulterinum</i>	Janowice Wielkie	2009	U1	U1	FV	U1

IV.11. OCHRONA GATUNKOWA GRZYBÓW

Dane na temat występowania zagrożonych i chronionych gatunków grzybów na terenie nadleśnictwa są bardzo ubogie. Większość gatunków wymienionych w poniższej tabeli pochodzi z planu ochrony Parku Krajobrazowego „Chełmy” (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2011 r. Nr 251 poz. 4509). Łącznie na terenie Nadleśnictwa Jawor zanotowano występowanie 7 cennych gatunków grzybów wielkoowocnikowych i 2 porostów, z których jedynie promieniak wilgociomierz *Astraeus hygrometricus*, pawężnica łuseczkowata *Peltigera praetextata* i włostka brązowa *Bryoria fuscescens* podlegają ochronie prawnej.

Tab. 42. Wykaz zagrożonych i chronionych gatunków grzybów wielkoowocnikowych i zlichenizowanych (porostów) stwierdzonych w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Jawor

Lp.	Gatunek	Status ochronny oraz status zagrożenia	Adres leśny /Uwagi dotyczące występowania
Grzyby wielkoowocnikowe			
1	Czernidłak pstry <i>Coprinus picaceus</i>	Niechroniony PCzL(2006) - V	Rośnie na ziemi i na liściach w lasach liściastych, zwłaszcza bukowych. Obr. 1: 232 f
2	Gmatwica trójbarwna <i>Daedaleopsis tricolor</i>	Niechroniony PCzL(2006) - R	Występuje w lasach mieszanych z gęstym podszyciem. Obr. 1: 230 b
3	Grzybówka gołębia <i>Mycena pelianthina</i>	Niechroniony PCzL(2006) - I	Występuje w lasach liściastych. Obr. 1: 232 b
4	Kruchaweczka krótkokorzeniasta <i>Psathyrella microrrhiza</i>	Niechroniony PCzL(2006) - R	Występuje w lasach mieszanych. Obr. 1: 230 b; 248 a
5	Kruchaweczka wysmukła <i>Psathyrella corrugis</i>	Niechroniony PCzL(2006) - R	Występuje w lasach mieszanych. Obr. 1: 232 o
6	Mleczałaj złocisty <i>Lactarius chrysorrheus</i>	Niechroniony PCzL(2006) - R	Częsty. Owocniki wyrastają w lasach liściastych, głównie pod dębami, od lipca do końca sezonu, często w dużych skupieniach. Obr. 1: 227 a
7	Promieniak wilgociomierz <i>Astraeus hygrometricus</i>	Ochrona ścisła PCzL(2006) - E	Owocniki wyrastają zwykle w grupach, na nagrzanych miejscach w rzadkich lasach, na brzegach lasów, najczęściej pod sosnami i dębami, na kwaśnych glebach. Odnotowany w okolicy Radogoszczy, poza gruntami w zarządzie nadleśnictwa. Obr. 2: 216 h
Porosty			
8	Pawężnica łuseczkowata <i>Peltigera praetextata</i>	Ochrona ścisła	Występuje na skałach, na próchnicznej glebie, u podstawy pni drzew oraz na próchniejącym drewnie. Obr. 1: 88 a; 230 i
9	Włostka brązowa <i>Bryoria fuscescens</i>	Ochrona częściowa	Rośnie na korze drzew, rzadziej na skałach.

Prawo krajowe - Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej grzybów (Dz.U. z dnia 16 października 2014 r. poz. 1408). Kategoria zagrożenia dla grzybów wielkoowocnikowych wg **Czerwonej listy roślin i grzybów Polski** (Zarzycki i in. 2006): E – gatunki wymierające, V – gatunki narażone na wymarcie, R – gatunki rzadkie, I – gatunki o niekreślonym zagrożeniu; **DS** – Dyrektywa Siedliskowa - Dyrektywa Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory.

IV.12. OCHRONA GATUNKOWA ZWIERZĄT

IV.12.1. SSAKI

W zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Jawor występuje 33 cenne gatunki ssaków, w tym 17 gatunków nietoperzy, 7 gatunków gryzoni, 3 gatunki drapieżnych, 6 gatunków owadożernych. Najcenniejsze spośród nich stanowią przedmioty ochrony obszarów Natura 2000 - OZW Góry i Pogórze Kaczawskie PLH020037 i/lub OZW Dobromierz PLH020034, należą do nich: mopek *Barbastella barbastellus*, nocek Bechsteina *Myotis bechsteinii*, nocek duży *Myotis myotis*, nocek łydkowłosy *Myotis dasycneme*, bóbr europejski *Castor fiber* i wydra *Lutra lutra*.

Tab. 43. Wykaz chronionych gatunków ssaków w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Jawor

Lp.	Gatunek	Status ochronny, kategoria zagrożenia	Występowanie, siedlisko, znane stanowiska
Nietoperze <i>Chiroptera</i>			
1	Gacek brunatny <i>Plecotus auritus</i>	PL – ochrona ścisła, wymaga ochrony czynnej DS – zał. IV	Gatunek związany z terenami zabudowanymi. Latem kolonie rozrodcze spotykane są w budynkach (głównie na strychach), w dziuplach drzew oraz skrzynkach dla ptaków i nietoperzy. Żeruje na terenach leśnych. Gatunek notowany na terenie Parku Krajobrazowego „Chełmy” i Rudawskiego Parku Krajobrazowego. Zimuje w sztolniach zlokalizowanych na terenie leśnictw: Chełmiec, Kaczorów, Kłaczyna, Męcinka, Mysłów. Obserwacje punktowe: Obr. 1: 70 d; 107 c; 112 a; 122 d; Obr. 2: 75 j; 86 f; 173 d
2	Gacek szary <i>Plecotus austriacus</i>	PL – ochrona ścisła, wymaga ochrony czynnej DS – zał. IV	Gatunek związany z terenami zabudowanymi. Zimuje głównie w małych piwnicach przydomowych, sporadycznie w fortyfikacjach i jaskiniach. Gatunek notowany na terenie Parku Krajobrazowego „Chełmy” i Rudawskiego Parku Krajobrazowego. Zimuje w sztolniach zlokalizowanych na terenie leśnictw Kaczorów i Kłaczyna. Obserwacje punktowe: Obr. 1: 112 a
3	Karlik drobny <i>Pipistrellus pygmaeus</i>	PL – ochrona ścisła, wymaga ochrony czynnej DS – zał. IV	Związany z wodami i terenami podmokłymi jako miejscami żerowania, polują również na łąkach przy szpalerach drzew, w parkach i na skraju lasu. Kolonie rozrodcze w budynkach lub rzadziej w dziuplach drzew. Zimują w nadziemnych częściach budynków. Gatunek notowany na terenie Parku Krajobrazowego „Chełmy” Zimuje w sztolni Męcinka, zlokalizowanej na terenie leśnictwa Chełmiec. Obserwacje punktowe: Obr. 1: 107 c
4	Karlik malutki <i>Pipistrellus pipistrellus</i>	PL – ochrona ścisła, wymaga ochrony czynnej DS – zał. IV	Gatunek synantropijny, poluje głównie nad wodami, ale też w osiedlach i terenach otwartych. Samice tworzą kolonie letnie liczące do 50-500 osobników pod okapami, w szczelinach murów, lub belek nośnych, w pustych drzewach lub pod korą; zimują w zakamarkach budynków, na wieżach, za obrazami w kościołach. Gatunek notowany na terenie Parku Krajobrazowego „Chełmy” Zimuje w sztolni Męcinka, zlokalizowanej na terenie leśnictwa Chełmiec. Obserwacje punktowe: Obr. 1: 107 c
5	Karlik średni (K. Kuhla, K. białobrzożony) <i>Pipistrellus kuhlii</i>	PL – ochrona ścisła, wymaga ochrony czynnej DS – zał. IV	Gatunek związany z terenami zurbanizowanymi, występuje również w lasach, półpustyniach, obszarach otwartych. Gatunek notowany na terenie Parku Krajobrazowego „Chełmy” Zimuje w sztolni Męcinka, zlokalizowanej na terenie leśnictwa Chełmiec. Obserwacje punktowe: Obr. 1: 107 c

Lp.	Gatunek	Status ochronny, kategoria zagrożenia	Występowanie, siedlisko, znane stanowiska
6	Karlik większy <i>Pipistrellus nathusii</i>	PL – ochrona ścisła, wymaga ochrony czynnej DS – zał. IV	Gatunek związany jest z terenami leśnymi, obfitującymi w wody powierzchniowe. Kolonie rozrodcze w budynkach, skrzynkach lęgowych dla ptaków i nietoperzy, jak również w dziuplach. Często osobniki tego gatunku tworzą kolonie mieszane z karlikiem małym, wykorzystuje także wspólne schronienia z mroczkiem późnym. Gatunek notowany na terenie Parku Krajobrazowego „Chelmy” Zimuje w sztolni Męcinka, zlokalizowanej na terenie leśnictwa Chelmiec. Obserwacje punktowe: Obr. 1: 107 c
7	Mopek <i>Barbastella barbastellus</i> kod: 1308	PL – ochrona ścisła, wymaga ochrony czynnej PCzL – DD DS – zał. II i IV	Przedmiot ochrony obszaru OZW Góry i Pogórze Kaczawskie PLH020037. Gatunek w dużym stopniu leśny, o osiadłym trybie życia. Za letnie kryjówki służą mu również drewniane budynki, dziuple, szczeliny za odstającą korą drzew i skrzynki dla nietoperzy. Gatunek odnotowany na terenie obszaru OZW Góry i Pogórze Kaczawskie PLH020037. Ponadto gatunek notowany w drzewostanach obszaru OZW Dobromierz PLH020034. Zimuje w sztolniach zlokalizowanych na terenie leśnictw: Chelmiec, Kaczorów, Kłaczyna, Męcinka, Mysłów. Obserwacje punktowe: Obr. 1: 69 c; 70 d; 112 a; 122 d; Obr. 2: 86 f; 160 j; 173 d; 174 c; 214 b
8	Mroczek poźlocisty <i>Eptesicus nilssonii</i> kod: 1313	PL – ochrona ścisła, wymaga ochrony czynnej PCzK – NT; PCzL – NT DS – zał. IV	Gatunek leśny, spotykany również w osiedlach ludzkich. Kryjówkami letnimi mroczka są budynki, jedynie sporadycznie dziuple drzew. Zimuje w jaskiniach i fortyfikacjach. Gatunek notowany na terenie Rudawskiego Parku Krajobrazowego. Zimuje w sztolni Helena I, zlokalizowanej na terenie leśnictwa Kaczorów.
9	Nocek Bechsteina <i>Myotis bechsteinii</i> kod: 1323	PL – ochrona ścisła, wymaga ochrony czynnej PCzK – NT; PCzL – NT DS – zał. II i IV	Przedmiot ochrony obszaru OZW Góry i Pogórze Kaczawskie PLH020037. Gatunek od wiosny do jesieni związany ze starymi lasami (głównie buczyny i grądy). W tym okresie jego kryjówkami są dziuple. Gatunek odnotowany na terenie obszaru OZW Góry i Pogórze Kaczawskie PLH020037. Ponadto gatunek notowany w drzewostanach obszaru OZW Dobromierz PLH020034. Zimuje w sztolniach zlokalizowanych na terenie leśnictw: Chelmiec, Kaczorów, Mysłów. Obserwacje punktowe: Obr. 1: 62 a; 107 a, c; 112 a; 122 d; 145 o; 159 b; 250 a; Obr. 2: 57 a; 86 f; 204 a; 213 f
10	Nocek Brandta <i>Myotis brandtii</i>	PL – ochrona ścisła, wymaga ochrony czynnej DS – zał. IV	Preferuje zalesione tereny nizinne. Jego letnimi kryjówkami są głównie budynki i skrzynki dla nietoperzy (zwłaszcza płaskie, o wąskim, szczelinowym otworze), niekiedy również dziuple drzew. W budynkach spotykany zarówno w szczelinach dachu i ścian, jak i za okiennicami. Zimą spotykany jest w podziemiach, zarówno naturalnych, jak i sztucznych. Razem z nockiem wąsatkiem tworzy trudną do odróżnienia parę gatunków. Gatunek notowany na terenie Parku Krajobrazowego „Chelmy” i Rudawskiego Parku Krajobrazowego. Zimuje w sztolniach zlokalizowanych na terenie leśnictw: Kaczorów, Kłaczyna, Męcinka, Mysłów. Obserwacje punktowe: Obr. 1: 70 d; Obr. 2: 75 j; 173 d
11	Nocek duży <i>Myotis myotis</i> kod: 1324	PL – ochrona ścisła, wymaga ochrony czynnej DS – zał. II i IV	Przedmiot ochrony obszaru OZW Góry i Pogórze Kaczawskie PLH020037. Zamieszkuje głównie w osiedlach ludzkich, latem kryjąc się na dużych strychach, wieżach kościelnych i w innych budowach. Zimuje w piwnicach, fortyfikacjach, opuszczonych kopalniach, w jaskiniach, sztolniach. Związany z terenami leśnymi, gdzie zlokalizowane są jego żerowiska. Gatunek odnotowany na terenie obszaru OZW Góry i Pogórze Kaczawskie PLH020037. Ponadto gatunek notowany w drzewostanach obszaru OZW Dobromierz PLH020034. Zimuje w sztolniach zlokalizowanych na terenie leśnictw: Chelmiec, Kaczorów, Kłaczyna, Męcinka, Mysłów. Obserwacje punktowe: Obr. 1: 69 c; 70 d; 112 a; 125 c; 259 b; 269 h; Obr. 2: 42A a, b; 74 b; 75 j; 86 f; 143 f; 173 d; 174 c; 201 d; 217 p; 256 c
12	Nocek łydkowłosy <i>Myotis dasycneme</i> kod: 1318	PL – ochrona ścisła, wymaga ochrony czynnej PCzK – EN; PCzL – EN DS – zał. II i IV	Przedmiot ochrony obszarów - OZW Dobromierz PLH020034, OZW Góry i Pogórze Kaczawskie PLH020037. Gatunek związany z dużymi zbiornikami wody, zarówno stojącej jak i płynącej, nad którymi poluje. Zimuje w piwnicach, fortyfikacjach, w jaskiniach. Gatunek odnotowany na terenie obszaru OZW Dobromierz PLH020034. Obserwacje punktowe: Obr. 2: 209 b; 214 b

Lp.	Gatunek	Status ochronny, kategoria zagrożenia	Występowanie, siedlisko, znane stanowiska
13	Nocek Natterera <i>Myotis nattereri</i>	PL – ochrona ścisła, wymaga ochrony czynnej DS – zał. IV	Preferuje tereny zalesione i mozaikę polno-leśną. Jego letnimi kryjówkami najczęściej są dziuple i skrzynki. Zimuje w wilgotnych, umiarkowanie ciepłych podziemiach - jaskiniach, fortyfikacjach, starych kopalniach, piwnicach i studniach. Żeruje w pobliżu koron drzew lub krzewów. Gatunek notowany na terenie Parku Krajobrazowego „Chelmy” i Rudawskiego Parku Krajobrazowego. Zimuje w sztolniach zlokalizowanych na terenie leśnictw: Chelmiec, Kaczorów, Mysłów. Obserwacje punktowe: Obr. 1: 112 a; 122 d; Obr. 2: 86 f; 173 d
14	Nocek orzęsiony <i>Myotis emarginatus</i> kod: 1321	PL – ochrona ścisła, wymaga ochrony czynnej PCzK – EN; PCzL – EN DS – zał. II i IV	Gatunek związany z obszarami leśnymi, poluje w pobliżu koron drzew lub krzewów. Zimuje w jaskiniach, natomiast latem spotykany na strychach budynków. Gatunek notowany na terenie Książańskiego Krajobrazowego. Obserwacje punktowe: Obr. 2: 212 d; 213 a
15	Nocek rudy <i>Myotis daubentonii</i>	PL – ochrona ścisła, wymaga ochrony czynnej DS – zał. IV	Preferuje okolice obfitujące w wody płynące i stojące, zarówno w krajobrazie zalesionym, jak i otwartym. Latem zamieszkują głównie dziuple drzew. Gatunek notowany na terenie Parku Krajobrazowego „Chelmy” i Rudawskiego Parku Krajobrazowego. Zimuje w sztolniach zlokalizowanych na terenie leśnictw: Chelmiec, Kaczorów, Kłaczyna, Męcinka, Mysłów. Obserwacje punktowe: Obr. 1: 70 d; 112 a; 122 d; Obr. 2: 74 b; 75 j; 86 f; 173 d
16	Nocek wąsatek <i>Myotis mystacinus</i>	PL – ochrona ścisła, wymaga ochrony czynnej DS – zał. IV	Częstszy na terenach wyżynnych i górskich, niż na nizinach, głównie siedliska synantropijne. Jego letnimi kryjówkami są głównie budynki, niekiedy również dziuple. Zimą spotykany jest w podziemiach, zarówno naturalnych (jaskinie), jak i sztucznych (sztolnie, fortyfikacje). Gatunek notowany na terenie Parku Krajobrazowego „Chelmy” i Rudawskiego Parku Krajobrazowego. Zimuje w sztolniach zlokalizowanych na terenie leśnictw: Kaczorów, Kłaczyna, Męcinka, Mysłów. Obserwacje punktowe: Obr. 1: 70 d; Obr. 2: 75 j; 173 d
17	Podkowiec mały <i>Rhinolophus hipposideros</i> kod: 1303	PL – ochrona ścisła, wymaga ochrony czynnej PCzK – EN; PCzL – EN DS – zał. II i IV	Poluje nocą, nad zbiornikami wodnymi. Zimuje w jaskiniach, piwnicach, opuszczonych kopalniach, fortyfikacjach. Latem spotykany na strychach budynków. Gatunek notowany na terenie Rudawskiego Parku Krajobrazowego. Zimuje w sztolniach Helena I oraz Helena III, zlokalizowanych na terenie leśnictwa Kaczorów. Obserwacje punktowe: Obr. 2: 173 d
Gryzonie Rodentia			
18	Badylarka <i>Micromys minutus</i>	PL – ochrona częściowa	Preferuje krajobraz rolniczy, łąki i brzegi cieków wodnych.
19	Bóbr europejski <i>Castor fiber</i> kod: 1337	PL – ochrona częściowa DS – zał. II, IV, V	Przedmiot ochrony obszarów - OZW Dobromierz PLH020034, OZW Góry i Pogórze Kaczawskie PLH020037. Gatunek ziemnowodny ściśle związany z wszelkiego typu ciekami i zbiornikami. Zasiedla zarówno duże rzeki i jeziora jak i niewielkie śródleśne potoki i strumienie, stawy czy starorzecza. Preferuje biotopy naturalne z dobrze zachowaną zwartą roślinnością nadbrzeżną zapewniającą odpowiednią bazę pokarmową. Gatunek odnotowany na terenie obszaru OZW Dobromierz PLH020034, nad Strzegomką i Czyżynką. Poza obszarem spotykany nad Radynią. Obserwacje punktowe: Obr. 2: 177 c; 220 b; 222 b
20	Karczownik ziemnowodny <i>Arvicola amphibius</i>	PL – ochrona częściowa, osobniki znajdujące się poza terenem ogrodów, upraw ogrodniczych, szkótek leśnych	Gatunek ziemnowodny zamieszkujący przede wszystkim brzegi zbiorników wodnych, porośniętych bujną roślinnością. Występuje także na torfowiskach, łąkach i w sadach z dala od wody. Karczownik równie dobrze czuje się na łądzie, jak i w wodzie.

Lp.	Gatunek	Status ochronny, kategoria zagrożenia	Występowanie, siedlisko, znane stanowiska
21	Mysz zaroślowa <i>Apodemus sylvaticus</i>	PL – ochrona częściowa	Występuje w zaroślach, na skraju lasów, parków oraz na polach i polanach leśnych. Zimą przenosi się do budynków.
22	Orzesznica <i>Muscardinus avellanarius</i>	PL – ochrona ścisła DS – zał. IV	Lasy liściaste mieszane o dużym stopniu naturalności.
23	Popielica <i>Glis glis</i>	PL – ochrona częściowa PCzK – NT; PCzL – NT	Lasy liściaste i mieszane, parki z rozwiniętym podszytem i dziuplastymi drzewami. W górach jej występowanie sięga granicy lasów liściastych.
24	Wiewiórka pospolita <i>Sciurus vulgaris</i>	PL – ochrona częściowa	Gatunek najczęściej spotykany w zieleni komponowanej i ogródkach działkowych. W lasach dość rzadka, ale spotykana w obydwu obrębach leśnych nadleśnictwa. Preferuje drzewostany liściaste w starszych klasach wiekowych (powyżej 70-80 lat).
Drapieżne Carnivora			
25	Gronostaj <i>Mustela erminea</i>	PL – ochrona częściowa	Zamieszkuje skraje lasów, zarośla, również doliny rzeczne i groble stawowe. Preferuje doliny rzeczne.
26	Łasica <i>Mustela nivalis</i>	PL – ochrona częściowa	Spotykana na brzegach lasów, w zaroślach, na miedzach i łąkach. Występuje także w osiedlach ludzkich.
27	Wydra Lutra lutra kod: 1355	PL – ochrona częściowa DS – zał. II i IV	Przedmiot ochrony obszarów - OZW Dobromierz PLH020034, OZW Góry i Pogórze Kaczawskie PLH020037. Gatunek ściśle związanym z różnego typu środowiskami wodnymi. Zasiedla rzeki, strumienie, potoki i kanały melioracyjne, zbiorniki zaporowe, stawy i glinianki. Gatunek odnotowany na terenie obszarów - OZW Góry i Pogórze Kaczawskie PLH020037 (nad Nysą Małą), OZW Dobromierz PLH020034 (nad Strzegomką i Czyżynką).
Owadożerne Insectivora			
28	Jeż zachodni <i>Erinaceus europaeus</i>	PL – ochrona częściowa	Zamieszkuje tereny o bujnej roślinności krzewiastej - obrzeża lasów i borów, także zieleni w osiedlach ludzkich. Spotykany głównie na obrzeżach lasów o gęstym podszyciu.
29	Kret europejski <i>Talpa europaea</i>	PL – ochrona częściowa, osobniki znajdujące się poza terenem ogrodów, upraw ogrodniczych, szkółek leśnych, trawiastych lotnisk, ziemnych konstrukcji hydrotechnicznych oraz obiektów sportowych	Zamieszkuje ogrody, sady, łąki, pola, skraje lasów liściastych, groble.
30	Ryjówka aksamitna <i>Sorex araneus</i>	PL – ochrona częściowa	Zamieszkuje obrzeża podmokłych lasów, wilgotne łąki, kępy krzewów na łąkach i bagnach, żywopłoty, ogródki działkowe. Zimą można ją spotkać także w obrębie zabudowań.
31	Ryjówka malutka <i>Sorex minutus</i>	PL – ochrona częściowa	Zasiedla obficie porośnięte brzegi stawów i strumieni. Mniej liczna w lasach, zwłaszcza liściastych oraz przy brzegach leśnych cieków pozbawionych roślinności.
32	Rzęsorek rzeczek <i>Neomys fodiens</i>	PL – ochrona częściowa	Nieliczny, bardzo słabo rozpoznany. Gatunek silnie związany z wodą.
33	Zębiełek karliczek <i>Crocidura suaveolens</i>	PL – ochrona częściowa	Nieliczny, bardzo słabo rozpoznany. Gatunek w dużym stopniu synantropijny, związany z osiedlami ludzkimi.

PL – Prawo krajowe - Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 16 grudnia 2016 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt (Dz.U. 2016 poz. 2183). PCzL / PCzK – Polska czerwona lista zwierząt ginących i zagrożonych w Polsce (Głowaciński, 2002) / Polska czerwona księga zwierząt. Kręgowce (Głowaciński, 2001). Stosowane skróty kategorii zagrożenia: EN - gatunki bardzo wysokiego ryzyka, silnie zagrożone, NT - gatunki niższego ryzyka, ale bliskie zagrożenia, DD - gatunki o statusie słabo rozpoznanym i zagrożeniu stwierdzonym, ale bliżej nieokreślonym. DS - Dyrektywa Siedliskowa - Dyrektywa Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory.

IV.12.2. PTAKI

Z zebranych informacji na temat zróżnicowania awifauny wynika, że w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Jawor występuje 96 gatunków ptaków, w tym: 91 gatunków ściśle chronionych, 1 gatunek częściowo chroniony oraz 4 gatunki łowne.

Tab. 44. Wykaz gatunków ptaków na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Jawor oraz pozostałym obszarze nadleśnictwa

Lp.	Gatunek	Status ochrony, kategoria zagrożenia	Występowanie, siedlisko, znane stanowiska
Ptaki terenów otwartych i osiedli ludzkich, śródpolnych zadrzewień i strefy ekotonu			
1	Błotniak łąkowy <i>Circus pygargus</i> A084	PL – ochrona ścisła, wymaga ochrony czynnej DP – zał. I	Łęgowy. Otwarte przestrzenie, łąki, bagna, ugory w dolinach rzecznych, kompleksy roślinności szuwarowej z wysokimi turzycami i torfowiska z miejscami porastającą brzozą niską, wierzbą rokitą. Gnieździ się na polach uprawnych, w zbożu lub rzepaku. Gatunek notowany na terenie Parku Krajobrazowego „Chełmy”.
2	Bocian biały <i>Ciconia ciconia</i> A031	PL – ochrona ścisła DP – zał. I	Łęgowy w osiedlach ludzkich, także w bezpośrednim sąsiedztwie lasów i borów. Żeruje również na przyleśnych i śródleśnych terenach otwartych (podleśne łąki, polany). Gatunek notowany na terenie Parku Krajobrazowego „Chełmy”.
3	Derkacz <i>Crex crex</i> A122	PL – ochrona ścisła PCzL – DD DP – zał. I	Łęgowy. Trwałe użytki zielone (łąki i ugory) i inne tereny trawiaste, lokalnie pola uprawne na wilgotnych glebach. Unika kompleksów leśnych. Choć najchętniej zasiedla łąki otoczone lasami. Gatunek notowany na terenie Parku Krajobrazowego „Chełmy”.
4	Dudek <i>Upupa epops</i>	PL – ochrona ścisła PCzL – DD	Prawdopodobnie łęgowy. Preferuje krajobraz otwarty z ekstensywnym rolnictwem, np. rejon z wypasem bydła. Nieodczuwa obecność starszych dziuplastych drzew w urozmaiconym krajobrazie np. głowiaste wierzy wśród łąk i pastwisk. Jako łęgowy unika kompleksów leśnych. Gatunek notowany na terenie Parku Krajobrazowego „Chełmy”.
5	Dzięcioł zielony <i>Picus viridis</i>	PL – ochrona ścisła	Łęgowy. Zasiedla głównie parki i większe zadrzewienia w osiedlach ludzkich, rzadziej skraje lasów liściastych. Gatunek notowany na terenie Parku Krajobrazowego „Chełmy”. Obserwacje punktowe: Obr. 1: 137 f; 178 a; 202 a; 307 a
6	Dziwonia <i>Carpodacus erythrinus</i>	PL – ochrona ścisła	Migrująca i prawdopodobnie łęgowa. Kępy drzew i krzewów, głównie w sąsiedztwie wód, zwłaszcza w dolinach rzecznych. Gatunek notowany na terenie Parku Krajobrazowego „Chełmy”.
7	Gąsiorek <i>Lanius collurio</i> A338	PL – ochrona ścisła DP – zał. I	Łęgowy. Kępy krzewów i niskich drzew w krajobrazie otwartym i w strefie ekotonu. Także w uprawach leśnych. Unika kompleksów leśnych – nieliczny na uprawach leśnych skraju lasu. Gatunek notowany na terenie Parku Krajobrazowego „Chełmy”. Obserwacje punktowe: Obr. 1: 119 tx; 198A n; 200 d; 293 h
8	Jarzębka <i>Sylvia nisoria</i> kod: A307	PL – ochrona ścisła DP – zał. I	Łęgowy. Zasiedla głównie krajobraz rolniczy, doliny rzeczne ze zróżnicowanymi zadrzewieniami oraz obrzeża lasów. Gniazduje m. in. w liściastych zaroślach i iglastych młodnikach. Gatunek notowany na terenie Parku Krajobrazowego „Chełmy”.
9	Kłaskawka <i>Saxicola rubicola</i>	PL – ochrona ścisła	Łęgowy. Krajobrazy otwarte, łąki, nasypy kolejowe, przydroża. Gatunek notowany na terenie Parku Krajobrazowego „Chełmy”. Obserwacje punktowe: Obr. 1: 135 c
10	Kopciuszek <i>Phoenicurus ochruros</i>	PL – ochrona ścisła	Łęgowy. W lasach nieliczny, występuje tylko tam gdzie osady ludzkie wnikają do lasu.
11	Kulczyk <i>Serinus serinus</i>	PL – ochrona ścisła	Łęgowy. Zieleń wysoka osiedli ludzkich, aleje śródpolne. Unika kompleksów leśnych. Gatunek synantropijny.
12	Kwiczol <i>Turdus pilaris</i>	PL – ochrona ścisła	Łęgowy. Obrzeża wszelkiego typu zadrzewień liściastych i mieszanych, w borach rzadki, też w zieleni wysokiej osiedli ludzkich (parki, cmentarze), zwłaszcza części peryferyjnych. Unika zwartego kompleksu leśnego, zajmuje jedynie skraje lasów przylegające do rozległych podmokłych łąk i dolin rzecznych w pobliżu siedzib ludzkich.

Lp.	Gatunek	Status ochronny, kategoria zagrożenia	Występowanie, siedlisko, znane stanowiska
13	Oknówka <i>Delichon urbicum</i>	PL – ochrona ścisła	Lęgowy. Osiedla ludzkie, gniazda znajdują się na zewnątrz budynków (głównie przy oknach, pod balkonami, gzymsami), też na budowach poza osiedlami ludzkimi, np. na jazach.
14	Ortolan <i>Emberiza hortulana</i> A379	PL – ochrona ścisła DP – zał. I	Prawdopodobnie lęgowy. Unika lasów samce skraj lasu wykorzystują tylko jako miejsca śpiewu. Gatunek notowany na terenie Parku Krajobrazowego „Chelmy”. Observacje punktowe: Obr. 1: 178 a; 239 g; 255 a; Obr. 2: 20 i
15	Pliszka górska <i>Motacilla cinerea</i>	PL – ochrona ścisła	Lęgowa. Wartko płynące, czyste rzeki i potoki o kamienistych brzegach, zarówno śródleśne, jak i płynące przez osady ludzkie. Gatunek notowany na terenie Parku Krajobrazowego „Chelmy”. Observacje punktowe: Obr. 1: 159 d; 191 r; 223 d; 232 a; 233 g; 247 f; 262 n; 273 g
16	Pliszka siwa <i>Motacilla alba</i>	PL – ochrona ścisła	Lęgowa. Nieliczna w lasach, zasiedla osady leśne.
17	Pliszka żółta <i>Motacilla flava</i>	PL – ochrona ścisła	Prawdopodobnie lęgowa. Łąki i pastwiska, obrzeża bagien i pól uprawnych, tereny ruderalne. Gatunek notowany na terenie Parku Krajobrazowego „Chelmy”.
18	Pluszcz <i>Cinclus cinclus</i>	PL – ochrona ścisła	Lęgowy. Wartko płynące potoki o czystej wodzie, także w obrębie osad górskich. Gatunek notowany na terenie Parku Krajobrazowego „Chelmy”. Observacje punktowe: Obr. 1: 245 n
19	Płomykówka <i>Tyto alba</i>	PL – ochrona ścisła	Lęgowa. Wieże kościołów, opuszczone zabudowania wiejskie, stodoły, strychy domów.
20	Pójdźka <i>Athene noctua</i>	PL – ochrona ścisła	Lęgowy rzadko. Opuszczone i części zabudowań, np. strychy, wieże kościelne, w krajobrazie otwartym. Także dziuplaste drzewa, głównie ogłowione wierzb. Unika kompleksów leśnych.
21	Pokląska <i>Saxicola rubetra</i>	PL – ochrona ścisła	Lęgowa. Tereny otwarte z niską roślinnością, często wrzosem i janowcem. Gatunek notowany na terenie Parku Krajobrazowego „Chelmy”. Observacje punktowe: Obr. 1: 178 h; 198A k, l; 206 s; 236 p; Obr. 2: 200 g
22	Potrzeszcz <i>Emberiza calandra</i>	PL – ochrona ścisła	Lęgowy. Rozległe, otwarte tereny rolnicze, głównie duże pola zbóż, roślin pastewnych i strączkowych. Gatunek notowany na terenie Parku Krajobrazowego „Chelmy”. Observacje punktowe: Obr. 1: 198A l
23	Przepiórka <i>Coturnix coturnix</i>	PL – ochrona ścisła PCzL – DD	Lęgowy. Pojedyncze stanowiska znajdują się w krajobrazie otwartym na całym obszarze nadleśnictwa. Pola uprawne, zwłaszcza z uprawami jęczmienia, owsa i pszenicy. Gatunek notowany na terenie Parku Krajobrazowego „Chelmy”.
24	Pustułka <i>Falco tinnunculus</i>	PL – ochrona ścisła	Lęgowy. Dość częsta. Obrzeża lasów, zadrzewienia śródpolne, zabudowa miejska z wysokimi budynkami, kamieniołomy. Wykorzystuje gniazda innych ptaków, np. wron; otwory w ścianach budynków, półki skalne.
25	Sieweczka rzeczna <i>Charadrius dubius</i>	PL – ochrona ścisła	Lęgowy. Piaszczyste i żwirowe, rzadziej błotniste wyspy i brzegi wód, wymokliska śródpolne, spuszczone stawy i osadniki. Gatunek notowany na terenie Parku Krajobrazowego „Chelmy”.
26	Słowik rdzawy <i>Luscinia megarhynchos</i>	PL – ochrona ścisła	Lęgowy. Kępy krzewów i drzew liściastych w krajobrazie otwartym, zadrzewienia śródpolne i nadrzeczne oraz w osiedlach ludzkich. Czasami w strefie ekotonu. Gatunek notowany na terenie Parku Krajobrazowego „Chelmy”. Observacje punktowe: Obr. 1: 231 k
27	Słowik szary <i>Luscinia luscinia</i>	PL – ochrona ścisła	Zalotujący. Kępy krzewów i drzew liściastych w krajobrazie otwartym, zadrzewienia śródpolne i nadrzeczne oraz w osiedlach ludzkich. Czasami w strefie ekotonu. Gatunek unika lasów.

Lp.	Gatunek	Status ochrony, kategoria zagrożenia	Występowanie, siedlisko, znane stanowiska
28	Skowronek <i>Alauda arvensis</i>	PL – ochrona ścisła	Lęgowy. Tereny otwarte o niskiej runi, jak pola uprawne, pastwiska, kośne łąki, ugory o niskiej roślinności. Także na większych polanach śródleśnych. Unika kompleksów leśnych.
29	Szczygieł <i>Carduelis carduelis</i>	PL – ochrona ścisła	Lęgowy. Wszelka zieleń osiedli ludzkich i brzegów lasów oraz zadrzewień śródpolnych. Gatunek unika lasów.
30	Świergotek łąkowy <i>Anthus pratensis</i>	PL – ochrona ścisła	Lęgowy. Wilgotne i podtopione łąki i pastwiska, torfowiska. Gatunek notowany na terenie Parku Krajobrazowego „Chełmy”. Obserwacje punktowe: Obr. 1: 198A k
Ptaki terenów wodnych, wodno-błotnych i trzcinowisk			
31	Błotniak stawowy <i>Circus aeruginosus</i> A081	PL – ochrona ścisła, wymaga ochrony czynnej DP – zał. I	Lęgowy. Szuwary nadwodne wód stojących i wolno płynących. Żeruje nad wodami, pasami trzcin oraz sąsiadującymi z nimi terenami otwartych agrocenoz. Unika kompleksów leśnych. Gatunek notowany na terenie Parku Krajobrazowego „Chełmy”.
32	Czajka <i>Vanellus vanellus</i>	PL – ochrona ścisła	Lęgowa. Wilgotne i podmokłe tereny o niskiej runi, zwłaszcza kośne łąki i pastwiska oraz pola uprawne o wilgotnej glebie, też śródpolne zastoiska wody. Gatunek notowany na terenie Parku Krajobrazowego „Chełmy”. Obserwacje punktowe: Obr. 1: 198A k, l
33	Czernica <i>Aythya fuligula</i>	PL – gat. łowny	Lęgowa (wody stojące z wyspami), zimująca i migrująca. Gatunek notowany na terenie Parku Krajobrazowego „Chełmy”. Obserwacje punktowe: Obr. 1: 198A p
34	Kokoszka <i>Gallinula chloropus</i>	PL – ochrona ścisła	Lęgowy. Wszelkie akwenu wód stojących i wolno płynących, także niewielkie powierzchniowo, z szuwarem lub krzewami, np. <i>Salix</i> sp. Gatunek notowany na terenie Parku Krajobrazowego „Chełmy”.
35	Kszyk <i>Gallinago gallinago</i>	PL – ochrona ścisła	Lęgowy. Bardzo nieliczny w rozlewiskach wypiętrzonych przez bobry, podmokłych uprawach olsowych – wymaga otwartej przestrzeni z niską roślinnością. Gatunek notowany na terenie Parku Krajobrazowego „Chełmy”.
36	Łyska <i>Fulica atra</i>	PL – gat. łowny DP – zał. IIA i IIIB	Lęgowa, zimująca i migrująca. Wody stojące, wyjątkowo większe wody wolno płynące.
37	Perkoz rdzawoszyi <i>Podiceps grisegena</i>	PL – ochrona ścisła	Lęgowy. Preferuje płytkie zbiorniki wodne z bujnie rozwiniętymi szuwarami. Gatunek notowany na terenie Parku Krajobrazowego „Chełmy”.
38	Samotnik <i>Tringa ochropus</i>	PL – ochrona ścisła	Zalotujący. Bardzo nieliczny, tylko tam gdzie w drzewostanach jest woda – rzeki, strumienie, rozlewiska wypiętrzone przez bobry itp. Gatunek notowany na terenie Parku Krajobrazowego „Chełmy”. Obserwacje punktowe: Obr. 1: 191 o
39	Zimorodek <i>Alcedo atthis</i> A229	PL – ochrona ścisła DP - zał. I	Lęgowy. Strome i podmyte brzegi wód, głównie płynących w otoczeniu lub sąsiedztwie co najmniej grup drzew. Gatunek notowany na terenie Parku Krajobrazowego „Chełmy”. Obserwacje punktowe: Obr. 1: 182 a; 262 h
40	Żuraw <i>Grus grus</i> A127	PL – ochrona ścisła DP - zał. I	Lęgowy. Podmokłe i zalane tereny otwarte – tylko miejsca żerowania - łągi tylko w lasach, zakrzaczone i zadrzewione, w tym zalewiska bobra. Również w sąsiedztwie osad ludzkich. Żeruje m. in. na polach. Gatunek notowany na terenie Parku Krajobrazowego „Chełmy”. Obserwacje punktowe: Obr. 1: 200 g

Lp.	Gatunek	Status ochrony, kategoria zagrożenia	Występowanie, siedlisko, znane stanowiska
Ptaki terenów leśnych			
41	Bocian czarny <i>Ciconia nigra</i> A030	PL – ochrona ścisła, wymaga ochrony czynnej DP - zał. I	Lęgowy i migrujący. Różnego typu starsze zadrzewienia, najchętniej wilgotnych i bagiennych. Gniazda lokuje najczęściej na dębach. Żeruje głównie nad wodami, często pod okapem drzew. Gatunek notowany na terenie rezerwatu przyrody „Buki Sudeckie” i Parku Krajobrazowego „Chelmy”. Obecnie brak jest znanych miejsc gniazdowania gatunku w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa. Obserwacje punktowe: Obr. 1: 145 g; 166 b; 177 a; 253 b; 283 i; Obr. 2: 70 f
42	Ciemniówka <i>Sylvia communis</i>	PL – ochrona ścisła	Lęgowa. Kępy krzewów i niskich drzew w krajobrazie otwartym i w strefie ekotonu. Także w uprawach leśnych. Unika kompleksów leśnych. Zasiedla wyjątkowo jedynie skraje lasu oraz uprawy leśne.
43	Bogatka <i>Parus major</i>	PL – ochrona ścisła	Lęgowy. Wszelkie typy zadrzewień, od drągowin (łęgi w budkach) po starodrzewy. Także kępy krzewów z grupami drzew. W osiedlach wszelkie miejsca z kępami drzew.
44	Czarnogłównica <i>Poecile montanus</i>	PL – ochrona ścisła	Lęgowy. Wilgotne i podmokłe drzewostany mieszane, nawet dość młode (powyżej 35–40 lat).
45	Czubatka <i>Lophophanes cristatus</i>	PL – ochrona ścisła	Lęgowy. Starsze wiekowi bory sosnowe, mieszane.
46	Czyż <i>Carduelis spinus</i> (<i>Spinus spinus</i>)	PL – ochrona ścisła	Lęgowy. Rozległe bory świerkowe i mieszane, koczujące stada można spotykać wszędzie, gdzie występują drzewa obfitujące w nasiona, głównie brzozy i olsze. Gatunek notowany na terenie Parku Krajobrazowego „Chelmy”.
47	Dzięcioł czarny <i>Dryocopus martius</i> A236	PL – ochrona ścisła, wymaga ochrony czynnej DP – zał. I	Lęgowy. Wszelkie typy drzewostanów, powyżej 80 lat, preferuje starodrzewia sosnowe i buczyny. Spotykany również w dużych starych periferyjnych parkach. Łęgi od IV do VI. Wyjątkowo ważny gatunek na terenach leśnych – tzw. <i>umbrella species</i> = gatunek parasolowy. Gatunek notowany na terenie Parku Krajobrazowego „Chelmy”. Obserwacje punktowe: Obr. 1: 74 c; 80 a; 82 f; 83 b; 109 a; 124 d; 133 a; 160 d; 166 b; 177 c; 180 j; 195 f; 205 h; 227 j; 253 b; 262 i; 278 h; 301 f; 303 a
48	Dzięcioł duży <i>Dendrocopos major</i>	PL – ochrona ścisła	Lęgowy. Wszelkiego typu drzewostany w wieku powyżej 40-50 lat, zadrzewienia, większe parki. Unika małych zadrzewień śródpolnych. Licznie lęgowy, najliczniejszy z dzięciołów. Gatunek notowany na terenie Rudawskiego Parku Krajobrazowego. Obserwacje punktowe: Obr. 2: 174 b
49	Dzięcioł średni <i>Dendrocopos medius</i> A238	PL – ochrona ścisła DP – zał. I	Lęgowy. Nieliczny gatunek drzewostanów dębowych i starych olsów. Gatunek notowany na terenie Parku Krajobrazowego „Chelmy”. Obserwacje punktowe: Obr. 1: 72 c; 78 c; 123 b; 134 c; 135 k; 144 h; 161 d; 164 b; 165 b; 169 a; 171 a; 216 c; 218 b; 223 k; 231 a, m; 232 d; 239 a; 241 k; 242 d, n; 245 k; 247 a; 253 b, d; 267 h; 274 b; 277 c; 284 l; 285 a; 291 f, g; 293 g; 298 b; 303 a
50	Dzięcioł zielonosiwy <i>Picus canus</i> A234	PL – ochrona ścisła, wymaga ochrony czynnej DP – zał. I	Lęgowy. Starsze lasy liściaste i mieszane, rzadziej bory mieszane. Gatunek notowany na terenie Parku Krajobrazowego „Chelmy”. Obserwacje punktowe: Obr. 1: 84 c; 163 a; 166 c, d; 203 d; 216 c; 230 c; 231 h; 232 i; 246 c; 255 a; 282 h; 288 d
51	Dzięciołek <i>Dendrocopos minor</i>	PL – ochrona ścisła	Drzewostany liściaste i mieszane, zwłaszcza lęgowe, też parki i zadrzewione cmentarze.
52	Gil <i>Pyrrhula pyrrhula</i>	PL – ochrona ścisła	Lęgowy. Wilgotne bory sosnowe z podrostem świerka lub jodły, rzadziej lasy mieszane ze świerkiem i jodłą. Średnio liczny w drzewostanach z udziałem świerka. Gatunek notowany na terenie Parku Krajobrazowego „Chelmy”.
53	Grubodziób <i>Coccothraustes coccothraustes</i>	PL – ochrona ścisła	Lęgowy. W drzewostanach liściastych i mieszanych. Gatunek notowany na terenie Rudawskiego Parku Krajobrazowego.

Lp.	Gatunek	Status ochrony, kategoria zagrożenia	Występowanie, siedlisko, znane stanowiska
54	Grzywacz <i>Columba palumbus</i>	PL – gat. łowny	Lęgowy. Występuje w drzewostanach liściastych starszych klas wieku.
55	Jastrząb <i>Accipiter gentilis</i>	PL – ochrona ścisła	Lęgowy. Wszelkiego typu drzewostany powyżej 40–50 lat, zwłaszcza wilgotne i podmokłe. Gatunek notowany na terenie Parku Krajobrazowego „Chelmy” oraz Rudawskiego Parku Krajobrazowego. Obserwacje punktowe: Obr. 1: 122 d; 165 b; 193 c; 195 d; 241 l; 246 c; 281 c; Obr. 2: 156 a; 160 t; 166 d
56	Kania ruda <i>Milvus milvus A074</i>	PL – ochrona ścisła, wymaga ochrony czynnej PCzK – NT; PCzL – NT DP – zał. I	Lęgowa. Żeruje nad wodami oraz na terenach otwartych i składowiskach odpadów komunalnych. Lęgi z reguły na skrajach łęgów i grądów, również w niewielkich zadrzewieniach. Gatunek notowany na terenie Parku Krajobrazowego „Chelmy”. Obecnie brak jest znanych miejsc gniazdowania gatunku w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa.
57	Kapturka <i>Sylvia atricapilla</i>	PL – ochrona ścisła	Lęgowy. Wszelkiego typu zadrzewienia liściaste i mieszane (w borach brak), również w zieleni wysokiej osiedli ludzkich.
58	Kobuz <i>Falco subbuteo</i>	PL – ochrona ścisła	Starsze drzewostany, bory sosnowe, zwłaszcza z gniazdami kruka, w których chętnie odbywa lęgi. Gatunek notowany na terenie Parku Krajobrazowego „Chelmy”. Obserwacje punktowe: Obr. 1: 145 j; 283 i
59	Kos <i>Turdus merula</i>	PL – ochrona ścisła DP – zał. IIB	Lęgowy. Wszelkiego typu zadrzewienia liściaste i mieszane, w borach rzadki, również w zieleni wysokiej osiedli ludzkich (parki, cmentarze). Gatunek notowany na terenie Rudawskiego Parku Krajobrazowego.
60	Kowalik <i>Sitta europaea</i>	PL – ochrona ścisła	Lęgowy. Lasy i bory mieszane.
61	Krogulec <i>Accipiter nisus</i>	PL – ochrona ścisła	Lęgowy. Głównie młodniki i drągowiny (liściaste i iglaste), parki tylko peryferijne i rozległe. Gatunek notowany na terenie Parku Krajobrazowego „Chelmy”. Obserwacje punktowe: Obr. 1: 204 d; 233 j; 273 d
62	Kruk <i>Corvus corax</i>	PL – ochrona częściowa	Lęgowy. Wszelkiego typu zadrzewienia liściaste i iglaste, rzadki, rzadko w zieleni wysokiej peryferijnych części osiedli ludzkich. Obecnie w ekspansji. Gatunek notowany na terenie Parku Krajobrazowego „Chelmy”. Obserwacje punktowe: Obr. 1: 83 f; 116 j; 153 c; 174 a; 244 w; 269 c; 274 d; 308 b; Obr. 2: 45 j
63	Krzyżodziób świerkowy <i>Loxia curvirostra</i>	PL – ochrona ścisła	Lęgowy. Bory świerkowe. Gatunek notowany na terenie Parku Krajobrazowego „Chelmy”. Obserwacje punktowe: Obr. 1: 139 c
64	Lerka <i>Lullula arborea A246</i>	PL – ochrona ścisła DP – zał. I	Lęgowy. Liczna we wczesnych stadiach sukcesyjnych borów sosnowych lub uprawy leśne. Gatunek notowany na terenie Parku Krajobrazowego „Chelmy”.
65	Modraszka <i>Cyanistes caeruleus</i>	PL – ochrona ścisła	Lęgowy. Wszelkiego typu zadrzewienia liściaste i mieszane, w borach rzadka, też w zieleni wysokiej osiedli ludzkich (parki, cmentarze), też w centrach miast. Pospolita.
66	Mucholówka białoszyja <i>Ficedula albicollis A321</i>	PL – ochrona ścisła DP – zał. I	Gatunek notowany na terenie Parku Krajobrazowego „Chelmy”. Obserwacje punktowe: Obr. 1: 82 c; 83 c; 84 c; 109 a; 122 d; 123 d; 124 b; 135 k; 160 d; 161 i, j; 163 a; 164 b, d; 166 b, d; 168 a; 172 c; 175 a; 216 c; 230 b, i; 232 d; 237 i; 244 d; 245 k; 246 b; 247 f; 261 a; 273 d; 274 b; 281 f; 284 d, l; 285 a; 287 h; 289 a; 291 c; 303 a
67	Mucholówka mała <i>Ficedula parva A320</i>	PL – ochrona ścisła DP – zał. I	Lęgowy. Bardzo nieliczna. Gatunek notowany na terenie Parku Krajobrazowego „Chelmy” oraz Rudawskiego Parku Krajobrazowego. Obserwacje punktowe: Obr. 1: 84 g; Obr. 2: 176 f

Lp.	Gatunek	Status ochrony, kategoria zagrożenia	Występowanie, siedlisko, znane stanowiska
68	Mucholówka żałobna <i>Ficedula hypoleuca</i>	PL – ochrona ścisła	Łęgowy. Nieliczna - często zasiedla budki łęgowe. Gatunek notowany na terenie Parku Krajobrazowego „Chelmy”. Obserwacje punktowe: Obr. 1: 74 f; 173 a; 261 a; 274 b; 282 g; 283 j; 289 b; 291 c
69	Myszołów <i>Buteo buteo</i>	PL – ochrona ścisła	Łęgowy. Wszelkiego typu zadrzewienia liściaste i mieszane i iglaste, sporadycznie w peryferyjnych częściach rozległej zieleni wysokiej osiedli ludzkich (parki). Gatunek notowany na terenie Parku Krajobrazowego „Chelmy”.
70	Paszkot <i>Turdus viscivorus</i>	PL – ochrona ścisła	Łęgowy. Wszelkiego typu starsze drzewostany liściaste, mieszane i iglaste (w borach z sosną najliczniej). Zimą ściśle związany z obecnością jemioli, spotykany wtedy także w rozległej zieleni wysokiej osiedli ludzkich (parki, cmentarze, aleje topolowe).
71	Pełzacz leśny <i>Certhia familiaris</i>	PL – ochrona ścisła	Łęgowy. W lasach liściastych i mieszanych starszych klas wieku. Gatunek notowany na terenie Rudawskiego Parku Krajobrazowego. Obserwacje punktowe: Obr. 2: 170 b
72	Pełzacz ogrodowy <i>Certhia brachydactyla</i>	PL – ochrona ścisła	Łęgowy. W drzewostanach średnich i starszych klas wieku. Gatunek notowany na terenie Parku Krajobrazowego „Chelmy”. Obserwacje punktowe: Obr. 1: 253 b; 254 b
73	Piecuszek <i>Phylloscopus trochilus</i>	PL – ochrona ścisła	Łęgowy. Młode klasy wiekowe drzewostanów liściastych i mieszanych – starsze uprawy, a szczególnie młodniki i drągowiny, zwłaszcza po rozluźnieniu w/w drzewostanów. Także zarośla i strefa ekotonu na skraju lasu.
74	Pierwiosnek <i>Phylloscopus collybita</i>	PL – ochrona ścisła	Łęgowy. Lasy i bory mieszane, głównie w średnich i starszych klasach wiekowych. Także parki i zadrzewione cmentarze oraz zadrzewienia śródpolne. Często. Gatunek notowany na terenie Rudawskiego Parku Krajobrazowego.
75	Pleszka <i>Phoenicurus phoenicurus</i>	PL – ochrona ścisła	Łęgowy. Suche starsze drzewostany borowe.
76	Pokrzywnica <i>Prunella modularis</i>	PL – ochrona ścisła	Łęgowa. Młode klasy wiekowe drzewostanów liściastych, mieszanych i iglastych - starsze uprawy, młodniki i drągowiny. Także większe peryferyjne parki oraz zadrzewienia śródpolne.
77	Puchacz <i>Bubo bubo</i> A215	PL – ochrona ścisła, wymaga ochrony czynnej PCzK – NT; PCzL – NT DP – zał. I	Łęgowy. W górach zasiedla stare drzewostany iglaste i liściaste ze skałami i urwiskami (np. w kamieniołomach), a na nizinach preferuje stare lasy w pobliżu łąk, bagien i innych terenów otwartych. Gatunek notowany na terenie Parku Krajobrazowego „Chelmy”. Obecnie brak jest znanych miejsc gniazdowania gatunku w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa. Obserwacje punktowe: Obr. 1: 245 n; Obr. 2: 17 n
78	Puszczyk <i>Strix aluco</i>	PL – ochrona ścisła	Łęgowy i zimujący. Dziupły w lasach liściastych i mieszanych, rzadziej w borach mieszanych. W osiedlach ludzkich parki i cmentarze z dziuplastymi drzewami oraz opuszczone budynki (strychy, kominy).
79	Rudzik <i>Erithacus rubecula</i>	PL – ochrona ścisła	Łęgowy. Zasiedla różnego typu lasy i zadrzewienia z bujnym podszytem i runem, stare parki i ogrody.
80	Sikora uboga <i>Poecile palustris</i>	PL – ochrona ścisła	Łęgowy. Lasy liściaste i mieszane, rzadko w borach mieszanych. W osiedlach ludzkich peryferyjne parki i zaniedbane cmentarze. Większe zadrzewienia śródpolne.
81	Siniak <i>Columba oenas</i>	PL – ochrona ścisła	Łęgowy, dziuplak. Stare (powyżej 90-100 lat) dziuplaste drzewostany liściaste (głównie buczyny) i mieszane, rzadziej iglaste. Gatunek notowany na terenie Parku Krajobrazowego „Chelmy”. Obserwacje punktowe: Obr. 1: 83 f; 84 c, f; 148 d; 160 d, h; 163 a; 166 b, d; 169 a; 172 a; 175 a; 230 b, f; 253 b; 254 b; 255 a; 256 d; 279 c; 303 a
82	Stonka <i>Scolopax rusticola</i>	PL – gat. łowny PCzL – DD	Łęgowa. Występuje w rozproszeniu na obszarach leśnych. Wilgotne i podtopione drzewostany liściaste i mieszane, rzadziej iglaste. Nieliczna.
83	Sójka <i>Garrulus glandarius</i>	PL – ochrona ścisła	Łęgowa, zimująca i migrująca. Lasy liściaste i mieszane, rzadko w borach mieszanych. W osiedlach ludzkich peryferyjne parki i zaniedbane cmentarze. Większe zadrzewienia śródpolne.

Lp.	Gatunek	Status ochronny, kategoria zagrożenia	Występowanie, siedlisko, znane stanowiska
84	Sóweczka <i>Glaucidium passerinum</i> A217	PL – ochrona ścisła PCzK – LC; PCzL – LC DP – zał. I	Lęgowa. Bory świerkowe i sosnowo – świerkowe, także z jodłą oraz bory mieszane. Drzewostany iglaste z gęstym podszytem i wysokim podrostem powyżej 80–100 lat, często w pobliżu młodników. Toleruje lekkie rozluźnienie drzewostanu. Gatunek notowany na terenie Parku Krajobrazowego „Chelmy” oraz Rudawskiego Parku Krajobrazowego. Obecnie brak jest znanych miejsc gniazdowania gatunku w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa. Obserwacje punktowe: Obr. 1: 149 c; 239 n; 264 f; Obr. 2: 151 b; 170 f
85	Strumieniówka <i>Locustella fluviatilis</i>	PL – ochrona ścisła	Lasy lęgowe nad brzegami wód płynących i stojących. Preferuje siedliska wilgotne. Gatunek notowany na terenie Parku Krajobrazowego „Chelmy”. Obserwacje punktowe: Obr. 1: 95 a; 135 j; 136 b, c
86	Strzyżyk <i>Troglodytes troglodytes</i>	PL – ochrona ścisła	Lęgowy. Występuje w drzewostanach liściastych i mieszanych.
87	Szpak <i>Sturnus vulgaris</i>	PL – ochrona ścisła	Lęgowy. Wymagana obecności dziupli lub budek. Gniazduje też w zakamarkach budynków. Jako gatunek leśny wymaga drzewostanów starszych klas wieku.
88	Śpiewak <i>Turdus philomelos</i>	PL – ochrona ścisła	Lęgowy. Wszelkie zadrzewienia, nawet kępy drzew i krzewów w agrocenozach.
89	Świerszczak <i>Locustella naevia</i>	PL – ochrona ścisła	Lęgowy. W lasach związany z terenami podmokłymi o niskiej roślinności np. uprawy zakładane w olsach. Gatunek notowany na terenie Parku Krajobrazowego „Chelmy”. Obserwacje punktowe: Obr. 1: 178 k
90	Trzmiełojad <i>Pernis apivorus</i> A072	PL – ochrona ścisła DP – zał. I	Lęgowy. Lasy i bory mieszane w starszych klasach wiekowych, a w sąsiedztwie tereny otwarte z trwałymi użytkami zielonymi, miedzami, polany śródleśne. Kilka par lęgowych odnotowano na terenie Parku Krajobrazowego „Chelmy”. Obserwacje punktowe: Obr. 1: 167 h; 283 h; 297 c; 310 b
91	Trznadel <i>Emberiza citrinella</i>	PL – ochrona ścisła	Lęgowy. Obrzeża lasów i borów oraz polany, zręby i uprawy w głębi drzewostanów. Także zadrzewienia i aleje w krajobrazie otwartym.
92	Turkawka <i>Streptopelia turtur</i>	PL – ochrona ścisła PCzL – DD	Lęgowa. Gatunek zmniejszający liczebność. Lasy i bory. Preferuje drzewostany w wieku 25-50 lat. Także większe zadrzewienia śródleśne. Gatunek notowany na terenie Parku Krajobrazowego „Chelmy” oraz Rudawskiego Parku Krajobrazowego. Obserwacje punktowe: Obr. 1: 62 b; 111 c; 116 d; 119 d; 133 a; 145 r; 174 d; 194 a; 203 g; 204 a; 237 f; 238 d; 243 b; 244 j; 280 f; Obr. 2: 151 i
93	Wilga <i>Oriolus oriolus</i>	PL – ochrona ścisła	Lęgowa. Lasy i bory mieszane. Peryferyjne parki i większe zadrzewienia śródleśne. Gatunek notowany na terenie Parku Krajobrazowego „Chelmy”. Obserwacje punktowe: Obr. 1: 62 b; 122 g; 140 h; 253 c; 293 b
94	Włochatka <i>Aegolius funereus</i> kod: A223	PL – ochrona ścisła PCzK – LC; PCzL – LC DP – zał. I	Lęgowa. Zasiedla bory sosnowe i bory mieszane. Kluczową rolę odgrywa wiek drzewostanu (co najmniej 60-70 lat) i obecność w pobliżu starodrzewów terenów otwartych – zrębów, upraw leśnych, bagien itp. Gatunek notowany na terenie Parku Krajobrazowego „Chelmy”. Obecnie brak jest znanych miejsc gniazdowania gatunku w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa.
95	Zięba <i>Fringilla coelebs</i>	PL – ochrona ścisła	Lęgowa. Wszelkie typy zadrzewień, od młodników / drągowin po starodrzewia. Także kępy krzewów z grupami drzew. W osiedlach wszelkie miejsca z kępami drzew.

Lp.	Gatunek	Status ochrony, kategoria zagrożenia	Występowanie, siedlisko, znane stanowiska
96	Zniczek <i>Regulus ignicapilla</i>	PL – ochrona ścisła	Lęgowy. Związany z jodłą i świerkiem. Gatunek notowany na terenie Rudawskiego Parku Krajobrazowego. Obserwacje punktowe: Obr. 2: 176 a

PL – Prawo krajowe - Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 16 grudnia 2016 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt (Dz.U. 2016 poz. 2183). **PCzL / PCzK – Polska czerwona lista zwierząt ginących i zagrożonych w Polsce** (Głowaciński, 2002) / **Polska czerwona księga zwierząt. Kręgowce** (Głowaciński, 2001). Stosowane skróty kategorii zagrożenia: NT - gatunki niższego ryzyka, ale bliskie zagrożenia, LC - gatunki niższego ryzyka, DD - gatunki o statusie słabo rozpoznanym i zagrożeniu stwierdzonym, ale bliżej nieokreślonym. **DP – Dyrektywa Ptasia** - Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/147/WE z dnia 30 listopada 2009 r. w sprawie ochrony dzikiego ptactwa - wcześniej dyrektywa Rady 79/409/EWG z dnia 2 kwietnia 1979 r. w sprawie ochrony dzikiego ptactwa.

IV.12.3. RYBY I SMOCKOUSTE

Z obszaru Nadleśnictwa Jawor brak jest kompleksowego opracowania charakteryzującego tutejszą ichtiofaunę. Dotychczasowe informacje na temat cennych gatunków ryb obejmują jedynie kilka gatunków stwierdzonych w ciekach w zasięgu granic Parku Krajobrazowego „Chełmy”. Dwa z nich stanowią przedmioty ochrony obszaru Natura 2000 OZW Góry i Pogórze Kaczawskie PLH020037 - koza *Cobitis taenia* i minóg strumieniowy *Lampetra planeri*.

Tab. 45. Wykaz chronionych i cennych gatunków ichtiofauny w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Jawor

Lp.	Gatunek	Status ochrony, kategoria zagrożenia	Występowanie, znane stanowiska
1	Głowacz białopłetwy <i>Cottus gobio</i> kod: 1163	PL – ochrona częściowa PCzL – DD; CzLR – VU DS – zał. II	Żyje w rwących potokach z czystą, dobrze natlenioną wodą, rzekach z kamiennym lub żwirowo-kamiennym dnem. Prowadzi przydenny tryb życia, większość czasu spędza schowany pod kamieniami. Gatunek notowany w ciekach w zasięgu granic Parku Krajobrazowego „Chełmy”.
2	Karaś <i>Carassius carassius</i>	PL – niechroniony CzLR – NT	Występuje we wszystkich nizinnych wodach śródlądowych, stojących i wolno płynących, w miejscach o porośniętym roślinami podłożu. Gatunek notowany w ciekach w zasięgu granic Parku Krajobrazowego „Chełmy”.
3	Kiełb pospolity <i>Gobio gobio</i>	PL – niechroniony CzLR – LC	Występuje w rzekach o żwirowym i piaszczystym dnie, pospolity także w jeziorach. Gatunek notowany w ciekach w zasięgu granic Parku Krajobrazowego „Chełmy”.
4	Koza <i>Cobitis taenia</i> kod: 1149	PL - ochrona częściowa PCzL – DD; CzLR – LC DS – zał. II	Przedmiot ochrony obszaru OZW Góry i Pogórze Kaczawskie PLH020037. Gatunek rzeczny, zamieszkuje środkowe i dolne odcinki rzek.
5	Lin <i>Tinca tinca</i>	PL – niechroniony CzLR – LC	Występuje w praktycznie każdym rodzaju wód stojących i płynących. Gatunek notowany w ciekach w zasięgu granic Parku Krajobrazowego „Chełmy”.
6	Minóg strumieniowy <i>Lampetra planeri</i> kod: 1096	PL - ochrona częściowa PCzK – NT; PCzL – NT CzLR – VU DS – zał. II	Przedmiot ochrony obszaru OZW Góry i Pogórze Kaczawskie PLH020037. Czyste, szybko płynące rzeki i strumienie. Gatunek notowany w potoku Wilcza, na terenie obszaru OZW Góry i Pogórze Kaczawskie PLH020037.
7	Płoc <i>Rutilus rutilus</i>	PL – niechroniony CzLR – LC	Gatunek notowany w ciekach w zasięgu granic Parku Krajobrazowego „Chełmy”.
8	Pstrąg potokowy <i>Salmo trutta m. fario</i>	PL – niechroniony CzLR – CD	Żyje w potokach wyżynnych o prądzie szybkim, dnie kamienistym i żwirowatym, o wodzie czystej i chłodnej. Gatunek notowany w ciekach w zasięgu granic Parku Krajobrazowego „Chełmy”.

Lp.	Gatunek	Status ochronny, kategoria zagrożenia	Występowanie, znane stanowiska
9	Strzebla potokowa <i>Phoxinus phoxinus</i>	PL – niechroniony CzLR – NT	Żyje stadnie, w płytkich, chłodnych, szybko płynących wodach o dnie kamienistym lub piaszczystym. Gatunek notowany w ciekach w zasięgu granic Parku Krajobrazowego „Chełmy”.
10	Śliz pospolity <i>Barbatula barbatula</i>	PL - ochrona częściowa CzLR – LC	Czyste, szybko płynące rzeki i strumienie. Gatunek notowany w ciekach w zasięgu granic Parku Krajobrazowego „Chełmy”.

PL - Prawo krajowe - Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 16 grudnia 2016 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt (Dz.U. 2016 poz. 2183). **PCzL / PCzK - Czerwona lista zwierząt ginących i zagrożonych w Polsce** (Głowaciński, 2002) / **Polska Czerwona Księga Zwierząt. Kręgowce** (Głowaciński, 2001). Stosowane skróty kategorii zagrożenia: NT - gatunki niższego ryzyka, ale bliskie zagrożenia, DD - gatunki o statusie słabo rozpoznanym i zagrożeniu stwierdzonym, ale bliżej nieokreślonym. **CzLR - Czerwona lista minogów i ryb** (Witkowski, 2009). Stosowane skróty kategorii zagrożenia: CD – gatunki zależne od ochrony, VU – gatunki narażone, NT – gatunki bliskie zagrożenia, LC - gatunki najmniejszej troski. **DS - Dyrektywa Siedliskowa** - Dyrektywa Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory.

IV.12.4. PŁAZY I GADY

W zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Jawor występuje 15 gatunków płazów i 6 gatunków gadów. Najcenniejszy spośród nich stanowi przedmiot ochrony obszaru Natura 2000 OZW Góry i Pogórze Kaczawskie PLH020037 - traszka grzebieniasta *Triturus cristatus*.

Tab. 46. Wykaz chronionych gatunków płazów i gadów w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Jawor

Lp.	Gatunek	Status ochronny, kategoria zagrożenia	Występowanie, siedlisko, znane stanowiska
Płazy			
1	Grzebiuszka ziemna <i>Pelobates fuscus</i>	PL - ochrona ścisła DS – zał. IV	Preferuje głównie tereny z glebami luźnymi lub słabo związłymi-piaszczystymi, piaszczysto-gliniastymi, czarnoziemami, w których łatwo może się zagrzebać. Często spotyka się ją także w ogródkach warzywnych i na polach uprawnych. W okresie godowym wybiera wody stojące i wolno płynące w krajobrazie otwartym, np. miejsca eksploatacji kruszyw (piasek, drobny żwir), stawy rybne.
2	Kumak nizinny <i>Bombina bombina</i> kod: 1188	PL - ochrona ścisła, wymaga ochrony czynnej PCzL – DD DS – zał. II i IV	Preferuje niewielkie zbiorniki wodne położone na łąkach i skrajach lasów, rozlewiska, starorzecza z obfitą roślinnością wodną.
3	Ropucha szara <i>Bufo bufo</i>	PL - ochrona częściowa	Preferuje wilgotne drzewostany w średnim wieku i starsze. Jest najpospolitszym gatunkiem płaza w nadleśnictwie. W okresie godów znaczne jej skupiska stwierdzono we wszelkich stojących i wolno płynących zbiornikach. W okresie prowadzenia aktywnego, lądowego trybu życia młode i dorosłe osobniki <i>B. bufo</i> spotykano w miejscach bardzo oddalonych od zbiorników wodnych. Gatunek notowany na terenie Parku Krajobrazowego „Chełmy”.
4	Ropucha paskówka <i>Epidalea calamita</i> (<i>Bufo calamita</i>)	PL - ochrona ścisła DS – zał. IV	Zamieszkuje obszary suche i nizinne, gdzie przeważają gleby lekkie, lessy o niewielkim stopniu porośnięcia, zwykle jest to skąpa roślinność trawiasta. Występuje również na polach uprawnych, łąkach i sadach. Gatunek notowany na terenie Parku Krajobrazowego „Chełmy”.
5	Ropucha zielona <i>Bufo viridis</i>	PL - ochrona ścisła DS – zał. IV	Gatunek ten preferuje krajobraz rolniczy, szczególnie suche i średnio wilgotne łąki, pola uprawne, sady i tereny kamieniste, szczególnie chętnie zasiedla takie środowiska, gdy sąsiadują z zabudowaniami wiejskimi lub miejskimi. Gatunek notowany na terenie Parku Krajobrazowego „Chełmy”.
6	Rzekotka drzewna <i>Hyla arborea</i>	PL - ochrona ścisła, wymaga ochrony czynnej DS – zał. IV	Gatunek bardzo rzadki i szybko zanikający. Preferuje skraje wilgotnych i podmokłych zadrzewień i zakrzewień nad wodami; również w obrębie osiedli ludzkich. Gatunek notowany na terenie Parku Krajobrazowego „Chełmy”.

Lp.	Gatunek	Status ochronny, kategoria zagrożenia	Występowanie, siedlisko, znane stanowiska
7	Salamandra plamista <i>Salamandra salamandra</i>	PL - ochrona częściowa	Preferuje cieniste i wilgotne lasy liściaste, glebę gliniastą, naturalne wykroty, chętnie przebywa pod wilgotnymi i zbutwiałymi pniakami. Zasiedla również lasy iglaste, zwłaszcza na stokach obfitujących w strumienie i w młaki. Rozwój larwalny u tego gatunku przebiega w czystych zimnych strumykach, źródłach i innych zbiornikach z przepływową wodą. Gatunek notowany na terenie Parku Krajobrazowego „Chełmy”. Jedną z większych populacji salamandry w regionie znajduje się w wodach Młynówki. Obserwacje punktowe: Obr. 1: 181 d; 182 a; 273 d; 274 b, f; 303 a
8	Traszka grzebieniasta <i>Triturus cristatus</i> kod: 1166	PL - ochrona ścisła, wymaga ochrony czynnej PCzK – NT; PCzL – NT DS – zał. II i IV	Przedmiot ochrony obszaru OZW Góry i Pogórze Kaczawskie PLH020037. Bardzo rzadki gatunek. Podobnie jak inne gatunki traszek stanowi pokarm dla większych osobników ryb drapieżnych i wielu gatunków ssaków, w związku z czym na obszarze nadleśnictwa stwierdzono ją przede wszystkim w małych i średnich akwenach wód stojących (bezrybnych lub z bardzo małą ilością ryb). Gatunek szybko zanikający, wymagający szczególnej ochrony. Gatunek odnotowany na terenie obszaru OZW Góry i Pogórze Kaczawskie PLH020037.
9	Traszka górską <i>Ichthyosaura alpestris</i>	PL - ochrona częściowa	Traszka górską odbywa gody najchętniej w czystych zastoiskach wodnych, ale jest stosunkowo mało wybredna i z braku tego typu zbiorników przebywa nawet w zamulonych kałużach czy zalanych wodą głębokich koleinach i rowach. Ponadto zasiedla opuszczone stawy rybne, żwirownie, kamieniołomy, starorzecza. Gatunek notowany na terenie Parku Krajobrazowego „Chełmy”. Obserwacje punktowe: Obr. 1: 179 h; 283 a
10	Traszka zwyczajna <i>Lissotriton vulgaris</i>	PL - ochrona częściowa	Gatunek ten występuje stosunkowo licznie. Zasiedla bezrybne niewielkie oczka wód stojących. Traszka zwyczajna ma niewielkie wymagania ekologiczne. Największym zagrożeniem dla gatunku są: zarybianie zbiorników, zasypywanie oczek wodnych, eutrofizacja wód, opadanie poziomu wód gruntowych. Gatunek notowany na terenie Parku Krajobrazowego „Chełmy”. Obserwacje punktowe: Obr. 1: 179 h
11	Żaba wodna <i>Pelophylax esculentus</i>	PL - ochrona częściowa DS – zał. V	Pospolity gatunek. W odpowiednich dla siebie środowiskach tworzy liczne populacje. Występuje często wraz z dwoma pozostałymi gatunkami żab zielonych. Preferuje obficie zarośnięte roślinnością, płytkie zbiorniki wodne.
12	Żaba jeziorkowa <i>Pelophylax lessonae</i>	PL - ochrona częściowa DS – zał. IV	Gatunek stosunkowo mało liczny. Jest płazem typowym dla małych zbiorników wodnych. Rozród odbywa się także w rowach melioracyjnych, kałużach, okresowych rozlewiskach na łąkach, w przybrzeżnej strefie większych zbiorników wodnych.
13	Żaba moczarowa <i>Rana arvalis</i>	PL - ochrona ścisła DS – zał. IV	Preferuje tereny podmokłe i akweny wód stojących i wolno płynących, również na obrzeżach lasów i borów mieszanych.
14	Żaba trawna <i>Rana temporaria</i>	PL - ochrona częściowa DS – zał. V	Pospolity i licznie występujący gatunek. Zasiedla tereny zadrzewione oraz wilgotne łąki. Goduje wczesną wiosną w małych i średnich zbiornikach wodnych. Gatunek notowany na terenie Parku Krajobrazowego „Chełmy”. Obserwacje punktowe: Obr. 2: 152 g
15	Żaby zielone (kompleks żab zielonych) <i>Rana esculenta complex</i>	PL - ochrona częściowa	Kompleks żab zielonych tworzą trzy gatunki żab bardzo trudnych do rozróżnienia - żaba śmieszka, żaba jeziorkowa, żaba wodna. Odnotowane na terenie Parku Krajobrazowego „Chełmy”. Obserwacje punktowe: Obr. 1: 179 h
Gady			
16	Gniewosz plamisty <i>Coronella austriaca</i>	PL - ochrona ścisła, wymaga ochrony czynnej PCzK – VU; PCzL – VU DS – zał. IV	Preferuje miejsca suche i silnie nasłonecznione, na terenach kamienistych, w zaroślach i trawach. Gatunek rzadki, notowany na terenie Parku Krajobrazowego „Chełmy”.

Lp.	Gatunek	Status ochronny, kategoria zagrożenia	Występowanie, siedlisko, znane stanowiska
17	Jaszczurka zwinka <i>Lacerta agilis</i>	PL - ochrona częściowa DS – zał. IV	W typowych dla siebie środowiskach jest gatunkiem pospolitym. Szczególnie często spotykana jest na nasłonecznionych śródleśnych łąkach, polanach i zrębach, w sąsiedztwie otwartych obszarów trawiastych, żwirowni, kamieniołomów, nasypów kolejowych. Gatunek notowany na terenie Parku Krajobrazowego „Chelmy”.
18	Jaszczurka żyworodna <i>Lacerta vivipara</i>	PL - ochrona częściowa	Jest stosunkowo licznie spotykanym gatunkiem na wilgotnych i podmokłych siedliskach, takich jak: obrzeża lasów, torfowiska, podmokłe łąki, nadrzeczne zarośla. W porównaniu ze zwinką ma mniejsze wymagania termiczne. Nie preferuje obszarów silnie nagrzanych i może również zasiedlać tereny o surowszym klimacie. Gatunek notowany na terenie Parku Krajobrazowego „Chelmy” i Rudawskiego Parku Krajobrazowego.
19	Padalec zwyczajny <i>Anguis fragilis</i>	PL - ochrona częściowa	Preferuje wilgotne lasy liściaste i mieszane, rzadziej wilgotne bory mieszane. Z racji swojego skrytego trybu życia obserwowany jest stosunkowo rzadko. Z reguły zasiedla wilgotne, liściaste i mieszane lasy, a zwłaszcza ich obrzeża (leśne polany, łąki, zręby). Gatunek notowany na terenie Parku Krajobrazowego „Chelmy”. Obserwacje punktowe: Obr. 1: 253 c
20	Zaskroniec zwyczajny <i>Natrix natrix</i>	PL - ochrona częściowa	Najczęściej spotykany gatunek węża. Szczególnie liczny jest w pobliżu małych i średnich zbiorników wodnych (np. stawów hodowlanych), obfitujących w płazy. Gatunek notowany na terenie Parku Krajobrazowego „Chelmy”. Obserwacje punktowe: Obr. 1: 145 c; 179 h;
21	Żmija zygzakowata <i>Vipera berus</i>	PL - ochrona częściowa	Gatunek ciepłolubny, zamieszkujący na ogół suche i średnio wilgotne środowiska – nasłonecznione polany, przecinki leśne, obrzeża torfowisk. Chętnie przebywa wśród skalnych głazów pozbawionych roślinności, na usypiskach kamieni, stertach drewna, na nie wykarczowanych pniakach i w stogach siana. Gatunek notowany na terenie Parku Krajobrazowego „Chelmy”. Obserwacje punktowe: Obr. 1: 253 c, f

PL - Prawo krajowe - Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 16 grudnia 2016 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt (Dz.U. 2016 poz. 2183). **PCzL / PCzK** – Czerwona lista zwierząt ginących i zagrożonych w Polsce (Głowaciński, 2002) / **Polska czerwona księga zwierząt. Kręgowce** (Głowaciński, 2001). Stosowane skróty kategorii zagrożenia: VU - gatunki wysokiego ryzyka, narażone na wyginięcie, NT - gatunki niższego ryzyka, ale bliskie zagrożenia, DD – gatunki o nieokreślonym stopniu zagrożenia, wymagającym dokładniejszych danych. **DS - Dyrektywa Siedliskowa** - Dyrektywa Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory.

IV.12.5. BEZKRĘGOWCE

W zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Jawor występuje 15 cennych gatunków bezkręgowców. Występują tu między innymi chronione gatunki: chrząszczy - pachnica dębowa *Osmoderma eremita*, motyli - czerwończyk nieparek *Lycaena dispar*, przeplatka matura *Euphydryas maturna* oraz modraszek telejus *Phengaris teleius* i modraszek nausitous *Phengaris nausithous*, z ważniejszych gatunków mięczaków występuje poczwarówka zwężona *Vertigo angustior*. Wszystkie wymienione powyżej gatunki stanowią przedmioty ochrony obszarów Natura 2000 - OZW Góry i Pogórze Kaczawskie PLH020037 i/lub OZW Dobromierz PLH020034.

Tab. 47. Wykaz chronionych i cennych gatunków bezkręgowców w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Jawor

Lp.	Gatunek	Status ochronny, kategoria zagrożenia	Występowanie, siedlisko, znane stanowiska
Mięczaki Mollusca			
1	Poczwarówka zwięzła <i>Vertigo angustior</i> kod: 1014	PL – ochrona ścisła PCzK – EN; PCzL – EN DS – zał. II	Przedmiot ochrony obszaru OZW Góry i Pogórze Kaczawskie PLH020037. Jest gatunkiem wapniolubnym, o preferencjach w stosunku do wilgotności zmieniających się zależnie od klimatu. W Polsce, jak i w całej środkowej Europie, jest związany z siedliskami o wysokiej i stałej wilgotności, jak torfowiska węglanowe, bagna, brzegi jezior, rzadziej bagna porośnięte olchą. Gatunek odnotowany na terenie obszaru OZW Góry i Pogórze Kaczawskie PLH020037, ale poza gruntami w zarządzie nadleśnictwa (w okolicach miejscowości Kaczorów).
2	Pomrowiec nakrapiany <i>Tandonia rustica</i>	PL – ochrona częściowa CzL – NT	Występuje na ciepłych stanowiskach w lasach i zaroślach. Gatunek podawany z zasięgu granic Książańskiego Parku Krajobrazowego.
3	Ślimak winniczek <i>Helix pomatia</i>	PL – ochrona częściowa DS – zał. V	Notowany głównie w lasach liściastych oraz zakrzewieniach śródpolnych i na obrzeżach osiedli. Pospolity.
4	Świdrzyk łamliwy <i>Balea perversa</i>	PL – ochrona ścisła PCzL – CR	Gatunek górski i podgórski, rzadszy na niżu. Gatunek podawany z zasięgu granic Książańskiego Parku Krajobrazowego.
5	Źródłarka karpacka <i>Bythinella austriaca</i>	PL – niechroniony PCzL – NT	Zasiedla źródła, potoki, jeziora z zimną, dobrze natlenioną wodą o stałej temperaturze, spotykana na terenach wyżynnych i górskich. Gatunek podawany z zasięgu granic Książańskiego Parku Krajobrazowego.
Pajęczaki Arachnida			
6	<i>Centromerus sellarius</i>	PL – niechroniony PCzL – VU	Gatunek podawany z zasięgu granic Książańskiego Parku Krajobrazowego.
Błonkówki Hymenoptera			
7	Mrówka rudnica <i>Formica rufa</i>	PL – ochrona częściowa PCzL – NT	Mrowiska zakłada w miejscach nasłonecznionych (brzegi lasów, dróg), ale też w bardziej ocienionych. Gniazda z bardzo dużymi kopcami z suchego materiału roślinnego (patyczki, igły, łuski szyszek, cząstki żywicy). Często centrum gniazda jest obudowany kopcem spróchniały pniak. Gatunek wybitnie drapieżny, ale pokarmem może być też spadź. Pospolita na terenie nadleśnictwa. Gatunek podawany z zasięgu granic Książańskiego Parku Krajobrazowego.
Chrząższe Coleoptera			
8	Kozioróg bukowiec <i>Cerambyx scopolii</i>	PL – ochrona częściowa PCzL – DD	Występuje w lasach mieszanych, lasach regła dolnego, w zachodniej i południowej Polsce. Gatunek podawany z zasięgu granic Książańskiego Parku Krajobrazowego.
9	Pachnica dębowa <i>Osmoderma eremita</i> kod: 1084	PL – ochrona ścisła PCzK – VU; PCzL – VU DS – zał. II i IV	Przedmiot ochrony obszaru OZW Góry i Pogórze Kaczawskie PLH020037. Gatunek reliktowy lasów pierwotnych, preferuje świetliste drzewostany liściaste i mieszane. Spotykany również w parkach, zakrzewieniach cmentarnych oraz alejach. Rozwój pachnicy dębowej jest ściśle związany ze starymi dziuplastymi (koniecznymi próchniejącymi) drzewami. Gatunek odnotowany na terenie obszaru OZW Góry i Pogórze Kaczawskie PLH020037. Obserwacje punktowe: Obr. 1: 56 a, f, i; 231 j, k

Lp.	Gatunek	Status ochronny, kategoria zagrożenia	Występowanie, siedlisko, znane stanowiska
Motyle Lepidoptera			
10	Czerwończyk nieparek <i>Lycaena dispar</i> kod: 1060	PL – ochrona ścisła PCzK – LR; PCzL – LC DS – zał. II i IV	Przedmiot ochrony obszaru OZW Góry i Pogórze Kaczawskie PLH020037. Gatunek związany ze środowiskami wilgotnych łąk i torfowisk niskich w dolinach rzek i w otoczeniu jezior. Preferuje tereny nadwodne oraz obrzeża rowów melioracyjnych. W ostatnich latach coraz częściej obserwowany w środowiskach suchszych, w tym także ruderalnych. Związany troficznie ze szczawiem <i>Rumex</i> sp. Gatunek odnotowany na terenie obszaru OZW Góry i Pogórze Kaczawskie PLH020037. Obserwacje punktowe: Obr. 1: 195 b; 198A n, o; 238 k; Obr. 2: 61 c
11	Mieniak tęczowiec <i>Apatura iris</i>	PL – niechroniony PCzL – LC	Występuje w lasach mieszanych i liściastych. Gatunek podawany z zasięgu granic Książańskiego Parku Krajobrazowego.
12	Modraszek nausitous <i>Phengaris nausithous</i> kod: 6179	PL – ochrona ścisła, wymaga ochrony czynnej PCzK – LR; PCzL – LC DS – zał. II i IV	Przedmiot ochrony obszarów - OZW Dobromierz PLH020034, OZW Góry i Pogórze Kaczawskie PLH020037. Wilgotne łąki trzęślicowe, torfowiska niskie oraz torfowiska węglanowe. Preferuje tereny nieco zakrzaczone, a unika miejsc całkowicie otwartych. Środowiska takie najczęściej znajdują się na obrzeżach ekstensywnie użytkowanych łąk i trzcinowisk. Troficznie związany z krwiosięciem lekarskim <i>Sanguisorba officinalis</i> . Gąsienice musza być „adoptowane” przez mrówki z rodzaju <i>Myrmica</i> . Gatunek odnotowany na terenie obszaru OZW Góry i Pogórze Kaczawskie PLH020037. Obserwacje punktowe: Obr. 1: 95 a; 113 n; 179 a; 180 c, f, g; 182 b; 214 t; 224 n-r; 244 k, n, o; 249 i, j; 283 a, c, d
13	Modraszek telejus <i>Phengaris teleius</i> kod: 6177	PL – ochrona ścisła, wymaga ochrony czynnej PCzK – LR; PCzL – LC DS – zał. II i IV	Przedmiot ochrony obszarów - OZW Dobromierz PLH020034, OZW Góry i Pogórze Kaczawskie PLH020037. Wilgotne łąki trzęślicowe, torfowiska niskie oraz torfowiska węglanowe. Na pogórzach zasiedla także zbocza z lokalnymi wysiękami wody. Troficznie związany z krwiosięciem lekarskim <i>Sanguisorba officinalis</i> . Gąsienice musza być „adoptowane” przez mrówki z rodzaju <i>Myrmica</i> . Gatunek odnotowany na terenie obszarów OZW Dobromierz PLH020034, OZW Góry i Pogórze Kaczawskie PLH020037. Obserwacje punktowe: Obr. 1: 180 c, f, g; 182 b; 223 j; 249 i, j; Obr. 2: 216 d
14	Paż królowej <i>Papilio machaon</i>	PL – niechroniony PCzL – LC	Zasiedla tereny otwarte. Gatunek podawany z zasięgu granic Książańskiego Parku Krajobrazowego.
15	Przeplatka maturna <i>Euphydryas maturna</i> kod: 6169	PL – ochrona ścisła PCzK – EN; PCzL – EN DS – zał. II	Przedmiot ochrony obszaru OZW Góry i Pogórze Kaczawskie PLH020037. Torfowiska niskie i przejściowe oraz wilgotne łąki trzęślicowe. Troficznie związany z czarcikęsem łąkowym oraz pięciornikiem kurze ziele, jaskrem ostrym, koniczyną pagórkową i rdemstem wężownikiem.

PL - Prawo krajowe - Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 16 grudnia 2016 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt (Dz.U. 2016 poz. 2183). PCzL / PCzK - Czerwona lista zwierząt ginących i zagrożonych w Polsce (Głowaciński, 2002) / Polska Czerwona Księga Zwierząt. Bezkręgowce (Głowaciński, 2004). Stosowane skróty kategorii zagrożenia: EN - gatunki bardzo wysokiego ryzyka, silnie zagrożone, CR – gatunki skrajnie zagrożone, VU - gatunki wysokiego ryzyka, narażone na wyginięcie, NT - gatunki niższego ryzyka, ale bliskie zagrożenia, LC - gatunki niższego ryzyka, LR - gatunki najmniejszej troski, DD - gatunki o statusie słabo rozpoznanym i zagrożeniu stwierdzonym, ale bliżej nieokreślonym. DS - Dyrektywa Siedliskowa - Dyrektywa Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory.

IV.13. MONITORING GATUNKÓW ZWIERZĄT

W zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Jawor w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska prowadzony jest monitoring gatunków zwierząt. Projekt ten realizowany jest na zlecenie Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska przez Instytut Ochrony Przyrody PAN i finansowany ze środków Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. W zasięgu terytorialnym nadleśnictwa zlokalizowanych jest 6 punktów monitoringowych dla gatunków: czerwończyk nieparek *Lycaena dispar*, poczwarówka zwężona *Vertigo angustior* i ślimak winniczek *Helix pomatia*. Większość punktów monitoringowych znajduje się w zasięgu granic obszaru Natura 2000 - OZW Góry i Pogórze Kaczawskie PLH020037.

Tab. 48. Wyniki monitoringu GIOŚ gatunków zwierząt w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Jawor

Lokalizacja stanowiska	Obszar Natura 2000	Gatunek	Nazwa stanowiska	Rok badań	Ocena ogólna	Perspektywy zachowania	Stan populacji	Stan siedliska
13-10-1-04-195 -b	OZW Góry i Pogórze Kaczawskie PLH020037	Czerwończyk nieparek	E474N311-1 Muchów	2013	XX	XX	XX	XX
13-10-1-03-238 -k	OZW Góry i Pogórze Kaczawskie PLH020037	Czerwończyk nieparek	E474N311-2 Myślinów	2013	XX	XX	XX	XX
poza gruntami w zarządzie PGL LP	OZW Góry i Pogórze Kaczawskie PLH020037	Czerwończyk nieparek	E474N311-4 Pogwizdów	2013	XX	XX	XX	XX
poza gruntami w zarządzie PGL LP	OZW Góry i Pogórze Kaczawskie PLH020037	Poczwarówka zwężona	Kaczorów	2014	U2	U1	U2	U1
poza gruntami w zarządzie PGL LP	OZW Góry i Pogórze Kaczawskie PLH020037	Ślimak winniczek	Gorzanowice	2014	U1	U1	U1	FV
poza gruntami w zarządzie PGL LP	-	Ślimak winniczek	Bolków	2014	FV	FV	U1	FV

V. WALORY PRZYRODNICZO–LEŚNE

V.1. SIEDLISKA PRZYRODNICZE – PRZEDMIOTY OCHRONY OBSZARÓW NATURA 2000

Siedlisko przyrodnicze jest pojęciem wprowadzonym przez przepisy prawa Unii Europejskiej w ramach wyznaczania obszarów sieci Natura 2000. Oznacza ono obszar lądowy lub wodny wyodrębniony w oparciu o cechy geograficzne, abiotyczne i biotyczne, zarówno całkowicie naturalne, jak i półnaturalne. Należy mieć na uwadze, że siedlisko przyrodnicze w ujęciu obszarów sieci Natura 2000 nie jest tożsame z definicją biologiczną, ekologiczną lub leśną siedliska. Pojęcie siedliska przyrodniczego wprowadziła w Unii Europejskiej Dyrektywa Siedliskowa 92/43/EWG, a polskie prawo (ustawa o ochronie przyrody; tekst jednolity Dz. U. z 2016 r. poz. 2134 z późn. zm.) w oparciu o tą dyrektywę definiuje siedlisko przyrodnicze, jako „obszar lądowy lub wodny, naturalny, półnaturalny lub antropogeniczny, wyodrębniony w oparciu o cechy geograficzne, abiotyczne i biotyczne” (art. 5). Siedliska przyrodnicze zostały wyznaczone celem ochrony miejsc bytowania cennych z punktu widzenia przyrodniczego gatunków roślin i zwierząt często zagrożonych wyginięciem. Na mocy ustawy o ochronie przyrody (tekst jednolity Dz. U. z 2016 r. poz. 2134 z późn. zm.) w Polsce został wprowadzony zakaz podejmowania działań mogących w istotny sposób pogorszyć stan siedlisk przyrodniczych, co w konsekwencji prowadziłoby do negatywnego oddziaływania na gatunki, dla których obszar chroniony został stworzony (art. 33). Wyjątek od zakazu stanowi nadrzędny interes publiczny o charakterze społecznym lub gospodarczym, gdy nie ma żadnej innej alternatywy. W takim przypadku może dojść do zniszczenia siedliska, lecz wskazane są działania rekompensujące straty (art. 34).

Podstawą informacji o występowaniu siedlisk przyrodniczych na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Jawor w planie urządzenia lasu na lata 2018-2027 jest opracowanie fitosocjologiczne dla lasów i gruntów nieleśnych Nadleśnictwa Jawor wykonane w latach 2015-2016, stan na dzień 1 stycznia 2017 r.

Występowanie na gruncie płatu siedliska przyrodniczego nie zawsze stanowi wystarczającą przesłankę do utworzenia w ramach oddziału leśnego odrębnego wyłączenia taksacyjnego. Oczywiście, w znaczącej przewadze siedlisko przyrodnicze zawiera się w granicach całego wydzielenia leśnego, jednak w uzasadnionych przypadkach stanowi tylko jego fragment. Ponadto granice leśnych siedlisk przyrodniczych zazwyczaj w terenie nie są ostro zarysowane i stanowią strefę przejściową o zmiennej szerokości - bardzo trudną do jednoznacznego wniesienia na mapę. Z uwagi na powyższe zarówno w inwentaryzacji fitosocjologicznej dla Nadleśnictwa Jawor (stan na dzień 1 stycznia 2017 r.), jak i w planie urządzenia lasu dla Nadleśnictwa Jawor na lata 2018-2027 prezentowana

powierzchnia siedlisk przyrodniczych odnosi się zawsze do powierzchni geometrycznej (powstałej z obmiaru urządzeniem GPS) płatów odpowiednich typów siedlisk.

Mapa rozmieszczenia siedlisk przyrodniczych w Nadleśnictwie Jawor w inwentaryzacji fitosocjologicznej (stan na dzień 1 stycznia 2017 r.) została przygotowana z zachowaniem należytej staranności, ale zmiany kształtu wyłączeń taksacyjnych na dalszych etapach tworzenia projektu planu urządzenia lasu (w tym głównie dane geodezyjne) wymusiły w wielu miejscach niezbędne korekty podziału gospodarczego nadleśnictwa. Takie działanie w konsekwencji spowodowało powstanie na mapie wielu fragmentów płatów siedlisk przyrodniczych oraz równie niewielkich nieciągłości w siedliskach na krawędzi wydziałów leśnych. Wszystkie takie przypadki poddane zostały szczegółowej analizie. W sytuacjach nie budzących wątpliwości dokonano niewielkich modyfikacji mapy rozmieszczenia siedlisk przyrodniczych względem aktualnego podziału gospodarczego nadleśnictwa. W efekcie we wszystkich typach siedlisk przyrodniczych w planie urządzenia lasu dla Nadleśnictwa Jawor na lata 2018-2027 odnotowano niewielkie różnice w łącznej powierzchni siedlisk względem inwentaryzacji fitosocjologicznej dla Nadleśnictwa Jawor (stan na dzień 1 stycznia 2017 r.). Zmiany powierzchni względem inwentaryzacji fitosocjologicznej wyniosły od 0,02% do 0,79%. Największa zmiana (0,79%) dotyczy siedliska Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (*Salicetum albae*, *Populetum albae*, *Alnenion glutinoso-incanae*, olsy źródłiskowe) - siedlisko priorytetowe (kod: 91E0) i związana jest ze strefowością i dokładniejszym wydzieleniem płatów tego siedliska w odrębne wyłączenia taksacyjne. W przypadku siedliska Ciepłolubne buczyny storczykowe *Cephalanthero damasonii-Fagetum sylvaticae* (kod: 9150) powierzchnia nie uległa zmianie.

Różnice w powierzchni leśnych siedlisk przyrodniczych, względem inwentaryzacji fitosocjologicznej dla Nadleśnictwa Jawor (stan na dzień 1 stycznia 2017 r.), w granicach obszarów Natura 2000 również wynikają ze zmian w podziale gospodarczym nadleśnictwa. Przy sporządzaniu obu dokumentów, do danego obszaru Natura 2000 zaliczono wydział leśny znajdujące się w całości lub w części w zasięgu geometrycznej granicy ostoi. Z uwagi na przeprowadzone korekty podziału gospodarczego w trakcie sporządzania projektu planu stosując jednakowe kryterium zaliczania wyłączeń taksacyjnych pokrywających się w części z ostoją siedliskową (odległość 5 metrów od granicy obszaru Natura 2000) otrzymano różne wyniki. W kilku przypadkach wydział leśny zaliczone w inwentaryzacji fitosocjologicznej dla Nadleśnictwa Jawor (stan na dzień 1 stycznia 2017 r.) do obszarów Natura 2000 w planie urządzenia lasu dla Nadleśnictwa Jawor na lata 2018-2027 znalazły się poza ostojami i odwrotnie.

UWAGA! W bazie Taksator dla wydziełów leśnych, które zostały zaliczone do obszaru Natura 2000, w polu „Siedlisko przyrodnicze” umieszcza się wyłącznie informację o siedlisku przyrodniczym stanowiącym przedmiot ochrony obszaru Natura 2000 (bez względu na jego powierzchnię). W bazie Taksator w polu „Informacje różne” umieszcza się informacje o występowaniu siedlisk przyrodniczych (wraz z informacją o procentowym pokryciu płatu siedliska w granicach wyłączenia taksacyjnego) w następujących przypadkach:

- w obszarach Natura 2000, w przypadku występowania więcej niż jednego typu siedliska przyrodniczego w wydzieleniu leśnym umieszcza się drugi i kolejne typy występujących w nim siedlisk; w takich sytuacjach przeprowadza się subiektywną ocenę istotności występujących w wydzieleniu leśnym typów siedlisk oraz możliwości realizacji celów ochrony obszaru Natura 2000; najważniejszy (pierwszy) typ siedliska zapisywany jest w bazie Taksator w polu „Siedlisko przyrodnicze”;
- w obszarach Natura 2000, w przypadku występowania siedlisk przyrodniczych niestanowiących przedmiotów ochrony obszaru Natura 2000 (bez względu na liczbę występujących typów siedlisk w wydzieleniu leśnym);
- poza obszarami Natura 2000 (bez względu na liczbę występujących typów siedlisk w wydzieleniu leśnym).

Tab. 49. Wykaz typów siedlisk przyrodniczych odnotowanych w obszarach Natura 2000 na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Jawor

Lp.	Nazwa siedliska	Kod typu	Powierzchnia siedliska na gruntach w zarządzie nadleśnictwa [ha]	Powierzchnia siedliska w obszarach Natura 2000 [ha]	Powierzchnia siedliska poza obszarami Natura 2000 [ha]
Siedliska nieleśne					
1	Skąły wapienne i neutrofilne z roślinnością pionierską (<i>Alysso-Sedion</i>) – siedlisko priorytetowe	6110	0,42	0,42	-
2	Murawy kserotermiczne (<i>Festuco-Brometea</i> i ciepłolubne murawy z <i>Asplenion septentrionalis</i> <i>Festucion pallentis</i>) – siedlisko priorytetowe	6210	1,28	1,28	-
3	Zmienne-wilgotne łąki trzęślicowe (<i>Molinion</i>)	6410	84,93	84,93	-
4	Ziółorośla górskie (<i>Adenostylion alliariae</i>) i ziółorośla nadrzeczne (<i>Convolvuletalia sepium</i>)	6430	0,40	0,40	-

Lp.	Nazwa siedliska	Kod typu	Powierzchnia siedliska na gruntach w zarządzie nadleśnictwa [ha]	Powierzchnia siedliska w obszarach Natura 2000 [ha]	Powierzchnia siedliska poza obszarami Natura 2000 [ha]
5	Ekstensywnie użytkowane niżowe łąki świeże (<i>Arrhenatherion</i>)	6510	121,71	114,68	7,03
6	Środkowoeuropejskie wyżynne rumowiska krzemianowe	8150	0,14	0,14	-
7	Pionierskie murawy na skałach krzemianowych (<i>Arabidopsidion thalianae</i>)	8230	0,17	0,17	-
Siedliska leśne					
8	Kwaśne buczyny (<i>Luzulo-Fagenion</i>)	9110	267,77	131,87	135,90
9	Żyzne buczyny (<i>Dentario glandulosae Fagenion</i> , <i>Galio odorati-Fagenion</i>)	9130	483,35	445,91	37,44
10	Cieplolubne buczyny storczykowe (<i>Cephalanthero-Fagenion</i>)	9150	15,86	15,86	-
11	Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny (<i>Galio-Carpinetum</i> , <i>Tilio-Carpinetum</i>)	9170	4329,40	2450,73	1878,67
12	Jaworzyny i lasy klonowo-lipowe na stokach i zboczach (<i>Tilio plathyphyllis-Acerion pseudoplatani</i>)	9180	154,78	137,85	16,93
13	Kwaśne dąbrowy (<i>Quercetea robur-petraeae</i>)	9190	807,38	413,17	394,21
14	Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (<i>Salicetum albae</i> , <i>Populetum albae</i> , <i>Alnion glutinoso-incanae</i> , olsy źródłiskowe) - siedlisko priorytetowe	91E0	422,90	356,37	66,53
15	Cieplolubne dąbrowy (<i>Quercetalia pubescentis petraeae</i>) - siedlisko priorytetowe	9110	760,74	556,96	203,78
Razem			7451,42	4710,93	2740,49

*) powierzchnia geometryczna siedliska przyrodniczego

V.1.1. SIEDLISKA LEŚNE

9110 - kwaśne buczyny (*Luzulo-Fagenion*)

Kwaśne buczyny na terenie nadleśnictwa rozwijają się głównie w formie buczyn acido-mezofilnych (zespół: *Calamagrostio arundinaceae-Fagetum* Sýkora 1971), z wysokim udziałem kostrzewy leśnej *Festuca altissima* i trzcinnika leśnego *Calamagrostis arundinacea*. W ich składzie mogą pojawiać się także gatunki siedlisk żyznych (jak przytulia wonna *Galium odoratum*, grab *Carpinus betulus*, leszczyna pospolita *Corylus avellana* czy nercznica samcza *Dryopteris filix-mas*). Fitocenozy te, od typowych buczyn żyznych odróżnia liczne występowanie gatunków siedlisk ubogich w składniki pokarmowe, takich jak: kosmatka owłosiona *Luzula pilosa*, jeżyna gruczołowata *Rubus hirtus*, nercznica krótkoostna *Dryopteris carthusiana*, kruszyna pospolita *Frangula alnus*, pszeniec zwyczajny *Melampyrum pratense*, nawłóć pospolita *Solidago virgaurea*; w warstwie mszystej zaś widłoząbek włoskowy *Dicranella heteromalla*. Wyższy znacznie jest także udział borówki czernicy *Vaccinium myrtillus* i konwalii majowej *Convallaria majalis*.

Wśród kwaśnych buczyn, tylko na kilku stanowiskach w nadleśnictwie (Góry Ołowiane), wyróżniono formę acydofilnej buczyny górskiej (zespół: *Luzulo luzuloidis-Fagetum sylvaticae* Meusel 1937). Są to typowe płyty kwaśnej buczyny, ubogiej gatunkowo, z dominacją śmiatka pogiętego *Deschampsia flexuosa*, borówki czernicy oraz licznym występowaniem mchów: merzyka groblowego *Mnium hornum*, raketu cyprysowatego *Hypnum cupressiforme* i złotowłosu strojnego *Polytrichastrum formosum*.

W celu utrzymania lub poprawy stanu zachowania siedlisk przyrodniczych kwaśnych buczyn (*Luzulo-Fagenion*) na terenie Nadleśnictwa Jawor zaleca się:

- na powierzchniach leśnych z siedliskiem przyrodniczym pozostawiać drzewa martwe i zamierające z wyjątkiem sytuacji zagrażających bezpieczeństwu ludzi i ich mienia oraz trwałości drzewostanu (zgodnie z pzo dla obszaru Góry i Pogórze Kaczawskie PLH020037);
- w trakcie użytkowania drzewostanów stosować rębnie złożone (IVD) z długim i bardzo długim okresem odnowienia i z wykorzystaniem samosiewów;
- prowadzić gospodarkę drzewostanem w sposób zapewniający funkcjonowanie drzewostanów wielowarstwowych i różnowiekowych, z przestojami oraz udziałem gatunków domieszkowych (jawor, świerk, jodła, dąb i inne)

(źródło: *Opracowanie fitosocjologiczne dla lasów i gruntów nieleśnych Nadleśnictwa Jawor, 2017 r.*).

9130 - żyzne buczyny (*Dentario glandulosae Fagenion, Galio odorati-Fagenion*)

Na terenie nadleśnictwa wyróżniono dwie formy żyznych buczyn - środkowoeuropejską buczynę mezotroficzną z przytulią wonną (zespół: *Galio odorati-Fagetum sylvaticae* Sougnez et Thill 1959) oraz środkowoeuropejską, górską buczynę eutroficzną (zespół: *Mercuriali perennis-Fagetum sylvaticae* Scamoni 1935).

Mezotroficzną buczynę tworzą lasy z dominacją buka, lecz udziałem także innych gatunków (najczęściej klon zwyczajny *Acer platanoides*, jawor *Acer pseudoplatanus*, świerk *Picea abies*), na podłożach skał słabo kwaśnych i obojętnych, z próchnicą typu moder-mull, w których kombinacji gatunkowej dominują gatunki żyznych lasów liściastych (przytulia wonna, kłosownica leśna *Brachypodium sylvaticum*, fiołek leśny *Viola reichenbachiana*, prosownica rozpięchła *Milium effusum*, nerecznica samcza, wiechlina gajowa *Poa nemoralis*), jednak z udziałem gatunków acido- i mezofilnych (borówka czernica, złotowłos strojny *Polytrichastrum formosum*, szczawik zajęczy *Oxalis acetosella*, kosmatka gajowa *Luzula luzuloides*). W fitocenozach sporadycznie tylko występują gatunki typowe dla kwaśnych buczyn, takie jak: kosmatka owłosiona, jeżyna gruczołowata, nerecznica krótkoostna, pszeniec zwyczajny, kruszyna pospolita, nawłóć pospolita.

Do zespołu górskich buczyn eutroficznych zaliczamy żyzne, eutroficzne lasy bukowe występujące na podłożach bogatych w składniki odżywcze (skały z udziałem węgla wapnia, zieleńce, bazalty), z próchnicą typu mull. Drzewostany często są zróżnicowane i wielogatunkowe, ze stałym udziałem jaworu, klonu zwyczajnego, wiązu górskiego, świerka pospolitego oraz jesionu wyniosłego. W runie dominują byliny – zespół łatwo można zidentyfikować w szczególności poprzez udział żywca dziewięciolistnego *Dentaria enneaphyllos*, kopytnika europejskiego *Asarum europaeum* oraz facjalne czasem występowanie szczyru trwałego *Mercurialis perennis*, gajowca żółtego *Galeobdolon luteum*, żankiela zwyczajnego *Sanicula europaea*, liliu złotogłów *Lilium martagon* czy czosnku niedźwiedziego *Allium ursinum*. Zespół stwierdzano bardzo rzadko – w rezerwacie przyrody „Buki Sudeckie”, na Bazaltowej Górze, na dwóch stanowiskach w Górach Ołowianych oraz na południe od Pogwizdowa (tu ze zmienionym drzewostanem świerkowo-jaworowym). Są to lasy bogate gatunkowo.

W celu utrzymania lub poprawy stanu zachowania siedlisk przyrodniczych żyznych buczyn (*Dentario glandulosae-Fagenion, Galio odorati-Fagenion*) na terenie Nadleśnictwa Jawor zaleca się:

- na powierzchniach leśnych z siedliskiem przyrodniczym pozostawiać drzewa martwe i zamierające z wyjątkiem sytuacji zagrażających bezpieczeństwu ludzi i ich mienia oraz trwałości drzewostanu (zgodnie z pzo dla obszaru Góry i Pogórze Kaczawskie PLH020037);

- w trakcie użytkowania drzewostanów stosować rębnie złożone (IVD) z długim i bardzo długim okresem odnowienia i z wykorzystaniem samosiewów;
- prowadzić gospodarkę drzewostanem w sposób zapewniający funkcjonowanie drzewostanów wielowarstwowych i różnowiekowych, z przestojami oraz udziałem gatunków domieszkowych (jawor, jodła, lipa drobnolistna, lipa szerokolistna, klon zwyczajny dąb i inne)

(źródło: Opracowanie fitosocjologiczne dla lasów i gruntów nieleśnych Nadleśnictwa Jawor, 2017 r.).

9150 - ciepłolubne buczyny storczykowe (*Cephalanthero-Fagenion*)

Kalcyfilne, ciepłolubne buczyny rozwijają się na podłożu skał wapiennych, na glebach z dużą zawartością węgla wapna, zwykle silnie szkieletowych i charakteryzują się dużym bogactwem gatunkowym. W skład charakterystycznej kombinacji gatunkowej wchodzi cały szereg roślin żyznych lasów liściastych, muraw kserotermicznych, okrajków ciepłolubnych, a nawet gatunków łąkowych – jednak buczyny znane są przede wszystkim z liczego występowania storczyków. Dwa z nich – buławnik wielkokwiatowy *Cephalanthera damasonium* oraz kruszczyk szerokolistny *Epipactis helleborine* są uważane za diagnostyczne w całym zasięgu zespołu (Willner i in. 2009; Boublik i in. 2013). Spośród licznych gatunków diagnostycznych na podkreślenie zasługują te, których występowanie w obrębie lasów bukowych ograniczone jest wyłącznie do buczyn storczykowych, jak turzyca górską *Carex montana*, orlik pospolity *Aquilegia vulgaris*, dereń świdwa *Cornus sanguinea*, głóg odgiętoziałkowy *Crataegus rhipidophylla*, kłokoczka południowa *Staphyllea pinnata*, berberys zwyczajny *Berberis vulgaris*, miodownik melisowaty *Melittis melissophyllum*, czyścica storzyszek *Clinopodium vulgare* czy poziomka wysoka *Fragaria moschata*. Niektóre z nich występują także w dąbrowach świetlistych, szczególnie w *Melico pictae-Quercetum roboris*, jednak nie wkraczają do innych typów buczyn, co czyni z nich gatunki charakterystyczne w obrębie związku *Fagion*.

Należy podkreślić, że buczyny storczykowe w obrębie nadleśnictwa są mocno przekształcone przez dawne zabiegi gospodarcze lub wydobywanie kopalin. W większości z nich drzewostan jest nietypowy dla siedliska, z niewielkim udziałem buka lub wręcz bez jego udziału, miejscami z dominacją dębu bezszypułkowego, lipy drobnolistnej i wielu innych gatunków. Kilka wydzieleń, w których runie występują gatunki diagnostyczne zespołu, zajętych jest przez drzewostany sosnowe i modrzewiowe wymagające przebudowy. Płaty zespołu oraz jego zbiorowisk zastępczych stwierdzono tylko w otoczeniu dawnych kamieniołomów w Grudnie oraz w Nowych Rochowicach. Możliwe stanowiska zespołu w masywie Wapników zajęte są przez antropogeniczne świerczyny.

W celu utrzymania lub poprawy stanu zachowania siedlisk przyrodniczych ciepłolubnych buczyn storczykowych (*Cephalanthero-Fagenion*) na terenie Nadleśnictwa Jawor zaleca się:

- zabiegi hodowlane prowadzić w sposób zmierzający do uzyskania drzewostanów różnowiekowych i różnogatunkowych (zgodnie z pzo dla obszaru Góry i Pogórze Kaczawskie PLH020037);
- podczas wykonywania zabiegów gospodarczych na powierzchni z siedliskiem przyrodniczym stopniowo usuwać sosnę, świerk, modrzew z warstwy drzewostanu i podszytu (zgodnie z pzo dla obszaru Góry i Pogórze Kaczawskie PLH020037).

(źródło: *Opracowanie fitosocjologiczne dla lasów i gruntów nieleśnych Nadleśnictwa Jawor, 2017 r.*).

9170 – grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny (*Galio-Carpinetum, Tilio-Carpinetum*)

Na terenie nadleśnictwa wyróżniono kilka form grądów, należą do nich: grąd środkowoeuropejski (zespół: *Galio sylvatici-Carpinetum betuli* Oberd. 1957), grąd środkowoeuropejski war. typowy (podzespół: *Galio sylvatici-Carpinetum typicum*), grąd środkowoeuropejski war. mezofilny, świeży (podzespół: *Galio sylvatici-Carpinetum var. deschampsietosum*), grąd środkowoeuropejski war. higro-mezofilny z kruszyną pospolitą (podzespół: *Galio sylvatici-Carpinetum var. stachyetosum*), grąd środkowoeuropejski war. mezo-acydofilny ze świerkiem pospolitym (podzespół: *Galio sylvatici-Carpinetum var. z Picea abies*).

Grądy środkowoeuropejskie *Galio sylvatici-Carpinetum betuli* stanowią najczęściej notowane zbiorowisko leśne na terenie nadleśnictwa. Generalnie można określić je, zgodnie z powszechnie obowiązującą definicją, jako wielogatunkowe lasy liściaste z przewagą w drzewostanie graba *Carpinus betulus*, lipy drobnolistnej *Tilia cordata*, dębu szypułkowego *Quercus robur* oraz dębu bezszypułkowego *Quercus petraea*, a także udziałem wielu innych gatunków drzew. Grądy nie wyróżniają się jednak jako jedna, zwarta grupa posiadająca własne gatunki diagnostyczne. W porównaniu z dąbrowami acydofilnymi oraz ciepłolubnymi generalnie odróżnia je występowanie gatunków takich, jak: turzyca leśna, bez czarny *Sambucus nigra*, dąb szypułkowy, gajowiec żółty, jęczmieniec zwyczajny *Hordelymus europaeus*, czartawa pospolita *Circaea lutetiana* czy szczyr trwały. Zależności te są jednak słabe. Dodatkowo są to w większości gatunki wspólne z lasami klonowo-lipowymi lub buczynami.

Podzespół *Galio sylvatici-Carpinetum typicum* był notowany głównie na glebach świeżych, wytworzonych z bogatych w składniki odżywcze skał wylewnych i zmetamorfizowanych, na stokach o niewielkim nachyleniu lub wklęsłych formach stokowych wśród lasów klonowo-lipowych. Są to lasy o wielogatunkowych drzewostanach – poza grabem, lipą i dębem bezszypułkowym w ich składzie występują stale także jawor, klon zwyczajny, jesion i buk. W runie zaznacza się przewaga gatunków związanych z żyznymi lasami liściastymi, jak: turzyca leśna, gajowiec żółty, przytulia wonna, przytulia Schultesa *Galium schultesii*, bluszcz

zwyczajny *Hedera helix*, przylaszczka pospolita *Hepatica nobilis*, szczyr trwały, wiechlina gajowa czy fiołek leśny. Największe powierzchnie wariant ten zajmuje w bazaltowym kompleksie Mszany i Obłogi, gdzie jest też najlepiej wykształcony i najbogatszy w gatunki. Dobrze zachowane powierzchnie występują także na Bazaltowej Górze, na południe od Pogwizdowa, koło Siedmicy i na Dębowej Górze koło Dobromierza. Grądy te występują w kompleksowej mozaice z żyznymi buczynami i dąbrowami świetlistymi i prawdopodobnie stanowią fitocenozy referencyjne dla grądów Pogórza Kaczawskiego jako całości.

Podzespół *Galio sylvatici-Carpinetum deschampsietosum* często spotykany jest na podłożach skał kwaśnych i obojętnych. W drzewostanie dominują grab i dąb bezszypułkowy, ze stałym udziałem lipy drobnolistnej i jawora. Drzewostany są zwykle rosłe (do 22 m), a zwarcie koron osiąga 60-80%. W runie wyraźnie zaznacza się wysoki udział mezofilnych gatunków ogólnoleśnych – szczególnie trzcinnika leśnego *Calamagrostis arundinacea*, konwalii majowej, śmiałka pogiętego *Deschampsia flexuosa*, nercznicy krótkoostnej, jastrzębca murowego *Hieracium murorum*, j. sabaudzkiego *Hieracium sabaudum*, kosmatki owłosionej, borówki czernicy czy przetacznika leśnego *Veronica officinalis*. Gatunki z rzędu *Fagetalia* występują tu rzadko, liczne są natomiast gatunki klasy *Querco-Fagetea*, jak bluszcz pospolity, perlówka zwisła *Melica nutans* czy wiechlina gajowa. Podzespół ten często występuje w kompleksie z acydofilnymi dąbrowami lub buczynami, a także z żyznymi grądami, gdzie może wykształcać się pod wpływem ekstensywnej gospodarki leśnej. Takie postaci występują w kompleksie Mszany i Obłogi lub w otoczeniu Wąwozu Myśluborskiego.

Podzespół *Galio sylvatici-Carpinetum stachyetosum* związany jest z wilgotnymi zagłębieniami i dolinami cieków na siedliskach o charakterze mezofilnym. W drzewostanie dominuje dąb szypułkowy, rzadziej d. bezszypułkowy, znaczący jest też udział jawora, brzozy brodawkowatej *Betula pendula* i lipy drobnolistnej. Gatunkami wyróżniającymi ten wariant w stosunku do innych grądów są gatunki związku *Alnion incanae* (= *Alno-Padion*, *Alno-Ulmion* *Alnion glutinoso-incanae*) – przede wszystkim czyściec leśny *Stachys sylvatica* i czeremcha *Padus avium*, jednak wyraźny jest udział gatunków acido-mezofilnych, jak kruszyna pospolita, jarzębina *Sorbus aucuparia* czy złotowłos strojny. Jednocześnie wysoki udział kuklika pospolitego *Geum urbanum*, bzu czarnego i niecierpka drobnokwiatowego wskazuje na zaawansowane procesy degeneracji zbiorowiska wskutek eutrofizacji i neofityzacji fitocenozy; a leszczyny pospolitej *Corylus avellana* i jeżyna *Rubus* sp.– na regenerację fitocenozy po prześwietleniu, prawdopodobnie wskutek prac hodowlanych.

Podzespół *Galio sylvatici-Carpinetum Picea abies* zbliżony do poprzedniego, jednak stanowiący przejście już do borów mieszanych, z drzewostanem zawsze świerkowo-dębowym, zwykle z grabem licznie wkraczającym do drugiego piętra oraz ze stałą domieszką lipy drobnolistnej. Przy braku tych dwóch gatunków zbliżone fitocenozy acydofilnych lasów świerkowo-dębowych klasyfikowano jako kwaśne dąbrowy trzcinnikowe - przejście pomiędzy

tymi zbiorowiskami jest więc płynne i głównie zależy od obecności gatunków grądowych w drzewostanie oraz leszczyny pospolitej w warstwie krzewów. Skład runa dla obu tych zbiorowisk jest niemal identyczny, a tworzą go pospolite i występujące z dużą ilościowością mezo- i acydofilne gatunki ogólnoleśne. Rzadko tylko pojawiają się (ułatwiając identyfikację) gatunki grądów, takie jak gwiazdnica wielkokwiatowa *Stellaria holostea*.

W celu utrzymania lub poprawy stanu zachowania siedlisk przyrodniczych grądów środkowoeuropejskich i subkontynentalnych (*Galio-Carpinetum*, *Tilio-Carpinetum*) na terenie Nadleśnictwa Jawor zaleca się:

- na powierzchniach leśnych z siedliskiem przyrodniczym cięcia rębne wykonywać rębiami złożonymi z wydłużonym okresem odnowienia. Jako docelowe dla drzewostanów z siedliskiem przyjąć rębnie złożone ze średnim i długim okresem odnowienia (zgodnie z pzo dla obszaru Góry i Pogórze Kaczawskie PLH020037);
- w trakcie cięć (także rębni stopniowych i złożonych), pozostawić 5-10% powierzchni i masy drzewostanów, jako kępy i biogrupy z nieznieskształconym, naturalnym podszytem i runem docelowo do naturalnej śmierci i rozkładu (zgodnie z pzo dla obszaru Dobromierz PLH020034);
- w miarę wydzielania się zwiększać ilość martwego drewna poprzez nie usuwanie wywrotów i złomów, pozostawianie martwych drzew stojących i nie usuwanie drzew dziuplastych i próchniejących. We fragmentach pozostawiać do naturalnego rozpadu, nieuporządkowane pozostałości po zrębówce (niezagrożające trwałości lasu) z wyłączeniem sytuacji stwarzających zagrożenie zdrowia, życia lub mienia ludzkiego i w przypadku wykonywania cięć sanitarnych (zgodnie z pzo dla obszaru Dobromierz PLH020034 oraz Góry i Pogórze Kaczawskie PLH020037)

(źródło: Opracowanie fitosocjologiczne dla lasów i gruntów nieleśnych Nadleśnictwa Jawor, 2017 r.).

9180 - jaworzyny i lasy klonowo-lipowe na stokach i zboczach (*Tilio plathyphyllis-Acerion pseudoplatani*)

Lasy klonowo-lipowe zajmują strome, kamieniste stoki, najczęściej z ruchomym jeszcze rumoszem, choć zdarzają się stanowiska na utrwalonych gołoborzach i stokach skalistych. Nachylenie stanowisk najczęściej przekracza 20°, natomiast wystawy stoków i rodzaj podłoża geologicznego nie mają znaczenia – rozwijają się na nich różne formy zespołu od mezofilnych po żyzne, i od cienistych (z udziałem gatunków higrofilnych) aż po ciepłolubne. Spośród licznej grupy gatunków diagnostycznych na podkreślenie zasługują te, które posiadają zdecydowane optimum w omawianym zespole i poza nim rosną bardzo rzadko. Należą tu lipa szerokolistna *Tilia platyphyllos* (sporadycznie spotykana w żyznych grądach lub buczynach), paprotnik kolczysty *Polystichum aculeatum*, zanokcica skalna *Asplenium trichomanes*, paprotka pospolita *Polypodium vulgare* i jęczyznik zwyczajny *Phyllitis scolopendrium* (wszystkie poza

lasami klonowo-lipowymi rosną tylko w zbiorowiskach naskalnych) oraz czerniec gronkowy *Actaea spicata* (poza tym zbiorowiskiem tylko w najżyźniejszych postaciach buczyn).

Kolejną cechą charakterystyczną jest najczęściej bogaty, wielogatunkowy drzewostan z udziałem obu gatunków lipy, obu klonów, wiązu górskiego, jesionu wyniosłego, dębu bezszypułkowego, buka, świerka, czereśni ptasiej i innych. Rzadko, najczęściej jako skutek przekształceń przez działania hodowlane, spotykane są drzewostany dwu- i trzygatunkowe.

Zespół *Aceri platanoidis-Tilietum platyphylli* Faber 1936 występuje na całym terenie i może zostać uznany za pospolity, jednak z uwagi na wymagania siedliskowe zajmuje bardzo niewielkie powierzchnie. Na wypłaszczeniach stromych i skalistych stoków, które zajmuje, towarzyszą mu grądy (najczęściej żyzne grądy typowe), zaś w górnych partiach wąwozów graniczy ze świetlistymi lub acydofilnymi dąbrowami. Jest to zespół bogaty w gatunki. Wpływa na to fakt ich w większości naturalnego charakteru, a także objęcie ochroną w ramach powierzchni referencyjnych lub rezerwatów przyrody.

W celu utrzymania lub poprawy stanu zachowania siedlisk przyrodniczych (priorytetowych) jaworzyn i lasów klonowo-lipowych na stokach i zboczach (*Tilio platyphyllis-Acerion pseudoplatani*) na terenie Nadleśnictwa Jawor zaleca się:

- naturalna regeneracja drzewostanów – wyznaczenie powierzchni bez wskazań gospodarczych (w celu zaistnienia naturalnych procesów siedliskotwórczych). Dopuszczone jest usuwanie gatunków obcych siedliskowo: świerk, sosna, modrzew z płatów siedliska (zgodnie z pzo dla obszaru Dobromierz PLH020034);
- należy realizować wskazane w planach łowieckich wielkości odstrzałów muflona *Ovis aries musimon* dla obwodów łowieckich położonych na i w sąsiedztwie obszaru (zgodnie z pzo dla obszaru Dobromierz PLH020034)

(źródło: Opracowanie fitosocjologiczne dla lasów i gruntów nieleśnych Nadleśnictwa Jawor, 2017 r.).

9190 - kwaśne dąbrowy (*Quercion robori-petraeae*)

Kwaśne dąbrowy reprezentują dwa zespoły: środkowoeuropejski acidofilny las dębowy (*Calamagrostio arundinaceae-Quercetum petraeae* (Hartm. 1934) Scam. et Pass. 1959) oraz podgórska dąbrowa acydofilna (*Luzulo luzuloidis-Quercetum petraeae* Hilitzer 1932).

Zespół *Calamagrostio arundinaceae-Quercetum petraeae* obejmuje acydofilne dąbrowy budowane przez dąb bezszypułkowy *Quercus petraea*, z licznym udziałem orlicy pospolitej *Pteridium aquilinum* oraz trzcinnika leśnego, które nadają mu charakterystyczny wygląd i zdecydowanie odróżniają zarówno od uboższych postaci grądów, jak i kwaśnych dąbrów zespołu *Luzulo luzuloidis-Quercetum*. Zespół ma charakter mezofilny, przez co pojawiają się tu zarówno gatunki związku *Carpinion* (lipa drobnolistna, grab, przytulia Schultesa), jak i typowe gatunki acydofilne (pszeniec leśny, borówka czernica). Należy jednak podkreślić, że ani grab ani lipa drobnolistna nie wkraczają tu praktycznie do drzewostanu,

charakterystyczny zaś jest zupełny brak leszczyny pospolitej. Fitocenozy zespołu rozwijają się w miejscach płaskich lub w płytkich, wklęsłych jarach na stokach i najczęściej spotykane są w mozaice z mezofilnymi grądami oraz dąbrowami. Mogą zajmować duże jednolite powierzchnie (np. w masywie Sfarnej i Popielowej, gdzie sąsiadują z płatami *Luzulo-Quercetum*), jak i niewielkie płyty w jarach i na przełęczkach w kompleksach dąbrów świetlistych. Takie postacie charakteryzują się sporadycznym udziałem gatunków termofilnych przechodzących ze zbiorowisk sąsiadujących. Są to lasy o niskim lub średnim bogactwie gatunkowym. Zespół jest narażony na wkraczanie gatunków synantropijnych i obcych ekologicznie, szczególnie niecierpka drobnokwiatowego (Reczyńska 2012).

Do zespołu *Luzulo luzuloidis-Quercetum petraeae* należą najczęściej niskorosłe, świetliste (o zwarcu koron najczęściej 50-60%) dąbrowy na stokach oraz na miejscach płaskich o silnie szkieletowej glebie, rozwijające się na skałach osadowych, metamorficznych lub wylewnych o niskiej zawartości składników odżywczych. Prawdopodobnie są to lasy ukształtowane przy udziale XIX-wiecznej gospodarki odroślowej, jednak mogą mieć charakter naturalny, o czym świadczy ich trwałość w krajobrazie i brak zaobserwowanych procesów degeneracji zbiorowiska. Poza dębem bezszypułkowym do drzewostanu wkracza tu sosna, prawdopodobnie częściowo przynajmniej pochodzenia naturalnego. W runie występują głównie acidofilne i mezofilne gatunki ogólnoleśne, przy czym typowa jest dominacja w runie dwóch z nich – śmiałka pogiętego oraz borówki czernicy. Trzcinnik leśny – diagnostyczny dla poprzedniego zespołu, jest tu notowany regularnie, jednak z niewielką ilościowością. Silnie rozwinięta jest również warstwa mszysła z bardzo licznym udziałem rokitu cyprysowatego *Hypnum cupressiforme* i złotowłosu strojnego. Są to lasy ubogie florystycznie.

W celu utrzymania lub poprawy stanu zachowania siedlisk przyrodniczych kwaśnych dąbrów (*Quercion robori-petraeae*) na terenie Nadleśnictwa Jawor zaleca się:

- w miarę wydzielania się zwiększać ilość martwego drewna poprzez nie usuwanie wywrotów i złomów, pozostawianie martwych drzew stojących i nie usuwanie drzew dziuplastych i próchniejących, We fragmentach pozostawiać do naturalnego rozpadu, nieuporządkowane pozostałości po zrębówce (niezagrożające trwałości lasu) z wyłączeniem sytuacji stwarzających zagrożenie zdrowia, życia lub mienia ludzkiego i w przypadku wykonywania cięć sanitarnych (zgodnie z pzo dla obszaru Dobromierz PLH020034 oraz Góry i Pogórze Kaczawskie PLH020037);
- w trakcie cięć (także rębni stopniowych i złożonych), pozostawić 5-10% powierzchni i masy drzewostanów, jako kępy i biogrupy z nieznieskształconym, naturalnym podszytem i runem (docelowo do naturalnej śmierci i rozkładu) (zgodnie z pzo dla obszaru Dobromierz PLH020034);

- należy realizować wskazane w planach łowieckich wielkości odstrzałów muflona *Ovis aries musimon* dla obwodów łowieckich położonych na i w sąsiedztwie obszaru (zgodnie z pzo dla obszaru Dobromierz PLH020034)

(źródło: *Opracowanie fitosocjologiczne dla lasów i gruntów nieleśnych Nadleśnictwa Jawor, 2017 r.*).

*91E0 - łągi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (*Salicetum albae*, *Populetum albae*, *Alnion glutinoso-incanae*, olsy źródliskowe) - siedlisko priorytetowe

Na terenie nadleśnictwa do lasów łągowych zaliczono: podgórski łąg jesionowy (zespół: *Carici remotae-Fraxinetum excelsioris* Koch 1926 ex Faber 1936) oraz zbiorowiska lasów łągowych ze związku *Alnion incanae* (olszyny).

Lasy zespołu *Carici remotae-Fraxinetum excelsioris* są jedynym odnotowanym w 2014 roku dobrze wykształconym zespołem łągowym. Występują w szerokich dolinach wolno płynących cieków na glebach typu mady górskiej, zwykle zabagnionych i z zaznaczonymi cechami typowymi dla procesu oglejenia. W wielogatunkowym z reguły drzewostanie dominują jesion wyniosły, olcha czarna *Alnus glutinosa*, a także jawor i klon zwyczajny, dąb szypułkowy lub wiąz górski. W runie zaznacza się obecność gatunków ze związku *Alnion incanae* (= *Alno-Padion*, *Alno-Ulmion*), w szczególności niecierpka pospolitego *Impatiens noli-tangere*, czyścica leśnego *Stachys sylvatica*, turzycy odległokłosej *Carex remota*, czartawy pospolitej czy kostrzewy olbrzymiej *Festuca gigantea*. W stosunku do innych lasów łągowych w Sudetach zespół ten wyróżnia się poprzez obecność gatunków z klasy *Querco-Fagetea* i rzędu *Fagetalia*, takich jak: miodunka ćma *Pulmonaria obscura*, szczyr trwały, kopytnik pospolity, lilia złotogłów czy nerecznica samcza.

Zbiorowiska zabagnionych lasów z udziałem olchy czarnej, olchy szarej *Alnus incana* i jesionu z runem złożonym z gatunków łąk wilgotnych ze związku *Calthion*, turzycowisk i szuwarów mozgowych oraz domieszką gatunków leśnych nie są możliwe do jednoznacznej identyfikacji fitosocjologicznej na podstawie polskiej literatury przedmiotu. Fitocenozy zespołu powstają wskutek zarastania nieużytkowanych łąk wilgotnych, zmiennowilgotnych lub turzycowisk przez olchę. Ponieważ zjawisko to najczęściej połączone jest z pozostawieniem bez konserwacji rowów odwadniających użytkowane wcześniej łąki, szybko postępuje proces zabagnienia. Gatunki wilgociolubne – wysokie byliny ziołoroślowe, turzycy i mozga trzcinowata utrzymują się w tych zbiorowiskach przez wiele lat, tworząc specyficzną kombinację gatunkową w siedlisku o charakterze leśnym. W przeciwieństwie do olesów woda rzadko stagnuje tu na powierzchni i nie wykształca się struktura kępkowo-dolinkowa, stąd w Polsce fitocenozy tego typu często kwalifikowane są jako łągi olchowe ze związku *Alnion incanae* (= *Alno-Padion*, *Alno-Ulmion*, *Alnion glutinoso-incanae*).

W celu utrzymania lub poprawy stanu zachowania siedlisk przyrodniczych (priorytetowych) łągów wierzbowych, topolowych, olszowych i jesionowych (*Salicetum albo-fragilis*, *Populetum albae*, *Alnenion glutinoso-incanae*) i olsów źródliskowych na terenie Nadleśnictwa Jawor zaleca się:

- na powierzchniach leśnych z siedliskiem przyrodniczym pozostawiać drzewa martwe i zamierające oraz przestoje, z wyjątkiem sytuacji zagrażających bezpieczeństwu ludzi i ich mienia oraz trwałości drzewostanu (zgodnie z pzo dla obszaru Góry i Pogórze Kaczawskie PLH020037);
- naturalna regeneracja drzewostanów – wyznaczenie powierzchni bez wskazań gospodarczych (w celu zaistnienia naturalnych procesów siedliskotwórczych). Dopuszczone jest usuwanie gatunków obcych siedliskowo: świerk, sosna, modrzew z płatów siedliska (zgodnie z pzo dla obszaru Dobromierz PLH020034)

(źródło: *Opracowanie fitosocjologiczne dla lasów i gruntów nieleśnych Nadleśnictwa Jawor, 2017 r.*).

***9110 - ciepłolubne dąbrowy (*Quercetalia pubescentis petraeae*) – siedlisko priorytetowe**

Ciepłolubne dąbrowy reprezentują dwa zespoły: mezofilna dąbrowa ciepłolubna (*Sorbo torminalis-Quercetum* Svoboda ex Blažková 1962) oraz świetlista dąbrowa z kłosownicą pierzastą (*Melico pictae-Quercetum roboris* (Mikyska 1944) Klika 1957).

Do zespołu *Sorbo torminalis-Quercetum* zaliczamy niskorosłe i świetliste (o zwarcie koron najczęściej 40-50%) dąbrowy na stokach oraz w miejscach słabo nachylonych o silnie szkieletowej glebie, głównie przy wystawach południowych i zachodnich, rozwijające się na skałach zieleńcowych oraz na niektórych odmianach bazaltu. Prawdopodobnie są to lasy ukształtowane przy udziale XIX-wiecznej gospodarki odroślowej, jednak mogą mieć charakter naturalny, o czym świadczy ich trwałość w krajobrazie i brak zaobserwowanych procesów degeneracji zbiorowiska. Są to zbiorowiska z udziałem w runie licznych gatunków ciepłolubnych, z których najbardziej typowe dla zespołu na terenie Pogórza Kaczawskiego to ciemiężyk białokwiatowy *Vincetoxicum hirundinaria*, smółka pospolita *Viscaria vulgaris*, lepnica zwisła *Silene nutans*, naparstnica zwyczajna *Digitalis grandiflora*, rozchodnik wielki *Sedum maximum* i wiele innych. Jednocześnie gatunkom tym towarzyszą w runie gatunki acydofilnych dąbrów, jak: kostrzewa owcza *Festuca ovina* (często jako gatunek dominujący), jastrzębce (*Hieracium murorum*, *H. laevigatum*, *H. lachenalii* i *H. sabaudum*), kosmatka gajowa czy trzcinnik leśny. Są to więc lasy ciepłolubne, miejscami kserotermiczne, lecz o charakterze mezofilnym.

Zespół *Melico pictae-Quercetum roboris* obejmuje świetliste (zwarcie koron 50-60%), niskorosłe dąbrowy, prawdopodobnie pochodzenia odroślowego, na płytkich glebach wytworzonych na bazaltach lub zieleńcach, z licznym udziałem gatunków muraw

kserotermicznych i ciepłolubnych lasów liściastych, o charakterze eutroficznym (w przeciwieństwie do mezotroficznego *Sorbo torminalis-Quercetum*). Gatunkami odróżniającymi zespół od poprzedniego są przede wszystkim gatunki typowe dla zmiennowilgotnych łąk (bukwica zwyczajna *Betonica officinalis*, oman wierzbolistny *Inula salicina*, mieczyk dachówkowaty *Gladiolus imbricatus*, goździk pyszny *Dianthus superbus*, sierpik barwierski *Serratula tinctoria*, pięciornik kurze ziele *Potentilla erecta*) oraz liczny udział kłosownicy pierzastej *Brachypodium pinnatum*, miodownika melisowatego i groszku czerniejącego *Lathyrus niger*. Runo jest bardzo bogate i w jego skład wchodzi przedstawiciele wielu różnych grup ekologicznych. Płaty zespołu rozwijają się na łagodnych szczytach wzgórz lub na stokach o niewielkim nachyleniu (<10°). Od zespołu *Potentilla albae-Quercetum* znanego z niżowej części Polski, z którym łączy go obecność kilku gatunków łąk zmiennowilgotnych, różni go brak gatunków diagnostycznych tych fitocenozy o charakterze subkontynentalnym, w których miejsce pojawiają się licznie gatunki suboceaniczne o południowym typie zasięgu w Europie (Roleček 2013a, Reczyńska 2015).

W celu utrzymania lub poprawy stanu zachowania siedlisk przyrodniczych (priorytetowych) jaworzyn i lasów klonowo-lipowych na stokach i zboczach (*Tilio platyphyllis-Acerion pseudoplatani*) na terenie Nadleśnictwa Jawor zaleca się:

- naturalna regeneracja drzewostanów – wyznaczenie powierzchni bez wskazań gospodarczych (w celu zaistnienia naturalnych procesów siedliskotwórczych). Dopuszczalne jest usuwanie gatunków obcych siedliskowo: świerk, sosna, modrzew z płatów siedliska (zgodnie z pzo dla obszaru Dobromierz PLH020034);
- należy realizować wskazane w planach łowieckich wielkości odstrzałów muflona *Ovis aries musimon* dla obwodów łowieckich położonych na i w sąsiedztwie obszaru (zgodnie z pzo dla obszaru Dobromierz PLH020034)

(źródło: *Opracowanie fitosocjologiczne dla lasów i gruntów nieleśnych Nadleśnictwa Jawor, 2017 r.*).

Szczegółowe badania fitosocjologiczne roślinności leśnej na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Jawor przeprowadzone w 2017 roku wykazały znaczne zróżnicowanie typów i podtypów zbiorowisk roślinnych stanowiących podstawowe kryterium wyróżniania siedlisk przyrodniczych. Takie powiązania zostały przedstawione w poniższej tabeli.

Tab. 50. Leśne siedliska przyrodnicze w powiązaniu ze zbiorowiskami roślinnymi

Kod siedliska przyrodniczego	Typ siedliska przyrodniczego	Kod podtypu siedliska przyrodniczego	Podtyp siedliska przyrodniczego	Zespoły, podzespoły i zbiorowiska roślinne
9110	Kwaśne buczyny (<i>Luzulo-Fagenion</i>)	9110-2	kwaśna buczyna górską	zespół <i>Luzulo luzuloidis-Fagetum sylvaticae</i> zespół <i>Calamagrostio arundinaceae-Fagetum</i>

Kod siedliska przyrodniczego	Typ siedliska przyrodniczego	Kod podtypu siedliska przyrodniczego	Podtyp siedliska przyrodniczego	Zespoły, podzespoły i zbiorowiska roślinne
9130	Żyzne buczyny (<i>Dentario glandulosae Fagenion</i> , <i>Galio odorati-Fagenion</i>)	9130-3	żyzna buczyna górską	zespół <i>Galio odorati-Fagetum sylvaticae</i> zespół <i>Mercuriali perennis-Fagetum sylvaticae</i>
9150	Ciepłolubne buczyny storczykowe (<i>Cephalanthero-Fagenion</i>)	9150-3	sudecka buczyna storczykowa	zespół <i>Cephalanthero damasonii-Fagetum sylvaticae</i>
9170	Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny (<i>Galio-Carpinetum</i> , <i>Tilio-Carpinetum</i>)	9170-1	grąd środkowoeuropejski	zespół <i>Galio sylvatici-Carpinetum betuli</i>
9180	Jaworzyny i lasy klonowo-lipowe na stokach i zboczach (<i>Tilio platyphyllis-Acerion pseudoplatani</i>) - siedlisko priorytetowe	9180-1	klonowo-lipowe lasy stokowe Sudetów, ich Pogórza i Przedgórze	zespół <i>Aceri platanoidis-Tilietum platyphylli</i>
9190	Kwaśne dąbrowy (<i>Quercetea robori-petraeae</i>)	-	kwaśne dąbrowy	zespół <i>Luzulo luzuloidis-Quercetum petraeae</i> zespół <i>Calamagrostio arundinaceae-Quercetum petraeae</i>
91E0	Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (<i>Salicetum albo-fragilis</i> , <i>Populetum albae</i> , <i>Alnion glutinoso-incanae</i>) i olsy źródłiskowe - siedlisko priorytetowe	91E0-3	niżowy łęg jesionowo-olszowy	zbior. ze związku <i>Alnion incanae</i>
		91E0-5	podgórski łęg jesionowy	zespół <i>Carici remotae-Fraxinetum excelsioris</i>
9110	Ciepłolubne dąbrowy (<i>Quercetalia pubescenti-petraeae</i>)	9110-2	podgórska ciepłolubna dąbrowa brekiniowa	zespół <i>Sorbo torminalis-Quercetum</i> zespół <i>Melico pictae-Quercetum roboris</i>

V.1.2. SIEDLISKA NIELEŚNE

*6110 - skały wapienne i neutrofilne z roślinnością pionierską (*Alyso-Sedion*) – siedlisko priorytetowe

Zespół rojownika pospolitego (*Sempervivum soboliferi* Korneck 1975) zajmuje siedliska na skałach obojętnych, zasobnych w składniki pokarmowe. Gatunkami wyróżniającymi są tu: rojownik pospolity *Jovibarba sobolifera*, czyścica drobnokwiatowa *Acinos arvensis*, perłówka siedmiogrodzka *Melica transsilvanica*, driakiew żółtawa *Scabiosa ochroleuca*, lepnica rozdęta *Silene vulgaris* czy lucerna sierpowata *Medicago falcata*. Jedyne stwierdzone stanowiska zlokalizowane są koło Dobromierza na Dębowej Górze nad zalewem oraz w nieczynnym kamieniołomie przy drodze do Jaskulina. Większość płatów jest silnie zagrożona przez sukcesję drzew i krzewów. Należy zakładać, że przy braku zabiegów ochrony czynnej zbiorowiska te zanikną w ciągu 10-15 lat.

*6210 - murawy kserotermiczne (*Festuco-Brometea* i ciepłolubne murawy z *Asplenion septentrionalis Festucion pallentis*) – siedlisko priorytetowe

Płaty zespołu koniczyny pogiętej i pszeńca gajowego (*Trifolio-Melampyretum nemorosi* Passarge 1967) reprezentują obecnie jedyną zachowaną postać muraw kserotermicznych na terenie administrowanym przez nadleśnictwo i są znacznieuboższe. Zachowały się w formie niewielkich powierzchniowo płatów na polanach śródleśnych, przy skrzyżowaniach opuszczonych dróg i tylko sporadycznie (np. koło Grudna) zajmują większe powierzchnie. Główną przyczyną zaniku muraw kserotermicznych jest zaprzestanie regularnego ich wypasu, co spowodowało sukcesję naturalną i zarastanie płatów przez drzewa i krzewy. Także obecnie w zachowanych płatach zauważalny jest ich wysoki udział, zarówno w postaci siewek, jak i niskich krzewów do 2 m wysokości. Znaczące jest także pojawianie się w płatach gatunków leśnych, takich jak turzyca leśna *Carex sylvatica* oraz nitrofilnych bylin. Wszystkie te wskaźniki świadczą o postępującej degeneracji zespołu.

6410 - zmiennowilgotne łąki trzęślicowe (*Molinion*)

Łąki zmiennowilgotne na terenie nadleśnictwa są bardzo zróżnicowane i wchodzą w kompleksowe, drobnomozaikowe układy z łąkami świeżymi i wilgotnymi, od których często trudno je odróżnić. Identyfikatorem siedliska przyrodniczego jest tu zespół łąk zmiennowilgotnych z przytulią północną (*Galio veri-Molinietum* Kącki 2007). Gatunkami bezwzględnie przywiązanymi do zespołu na terenie nadleśnictwa są: kosaciec syberyjski *Iris sibirica*, mieczyk dachówkowaty *Gladiolus palustris*, sierpik barwieski *Serratula tinctoria*, przytulia północna *Galium boreale*, trzęślica modra *Molinia caerulea*, skrzyp błotny *Equisetum palustre*, pełnik europejski *Trollius europaeus* czy komonica błotna *Lotus uliginosus*, zaś wysoką wiernością charakteryzują się między innymi bukwica pospolita *Betonica officinalis*, rdest wężownik *Polygonum bistorta*, pięciornik kurze ziele *Potentilla erecta*. Łąki zmiennowilgotne wykazują wyraźną zmienność – od płatów z udziałem gatunków łąk świeżych, aż po zabagnione, czasem nawet z dominacją turzyc ze związku *Magnocaricion* (np. *Carex acutiformis*).

6430 - ziołorośla górskie (*Adenostylin alliariae*) i ziołorośla nadrzeczne (*Convolvuletalia sepium*)

Zespół reprezentujący omawiane siedlisko przyrodnicze obejmuje ziołorośla lepiężnikowe z bezwzględną dominacją lepiężnika różowego *Petasites hybridus* (60-90% pokrycia), dzięki czemu jest łatwy do rozpoznania i identyfikacji. Występuje na okresowo zalewanych terasach cieków, na których regularne przybory z wleczonym rumowiskiem uniemożliwiają lub znacznie utrudniają odnawianie się drzew i krzewów. Tam wydaje się być zbiorowiskiem naturalnym. Niemal zawsze współwystępuje z łąkami, często tworząc z nimi

drobnopowierzchniową mozaikę. W miejscach, gdzie wskutek zmian stosunków wodnych nie występują zalewy, utrzymuje się w miejscach nieregularnie wykaszanych, tu jednak występuje w postaci znacznieuboższej gatunkowo i z masowym występowaniem gatunków nitrofilnych (jak pokrzywa zwyczajna *Urtica dioica* i przytulia czepna *Galium aparine*). Zespół lepiężnika różowego i mozgi trzcinowatej (*Phalarido-Petasetum hybridi* Schwick. 1944) spotykany jest na terenie zarządzanym przez nadleśnictwo bardzo rzadko. Jedyne większe skupienie fitocenoz znajduje się na terenie rezerwatu przyrody „Wąwóz Siedmicki” (jest to zresztą jedno z najlepiej zachowanych i najbogatszych w gatunki stanowisk w całych Sudetach).

6510 - ekstensywnie użytkowane niżowe łąki świeże (*Arrhenatherion*)

Na terenie nadleśnictwa siedlisko przyrodnicze jest reprezentowane przez zespół podgórskich, świeżych łąk kośnych, zespół pasternaku zwyczajnego i rajgrasu zwyczajnego (*Pastinaco sativae-Arrhenatheretum elatioris* Passarge 1964). Eutroficzne łąki kośne zaliczane do tego zespołu stanowią większość łąk występujących na Pogórzu Kaczawskim, chociaż na gruntach nadleśnictwa są one równie częste, jak łąki zmiennowilgotne. Odróżnia je od nich przede wszystkim brak grupy gatunków wilgociolubnych, co powoduje że ich płaty są uboższe gatunkowo, często z dominacją jednego z gatunków traw, rzadko bylin, wchodzących w skład zespołu. Najczęściej w jego fitocenozach spotykamy kombinację traw, takich jak: wyczyniec łąkowy *Alopecurus pratensis*, rajgras wyniosły *Arrhenatherum elatius*, kostrzewa czerwona *Festuca rubra*, kostrzewa łąkowa *Festuca pratensis*, kłosówka wełnista *Holcus lanatus*, mietlica zwyczajna *Agrostis capillaris* i kupkówka pospolita *Dactylis glomerata*. Trawom tym towarzyszy szereg kwitnących bylin, z których do gatunków odróżniających łąki świeże od zmiennowilgotnych należy wymienić przede wszystkim trybulę leśną *Anthriscus sylvestris*, świerzbnicę łąkową *Knautia arvensis*, pasternak zwyczajny *Pastinaca sativa* czy pępawę dwuletnią *Crepis biennis*. Oczywiście spotykamy także płaty przejściowe do łąk zmiennowilgotnych. Należy zauważyć, że niektóre gatunki generalnie diagnostyczne dla drugiego z tych zbiorowisk (np. *Selinum carvifolia*, *Polygonum bistorta*, *Betonica officinalis*) mogą pojawiać się na łąkach świeżych, jednak istnieje grupa gatunków nienotowanych tu w ogóle.

8150 - środkowoeuropejskie wyżynne rumowiska krzemianowe

Identyfikatorem siedliska przyrodniczego jest zespół poziwnika polnego na piarżystych, osypujących się stokach (*Senecioni silvatici-Galeopsietum ladanii* Elias 1993). Zbiorowisko wykształca się na osypujących się, luźnych piargach na podłożach obojętnych i kwaśnych. Zajmowało niegdyś prawdopodobnie znaczne powierzchnie w wąwozie Czyżynki, jednak zostało zniszczone wskutek nasilonej erozji stoków wywołanej przez muflony (Szczęśniak 2011). Niewielkie fragmenty siedliska zachowały się w nieczynnym

kamieniołomie koło Cieszowa, jednak tu zagrożone są intensywną sukcesją. Gatunkiem diagnostycznym, praktycznie niespotykanym w innych naturalnych zbiorowiskach roślinnych w Sudetach (poza *Junipero-Cotoneasteretum* i *Viscario-Quercetum*) jest poziomnik polny *Galeopsis ladanum*. Towarzyszą mu m.in. rozchodnik wielki *Sedum maximum*, kłosownica pierzasta *Brachypodium pinnatum*, wilczomlec sosnka *Euphorbia cyparissias*, ciemiężyk białokwiatowy *Vincetoxicum hirundinaria* czy lepnica zwisła *Silene nutans*. Zbiorowisko zajmuje bardzo małą powierzchnię.

8230 - pionierskie murawy na skałach krzemianowych (*Arabidopsidion thalianae*)

Zespół naskalnych, acydoofilnych muraw z płonikiem włosistym (*Polytricho piliferi-Scleranthetum perennis* Moravec 1967) obejmuje murawy na skałach obojętnych i kwaśnych różnego typu i jest najczęściej spotykanym zbiorowiskiem z klasy *Koelerio-Corynephoretea canescentis* na terenie Pogórza Kaczawskiego. Są to zbiorowiska niskie i luźne, o wysokości nieprzekraczającej 30 cm, zaś między wchodzącymi w skład fitocenozy roślinami często widoczna jest naga skała. Są łatwe do rozpoznania z uwagi na dominację kostrzewy owczej *Festuca ovina* i wiechliny spłaszczonej *Poa compressa* oraz barwnie kwitnących, ciepłolubnych i niskich bylin, jak macierzanka zwyczajna *Thymus pulegioides*, pięciorniki: *Potentilla argentea* i *P. tabernaemontani*, smółka pospolita *Viscaria vulgaris*, lepnica zwisła *Silene nutans* i inne. Towarzyszą im rozchodniki: wielki *Sedum maximum*, sześciorzędowy *S. sexangulare* i ostry *S. acre*, a także rojownik pospolity *Jovibarba sobolifera*, który jednak rośnie tu znacznie rzadziej niż w kolejnym ze zbiorowisk.

Jeden niewielki płat siedliska zlokalizowany na północ od Cieszowa Dolnego, wykazuje przynależność do zespołu *Jasiono montanae-Festucetum ovinae*, który rozwija się na glebach kamienistych i płytkich, jednak głębszych niż zespół poprzedni. Różni się od niego większym pokryciem kostrzewy owczej (blisko 50%), rozchodnika sześciorzędowego, pięciornika wiosennego i koniczyny polnej oraz brakiem gatunków typowo naskalnych.

V.1.3. MONITORING SIEDLISK PRZYRODNICZYCH

W zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Jawor w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska prowadzony jest monitoring siedlisk przyrodniczych. Projekt ten realizowany jest na zlecenie Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska przez Instytut Ochrony Przyrody PAN i finansowany ze środków Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. W zasięgu granic nadleśnictwa zlokalizowanych jest 80 stanowisk monitoringowych siedlisk przyrodniczych, w tym 63 znajduje się na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Jawor.

Tab. 51. Zestawienie wyników monitoringu siedlisk przyrodniczych prowadzonego w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Jawor

Lokalizacja stanowiska	Obszar Natura 2000	Kod siedliska	Nazwa stanowiska	Rok badań	Ocena ogólna	Perspektywy zachowania	Specyficzna struktura i funkcje siedliska	Powierzchnia siedliska	Uwagi
Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Jawor - dane wrażliwe	Góry i Pogórze Kaczawskie PLH020037	9110	Bazaltowa Góra	2013	U1	FV	U1	FV	Ze względu na presję turystyczną (na szczycie Bazaltowej Góry znajduje się wieża widokowa) i związany z nią proces neofityzacji oraz potencjalne zagrożenia związane z działalnością wydobywczą.
Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Jawor - dane wrażliwe	Góry i Pogórze Kaczawskie PLH020037	9110	Grabowa Góra	2013	U1	FV	U1	FV	Siedlisko włączone do lasów referencyjnych. Długoterminowe badania są niezbędne do lepszego poznania jego dynamiki.
Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Jawor - dane wrażliwe	Dobromierz PLH020034	9110	Wzgórze nad zalewem	2014	FV	FV	FV	FV	Powierzchnia referencyjna, zachowana w stanie bardzo dobrym.
Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Jawor - dane wrażliwe	Dobromierz PLH020034	9110	Dębowa Góra zach.	2013	FV	FV	FV	FV	Długoterminowe badania siedliska są niezbędne do lepszego poznania jego dynamiki.
Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Jawor - dane wrażliwe	Dobromierz PLH020034	9110	Dębowa Góra wsch.	2013	FV	FV	FV	FV	Długoterminowe badania siedliska są niezbędne do lepszego poznania jego dynamiki.
Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Jawor - dane wrażliwe	Dobromierz PLH020034	9110	Dolina Czyżyńki	2014	FV	FV	FV	FV	Powierzchnie cenne przyrodniczo, zagrożone wskutek presji gatunków roślinożernych.
Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Jawor - dane wrażliwe	-	6110	Chwaliszów	2014	U1	U1	U1	XX	Dobrze zachowane siedlisko przyrodnicze, stanowisko chronionego gatunku rojownika pospolitego <i>Jovibarba sobolifera</i> . Dalszy monitoring pozwoli zaobserwować zmiany zachodzące w obrębie płatu.
Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Jawor - dane wrażliwe	Góry i Pogórze Kaczawskie PLH020037	9110	Nad Groblą 1	2013	FV	FV	FV	FV	Długoterminowe badania siedliska są konieczne do lepszego rozpoznania jego dynamiki.
Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Jawor - dane wrażliwe	Góry i Pogórze Kaczawskie PLH020037	9110	Nad Groblą 2	2013	FV	FV	FV	FV	Długoterminowe badania są konieczne do lepszego rozpoznania dynamiki świetlistych dębów.

Lokalizacja stanowiska	Obszar Natura 2000	Kod siedliska	Nazwa stanowiska	Rok badań	Ocena ogólna	Perspektywy zachowania	Specyficzna struktura i funkcje siedliska	Powierzchnia siedliska	Uwagi
Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Jawor - dane wrażliwe	Góry i Pogórze Kaczawskie PLH020037	9110	Lipa	2013	FV	FV	FV	FV	Długoterminowe badania drzew światlistych są niezbędne do lepszego poznania ich dynamiki.
Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Jawor - dane wrażliwe	Góry i Pogórze Kaczawskie PLH020037	9110	Sichów	2013	U1	FV	U1	FV	Długoterminowe badania siedliska pozwolą na lepsze rozpoznanie jego dynamiki.
Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Jawor - dane wrażliwe	Dobromierz PLH020034	6110	Cieszów Górny	2013	U1	U1	U1	U1	Zagrożone wskutek sukcesji naturalnej.
Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Jawor - dane wrażliwe	Góry i Pogórze Kaczawskie PLH020037	9110	Siedmica	2013	FV	FV	FV	FV	Długoterminowe badania umożliwią lepsze poznanie dynamiki światlistych drzew i efektów odstąpienia od gospodarki odrosłowej.
Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Jawor - dane wrażliwe	Dobromierz PLH020034	6110	Dębowa Góra	2013	U2	U2	U2	U2	Stanowisko zagrożone zanikiem w ciągu najbliższych 20 lat. Gatunki typowe zachowują się tylko na najbardziej stromych powierzchniach, jednak potencjalnie będą zanikały wskutek zacienienia.
Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Jawor - dane wrażliwe	Dobromierz PLH020034	6110	Dębowa Góra wsch.	2013	U2	U2	U2	U2	Stanowisko zagrożone zanikiem.
Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Jawor - dane wrażliwe	Dobromierz PLH020034	6110	Dolina Czyżynki	2006	U2	U2	U2	U2	Ograniczenie liczby stanowisk - w pobliżu znajdują się inne stanowiska monitoringowe.
Poza gruntami w zarządzie Nadleśnictwa Jawor	Góry i Pogórze Kaczawskie PLH020037	6110	Mysłów	2013	U1	U1	U1	U1	Stanowisko zagrożone zniszczeniem lub zmianami sukcesyjnymi.
Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Jawor - dane wrażliwe	Góry i Pogórze Kaczawskie PLH020037	6110	Nowa Wieś Mała	2013	FV	FV	FV	FV	Możliwość przypadkowego zniszczenia, minimalna powierzchnia.
Poza gruntami w zarządzie Nadleśnictwa Jawor	Góry i Pogórze Kaczawskie PLH020037	6110	Rochowice 1 (North)	2013	U1	U1	U1	FV	Stanowisko zagrożone sukcesją, intensywnie zarasta.

Lokalizacja stanowiska	Obszar Natura 2000	Kod siedliska	Nazwa stanowiska	Rok badań	Ocena ogólna	Perspektywy zachowania	Specyficzna struktura i funkcje siedliska	Powierzchnia siedliska	Uwagi
Poza gruntami w zarządzie Nadleśnictwa Jawor	Góry i Pogórze Kaczawskie PLH020037	6110	Rochowice 2 (South)	2013	U2	U2	U2	U2	Siedlisko silnie zagrożone wskutek sukcesji i nadmiernego zacienienia, ulegają stopniowej sukcesji do muraw kserotermicznych (6210).
Poza gruntami w zarządzie Nadleśnictwa Jawor	Góry i Pogórze Kaczawskie PLH020037	6210	Mysłów	2014	U2	U1	U2	XX	Monitoring stanu zachowania siedliska przyrodniczego oraz zachodzących procesów sukcesji naturalnej.
Poza gruntami w zarządzie Nadleśnictwa Jawor	Góry i Pogórze Kaczawskie PLH020037	6210	Rochowice	2014	U2	U2	U2	XX	Stanowiska gatunków storczyków: gółka długoostrogowa <i>Gymnadenia conopsea</i> , buławnik wielkokwiatowy <i>Cephalanthera damasonium</i> , kruszczyk szerokolistny <i>Epipactis helleborine</i> . Monitoring stanu zachowania siedliska przyrodniczego, monitoring procesów sukcesyjnych, ewentualnie w przypadku podjęcia działań ochronnych monitoring stanu ochrony.
Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Jawor - dane wrażliwe	Dobromierz PLH020034	9180	Cieszów	2014	FV	XX	FV	FV	Siedlisko zachowane w stopniu właściwym - fitocenoza modelowa.
Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Jawor - dane wrażliwe	Dobromierz PLH020034	9180	Czyżynka	2014	FV	U1	FV	FV	Zagrożenie inwazją gatunków obcych, położenie w strefie lasów referencyjnych dla których nie planuje się zabiegów hodowlanych.
Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Jawor - dane wrażliwe	Dobromierz PLH020034	9180	Grabnik	2006	FV	XX	FV	FV	Ograniczenie liczby stanowisk - w pobliżu znajdują się inne stanowiska monitoringowe.
Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Jawor - dane wrażliwe	Dobromierz PLH020034	9180	Jaskulin	2014	FV	FV	FV	FV	Fitocenoza w korzystnym stanie ochrony, narażona na ewentualny wpływ czynników antropogenicznych.

Lokalizacja stanowiska	Obszar Natura 2000	Kod siedliska	Nazwa stanowiska	Rok badań	Ocena ogólna	Perspektywy zachowania	Specyficzna struktura i funkcje siedliska	Powierzchnia siedliska	Uwagi
Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Jawor - dane wrażliwe	Dobromierz PLH020034	9180	Nad zbiornikiem1	2014	FV	XX	FV	FV	Fitocenozy zachowane w stopniu bardzo dobrym, referencyjne dla stanu zachowania siedliska w obszarze, jednak nie objęte ochroną w żadnej formie.
Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Jawor - dane wrażliwe	Dobromierz PLH020034	9180	Nad zbiornikiem2	2006	FV	XX	FV	FV	Ograniczenie liczby stanowisk - w pobliżu znajdują się inne stanowiska monitoringowe.
Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Jawor - dane wrażliwe	Dobromierz PLH020034	9180	Sosnowica	2014	FV	FV	FV	FV	Powierzchnia referencyjna, bardzo dobrze zachowana i znajdująca się w obrębie lasów referencyjnych LP.
Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Jawor - dane wrażliwe	Góry i Pogórze Kaczawskie PLH020037	9180	Buki Sudeckie	2014	FV	FV	FV	FV	Powierzchnia i charakterze referencyjnym objęta ochroną bierną.
Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Jawor - dane wrażliwe	Góry i Pogórze Kaczawskie PLH020037	9180	Grobla 1	2014	FV	FV	FV	FV	Doskonała powierzchnia referencyjna.
Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Jawor - dane wrażliwe	Góry i Pogórze Kaczawskie PLH020037	9180	Grobla 2	2006	U2	U2	FV	FV	Ograniczenie liczby stanowisk - w pobliżu znajdują się inne stanowiska monitoringowe.
Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Jawor - dane wrażliwe	Góry i Pogórze Kaczawskie PLH020037	9180	Grobla 3	2006	U2	U2	U1	FV	Ograniczenie liczby stanowisk - w pobliżu znajdują się inne stanowiska monitoringowe.
Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Jawor - dane wrażliwe	Góry i Pogórze Kaczawskie PLH020037	9180	Lipa	2014	FV	FV	FV	FV	Stanowisko referencyjne, chronione w obrębie rezerwatu bez zabiegów hodowlanych.
Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Jawor - dane wrażliwe	Góry i Pogórze Kaczawskie PLH020037	9180	Myślibórz	2014	FV	FV	FV	FV	Jedyne dobrze rozwinięte stanowisko zespołu w Sudetach.
Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Jawor - dane wrażliwe	Góry i Pogórze Kaczawskie PLH020037	9180	Siedmica	2014	U1	FV	U1	U1	Powierzchnia referencyjna, jednak umiarkowanie zagrożona ekspansją niecierpka drobnokwiatowego <i>Impatiens parviflora</i> , które to zjawisko powinno być monitorowane.

Lokalizacja stanowiska	Obszar Natura 2000	Kod siedliska	Nazwa stanowiska	Rok badań	Ocena ogólna	Perspektywy zachowania	Specyficzna struktura i funkcje siedliska	Powierzchnia siedliska	Uwagi
Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Jawor - dane wrażliwe	Dobromierz PLH020034	9110	Dębowa Góra-centrum	2013	FV	FV	FV	FV	Długoterminowe badania są konieczne do lepszego poznania dynamiki siedliska.
Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Jawor - dane wrażliwe	Dobromierz PLH020034	9110	Wzgórze nad zalewem-transekt	2007	U1	FV	U1	U1	Ograniczenie liczby stanowisk - w pobliżu znajdują się inne stanowiska monitoringowe
Poza gruntami w zarządzie Nadleśnictwa Jawor	Dobromierz PLH020034	6110	Dębowa Góra-transekt	2013	U2	U2	U2	U2	Stanowisko zagrożone zanikiem w perspektywie 20 lat, większość płatów obecnie zarasta, niektóre już są zarośnięte.
Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Jawor - dane wrażliwe	Dobromierz PLH020034	6110	Cieszów Górny-transekt	2013	U2	U2	U2	U2	Stanowisko zagrożone zanikiem w ciągu najbliższych 20 lat. Gatunki typowe zachowują się tylko na najbardziej stromych powierzchniach, jednak potencjalnie będą zanikały wskutek zacienienia.
Poza gruntami w zarządzie Nadleśnictwa Jawor	Góry i Pogórze Kaczawskie PLH020037	6110	Rochowice	2013	U2	U2	U1	U2	Siedlisko zagrożone wskutek sukcesji naturalnej.
Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Jawor - dane wrażliwe	Góry i Pogórze Kaczawskie PLH020037	9110	Nad Groblą 3	2013	U1	FV	U1	FV	Długoterminowe badania siedliska są niezbędne do lepszego poznania jego dynamiki.
Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Jawor - dane wrażliwe	Góry i Pogórze Kaczawskie PLH020037	9110	Paszówka	2013	U1	FV	U1	FV	Długoterminowe badania siedliska są niezbędne do lepszego poznania jego dynamiki.
Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Jawor - dane wrażliwe	Góry i Pogórze Kaczawskie PLH020037	9180	Stanisławów 2	2014	U1	FV	U1	FV	Ze względu na badawczy charakter stanowiska, które jako jedno z nielicznych ujętych w monitoringu w granicach obszaru Góry i Pogórze Kaczawskie nie podlega ochronie rezerwatowej.
Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Jawor - dane wrażliwe	Góry i Pogórze Kaczawskie PLH020037	9180	Stanisławów 3	2014	FV	FV	FV	FV	Ze względu na badawczy charakter stanowiska, które jako jedno z nielicznych ujętych w monitoringu w granicach obszaru Góry i Pogórze Kaczawskie nie podlega ochronie rezerwatowej.

Lokalizacja stanowiska	Obszar Natura 2000	Kod siedliska	Nazwa stanowiska	Rok badań	Ocena ogólna	Perspektywy zachowania	Specyficzna struktura i funkcje siedliska	Powierzchnia siedliska	Uwagi
Poza gruntami w zarządzie Nadleśnictwa Jawor	Góry i Pogórze Kaczawskie PLH020037	8220	Popiel	2010	U1	U1	U1	U1	Siedlisko w podtypie 8220-1 skrajnie rzadkim w Polsce (łącznie znane z mniej niż 30 pojedynczych stanowisk), z udziałem gatunków z Załącznika II DS. (zanokcica serpentynowa <i>Asplenium adulterinum</i>) oraz zagrożonymi wymarciem w kraju i objętymi ochroną strefową (zanokcica ciemna <i>Asplenium adiantum-nigrum</i>).
Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Jawor - dane wrażliwe	Góry i Pogórze Kaczawskie PLH020037	8220	Lisi Język w Wąwozie Myśluborskim	2010	U1	U1	U1	FV	Stanowisko zagrożone zmianą warunków mikroklimatycznych. Jedyne stanowisko zespołu w Sudetach. Wskazany monitoring w cyklu 3-letnim.
Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Jawor - dane wrażliwe	Góry i Pogórze Kaczawskie PLH020037	8220	Wąwóz Myśluborski koło Myślborza	2010	U1	FV	U1	FV	Monitorowanie zmian stanu siedliska.
Poza gruntami w zarządzie Nadleśnictwa Jawor	Góry i Pogórze Kaczawskie PLH020037	8220	Wąwóz Nysy Szalonej koło Grobli	2010	FV	FV	U1	FV	Siedlisko stabilne, nie stwierdzono zagrożeń dla jego funkcjonowania poza budową zbiornika zaporowego. Jednak zacienienie oraz ekspansja krzewów kształtują się na granicy ocen - wskazane jest monitorowanie tego procesu w cyklu 3-letnim.
Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Jawor - dane wrażliwe	Góry i Pogórze Kaczawskie PLH020037	8220	Rezerwat Nad Groblą	2010	FV	FV	FV	FV	Monitorowanie zmian stanu siedliska.
Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Jawor - dane wrażliwe	Góry i Pogórze Kaczawskie PLH020037	8220	Wzgórze koło Swamej	2010	FV	FV	XX	XX	Monitorowanie zmian stanu siedliska.
Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Jawor - dane wrażliwe	Góry i Pogórze Kaczawskie PLH020037	8220	Góra Popielowa	2010	FV	FV	XX	FV	Monitorowanie zmian stanu siedliska.
Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Jawor - dane wrażliwe	Góry i Pogórze Kaczawskie PLH020037	8220	Wąwóz Lipa	2010	FV	FV	FV	FV	Monitorowanie zmian stanu siedliska.

Lokalizacja stanowiska	Obszar Natura 2000	Kod siedliska	Nazwa stanowiska	Rok badań	Ocena ogólna	Perspektywy zachowania	Specyficzna struktura i funkcje siedliska	Powierzchnia siedliska	Uwagi
Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Jawor - dane wrażliwe	Dobromierz PLH020034	8220	Dolina Czyżyńki	2010	U2	U2	U2	U1	Siedlisko silnie zagrożone, gatunki typowe niszczone przez muflony żerujące wprost na skałach.
Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Jawor - dane wrażliwe	Dobromierz PLH020034	8220	Dobromierz	2010	FV	FV	FV	FV	Siedlisko stabilne, jednak płyty mogą w przyszłości ulec nadmiernemu zacienieniu, co będzie powodowało wycofywanie się gatunków typowych.
Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Jawor - dane wrażliwe	Góry i Pogórze Kaczawskie PLH020037	9190	Wąwóz Lipy	2010	FV	FV	FV	FV	Siedlisko rozwinięte w sposób wzorcowy wyłączone z gospodarki leśnej; obserwacja naturalnych procesów zachodzących w rezerwacie.
Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Jawor - dane wrażliwe	Góry i Pogórze Kaczawskie PLH020037	9190	Myślubórz	2010	FV	FV	U1	U1	Obserwacja procesów zachodzących w kompleksie dębów kwaśnych i świetlistych.
Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Jawor - dane wrażliwe	Góry i Pogórze Kaczawskie PLH020037	9190	Stanisławów	2010	FV	FV	FV	FV	Obserwacja naturalnych procesów w płatach siedliska zachowanych w stanie bardzo dobrym.
Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Jawor - dane wrażliwe	Góry i Pogórze Kaczawskie PLH020037	9190	Świny bezimienne wzniesienie	2010	U1	FV	U1	U1	Obserwacja naturalnych procesów zachodzących w siedlisku.
Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Jawor - dane wrażliwe	Góry i Pogórze Kaczawskie PLH020037	9190	Góra Swarna	2010	U1	FV	U1	U1	Obserwacja naturalnych procesów zachodzących w siedlisku.
Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Jawor - dane wrażliwe	Dobromierz PLH020034	9190	Dolina Czyżyńki	2010	U1	U1	U1	U1	Obserwacja wpływu muflona na siedlisko.
Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Jawor - dane wrażliwe	Dobromierz PLH020034	9190	Góra Kruczy	2010	U1	U1	U1	U1	Wpływ muflona na stan zachowania siedliska.
Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Jawor - dane wrażliwe	Dobromierz PLH020034	9190	Wzniesienie nad zbiornikiem Dobromierz	2010	FV	FV	FV	FV	Siedlisko zachowane w stanie bardzo dobrym.

Lokalizacja stanowiska	Obszar Natura 2000	Kod siedliska	Nazwa stanowiska	Rok badań	Ocena ogólna	Perspektywy zachowania	Specyficzna struktura i funkcje siedliska	Powierzchnia siedliska	Uwagi
Poza gruntami w zarządzie Nadleśnictwa Jawor	-	6520	Przełęcz Radomierska I	2010	U2	U2	U1	FV	Ewentualny monitoring w związku z zagrożeniem postępującą degeneracją siedliska wskutek nadmiernego wypasu.
Poza gruntami w zarządzie Nadleśnictwa Jawor	-	6520	Przełęcz Radomierska II	2010	U1	FV	U1	FV	Ograniczenie liczby stanowisk - w pobliżu znajdują się inne stanowiska monitoringowe.
Poza gruntami w zarządzie Nadleśnictwa Jawor	Góry i Pogórze Kaczawskie PLH020037	6510	Mysłów	2011	U1	U1	FV	FV	Możliwość zintensyfikowania gospodarowania.
Poza gruntami w zarządzie Nadleśnictwa Jawor	Góry i Pogórze Kaczawskie PLH020037	6510	Nowe Rochowice	2011	U1	FV	U1	FV	Możliwość podsiewania gatunkami cennymi paszowo.
Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Jawor - dane wrażliwe	Góry i Pogórze Kaczawskie PLH020037	6430	Wąwóz Siedmicy	2011	FV	FV	FV	FV	-
Poza gruntami w zarządzie Nadleśnictwa Jawor	Góry i Pogórze Kaczawskie PLH020037	6430	Myślinów koło Myślborza	2011	U2	U2	U2	FV	Zagrożone eutrofizacją, być może w przyszłości także poprzez naturalną sukcesję.
Poza gruntami w zarządzie Nadleśnictwa Jawor	Góry i Pogórze Kaczawskie PLH020037	6410	Nowa Wieś Mała	2011	FV	XX	FV	FV	jest to najlepiej zachowane stanowisko łąk trzęślicowych w obszarze.
Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Jawor - dane wrażliwe	Góry i Pogórze Kaczawskie PLH020037	6410	Muchów	2011	U2	XX	U2	U1	Monitorowanie zmian stanu siedliska.
Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Jawor - dane wrażliwe	Góry i Pogórze Kaczawskie PLH020037	6410	Siedmica - droga	2011	U1	XX	U1	U1	bogata łąka z udziałem gatunków chronionych, łatwo dostępna do obserwacji.
Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Jawor - dane wrażliwe	Góry i Pogórze Kaczawskie PLH020037	6410	Siedmica - las	2011	U2	XX	U2	U2	Ograniczenie liczby stanowisk - w pobliżu znajduje się inne stanowisko monitoringowe.
Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Jawor - dane wrażliwe	Góry i Pogórze Kaczawskie PLH020037	8220	Wąwóz Lipa część W	2011	FV	FV	FV	FV	Ograniczenie liczby stanowisk - w pobliżu znajdują się inne stanowiska monitoringowe.

Lokalizacja stanowiska	Obszar Natura 2000	Kod siedliska	Nazwa stanowiska	Rok badań	Ocena ogólna	Perspektywy zachowania	Specyficzna struktura i funkcje siedliska	Powierzchnia siedliska	Uwagi
Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Jawor - dane wrażliwe	Góry i Pogórze Kaczawskie PLH020037	9130	Buki Sudeckie	2013	FV	FV	FV	FV	Ze względu na referencyjny charakter siedliska.
Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Jawor - dane wrażliwe	Góry i Pogórze Kaczawskie PLH020037	9130	Bukowinka 1	2013	U1	U1	U1	XX	Transekt częściowo przebiega przez powierzchnię, która odnawia się po wykonanej rębni, dalszy monitoring pozwoli zaobserwować zmiany regeneracyjne zachodzące w środowisku zaburzonym.
Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Jawor - dane wrażliwe	Góry i Pogórze Kaczawskie PLH020037	9130	Bukowinka 2	2013	U1	U1	U1	XX	Ograniczenie liczby stanowisk - w pobliżu znajduje się inne stanowisko monitoringowe.
Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Jawor - dane wrażliwe	Góry i Pogórze Kaczawskie PLH020037	9130	Buki Sudeckie 2	2013	FV	FV	FV	XX	Siedlisko wykształcone w dobrym stanie, sugerowany dalszy monitoring.
Poza gruntami w zarządzie Nadleśnictwa Jawor	Góry i Pogórze Kaczawskie PLH020037	6110	Czartowska Skała	2013	U1	U1	FV	U1	Siedlisko w toku przemian sukcesyjnych.
Poza gruntami w zarządzie Nadleśnictwa Jawor	Góry i Pogórze Kaczawskie PLH020037	6110	Krzyżowa Góra	2013	U2	U2	U1	U1	Siedlisko w złym stanie ochrony, zagrożone zanikaniem.

V.2. OBSZARY O SZCZEGÓLNYCH WALORACH PRZYRODNICZYCH

Obszary cenne przyrodniczo na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Jawor w większości zostały objęte ochroną prawną w postaci rezerwatów przyrody, parków krajobrazowych oraz obszaru chronionego krajobrazu. Duża część pozostałych terenów została opisana jako proponowane formy ochrony we wcześniejszych rozdziałach. W poniższej tabeli zamieszczono wykaz pozostałych terenów, często o niewielkiej powierzchni, które zostały określone jako szczególnie cenne podczas waloryzacji środowiska przyrodniczego poszczególnych gmin lub wskazane przez nadleśnictwo.

Tab. 52. Wykaz obszarów cennych ze względów przyrodniczo-kulturowych zlokalizowanych w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Jawor

Lp.	Nazwa / rodzaj obiektu	Lokalizacja	Opis
1	Żarnowiec	obr. leśny. Jawor leśnictwo Siedmica oddz. 271, 272, 275	Masyw składa się z dwóch głównych wzniesień. Wyższa Lisią Górą osiąga wysokości 385 m n.p.m. Znajduje się w zachodniej części, jej kształt jest niemal okrągły, brzegi rozchodzą się stromo we wszystkich kierunkach. Druga góra, Żarnowiec o wysokości 370 m n.p.m. charakteryzuje długi grzbiet ciągnący się w kierunku wschodnim na odcinku około jednego kilometra. Wzniesienie ma stosunkowo strome brzegi na całej długości, jedynie od północy rozchodzą się one łagodnie. Do najcenniejszych ekosystemów należą eutroficzne i mezotroficzne lasy liściaste <i>Quercus-Fagetum</i> oraz charakterystyczna głównie dla Pogórza Kaczawskiego, podgórska ciepłolubna dąbrowa brekiniowa <i>Sorbo torminalis-Quercetum</i> rosnąca wyspowo na całym wzniesieniu. Do cennych taksonów występujących na terenie dąbrowy należą m.in. buławnik mieczolistny, przylaszczka pospolita, kopytnik pospolity, groszek wiosenny, łuskiewnik różowy, kruszczyk szerokolistny, podkolan biały, lilia złotogłów i fiołek leśny. W centralnej części występują zbiorowiska grądów środkowoeuropejskich z bogatym runem leśnym, w skład którego wchodzi wiele cennych lub chronionych roślin, m.in. podkolan biały, wawrzynek wilczełyko, paprotka zwyczajna oraz kukułka bzoja (głównie forma żółtokwiatowa). Wyspowo na całej szerokości wzniesienia znajdują się niewielkie połacie jaworzyn i lasów klonowo-lipowych na stokach i zboczach (<i>Tilio platyphyllis-Acerion pseudoplatani</i>). Rosną one w południowo-zachodnich fragmentach Żmijowca oraz na zachodnich i wschodnich stokach Lisiej Góry. Łąki lub też murawy nie występują na terenie Żarnowca, jest on praktycznie w całości pokryty lasami.
2	Kamieniołom Sobocin	Gm. Bolków obr. ewid. Mysłów dz. ewid. 662/2	Na terenie nieczynnego kamieniołomu Mysłów-Sobcin występują murawy z zespołu <i>Onobrychis viciifolia-Brometum</i> oraz buczyna storczykowa <i>Carici-Fagetum</i> . Występują tu licznie rzadkie i chronione gatunki roślin m.in. goryczka orzęsiona, kukułka szerokolistna, macierzanka nagolistna, miodownik melisowaty, gruszyczki. Odnotowano tu liczne gatunki z rodzaju kruszczyk: kruszczyk rdzawoczerwony, k. szerokolistny i k. Muellera a także mieszańca k. Schmalhausena (mieszaniec kruszczyka rdzawoczerwonego z k. szerokolistnym). Bogata populacja zarazy bladokwiatowej, liczącej w niektórych sezonach do 300 pędów.
3	Bazaltowa Góra k. Paszowic	obr. leśny. Jawor leśnictwo Siedmica oddz. 253-256	Wzniesienie położone koło miejscowości Paszowice. Występują tu starodrzewy lasu bukowego i dębowego z ponad 20 chronionymi gatunkami roślin m.in. rzadkiej kukułki bzowej.
4	Wąwóz Nowowiejski	obr. leśny. Jawor leśnictwo Myślinów oddz. 223	Wąwóz Nowowiejski, przez który przepływa strumień Młynówka tworząc malowniczy wąwóz o wąskim korycie i wysokich ścianach zbudowanych głównie ze skał zieleńcowych. Zachodnie wnętrze porasta łęg z licznymi wczesnowiosennymi geofitami jak kokorycz pusta, ziarnopłon wiosenny i zawilec gajowy. Wschodnią część wąwozu porastają wilgotne monokultury boru świerkowego z ubogim runem składającym się głównie z zawilców, szczawików i paproci. W górnych partiach rośnie kwaśna dąbrowa z charakterystycznym i rzadkim szczawikiem zajęczym o różowych kwiatach oraz zboczowe lasy lipowo-klonowe. Najrzadszym ekosystemem jest zbiorowisko z <i>Androsacion vandellii</i> porastające ściany skalne i urwiska krzemianowe. Jest to jeden z trzech wąwozów znajdujących się na Szlaku Trzech Wąwozów, który nie został jeszcze objęty żadną formą ochrony. Pozostałe dwa są rezerwatami przyrody.
7	Łąki k. Pomocnego	Gm. Męcinka obr. ewid. Pomocne	Podmokłe i wilgotne siedliska łąkowe z licznymi chronionymi roślinami. Ostatnie miejsce bytowania mieczyka błotnego w tej części Sudetów. Duża populacja kosańca syberyjskiego (300 kęp).
8	Wzgórze Lipy	Gm. Bolków obr. ewid. Jastrowiec dz. ewid. 3/3, 3/4, 3/5, 4/15	Ochrona muraw z zespołu <i>Onobrychido viciifoliae-Brometum</i> . Kilkutysięczna populacja gółki długoostrogowej.

V.3. ZADRZEWIENIA I ZAKRZACZENIA NA TERENACH ZARZĄDZANYCH PRZEZ NADLEŚNICTWO

Istnienie zadrzewień śródpolnych ma bardzo duże znaczenie dla rozwoju fauny i flory otwartych przestrzeni oraz stref przejściowych. Wykorzystywane są jako miejsca odpoczynku podczas migracji dużych ssaków, chronią i wzbogacają glebę, są siedliskiem roślin i zwierząt, łagodzą susze, są schronieniem dla ssaków i innych zwierząt. Zadrzewienia i zakrzewienia mają pozytywny wpływ na „przełamywanie” monotoności krajobrazu polno-łąkowego. Zadrzewienia w formie liniowej (wzdłuż rowów i miedz) ograniczają również szkody powodowane przez erozję wietrzną na sąsiadujących polach. Ogólna powierzchnia zadrzewień i zakrzaczeń w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa wynosi 177,94 ha.

V.4. WAŻNIEJSZE OBIEKTY I MIEJSCA O WARTOŚCI HISTORYCZNEJ I KULTUROWEJ

W zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Jawor położonych jest wiele miejsc i obiektów o wartości historycznej i kulturowej, najważniejsze z nich zostały wpisane do wojewódzkiego rejestru zabytków. Są to w większości zespoły pałacowe, zamkowe, założenia cmentarne i zabytkowe kościoły. Chronione są również historyczne układy miast: Bolkowa, Jawora, Strzegomia oraz większości wsi w zasięgu nadleśnictwa. Nieopodal Rogoźnicy znajdował się teren obozu KL Gross-Rosen, istniejący w latach 1940-45. Powstał w sierpniu 1940 roku jako filia KL Sachsenhausen, której więźniowie przeznaczeni byli do pracy w miejscowym kamieniołomie granitu. Od jesieni 1943 roku do lutego 1945 roku działał na tym terenie wychowawczy obóz pracy wrocławskiego gestapo (AEL), przez który przeszło 4 200 więźniów. Obecnie znajduje się tam Państwowe Muzeum Gross-Rosen.

Tab. 53. Wykaz zabytkowych parków zlokalizowanych poza gruntami w zarządzie Nadleśnictwa Jawor

Lp.	Gmina	Miejscowość	Nr rejestru zabytków	Opis obiektu
1	Bolków	Bolków	A/1210 z 4.05.2009	Park miejski przy ul. Jagiellońskiej, założony w 1854 r.
2	Bolków	Jastrowiec	A/2934/629/J z 2.04.1980	Park w zespole pałacowym, XVIII-XX w.
3	Bolków	Kaczorów	A/2979/525/J z 15.06.1979	Park w zespole pałacowym, 2 poł. XIX w.
4	Bolków	Lipa Dolna	A/3056/631/J z 3.04.1980	Park w zespole pałacowym, poł. XVIII w., po 1870 r.
5	Bolków	Lipa Górna	A/3055/630/J z 2.04.1980	Park w zespole zamkowym, pocz. XX w.
6	Bolków	Mysłów	A/3113/864/J z 4.02.1984	Park w zespole pałacowym, 2 poł. XVIII w., 2 poł. XIX w.
7	Bolków	Płonina	A/3233/632/J z 4.04.1980	Park w zespole zamkowym, XIX w.
8	Bolków	Sady Dolne	A/3383/861/J z 4.02.1985	Park w zespole pałacowym, XVIII-XIX w.

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Jawor

Lp.	Gmina	Miejscowość	Nr rejestru zabytków	Opis obiektu
9	Bolków	Sady Górne	-	Park w zespole pałacowym
10	Bolków	Stare Rochowice	-	Park w zespole dworskim
11	Dobromierz	Bronów	A/3605/856/WŁ z 18.09.1981	Park w zespole pałacowym, XVIII-XIX w.
12	Dobromierz	Dobromierz	A/4060/176 z 31.05.1950	Park w zespole pałacowym, 1 poł. XVIII, XIX w.
13	Dobromierz	Jaskulin	A/4202/1330/WŁ z 20.03.1991	Park z ogrodem w zespole pałacowym, XVIII-XX w.
14	Dobromierz	Jugowa	A/4203/882/WŁ z 25.06.1982 i z 12.09.1996	Park dworski, 1722, po 1860 r.
15	Dobromierz	Pietrzyków	A/4497/861/WŁ z 18.09.1981	Park w zespole pałacowym, po 1840 r.
16	Dobromierz	Roztoka Górna	A/4562/237 z 1.07.1950 i z 9.09.1965	Park w zespole pałacowym, XVIII-XX w.
17	Dobromierz	Szymanów	A/4754/881/WŁ z 25.06.1982	Park w zespole pałacowym, 1840 r.
18	Janowice Wielkie	Radomierz	A/918/529/J z 15.06.1979	Park w zespole dworskim, XVII-XVIII w.
19	Marciszów	Ciechanowice	A/1475/538/J z 6.07.1979	Park w zespole pałacowym, poł. XIX w.
20	Męcinka	Chelmiec	A/2812/546/L z 5.05.1980	Park w zespole folwarcznym
21	Męcinka	Małuszów	A/3132/545/L z 7.05.1980	Park w zespole pałacowym, XVII-XIX w.
22	Męcinka	Muchów	A/4050 z 2.11.2010	Park w zespole pałacowym, pocz. XX w.
23	Męcinka	Piotrowice	A/3238/581/L z 10.12.1980	Park w zespole pałacowym, 1 poł. XVIII – XIX w.
24	Męcinka	Sichów	A/3388/547/L z 6.05.1980	Park pałacowy, poł. XIX w.
25	Mściwojów	Drzymałowice	-	Park w zespole dworskim
26	Mściwojów	Godziszowa	A/2875/664/L z 27.02.1983	Park w zespole folwarcznym, 1 poł. XIX w.
27	Mściwojów	Luboradz	-	Park w zespole pałacowym
28	Mściwojów	Mściwojów	A/3127/559/L z 6.05.1980	Park
29	Mściwojów	Snowidza	A/3418/558/L z 5.05.1980	Park w zespole pałacowym, XIX/XX w.
30	Mściwojów	Targoszyn	A/3418/558/L z 5.05.1980	Park w zespole pałacowym
31	Paszowice	Bolkowice	-	Park w zespole folwarcznym
32	Paszowice	Grobla	A/2852/550/L z 8.09.1980	Park w zespole dworskim, XV, XIX/XX w.
33	Paszowice	Jakuszowa	A/2931/650/L z 21.12.1983	Park w zespole pałacowym, k. XIX w.
34	Paszowice	Kłonicze	A/2983/548/L z 6.05.1980	Park w zespole pałacowym, XVI, XIX w.
35	Paszowice	Kwietniki	A/3004/651/L z 22.12.1983	Park w zespole folwarcznym
36	Paszowice	Myślubórz	A/3128/551/L z 5.05.1980	Park w zespole pałacowym, 2 poł. XIX w.
37	Paszowice	Paszowice	-	Park w zespole dworskim
38	Paszowice	Pogwizdów	A/3214/552/L z 6.05.1980	Park w zespole pałacowym, XVII-XX w.
39	Paszowice	Wiadrów	A/3406/549/L z 5.05.1980	Park w zespole pałacowym, XVI, XIX/XX w.

Lp.	Gmina	Miejscowość	Nr rejestru zabytków	Opis obiektu
40	Paszowice	Zębowice	A/3449/649/L z 27.12.1983 oraz A/3450/691/L z 25.06.1986	Dwa parki w zespole pałacowym, XIX w.
41	Strzegom	Bartoszków	A/3588/829/WŁ z 18.09.1981	Park w zespole pałacowym, 1830 r.
42	Strzegom	Goczaków Dolny	A/4168/1367/WŁ z 19.03.1992	Park z fragmentem ogrodzenia, XVIII w.
43	Strzegom	Goczaków Górny	A/1149 z 5.03.2009	Park w zespole pałacowo-folwarcznym, k. XIX-XX w.
44	Strzegom	Kostrza	A/4267/827/Wł z 18.09.1981	Ogrody dworskie i sad
45	Strzegom	Rogoźnica	A/4557/857/WŁ z 18.09.1981	Park dworski, XIX w.
46	Strzegom	Żelazów	A/5219/828/WŁ z 18.09.1981	Park w zespole pałacowym, po 1830 r.
47	Strzegom	Żółkiewka	A/5220/830/WŁ z 18.09.1981	Park z aleją dojazdową, 1830 r.
48	Udanin	Damianowo	A/1270/194 z 31.05.1950	Park krajobrazowy w zespole dworskim, pocz. XIX w.
49	Udanin	Damianowo	A/1273706/L z 25.06.1986	Zadrzewienie dębowe okalające teren dawnych łąk dworskich, 2 poł. XVIII w.
50	Udanin	Drogomiłowice	A/1271/646/L z 21.12.1983	Park w zespole pałacowym, poł. XIX w.
51	Udanin	Konary	A/2745/501/L z 13.05.1977	Park dworski, XVIII/XIX w.
52	Udanin	Piekary	A/2747/647/L z 21.12.1983	Park, k. XIX w.

Tab. 54. Wykaz obiektów historycznych i kulturowych zlokalizowanych na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Jawor

Lp.	Leśnictwo, wydzielanie	Opis obiektu	Nr rejestru zabytków
1	Siedmica, 293 g	Wieża widokowa	A/3292/979/L z 18.02.1993
2	Siedmica, 253 c	Wieża widokowa	A/2724/980/L z 18.02.1993
3	Myślinów, 166 d	Wieża widokowa	A/3130/981/L z 18.02.1993
4	Chełmiec, 231 g, h	Stanowisko archeologiczne – grodzisko dwuczłonowe z okresu wczesnego średniowiecza	A-253/95 z 2.10.1995
5	Chełmiec, 231 f, j	Stanowisko archeologiczne – mur kamienny o długości 2 m, szerokości 2,5 m, wysokości 2 m	233/Arch/66 z 20.06.1966
6	Chełmiec, 231 b, d	Stanowisko archeologiczne – pozostałość grodu z okresu wczesnego średniowiecza i podgrodzia z zachowanym wałem	A-250/95 z 28.09.1995
7	Chełmiec, 232 d	Stanowisko archeologiczne – zachowany stożkowaty nasyp oraz wały grodziska z okresu wczesnego średniowiecza	209/Arch/66 z 29.04.1966
8	Chełmiec, 230 b	Stanowisko archeologiczne – zachowane dwa wały odcinkowe: zachodni o długości 100 m, wschodni – 80 m	208/Arch/66 z 29.04.1966
9	Chełmiec, 115 b, 116 a, c, i, j	Zespół stacji Drogi Krzyżowej stanowiących element Kalwarii na Górcu – 13 kapliczek z obrazami pasyjnymi oraz rytymi inskrypcjami, wzniesionych przez Zakon Cystersów z Lubiąża w XVII-wiecznym miejscu kultu religijnego.	B/2483/1-13 z 17.11.2015
10	Dzierzków, 55 a	Stanowisko archeologiczne – grodzisko z okresu średniowiecza	211/Arch/66 z 15.08.1966
11	Dobromierz, 200 i	Stanowisko archeologiczne – grodzisko z okresu średniowiecza	218/Arch/66 z 21.06.1966

Lp.	Leśnictwo, wydzielenie	Opis obiektu	Nr rejestru zabytków
12	Chełmiec, 116 i	Stanowisko archeologiczne – Pomocne	115/Arch z 1965-04-21
13	Chełmiec, 119 d	Stanowisko archeologiczne – Chełmiec	91/Arch z 1965-01-22
14	Dobromierz, 200 o	Stanowisko archeologiczne – grodzisko z okresu średniowiecza	-
15	Dzierzków, 50 d	Krzyż z 1850 roku na Górze Krzyżowej	-
16	Dobromierz, 197 c	Stanowisko archeologiczne – grodzisko z okresu średniowiecza	-

V.5. CHARAKTERYSTYKA DRZEWOSTANÓW W ASPEKcie TYPOLOGII URZĄDZENIOWEJ

V.5.1. SIEDLISKOWE TYPY LASU

Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Jawor wyróżniono 14 typów siedliskowych lasu. Są to wyłącznie siedliska lasowe, z których największe powierzchnie zajmują las mieszany wyżynny świeży (37%) i las wyżynny świeży (33%). Większy udział powierzchniowy posiadają również las mieszany górski świeży (ok. 11%), las górski świeży (10%), las wyżyny wilgotny (ok. 5%). Pozostałe typy siedliskowe lasu obejmują niewielkie powierzchnie, poniżej 2,5%. Udział procentowy poszczególnych typów siedliskowych lasu dla całego nadleśnictwa ilustruje zamieszczona poniżej tabela.

Tab. 55. Struktura powierzchniowa typów siedliskowych lasu wyróżnionych na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Jawor

TSL	Obręb Jawor		Obręb Bolków		Nadleśnictwo Jawor wg stanu na 1.01.2018 r. (pul)	
	[ha]*	[%]	[ha]*	[%]	[ha]*	[%]
LMŚW	7,01	0,09	-	-	7,01	0,05
LŚW	295,11	3,78	-	-	295,11	2,10
LW	21,02	0,27	-	-	21,02	0,15
LMWYŻŚW	3490,26	44,76	1755,94	28,02	5246,20	37,27
LMWYŻW	9,31	0,12	-	-	9,31	0,07
LWYŻŚW	3250,48	41,67	1397,18	22,29	4647,66	33,04
LWYŻW	576,44	7,39	64,78	1,03	641,22	4,56
OLJWYŻ	3,35	0,04	5,23	0,08	8,58	0,06
LŁWYŻ	146,93	1,88	16,27	0,26	163,20	1,16
LMGŚW	-	-	1520,23	24,25	1520,23	10,81
LGŚW	-	-	1404,30	22,40	1404,30	9,98
LGW	-	-	83,28	1,33	83,28	0,59
LŁG	-	-	5,21	0,08	5,21	0,04
OLJG	-	-	16,54	0,26	16,54	0,12
Razem	7799,91	100,00	6268,96	100,00	14068,87	100,00

*grunty leśne zalesione i niezalesione

V.5.2. BOGACTWO GATUNKOWE I STRUKTURA PIONOWA DRZEWOSTANÓW

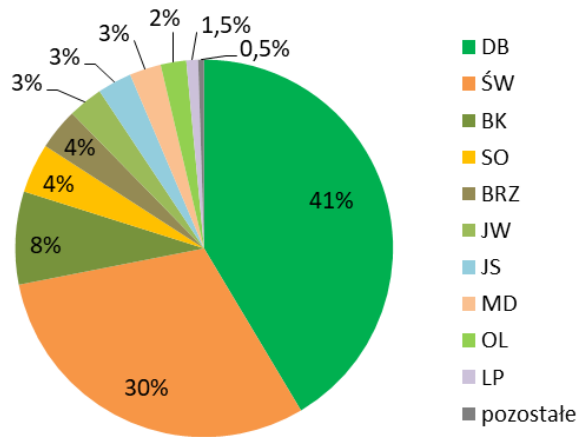
Bogactwo gatunkowe drzewostanów dobrze charakteryzuje liczba gatunków wchodzących w ich skład. Drzewostany można podzielić na: jednogatunkowe, dwugatunkowe, trzygatunkowe, cztero- i więcej gatunkowe (pod uwagę wzięto jedynie warstwę drzew tworzących I, II, i III piętro drzewostanu). Lasy Nadleśnictwa Jawor charakteryzują się znacznym zróżnicowaniem gatunkowym drzewostanów. Udział powierzchni w poszczególnych grupach wzrasta wraz ze wzrostem liczby gatunków je tworzących. Największą powierzchnię zajmują drzewostany cztero- i więcej gatunkowe (44%), spośród których dominuje grupa w wieku powyżej 80 lat. Drzewostany zbudowane z trzech gatunków obejmują 26% powierzchni leśnej zalesionej. Pozostałą powierzchnię (30%) porastają drzewostany jedno- i dwugatunkowe.

Tab. 56. Zestawienie powierzchni [ha] i miąższości [m³] drzewostanów wg grup wiekowych i bogactwa gatunkowego

Obręb, nadleśnictwo	Bogactwo gatunkowe, drzewostany	Powierzchnia [ha]/miąższość [m ³]				
		Wiek			Ogółem	Ogółem [%]
		<=40 lat	41-80 lat	> 80 lat		
Obręb Jawor	jednogatunkowe	53,71	172,63	619,57	845,91	10,9
		7449	60385	195954	263788	11,6
	dwugatunkowe	219,46	419,99	613,59	1253,04	16,1
		36895	142045	228306	407247	17,9
	trzygatunkowe	300,25	715,67	918,05	1933,97	24,9
		37529	221185	312572	571286	25,1
cztero- i więcej gatunkowe	506,47	1076,89	2148,11	3731,47	48,1	
	58575	319505	658435	1036515	45,5	
Obręb Bolków	jednogatunkowe	64,66	229,04	654,13	947,83	15,2
		16374	85410	212800	314583	15,9
	dwugatunkowe	128,63	339,64	613,99	1082,26	17,4
		24808	132664	233875	391348	19,7
	trzygatunkowe	267,76	479,22	997,80	1744,78	28,0
		42677	172220	361747	576644	29,1
cztero- i więcej gatunkowe	497,59	550,63	1411,64	2459,86	39,5	
	78022	173484	449513	701018	35,3	
Nadleśnictwo Jawor	jednogatunkowe	118,37	401,67	1273,70	1793,74	12,8
		23823	145795	408753	578371	13,6
	dwugatunkowe	348,09	759,63	1227,58	2335,30	16,7
		61704	274709	462182	798595	18,7
	trzygatunkowe	568,01	1194,89	1915,85	3678,75	26,3
		80206	393404	674319	1147930	26,9
cztero- i więcej gatunkowe	1004,06	1627,52	3559,75	6191,33	44,2	
	136597	492988	1107948	1737533	40,8	

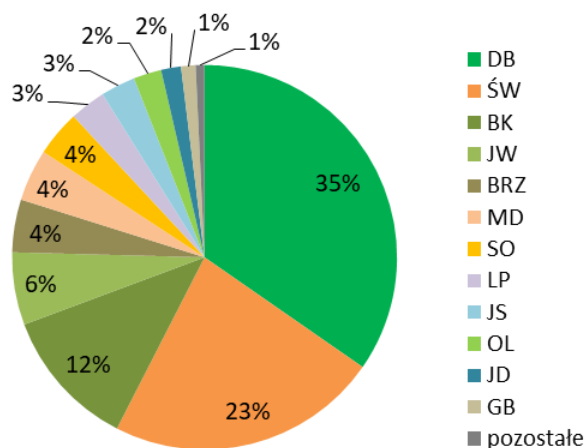

W Nadleśnictwie Jawor głównymi gatunkami panującymi są dąb i świerk, zajmujące odpowiednio 41% i 30% powierzchni leśnej zalesionej. Pozostałe gatunki panujące w drzewostanach nadleśnictwa posiadają udział powierzchniowy poniżej 10%. W tej grupie gatunków wyraźnie przeważają buk (8%), sosna (4%) i brzoza (4%). Mniejsze powierzchnie zajmują m.in.: jawor, jesion, modrzew, olsza czarna, lipa, jodła, grab, wiąz, osika, klon.

Ryc. 19. Struktura powierzchni gatunków panujących w Nadleśnictwie Jawor

Struktura powierzchniowa gatunków rzeczywistych w drzewostanach Nadleśnictwa Jawor jest zbliżona do struktury powierzchniowej gatunków panujących w tych drzewostanach. Dominującymi gatunkami rzeczywistymi są również dąb i świerk, zajmujące odpowiednio 35% i 23% powierzchni leśnej zalesionej. Większym udziałem powierzchniowym niż w strukturze gatunków panujących odznaczają się tu m.in. buk (12%), jawor (6%) i modrzew (4%). Z pozostałych gatunków rzeczywistych budujących drzewostany nadleśnictwa występują m.in.: brzoza, sosna, lipa, jesion, olsza czarna, jodła, grab, klon, wiąz, osika, olsza szara, topola, wiąz górski, cis pospolity, czereśnia pospolita, wierzba.

Ryc. 20. Struktura powierzchni gatunków rzeczywistych Nadleśnictwie Jawor

Budowa pionowa drzewostanów to jeden z podstawowych elementów określających charakter drzewostanów. Drzewostany można podzielić pod względem budowy pionowej na

jednopiętrowe, dwupiętrowe, trzypiętrowe i wielopiętrowe oraz o budowie przerębowej w klasie odnowienia (KO) i klasie do odnowienia (KDO). Złożona budowa pionowa jest pochodną wielu czynników związanych zarówno z prowadzeniem gospodarki leśnej, jak również wynikającą z uwarunkowań siedliskowych i wysokościowych. Nierozzerwalnie wiąże się ona ze zwarcie pionowym decydującym o stopniu wykorzystania światła. Im bardziej zróżnicowana jest budowa pionowa tym bardziej odporny jest drzewostan na ogólnie pojmowane czynniki szkodliwe.

Drzewostany Nadleśnictwa Jawor odznaczają się uproszczoną strukturą pionową. Dominują tu drzewostany jednopiętrowe, zajmujące 75,4% powierzchni leśnej zalesionej nadleśnictwa. Drugą grupę stanowią drzewostany w klasie odnowienia i w klasie do odnowienia obejmujące 24% powierzchni leśnej zalesionej. Pozostałą powierzchnię (0,6%) porastają drzewostany dwupiętrowe. Nie występują tu drzewostany wielopiętrowe i drzewostany o budowie przerębowej.

Tab. 57. Zestawienie powierzchni [ha] i miąższości [m³] drzewostanów wg grup wiekowych i struktury

Obręb, nadleśnictwo	Struktura drzewostanów, drzewostany	Powierzchnia [ha]/ miąższość [m ³]				
		Wiek			Ogółem	Ogółem [%]
		<=40 lat	41-80 lat	> 80 lat		
Obręb Jawor	jednopiętrowe	1079,89	2316,58	2528,14	5924,61	76,3
		140449	728356	923242	1792048	78,6
	dwupiętrowe	0,00	0,00	76,61	76,61	1,0
		0	0	37888	37888	1,7
	w KO i KDO	0,00	68,60	1694,57	1763,17	22,7
		0	14763	434137	448901	19,7
Obręb Bolków	jednopiętrowe	958,64	1554,70	2111,95	4625,29	74,2
		161880	553370	816606	1531856	77,2
	dwupiętrowe	0,00	2,41	8,63	11,04	0,2
		0	721	3696	4417	0,2
	w KO i KDO	0,00	41,42	1556,98	1598,40	25,6
		0	9687	437633	447319	22,6
Nadleśnictwo Jawor	jednopiętrowe	2038,53	3871,28	4640,09	10549,90	75,4
		302330	1281726	1739849	3323904	78,0
	dwupiętrowe	0,00	2,41	85,24	87,65	0,6
		0	721	41584	42305	1,0
	w KO i KDO	0,00	110,02	3251,55	3361,57	24,0
		0	24450	871770	896220	21,0

V.5.3. POCHODZENIE DRZEWOSTANÓW

Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Jawor drzewostany z nasadzeń zajmują powierzchnię 1750,68 ha, co stanowi 12,5% powierzchni leśnej nadleśnictwa. Drzewostany z samosiewu to 1152,03 ha, co stanowi 8% powierzchni leśnej. Drzewostany odroślowe występują na 2850,37 ha, a drzewostany z panującym gatunkiem obcym zajmują 72,46 ha. Na gruntach nadleśnictwa nie występują plantacje drzew szybko rosnących. Dla blisko 60% powierzchni leśnej nadleśnictwa nie określono pochodzenia drzewostanów. Dane te są niepełne z uwagi na brak odnotowywania w poprzednich rewizjach pochodzenia drzewostanów. W ocenie ujęto całą I klasę wieku oraz w innych klasach tylko te drzewostany, w których można było bezsprzecznie stwierdzić ich pochodzenie.

Tab. 58. Zestawienie powierzchni [ha] wg rodzajów i pochodzenia drzewostanów oraz grup wiekowych

Obręb, nadleśnictwo	Struktura drzewostanów, drzewostany	Powierzchnia [ha]/ miąższość [m ³]					
		Wiek			Ogółem	Ogółem [%]	
		<=40 lat	41-80 lat	> 80 lat			
Obręb Jawor	z panującym gat. obcym	0,00	4,88	43,72	48,60	0,6	
		0	1083	19897	20981	0,9	
	odroślowe	6,57	136,76	1466,83	1610,16	20,7	
		898	36795	439917	477610	20,9	
	z samosiewu	38,40	35,55	478,42	552,37	7,1	
		5321	7903	127138	140361	6,1	
	z sadzenia	754,11	188,27	48,25	990,63	12,7	
		100653	57106	7233	164991	7,2	
	brak informacji	280,81	2027,04	2327,68	4635,53	59,5	
		33577	641858	830929	1506364	65,8	
	Obręb Bolków	z panującym gat. obcym	17,66	0,00	6,20	23,86	0,4
			2849	0	1967	4816	0,2
odroślowe		0,00	153,92	1086,29	1240,21	19,9	
		0	42191	317512	359703	18,1	
z samosiewu		53,68	31,69	514,29	599,66	9,6	
		5278	13620	143245	162143	8,2	
z sadzenia		604,75	132,38	22,92	760,05	12,2	
		101418	50780	5059	157257	7,9	
brak informacji		309,04	1280,54	2057,16	3646,74	58,4	
		56610	457185	793102	1306897	65,8	
Nadleśnictwo Jawor		z panującym gat. obcym	17,66	4,88	49,92	72,46	0,5
			2849	1083	21864	25797	0,6
	odroślowe	6,57	290,68	2553,12	2850,37	20,3	
		898	78987	757429	837314	19,6	
	z samosiewu	92,08	67,24	992,71	1152,03	8,2	
		10599	21523	270383	302505	7,1	

Obręb, nadleśnictwo	Struktura drzewostanów, drzewostany	Powierzchnia [ha]/ miąższość [m ³]				
		Wiek			Ogółem	Ogółem [%]
		<=40 lat	41-80 lat	> 80 lat		
	z sadzenia	1358,86	320,65	71,17	1750,68	12,5
		202070	107886	12292	322248	7,5
	brak informacji	589,85	3307,58	4384,84	8282,27	59,0
		90187	1099043	1624031	2813261	65,8

V.5.4. ZGODNOŚĆ SKŁADU GATUNKOWEGO Z SIEDLISKIEM

Analizując zgodność składu gatunkowego drzewostanów w odniesieniu do siedliska wyróżniamy drzewostany:

- o składzie zgodnym z warunkami siedliskowymi,
- o składzie częściowo zgodnym z siedliskiem,
- niezgodne.

Drzewostany o składzie gatunkowym zgodnym z siedliskiem uznaje się wówczas, gdy gatunek główny (zgodnie z przyjętym typem drzewostanu) jest gatunkiem panującym i w składzie gatunkowym drzewostanu występują wszystkie gatunki przyjętego typu drzewostanu, zaś suma udziałów występujących gatunków typu drzewostanu stanowi, co najmniej 50% składu gatunkowego tego drzewostanu (przy ocenie uwzględnia się również II piętro oraz podrost w KO - proporcjonalnie do ich udziału w składzie drzewostanu).

Skład drzewostanów jest częściowo zgodny z siedliskiem, kiedy gatunek główny (zgodnie z przyjętym typem drzewostanu) jest gatunkiem panującym w drzewostanie lub gdy gatunek główny nie jest gatunkiem panującym i wraz z pozostałymi gatunkami typu drzewostanu stanowią, co najmniej 50% składu gatunkowego tego drzewostanu (przy ocenie uwzględnia się również II piętro oraz podrost w KO - proporcjonalnie do ich udziału w składzie drzewostanu).

Skład gatunkowy drzewostanów jest niezgodny z siedliskiem, jeżeli nie spełnia wymogów określonych powyżej, co oznacza, że gatunek główny (zgodnie z przyjętym typem drzewostanu) nie jest gatunkiem panującym i jednocześnie w składzie gatunkowym drzewostanu nie występują wszystkie gatunki przyjętego typu drzewostanu. W drzewostanach niezgodnych, dodatkowo wyróżnia się niezgodność obojętną – w przypadku, gdy zalecany gatunek liściasty zastąpiony jest przez inny gatunek liściasty oraz niezgodność negatywną - gdy zalecany gatunek liściasty oraz jodła i modrzew zastąpiony jest przez sosnę lub świerk.

Podczas prac taksacyjnych obecnej rewizji urządzenia lasu na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Jawor dokonano oceny zgodności składu gatunkowego drzewostanów z siedliskiem. Drzewostany zgodne z siedliskiem zajmują 26% powierzchni leśnej zalesionej nadleśnictwa. Drzewostany o składzie gatunkowym częściowo zgodnym z siedliskiem obejmują 61% powierzchni, zaś drzewostany niezgodne z siedliskiem występują na 13% powierzchni leśnej zalesionej.

Tab. 59. Zestawienie powierzchni wg zgodności składu gatunkowego drzewostanów z siedliskiem

Obręb, nadleśnictwo	Siedliskowy typ lasu	Typ drzewostanu	Drzewostany o składzie gatunkowym					
			zgodnym		częściowo zgodnym		niezgodnym obojętnie	
			ha	%	ha	%	ha	%
Obręb Jawor	LŁWYŻ	LP DB	5,63	52,1	5,18	47,9	-	-
		OL JS	48,38	36,2	82,54	61,7	2,84	2,1
	LMŚW	SO DB	-	-	7,01	100,0	-	-
	LMWYŻŚW	BK	11,46	37,7	18,94	62,3	-	-
		DB	704,06	98,1	9,24	1,3	4,50	0,6
		JD DB BK	103,45	5,3	1253,92	64,4	590,69	30,3
		JW	6,55	68,8	2,97	31,2	-	-
		LP DB	382,58	49,9	383,92	50,1	-	-
		OL JS	-	-	1,12	100,0	-	-
		ŚW BK DB	-	-	6,93	74,4	2,38	25,6
	LŚW	BK DB	115,63	39,2	131,56	44,6	47,92	16,2
	LW	DB	5,28	25,1	15,74	74,9	-	-
	LWYŻŚW	BK	57,10	55,4	45,97	44,6	-	-
		DB	81,18	97,9	1,70	2,1	-	-
		JD BK	100,53	5,0	1234,80	62,0	657,81	33,0
		JW	36,90	73,0	12,46	24,6	1,19	2,4
		LP DB	661,45	67,1	311,57	31,6	12,98	1,3
		OL JS	5,12	25,9	14,66	74,1	-	-
	LWYŻW	DB	10,14	100,0	-	-	-	-
		JD DB	26,74	7,0	174,30	45,8	179,51	47,2
LP DB		41,78	60,4	27,43	39,6	-	-	
OL JS		7,62	6,6	107,68	93,4	-	-	
OLJWYŻ	JW OL JS	-	-	-	-	0,80	100,0	
	OL JS	-	-	2,55	100,0	-	-	
Obręb Bolków	LGŚW	BK	214,49	80,3	52,33	19,6	0,41	0,2
		DB	0,84	100,0	-	-	-	-
		JW	15,18	59,7	10,25	40,3	-	-
		LP DB	52,42	54,7	43,38	45,3	-	-
		OL JS	27,69	66,1	14,21	33,9	-	-
		ŚW JD BK	99,36	10,4	840,65	87,8	17,00	1,8
	LGW	BK	-	-	7,32	100,0	-	-
		BK JD ŚW	11,45	43,1	15,13	56,9	-	-
		LP DB	1,35	11,4	10,50	88,6	-	-
		OL JS	4,72	13,1	31,20	86,9	-	-
	LŁG	OL JS	0,76	14,6	3,62	69,5	0,83	15,9
	LŁWYŻ	BK	-	-	0,79	100,0	-	-
		OL JS	7,51	48,5	7,97	51,5	-	-
	LMGŚW	BK	51,20	86,2	8,17	13,8	-	-
		DB	3,49	100,0	-	-	-	-
		JD ŚW BK	220,25	15,6	1180,82	83,5	13,81	1,0
		LP DB	3,41	8,5	34,12	85,4	2,44	6,1
	LMWYŻŚW	DB	191,38	100,0	-	-	-	-
		JD DB BK	47,75	3,5	1197,65	87,9	117,59	8,6

Obręb, nadleśnictwo	Siedliskowy typ lasu	Typ drzewostanu	Drzewostany o składzie gatunkowym					
			zgodnym		częściowo zgodnym		niezgodnym obojętnie	
			ha	%	ha	%	ha	%
		JW	-	-	4,30	100,0	-	-
		LP DB	68,23	34,9	127,14	65,1	-	-
	LWYŻŚW	BK	42,88	45,1	51,29	54,0	0,84	0,9
		DB	14,59	100,0	-	-	-	-
		JD BK	36,79	3,9	768,00	80,6	148,35	15,6
		JW	11,91	32,3	24,93	67,7	-	-
		LP DB	81,39	30,9	182,20	69,1	-	-
		OL JS	18,80	85,8	3,10	14,2	-	-
	LWYŻW	BK	-	-	7,16	100,0	-	-
		JD DB	-	-	12,95	92,7	1,02	7,3
		LP DB	4,16	33,8	7,24	58,9	0,89	7,2
		OL JS	24,07	76,8	7,29	23,2	-	-
	OLJG	OL JS	-	-	16,54	100,0	-	-
	OLJWYŻ	JW OL JS	-	-	5,23	100,0	-	-
Nadleśnictwo Jawor	LGŚW	BK	214,49	80,3	52,33	19,6	0,41	0,2
		DB	0,84	100,0	-	-	-	-
		JW	15,18	59,7	10,25	40,3	-	-
		LP DB	52,42	54,7	43,38	45,3	-	-
		OL JS	27,69	66,1	14,21	33,9	-	-
		ŚW JD BK	99,36	10,4	840,65	87,8	17,00	1,8
	LGW	BK	-	-	7,32	100,0	-	-
		BK JD ŚW	11,45	43,1	15,13	56,9	-	-
		LP DB	1,35	11,4	10,50	88,6	-	-
		OL JS	4,72	13,1	31,20	86,9	-	-
	LŁG	OL JS	0,76	14,6	3,62	69,5	0,83	15,9
	LŁWYŻ	BK	-	-	0,79	100,0	-	-
		LP DB	5,63	52,1	5,18	47,9	-	-
		OL JS	55,89	37,4	90,51	60,6	2,84	1,9
	LMGŚW	BK	51,20	86,2	8,17	13,8	-	-
		DB	3,49	100,0	-	-	-	-
		JD ŚW BK	220,25	15,6	1180,82	83,5	13,81	1,0
		LP DB	3,41	8,5	34,12	85,4	2,44	6,1
	LMŚW	SO DB	-	-	7,01	100,0	-	-
	LMWYŻŚW	BK	11,46	37,7	18,94	62,3	-	-
		DB	895,44	98,5	9,24	1,0	4,50	0,5
		JD DB BK	151,20	4,6	2451,57	74,0	708,28	21,4
		JW	6,55	47,4	7,27	52,6	-	-
		LP DB	450,81	46,9	511,06	53,1	-	-
		OL JS	-	-	1,12	100,0	-	-
	LMWYŻW	ŚW BK DB	-	-	6,93	74,4	2,38	25,6
	LŚW	BK DB	115,63	39,2	131,56	44,6	47,92	16,2
	LW	DB	5,28	25,1	15,74	74,9	-	-
	LWYŻŚW	BK	99,98	50,5	97,26	49,1	0,84	0,4
		DB	95,77	98,3	1,70	1,7	-	-
JD BK		137,32	4,7	2002,80	68,0	806,16	27,4	
JW		48,81	55,9	37,39	42,8	1,19	1,4	

Obręb, nadleśnictwo	Siedliskowy typ lasu	Typ drzewostanu	Drzewostany o składzie gatunkowym					
			zgodnym		częściowo zgodnym		niezgodnym obojętnie	
			ha	%	ha	%	ha	%
		LP DB	742,84	59,4	493,77	39,5	12,98	1,0
		OL JS	23,92	57,4	17,76	42,6	-	-
	LWYŻW	BK	-	-	7,16	100,0	-	-
		DB	10,14	100,0	-	-	-	-
		JD DB	26,74	6,8	187,25	47,5	180,53	45,8
		LP DB	45,94	56,4	34,67	42,5	0,89	1,1
		OL JS	31,69	21,6	114,97	78,4	-	-
	OLJG	OL JS	-	-	16,54	100,0	-	-
	OLJWYŻ	JW OL JS	-	-	5,23	86,7	0,80	13,3
		OL JS	-	-	2,55	100,0	-	-

V.6. FORMY DEGENERACJI EKOSYSTEMÓW LEŚNYCH

V.6.1. BOROWACENIE

Zjawisko borowacenia, zwane także pinetyzacją, określa się w drzewostanach na siedliskach borów mieszanych, lasów mieszanych i lasów. Polega ono na ponadnormatywnym udziale gatunków iglastych takich jak sosna czy świerk w składzie gatunkowym drzewostanów. W zależności od udziału sosny lub świerka w górnej warstwie drzew wyróżniono następujące stopnie borowacenia:

- słabe, jeżeli udział sosny i świerka w składzie gatunkowym drzewostanu wynosi: ponad 80% na siedliskach borów mieszanych, 50-80% na siedliskach lasów mieszanych, 10-30% na siedliskach lasowych,
- średnie, jeżeli udział sosny lub świerka wynosi: ponad 80% na siedliskach lasów mieszanych, 30-60% na siedliskach lasowych,
- mocne, jeżeli udział sosny i świerka w składzie gatunkowym drzewostanu wynosi ponad 60% na siedliskach lasowych.

Tab. 60. Zestawienie powierzchni [ha] według form degeneracji lasu - borowacenie

Obręb, nadleśnictwo	Stopień borowacenia	Powierzchnia [ha]				
		Wiek			Ogółem [ha]	Ogółem [%]
		<=40 lat	41-80 lat	> 80 lat		
Obręb Jawor	brak	421,37	749,29	2152,27	3322,93	42,8
	słabe	430,28	938,06	1276,51	2644,85	34,1
	średnie	117,48	370,59	479,16	967,23	12,5
	mocne	110,76	327,24	391,38	829,38	10,7
Obręb Bolków	brak	323,53	404,44	1743,89	2471,86	39,6
	słabe	393,18	598,13	801,95	1793,26	28,8
	średnie	169,16	326,83	676,04	1172,03	18,8
	mocne	72,77	269,13	455,68	797,58	12,8

Obręb, nadleśnictwo	Stopień borowacenia	Powierzchnia [ha]				
		Wiek			Ogółem [ha]	Ogółem [%]
		<=40 lat	41-80 lat	> 80 lat		
Nadleśnictwo Jawor	brak	744,90	1153,73	3896,16	5794,79	41,4
	słabe	823,46	1536,19	2078,46	4438,11	31,7
	średnie	286,64	697,42	1155,20	2139,26	15,3
	mocne	183,53	596,37	847,06	1626,96	11,6

Według powyższego zestawienia drzewostany Nadleśnictwa Jawor na ponad 41% powierzchni leśnej nie wykazują zjawiska borowacenia. Słabe zjawisko borowacenia występuje na ok. 32% powierzchni leśnej. Borowacenie w stopniu średnim stwierdzono na 15% powierzchni, natomiast drzewostany o borowaceniu w stopniu mocnym zajmują ponad 11% powierzchni leśnej.

V.6.2. NEOFITYZACJA

Forma degeneracji lasu polegająca na wprowadzeniu sztucznym lub samoistnym wnikaniu do drzewostanów gatunków obcych drzew i krzewów nosi miano neofityzacji. Drzewostany posiadające w swoim składzie gatunkowym, co najmniej 10% gatunków obcego pochodzenia tj.: daglezję zieloną, dąb czerwony, robinie akacjową, kasztanowca zwyczajnego wykazano w obszarze nadleśnictwa, jako zdegenerowane pod względem neofityzacji. Neofity zostały zaewidencjonowane podczas prac urządzeniowych w składzie gatunkowym drzewostanu we wszystkich warstwach, przy czym w warstwie podszytu nie notowano procentowego udziału poszczególnych gatunków. W zestawieniu tabelarycznym gatunki neofitów występujące w podszytu znajdują się w kolumnie „wiek <= 40 lat”. Wszystkie neofity są wynikiem prowadzenia gospodarki leśnej i zostały wprowadzone sztucznie.

Tab. 61. Wykaz gatunków obcych występujących w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Jawor

Gatunek	Powierzchnia [ha]						
	Wiek			KO	KDO	Ogółem	%
	<=40 lat	41-80 lat	> 80 lat				
Daglezja zielona	5,26	1,37	8,46	12,05	-	27,14	0,2
Dąb czerwony	5,71	0,65	1,35	-	-	7,71	0,1
Robinia akacjowa	1,84	4,99	1,04	-	-	7,87	0,1
Kasztanowiec zwyczajny	-	-	0,66	-	-	0,66	0,0
Razem	12,81	7,01	11,51	12,05	-	43,38	0,3

Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Jawor zjawisko neofityzacji występuje w niewielkim stopniu. Ogólna powierzchnia zajmowana przez gatunki obce wynosi 43,38 ha, co stanowi mniej niż 0,5% powierzchni leśnej zalesionej nadleśnictwa. Wszystkie gatunki neofitów występujące jako domieszki miejscami lub pojedynczo nie zostały uwzględnione w powyższym zestawieniu ze względu na niewielkie znaczenie. Z gatunków obcych

największe powierzchnie w drzewostanach zajmuje daglezja zielona (27,14 ha), występująca niemal we wszystkich klasach wieku. Z uwagi na niekorzystne zjawiska, jakie są następstwem procesu neofityzacji należy dążyć do eliminowania obcych gatunków ze środowiska leśnego.

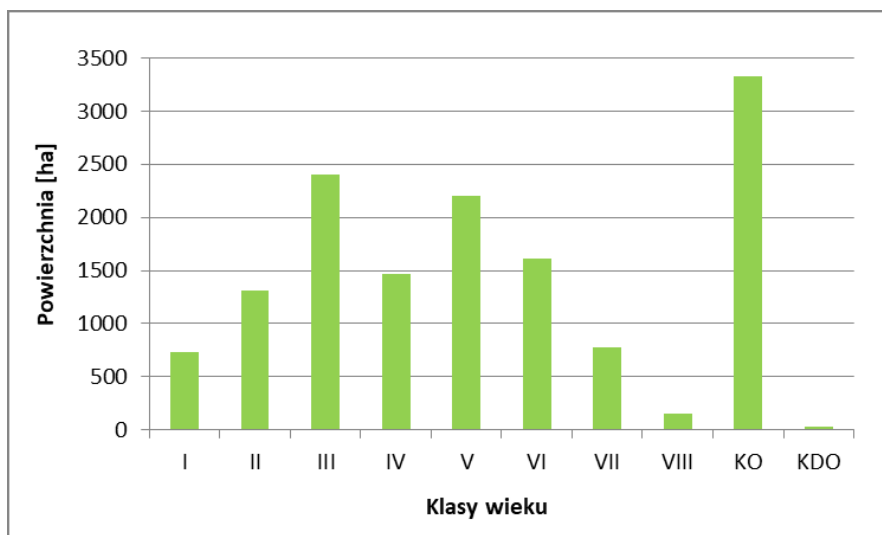
V.6.3. MONOTYPIZACJA

Monotypizacja to ujednoczenie gatunkowe i wiekowe drzewostanu, uproszczenie struktury warstwowej będące efektem gospodarki leśnej opartej na systemie zrębowym lub przerębowym. Przejawia się w skrajnym zubożeniu składu gatunkowego drzewostanu do jednego - dwóch gatunków lasotwórczych.

Drzewostany Nadleśnictwa Jawor odznaczają się uproszczoną strukturą pionową. Dominują tu drzewostany jednopiętrowe, zajmujące 75,4% powierzchni leśnej zalesionej nadleśnictwa. Drugą grupę stanowią drzewostany w klasie odnowienia i w klasie do odnowienia, obejmujące 24% powierzchni. Pozostałą powierzchnię (0,6%) porastają drzewostany dwupiętrowe. Lasy Nadleśnictwa Jawor odznaczają się znacznym zróżnicowaniem gatunkowym drzewostanów. Największe powierzchnie zajmują drzewostany trzy-, cztero- i więcej gatunkowe, zajmujące łącznie 70% powierzchni leśnej zalesionej nadleśnictwa. Pozostałą powierzchnię (30%) porastają drzewostany jedno- i dwugatunkowe. Wśród gatunków rzeczywistych w drzewostanach nadleśnictwa dominują dąb i świerk, zajmujące łącznie 58% powierzchni leśnej zalesionej. Do pozostałych gatunków budujących drzewostany nadleśnictwa należą m.in.: buk, jawor, modrzew, brzoza, sosna, lipa, jesion, olsza czarna, jodła, grab, klon, wiąz, osika, olsza szara, topola, wiąz górski, cis pospolity.

V.6.4. JUWENALIZACJA

Juwenalizacja to jedna z form degeneracji ekosystemu leśnego polegająca na utrzymywaniu drzewostanu w młodym stadium rozwojowym poprzez cykliczne zręby. W lasach użytkowanych gospodarczo wiek zbiorowiska leśnego wyznacza wiek rębności gatunku głównego. Po zrębie sadzona jest nowa, młoda generacja drzew. Takie wielkopowierzchniowe „odmłodzenie” drzewostanu czasowo zaburza strukturę i funkcję ekosystemu i ogranicza znaczenie lasu dla podtrzymania różnorodności biologicznej.

Ryc. 21. Powierzchniowa struktura klas wieku drzewostanów w Nadleśnictwie Jawor

Średni wiek drzewostanów w Nadleśnictwie Jawor wynosi 84 lata. W nadleśnictwie wyraźnie dominują drzewostany w klasie odnowienia, których udział powierzchniowy wynosi 24%. Większe powierzchnie zajmują również drzewostany w III i V klasie wieku, zajmujące odpowiednio 17% i 16% powierzchni leśnej zalesionej. Najmniejsze powierzchnie zajmują drzewostany w wieku powyżej 140 lat i drzewostany w klasie do odnowienia.

VI. ZAGROŻENIA

VI.1. ZANIECZYSZCZENIE POWIETRZA ATMOSFERYCZNEGO

Cykliczna ocena jakości powietrza jest wykonywana zgodnie z ustawą *Prawo ochrony środowiska* (tekst jednolity Dz. U. z 2017 r. poz. 519 z późn. zm.). Według Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 10 sierpnia 2012 roku (Dz. U. z 2012 r. poz. 914) oceny tej dokonuje się w ramach wyróżnionych stref. Obszar Nadleśnictwa Jawor znajduje się w zasięgu strefy dolnośląskiej (jednej z 4 stref województwa dolnośląskiego). Wyniki klasyfikacji strefy dolnośląskiej za 2016 rok, ze względu na ochronę zdrowia i ochronę roślin nie były zadowalające. Odnotowano w nich znaczne przekroczenia dopuszczalnych norm pyłu zawieszonego PM₁₀, benzo(a)pirenu, arsenu oraz ozonu. Stężenia dwutlenku siarki, dwutlenku azotu, tlenku węgla, benzenu, ołowiu, kadmu, niklu oraz pyłu zawieszonego PM_{2,5} utrzymały się zadowalającym poziomie. Przekroczenia poziomów dopuszczalnych ww. substancji wypłynęły na ogólną ocenę strefy poprzez zaliczenie jej do klasy C.

W strefie dolnośląskiej najwyższe stężenia średnioroczne (za 2016 rok) pyłu zawieszonego PM₁₀, przekraczające poziom normatywny stwierdzono w Nowej Rudzie (114% normy rocznej). Wszystkie odnotowane w strefie dolnośląskiej przekroczenia dotyczyły 10 z 18 stanowisk pomiarowych. Obszary przekroczeń średniorocznego poziomu dopuszczalnego nie obejmowały jednak gmin leżących w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa. Jedyne odnotowane na obszarze nadleśnictwa przekroczenia norm pyłu PM₁₀ dotyczyły stężeń 24-godzinnych, jakie odnotowano w gminie Strzegom. W ostatnim dziesięcioleciu w wielu miejscowościach strefy dolnośląskiej nastąpiła stopniowa poprawa jakości powietrza pod względem poziomu zanieczyszczenia pyłem.

W 2016 roku na wszystkich stanowiskach pomiarowych benzo(a)pirenu stwierdzono przekroczenie poziomu docelowego. Najwyższe stężenia średnioroczne wystąpiły w Nowej Rudzie (1772% poziomu docelowego), w Szczawnie Zdroju (744%), w Jeleniej Górze (742%), najniższe zaś na stanowisku pozamiejskim w Osieczowie (292%). W zasięgu terytorialnym nadleśnictwa obszary przekroczeń poziomu docelowego benzo(a)pirenu w pyłe PM₁₀ obejmowały gminy: Bolków, Jawor, Męcinka, Mściwojów, Paszowice, Janowice Wielkie, Marciszów, Strzegom, Stare Bogaczowice, Świerzawa i Złotoryja.

Przekroczenia stężenia ozonu 8-godzinne 120 µg/m³ odnotowano na terenie jednej gminy w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa tj. w gminie Janowice Wielkie. W odniesieniu do poziomu celu długoterminowego, który nie dopuszcza żadnych dni ze stężeniami ozonu powyżej 120 µg/m³, w badanym okresie przekroczenia stwierdzono we wszystkich stacjach pomiarowych w całym województwie dolnośląskim. W 2016 roku nie zarejestrowano przekroczeń poziomów alarmowych ozonu, natomiast odnotowano przekroczenia poziomu

informowania w Czerniawie. Analizy danych pomiarowych z wielolecia nie wykazują istotnych zmian poziomu stężeń ozonu.

Większość stacji pomiarowych, za wyjątkiem stacji w Głogowie, wykazała wyższe stężenia arsenu w sezonie grzewczym, przy czym różnice w stężeniach pomiędzy sezonami były niewielkie. Analiza zmian stężeń z wielolecia wykazuje zmniejszenie się poziomu średniorocznego w Polkowicach, a na pozostałym obszarze strefy dolnośląskiej nie wystąpiły istotne zmiany poziomu stężeń arsenu. Obszary przekroczeń średniorocznego poziomu docelowego arsenu w pyłe PM10 w 2016 roku dotyczyły głównie miasta Głogów i terenów do niego przyległych, czyli obszaru poza zasięgiem terytorialnym nadleśnictwa.

Główną przyczyną wystąpienia przekroczeń poziom zanieczyszczeń powietrza w okresie zimowym jest emisja z indywidualnego ogrzewania budynków mieszkalnych, w okresie letnim jest to sąsiedztwo głównych dróg z intensywnym ruchem oraz emisja wtórna zanieczyszczeń pyłowych z powierzchni odkrytych, np. dróg, chodników, boisk, a także niekorzystne warunki meteorologiczne (prędkość wiatru poniżej 1,5 m/s), występujące podczas powolnego rozprzestrzeniania się emitowanych lokalnie zanieczyszczeń (źródło: *WIOŚ 2017 r.*).

VI.2. STREFY ZAGROŻENIA PRZEMYSŁOWEGO

Drzewostany Nadleśnictwa Jawor znajdują się w I i II strefie uszkodzeń przemysłowych.

VI.3. STAN I KSZTAŁTOWANIE SIĘ STOSUNKÓW WODNYCH

VI.3.1. STAN CZYSTOŚCI WÓD POWIERZCHNIOWYCH I PODZIEMNYCH

Do głównych czynników, które negatywnie wpływają na środowisko wodne, zaliczamy:

- źródła punktowe - ścieki odprowadzane w zorganizowany sposób systemami kanalizacyjnymi, pochodzące głównie z aglomeracji miejskich i z zakładów przemysłowych,
- zanieczyszczenia obszarowe - zanieczyszczenia spłukiwane przez opady atmosferyczne z terenów zurbanizowanych nieposiadających systemów kanalizacyjnych oraz z obszarów rolnych i leśnych,
- zanieczyszczenia liniowe - zanieczyszczenia pochodzenia komunikacyjnego, wytwarzane przez środki transportu i spłukiwane z powierzchni dróg lub torowisk oraz pochodzące z rurociągów, gazociągów, kanałów ściekowych, osadowych.

Program wodno-środowiskowy kraju (PWŚK) jako jeden z podstawowych dokumentów planistycznych, opracowany zgodnie z zapisami art. 113b ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. *Prawo wodne* (Dz.U. 2015 poz. 469 z późn. zm.), stanowi realizację wymagań wskazanych w Dyrektywie 2000/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia

23 października 2000 r. ustanawiającej ramy wspólnotowego działania w dziedzinie polityki wodnej, tzw. Ramowej Dyrektywie Wodnej (RDW) w zakresie konieczności opracowania programów działań. Zgodnie z art. 11 RDW PWSK uwzględnia podział kraju na obszary dorzeczy, stanowiące jednostki podziału dla zarządzania zasobami wodnymi. Dla każdego obszaru dorzecza opracowuje się plan gospodarowania wodami. W 2016 roku plany gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy (aPGW) zostały zaktualizowane. Obecnie regulują one działania w gospodarce wodnej w latach 2016 - 2021.

Obszar Nadleśnictwa Jawor znajduje się w obrębie jednego regionu wodnego - Środkowej Odry. Zgodnie z *Planem gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Odry* (Dz. U. z 2016 r., poz. 1967) w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa znajduje się 29 zlewni jednolitych części wód powierzchniowych (JCWP) oraz 4 jednolite części wód podziemnych (JCWPd), dla których wyznaczono zbiór działań, których realizacja pozwoli na osiągnięcie przez wody celów środowiskowych przewidzianych w Ramowej Dyrektywie Wodnej (RDW).

Tab. 62. Jednolite części wód powierzchniowych w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Jawor

Kod JCWP	Nazwa JCWP	Region wodny	Typ JCWP	Status	Ocena stanu JCWP	Ocena ryzyka nieosiągnięcia celów środowiskowych
RW60009138499	Nysa Szalona od zbiornika Słup do Kaczawy	region wodny Środkowej Odry	mała rzeka wyżynna węglanowa	naturalna część wód	zły	zagrożona
RW600051384949	Błotnia	region wodny Środkowej Odry	potok wyżynny krzemianowy z substratem drobnoziarnistym – zachodni	silnie zmieniona część wód	zły	zagrożona
RW60005138389	Prusicki Potok	region wodny Środkowej Odry	potok wyżynny krzemianowy z substratem drobnoziarnistym – zachodni	naturalna część wód	zły	zagrożona
RW60005138349	Bystrzyk	region wodny Środkowej Odry	potok wyżynny krzemianowy z substratem drobnoziarnistym – zachodni	naturalna część wód	zły	zagrożona
RW6000513829	Kamiennik	region wodny Środkowej Odry	potok wyżynny krzemianowy z substratem drobnoziarnistym – zachodni	naturalna część wód	zły	zagrożona
RW6000713819	Kaczawa od źródła do Kamiennika	region wodny Środkowej Odry	potok wyżynny węglanowy z substratem gruboziarnistym na skałach węglanowych	silnie zmieniona część wód	zły	zagrożona
RW60007138469	Nysa Mała	region wodny Środkowej Odry	potok wyżynny węglanowy z substratem gruboziarnistym na skałach węglanowych	naturalna część wód	dobry	niezagrożona
RW60007138474	Jawornik	region wodny Środkowej Odry	potok wyżynny węglanowy z substratem gruboziarnistym na skałach węglanowych	naturalna część wód	dobry	niezagrożona
RW60008138479	Nysa Szalona od Sadówki do zbiornika Słup	region wodny Środkowej Odry	mała rzeka wyżynna krzemianowa – zachodnia	silnie zmieniona część wód	zły	zagrożona
RW600051384789	Starucha	region wodny Środkowej Odry	potok wyżynny krzemianowy z substratem drobnoziarnistym – zachodni	silnie zmieniona część wód	zły	zagrożona
RW60000138491	Nysa Szalona, zbiornik Słup	region wodny Środkowej Odry	typ nieokreślony – kanały i zbiorniki zaporowe	silnie zmieniona część wód	zły	zagrożona
RW600016138872	Wierzbak od Chotli do Kojszkówki	region wodny Środkowej Odry	potok nizinny lessowy lub gliniasty	silnie zmieniona część wód	zły	zagrożona
RW600041384729	Paszówka	region wodny Środkowej Odry	potok wyżynny krzemianowy z substratem gruboziarnistym – zachodni	silnie zmieniona część wód	zły	zagrożona
RW60007138429	Rochowicka Woda	region wodny Środkowej Odry	potok wyżynny węglanowy z substratem gruboziarnistym na skałach węglanowych	silnie zmieniona część wód	zły	zagrożona
RW60007161749	Świdna	region wodny Środkowej Odry	potok wyżynny węglanowy z substratem gruboziarnistym na skałach węglanowych	naturalna część wód	zły	zagrożona

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Jawor

Kod JCWP	Nazwa JCWP	Region wodny	Typ JCWP	Status	Ocena stanu JCWP	Ocena ryzyka nieosiągnięcia celów środowiskowych
RW6000816331	Bóbr od Zadnej do zbiornika Pilchowice	region wodny Środkowej Odry	mała rzeka wyżynna krzemianowa – zachodnia	naturalna część wód	zły	zagrożona
RW60004161929	Radomierka	region wodny Środkowej Odry	potok wyżynny krzemianowy z substratem gruboziarnistym – zachodni	naturalna część wód	zły	zagrożona
RW60004138449	Nysa Szalona od źródła do Sadówki	region wodny Środkowej Odry	potok wyżynny krzemianowy z substratem gruboziarnistym – zachodni	naturalna część wód	zły	zagrożona
RW60004134831	Strzegomka od źródła do zbiornika Dobromierz	region wodny Środkowej Odry	potok wyżynny krzemianowy z substratem gruboziarnistym – zachodni	silnie zmieniona część wód	zły	zagrożona
RW600001348339	Strzegomka, zbiornik Dobromierz	region wodny Środkowej Odry	typ nieokreślony – kanały i zbiorniki zaporowe	silnie zmieniona część wód	zły	zagrożona
RW600018134849	Czarnucha	region wodny Środkowej Odry	potok nizinny żwirowy	naturalna część wód	zły	zagrożona
RW60008134859	Strzegomka od zbiornika Dobromierz do Pelcznicy	region wodny Środkowej Odry	mała rzeka wyżynna krzemianowa – zachodnia	naturalna część wód	zły	zagrożona
RW60004138452	Czyściec	region wodny Środkowej Odry	potok wyżynny krzemianowy z substratem gruboziarnistym – zachodni	naturalna część wód	zły	zagrożona
RW600018138834	Wierzbak od źródła do Chotli	region wodny Środkowej Odry	potok nizinny żwirowy	silnie zmieniona część wód	zły	zagrożona
RW600017137899	Cicha Woda	region wodny Środkowej Odry	potok nizinny piaszczysty na utworach staroglacjalnych	silnie zmieniona część wód	zły	zagrożona
RW600020134899	Strzegomka od Pelcznicy do Bystrzycy	region wodny Środkowej Odry	rzeka nizinna żwirowa	naturalna część wód	zły	zagrożona
RW600017134854	Dopływ w Morawie	region wodny Środkowej Odry	potok nizinny piaszczysty na utworach staroglacjalnych	naturalna część wód	zły	zagrożona
RW600041384549	Parowa	region wodny Środkowej Odry	potok wyżynny krzemianowy z substratem gruboziarnistym – zachodni	naturalna część wód	zły	zagrożona
RW600081348699	Pelcznica od Milikówki do ujścia	region wodny Środkowej Odry	mała rzeka wyżynna krzemianowa – zachodnia	silnie zmieniona część wód	zły	zagrożona

Tab. 63. Jednolite części wód podziemnych w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Jawor

Kod JCWPd	Opis JCWPd	Ocena stanu JCWPd		Ocena ryzyka nieosiągnięcia celów środowiskowych
		ilościowego	chemicznego	
GW600094	Region wodny Środkowej Odry. Zlewnia bilansowa - Kaczawa. JCW dostarczająca średnio powyżej 100 m ³ wody na dobę.	dobry	słaby	zagrożona
GW600095	Region wodny Środkowej Odry. Zlewnia bilansowa - Przyodrze, Kaczawa. JCW dostarczająca średnio powyżej 100 m ³ wody na dobę.	dobry	słaby	zagrożona
GW6000107	Region wodny Środkowej Odry. Zlewnia bilansowa - Bóbr. JCW dostarczająca średnio powyżej 100 m ³ wody na dobę.	dobry	dobry	niezagrożona
GW6000108	Region wodny Środkowej Odry. Zlewnia bilansowa - Bystrzyca. JCW dostarczająca średnio powyżej 100 m ³ wody na dobę.	dobry	dobry	niezagrożona

VI.3.2. STAN GOSPODARKI WODNO-ŚCIEKOWEJ NA TERENIE GMIN

Zdecydowana większość gmin w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Jawor jest zwodociągowana i skanalizowana. Mieszkańcy miejscowości, które nie mają przyłącza wodnego zaopatrują się w wodę z indywidualnych bądź grupowych studni przydomowych, zaś gospodarka ściekowa opiera się na powszechnym, przejściowym gromadzeniu ścieków w zbiornikach wybieralnych (przydomowe szamba) i wywożeniu ich do lokalnych oczyszczalni ścieków, a także na pola uprawne lub nielegalne wylewiska. Coraz więcej mieszkańców terenów wiejskich instaluje także przydomowe oczyszczalnie ścieków.

VI.4. GOSPODARKA ODPADAMI NA TERENIE GMIN

Odpady komunalne to odpady powstające w gospodarstwach domowych. W strumieniu zmieszanych odpadów komunalnych wyróżnić można następujące ich rodzaje: odpady ulegające biodegradacji, w tym odpady opakowaniowe, papier i tektura, opakowania wielomateriałowe, tworzywa sztuczne, szkło, metale, odzież, tekstylia, drewno, odpady wielkogabarytowe, odpady z pielęgnacji terenów zielonych, odpady z czyszczenia ulic i placów oraz odpady z targowisk. Ponadto w strumieniu odpadów komunalnych występują także odpady niebezpieczne, w tym przeterminowane leki oraz zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny, a także odpady remontowo – budowlane (przede wszystkim te zawierające azbest). Zgodnie z obowiązującym prawem, zmieszane odpady komunalne, odpady zielone oraz pozostałości przeznaczone do składowania powinny zostać zagospodarowane w regionie gospodarki odpadami komunalnymi (RGO), w wyznaczonej regionalnej instalacji przetwarzania odpadów komunalnych (RIPOK) określonej w Wojewódzkim Programie Gospodarki Odpadami (WPGO).

Na terenie województwa dolnośląskiego utworzono 6 regionów gospodarki odpadami komunalnymi, na terenie których funkcjonują instalacje mechaniczno-biologicznego przetwarzania odpadów komunalnych, kompostownie do przetwarzania zebranych selektywnie odpadów zielonych i innych bioodpadów oraz składowiska odpadów. W zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Jawor wyznaczono dotychczas jedną instalację RIPOK, tj. instalację przetwarzania selektywnie zebranych odpadów zielonych i bioodpadów (kompostownię) zlokalizowaną w Jaworze (źródło: *WIOŚ, 2015 r.*).

VI.5. POZIOM ZANIECZYSZCZENIE GLEB

Czynnikami wpływającymi na zanieczyszczenie powierzchni gleby są:

- opad atmosferyczny – jest istotnym elementem meteorologicznym gromadzącym i przenoszącym zanieczyszczenia kumulowane w atmosferze;

- liniowe źródła zanieczyszczeń – sieć drogowa stanowi istotne źródło zanieczyszczeń w postaci metali ciężkich i wielopierścieniowych węglowodorów aromatycznych (WWA);
- punktowe źródła zanieczyszczeń – ważnym elementem presji na stan jakości gleb są składowiska odpadów.

Wielkość ładunku docierającego z opadem do podłoża kształtowana jest zarówno przez poziom stężenia zanieczyszczenia, jak i ilość opadu. Stężenia oznaczanych zanieczyszczeń w poszczególnych próbach opadów różnią się w skali poszczególnych miesięcy i sezonów, związane jest to ze zróżnicowanym poziomem emisji zanieczyszczeń do atmosfery oraz z procesami chemicznymi zachodzącymi w atmosferze, a także ze zmiennością warunków meteorologicznych. W województwie dolnośląskim próbki opadu atmosferycznego pobierane są na dwóch stacjach, w Legnicy i na Śnieżce.

Obecny stan zakwaszenia gleb (UR) na terenie województwa dolnośląskiego jest niekorzystny, przeważają tu gleby o odczynie lekko kwaśnym (42% badanych gleb) oraz gleby o odczynie bardzo kwaśnym i kwaśnym (31%). Pozostałe gleby to gleby o odczynie obojętnym (19%) i zasadowym (8%). Na przeważającym obszarze Nadleśnictwa Jawor udział gleb bardzo kwaśnych i kwaśnych nie przekracza 40% (powiaty: jaworski, świdnicki, średzki, złotoryjski). Ich odsetek wzrasta w południowych krańcach nadleśnictwa, osiągając od 40-60% (powiaty jeleniogórski i wałbrzyski) do 76% (powiat kamiennogórski).

W ramach obowiązku określonego w art. 109 ustawy *Prawo ochrony środowiska* oraz art. 18 ustawy o *Ochronie gruntów rolnych i leśnych* starostwa województwa dolnośląskiego prowadzą cykliczne badania jakości gleb. W latach 2010-2014 badania te realizowano na obszarach użytkowanych rolniczo i w zasięgu oddziaływania potencjalnych źródeł zanieczyszczeń. Wyniki badań, prowadzonych na obszarze leżącym w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Jawor wskazują na niewielkie przekroczenia standardów jakości gleb (źródło: WIOŚ, 2015 r.).

VI.6. PLANOWANE PRZEDSIĘWZIĘCIA ZABEZPIECZAJĄCE LASY PRZED NEGATYWNYM ODDZIAŁYWANIEM PRZYSZŁYCH INWESTYCJI

Podstawowe działania mające na celu zabezpieczenie środowiska przed negatywnym oddziaływaniem przyszłych inwestycji zawarte są w programach ochrony środowiska gmin, planie gospodarki odpadami województwa dolnośląskiego oraz w planach zagospodarowania przestrzennego gmin, uwzględniające równocześnie działania na rzecz:

- ograniczenia zanieczyszczeń powietrza atmosferycznego, zwłaszcza w obrębie terenów zabudowanych i wzdłuż tras komunikacyjnych;

- uregulowanie gospodarki wodno-ściekowej w gminach w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa i bezpośrednim sąsiedztwie;
- inwestowanie w budowę instalacji unieszkodliwiania i przerobu odpadów z terenu gmin;
- zwiększenia wykorzystania odpadów na cele gospodarcze;
- likwidacji i rekultywacji dzikich wysypisk śmieci, starych wyeksploatowanych składowisk;
- maksymalnej redukcji zanieczyszczeń stałych, płynnych i gazowych;
- dostosowanie procesów produkcji do wymogów ochrony środowiska;
- wzrost wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych stosownie do wymogów europejskich;
- przeciwdziałanie nadzwyczajnym zagrożeniom środowiska w związku z poważnymi awariami przemysłowymi;
- eliminowanie lub zmniejszanie skutków awarii przemysłowych dla środowiska.

Główne kierunki działań w gospodarce leśnej zmierzające do ograniczenia negatywnych skutków przyszłych inwestycji to:

- właściwe prowadzenie prac z zakresu kształtowania stosunków wodnych;
- zwiększanie różnorodności biologicznej i zróżnicowania genetycznego kształtującego naturalną odporność lasów;
- doskonalenie gatunkowej i funkcjonalnej struktury lasów;
- kształtowanie granicy rolno-leśnej;
- właściwe zagospodarowanie łowieckie lasu;
- stosowanie biologicznych metod ochrony lasu;
- utrzymanie właściwego stanu sanitarnego lasu;
- prowadzenie racjonalnej gospodarki leśnej z zachowaniem zasad ochrony przyrody;
- dostosowanie prac hodowlanych do warunków mikrosiedliskowych;
- odpowiednia infrastruktura techniczna;
- odpowiednie rekreacyjne użytkowanie i zagospodarowanie lasu;
- zalesianie gruntów nieprzydatnych rolniczo;
- współdziałanie leśnictwa z samorządami i administracją państwową na różnych poziomach w regionie;
- współdziałanie i doskonalenie związków leśnictwa z innymi sektorami gospodarczymi w zakresie rozwoju regionalnego;
- kształtowanie świadomości ekologicznej społeczeństwa.

VI.7. ZAGROŻENIA BIOTYCZNE

Szkody powodowane przez czynniki biotyczne są najczęściej skutkiem osłabienia drzewostanów przez czynniki abiotyczne. Powtarzające się latami susze, obniżenie się

poziomu wód gruntowych, zanieczyszczenia przemysłowe doprowadziły do osłabienia drzewostanów i spadku odporności drzew na szkody powodowane przez owady i patogeny. Dodatkowym czynnikiem wpływającym na zwiększenie podatności drzewostanów na gradacje i epifitozy jest ich budowa, czyli wielkopowierzchniowe monokultury.

Poniższa tabela przedstawia główne przyczyny zagrożenia biotycznego zarejestrowane podczas prac urządzeniowych na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Jawor. Łącznie uszkodzenia biotyczne zarejestrowano na 1984,71 ha powierzchni gruntów leśnych, co stanowi 14% powierzchni leśnej nadleśnictwa. Najbardziej istotne z gospodarczego punktu widzenia są szkody powodowane przez szkodniki owadzie i patogeny grzybowe.

Tab. 64. Zestawienie uszkodzeń biotycznych drzewostanów na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Jawor zarejestrowanych w trakcie prac urządzeniowych

Przyczyna uszkodzenia	Procent uszkodzeń				
	10-20 %	21-50 %	ponad 50%	Ogółem	%
	powierzchnia całkowita [ha]				
Grzyby	577,74	144,09	-	721,83	5,1
Owady	703,40	42,36	-	745,76	5,3
Zwierzęta	395,31	121,81	-	517,12	3,7
Razem	1676,45	308,26	-	1984,71	14,1

VI.7.1. CHOROBY GRZYBOWE

Podczas prowadzonych prac urządzeniowych szkody powodowane przez patogeny grzybowe stwierdzone zostały na łącznej powierzchni 721,83 ha, co stanowi 5% powierzchni leśnej nadleśnictwa.

VI.7.2. SZKODNIKI OWADZIE

Rejestrowane podczas prac urządzeniowych szkody od owadów stwierdzono na powierzchni 745,76 ha, co stanowi 5% powierzchni leśnej nadleśnictwa.

VI.7.3. SZKODY POWODOWANE PRZEZ ZWIERZYNĘ PŁOWĄ

Podczas prowadzonych prac urządzeniowych szkody powodowane przez zwierzynę płową stwierdzono na powierzchni 517,12 ha, co stanowi ok. 4% powierzchni leśnej nadleśnictwa. Wśród szkód powodowanych przez zwierzynę płową wyodrębniono szkody w uprawach i młodnikach (spalowanie i zgryzanie) oraz szkody w drągowinach (uszkodzenia w trakcie zablźniania).

VI.8. ZAGROŻENIA ABIOTYCZNE

Szkody abiotyczne są wynikiem wystąpienia klęsk żywiołowych w skali lokalnej (zmrozowiska), regionalnej (huragany) lub całego kraju (powodzie). W przeważającej części przeciwdziałanie im jest niemożliwe. Niemniej jednak, poprzez poprawne wykonanie zabiegów pielęgnacyjnych można w pewnym stopniu ograniczyć szkody powodowane przez okiść lub silne wiatry w drzewostanach II klasy wieku, które są najbardziej narażone na uszkodzenia.

Poniższa tabela przedstawia główne przyczyny zagrożeń abiotycznych na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Jawor zarejestrowane podczas prac urządzeniowych. Ogółem szkody od czynników abiotycznych zarejestrowano na powierzchni 5708,52 ha, co stanowi 40% powierzchni leśnej nadleśnictwa. Główną przyczyną szkód abiotycznych są szkody powodowane przez czynniki klimatyczne stwierdzone na ok. 39% powierzchni leśnej.

Tab. 65. Zestawienie uszkodzeń abiotycznych drzewostanów na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Jawor zarejestrowanych w trakcie prac urządzeniowych

Przyczyna uszkodzenia	Procent uszkodzeń				
	10-20 %	21-50 %	ponad 50%	OGÓLEM	%
	powierzchnia całkowita [ha]				
Antropogeniczne	17,61	-	-	17,61	0,1
Inne	2,38	0,64	-	3,02	0,0
Klimat	5280,51	182,02	-	5462,53	38,8
Wodne	217,2	7,58	0,58	225,36	1,6
Razem	5517,7	190,24	0,58	5708,52	40,5

VI.8.1. POŻARY

Zgodnie z Instrukcją ochrony przeciwpożarowej lasu z 2011 roku, w oparciu o rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 22 marca 2006 r. w sprawie szczegółowych zasad zabezpieczenia przeciwpożarowego lasów (Dz.U. 2006 nr 58 poz. 405) zmienione rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 9 lipca 2010 r. (Dz.U. 2010 nr 137 poz. 923) i rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 13 lipca 2015 r. (Dz.U. 2015 poz. 1070) obliczono kategorię zagrożenia pożarowego dla Nadleśnictwa Jawor zaliczając je do III kategorii zagrożenia pożarowego.

Tab. 66. Średnia roczna liczba pożarów lasu w Nadleśnictwie Jawor (przeciętna z ostatnich 10 lat)

Lp.	Rok	Ilość pożarów [szt.]	Powierzchnia [ha]	w tym pożary pokrywy gleby [ha]	Przeciętna wielkość pożaru [ha]
1	2008	3	0,42	0,32	0,14
2	2009	5	0,20	0,20	0,04

Lp.	Rok	Ilość pożarów [szt.]	Powierzchnia [ha]	w tym pożary pokrywy gleby [ha]	Przeciętna wielkość pożaru [ha]
3	2010	1	0,15	0,15	0,15
4	2011	2	0,21	0,21	0,11
5	2012	4	1,98	1,98	0,50
6	2013	0	0,00	0,00	0,00
7	2014	2	0,37	0,37	0,19
8	2015	7	1,08	1,08	0,15
9	2016	4	0,27	0,27	0,07
10	2017	1	0,01	0,01	0,01
Razem		29	4,69	4,59	0,16

Najistotniejszymi czynnikami wpływającymi na stan zagrożenia pożarowego lasu są:

- atrakcyjność turystyczna, kształtowana m.in. poprzez: położenie lasów nadleśnictwa w sąsiedztwie ośrodków miejskich, istniejące cenne fragmenty rodzimej przyrody oraz walory przyrodniczo – kulturowe zlokalizowane na obszarze nadleśnictwa, przebieg licznych szlaków turystycznych i ścieżek rowerowych, dostępność komunikacyjna, liczne miejsca postoju dla pojazdów mechanicznych znajdujące się na gruntach nadleśnictwa,
- penetracja ludności miejscowej podczas zbiorów runa leśnego (jagody, grzyby),
- powierzchnia drzewostanów I i II klasy wieku - łącznie ok. 15%,
- udział drzewostanów iglastych - w obrębie Jawor 32%, a w obrębie Bolków 45% powierzchni leśnej; udział świerka - 30% powierzchni leśnej zalesionej,
- rodzaj pokrywy gleby wynikający z przerzedzonych drzewostanów starszych klas wieku oraz powierzchni leśnych niezalesionych w następstwie zwiększonego dostępu światła do dna lasu,
- duża zmienność przestrzennego rozmieszczenia kompleksów leśnych, szczególnie obręb Jawor odznacza się znacznym rozproszeniem kompleksów leśnych,
- sieć dróg i linii kolejowych – tereny nadleśnictwa pokrywa słabo rozwinięta sieć szlaków komunikacyjnych. Wśród dróg należy wymienić drogę krajową nr 3 i 5 przebiegającą przez kompleksy leśne, jak również w ich sąsiedztwie. Jedyne fragmenty drogi kolejowej to linia nr 274 w sąsiedztwie oddziału 173 h sąsiadująca z drzewostanem na odcinku 70 m.
- wypalanie łąk i ściernisk sąsiadujących z lasami oraz pozostawianie ich bez nadzoru,
- umyślne podpalanie gruntów leśnych lub sąsiadujących z nimi ugorów,
- obszary o podwyższonej palności – zaleganie materiałów niebezpiecznych – niewybuchów i niewypałów w kompleksie leśnym w okolicach miejscowości Lusina w oddziałach 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16 oraz 17 leśnictwa Dzierzków, linie

energetyczne, linie gazownicze przebiegają przez teren leśnictwa Myślinów (obręb Jawor) w oddziałach 142, 143, 144.

W zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Jawor nie występują zakłady produkcyjne, ani przemysłowe stwarzające istotne zagrożenie pożarowe. Brak jest także zakładów przemysłowych związanych z wydobywaniem lub składowaniem gazu oraz materiałów ropopochodnych. Sąsiedztwo lasów prywatnych, których udział jest niewielki również nie powoduje zwiększenia zagrożenia pożarowego.

Nadleśnictwo Jawor posiada miejsca, gdzie dopuszczalne jest palenie ognisk. Znajdują się one w wydzieleniach: 79 n, 108 f, 135 m, 159 l, 173 b, 244 h, 223 j, 181 b, 276 a, w obrębie leśnym Jawor oraz 2 c, 127 j, 132 g, 192 c, w obrębie leśnym Bolków.

VI.8.2. CZYNNIKI KLIMATYCZNE

VI.8.2.1. WIATR

Wiatr jest jednym z czynników przyrody nieożywionej mający duże znaczenie dla prowadzenia gospodarki leśnej. Słabo, ale stale wiejący wiatr może powodować szkody w drzewostanach zaniedbanych gospodarczo jak również na ścianach lasu graniczących z otwartą powierzchnią. Wiatry powodują przesuszenie gleby, zubożenie jej, utratę ciepła i wilgoci. Szkody powodowane przez wiatry mają głównie charakter uszkodzeń mechanicznych (obłamywanie gałęzi, naruszanie systemu korzeniowego, pęknięcia strzał, wiatrołomy, wiatrowały). Najbardziej narażone na szkodliwe działanie wiatru są drzewostany wzrastające na siedliskach wilgotnych, lukowate, przerzedzone, jednogatunkowe, zaniedbane pod względem pielęgnacyjnym (niebezpieczne jest gwałtowne rozluźnienie zwarcia w drzewostanach nietrzebionych). Na powstawanie szkód od wiatru w szczególności narażone są drzewostany porażone przez opieńkę i hubę korzeni oraz intensywnie spalwane przez zwierzynę. Mniejsza stabilność drzewostanów przedrębnych i rębnych na siedliskach wilgotnych może skutkować wymuszonym i przedwczesnym ich użytkowaniem po silniejszych wiatrach.

VI.8.2.2. WYŁADOWANIA ATMOSFERYCZNE

Na pioruny najbardziej narażone są wysokie drzewa rosnące na wilgotnych glebach, dobrze zakorzenione. Szkody mają charakter mechaniczny i fizjologiczny. Uszkodzenia polegają na powstawaniu rysy, obłamywaniu wierzchołków, rozłupaniu lub powalaniu pni. Szkodliwe jest zamieranie grup drzew stojących wokół drzewa rażonego piorunem, zwłaszcza w drzewostanach świerkowych. Porażone kępy mogą stwarzać zagrożenie

rozwojem szkodników wtórnych. Pioruny mogą być także przyczyną powstawania pożarów, zwłaszcza przy braku opadów.

VI.8.2.3. OPADY I OSADY ATMOSFERYCZNE

Nadmierne opady atmosferyczne mogą stanowić zagrożenie dla lasu. Występują one w postaci deszczu, gradu, okiści, gołoledzi i szadzi. Bardzo silne deszcze mogą powodować mechaniczne uszkodzenia roślin. Szkody wywołane gradem mogą być bardzo duże zwłaszcza w młodych drzewostanach do 15 roku życia: sadzonki na uprawach mogą być całkowicie zniszczone. W starszych drzewostanach szkody polegają na uszkodzaniu liści, kwiatów, owoców, pędów i kory. Następstwem uszkodzeń mogą być choroby drzew, wzrost podatności na zasiedlenie przez szkodniki wtórne. Śnieg przy bezwietrznej pogodzie i temperaturze około 0°C może powodować okiść. Szkody powodowane przez okiść mają charakter uszkodzeń mechanicznych - łamanie gałęzi i wierzchołków, przeginięcie, a nawet wywroty drzew. Gołoledź powstaje, gdy na zmrożone kory i pnie drzew pada deszcz. Powstająca warstwa lodu może powodować nadmierne obciążenie drzew i ich uszkodzenia. Wrażliwe gatunki to sosna, olsza i buk. Mało wrażliwe są jodła, modrzew i brzoza. Szadz powstaje w wyniku zetknięcia oziębionej mgły z gałązkami korony drzew. Powoduje szkody podobne do tych od gołoledzi.

VI.8.3. CZYNNIKI ANTROPOGENICZNE

Najbardziej istotnymi, negatywnymi formami oddziaływania człowieka na środowisko leśne są: zanieczyszczenia wód powierzchniowych, imisje przemysłowe, zaśmiecanie lasu wywozonymi przez okolicznych mieszkańców śmieciami, powstawanie dzikich wysypisk, nadmierna penetracja lasów przez miejscową ludność w okresach zbioru jagód i grzybów, kłusownictwo, nielegalne pozyskiwanie choinek i stroiszu, niszczenie roślin i grzybów objętych ochroną gatunkową oraz zagrożenie zaprószenia ognia w lesie.

Istotnym problemem nadleśnictwa jest zaśmiecanie lasu odpadami komunalnymi, które spotyka się w postaci dzikich wysypisk śmieci. Problem dotyczy zarówno lasów nadleśnictwa, jak również lasów będących pod jego nadzorem (głównie lasy komunalne). Wprowadzona stosunkowo od niedawna możliwość korzystania z usług zakładów komunalnych przez indywidualne gospodarstwa rolne może zmienić sytuację.

VII. WYTYCZNE DO ORGANIZACJI GOSPODARSTWA LEŚNEGO, REGULACJI ZASOBÓW ORAZ WYKONYWANIA PRAC LEŚNYCH

VII.1. OGÓLNE ZAŁOŻENIA PROWADZENIA GOSPODARKI LEŚNEJ

Prowadzenie gospodarki leśnej powinno być zgodne z zasadą trwałości lasów. Zasada ta powinna być jednakowo rozumiana przez wszystkie środowiska, zarówno przez leśników jak i pozostałe grupy zawodowe oraz innych uczestników życia gospodarczego i społecznego. W jednoznacznym rozumieniu pomocne są kryteria i wskaźniki trwałości lasów. Ujednolicenie pojęcia ciągłości lasów przy pomocy kryteriów i wskaźników pozwala na dokonywanie porównań na poziomie lokalnym, regionalnym, krajowym i międzynarodowym. Kryteria miar i cech trwałego rozwoju w europejskim ujęciu posiadają 6 głównych kierunków:

- zachowanie i zwiększanie udziału lasów w globalnym bilansie węgla,
- utrzymanie zdrowia i trwałości ekosystemów leśnych,
- utrzymanie produkcyjnej zasobności lasów,
- zachowanie biologicznej różnorodności,
- ochrona zasobów genowych i wodnych w lasach,
- utrzymanie i wzmacnianie długofalowych, wielostronnych korzyści społecznych i ekonomicznych płynących z lasów.

Realizacja prac z zakresu gospodarki leśnej w Nadleśnictwie Jawor wymaga ponadto uwzględnienia zapisów rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 18 grudnia 2017 r. w sprawie wymagań dobrej praktyki w zakresie gospodarki leśnej (Dz. U. z 2017 r. poz. 2408). Zgodnie z art. 14b. ust 3 ustawy z dnia 28 września 1991 r. o lasach gospodarka leśna wykonywana zgodnie z wymaganiami dobrej praktyki w zakresie gospodarki leśnej nie narusza przepisów o ochronie poszczególnych zasobów, tworów i składników przyrody, w szczególności przepisów art. 51 i art. 52 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody.

VII.2. REGULACJA UŻYTKOWANIA RĘBNEGO

Zgodnie z założeniami zawartymi w protokole z posiedzenia Komisji Założeń Planu dla Nadleśnictwa Jawor, dla celów planowania urzędniowego, całość lasów podzielono na gospodarstwa wg pełnionej przez nie dominującej funkcji (z uwzględnieniem wszystkich funkcji pozostałych) oraz przyjętych celów gospodarowania.

Tab. 67. Zestawienie powierzchniowe i procentowe gospodarstw

Gospodarstwo	Obręb Jawor		Obręb Bolków		Nadleśnictwo Jawor	
	Powierzchnia (zalesiona i niezalesiona) [ha / %]					
S - specjalne	1318,12	16,90	925,21	14,76	2243,33	15,95
O - wielofunkcyjnych lasów ochronnych	6020,38	77,18	4017,19	64,08	10037,57	71,34

Gospodarstwo	Obręb Jawor		Obręb Bołków		Nadleśnictwo Jawor	
	Powierzchnia (zalesiona i niezalesiona) [ha / %]					
GPZ - wielofunkcyjnych lasów gospodarczych - przerębowo-zrębowego sposobu zagospodarowania	461,41	5,92	1326,56	21,16	1787,97	12,71
Ogółem	7799,91	100,00	6268,96	100,00	14068,87	100,00

VII.2.1. GOSPODARSTWO SPECJALNE

Gospodarstwo specjalne (S) obejmuje drzewostany na powierzchni 2243,33 ha, pełniące specyficzne funkcje, których realizacja wymaga ograniczenia lub zaniechania funkcji produkcyjnych. Dla gospodarstwa specjalnego wielkość planowanego użytkowania rębego jest sumą stwierdzonych na gruncie potrzeb hodowlanych, realizowanych w postaci różnych form użytkowania rębego, zapewniającego ciągłe spełnianie przez nie funkcji, dla których zostały wyłączone. W planie urządzenia lasu dla Nadleśnictwa Jawor opisano gospodarstwo specjalne w następujących przypadkach, wg dominującej funkcji:

- rezerwy przyrody,
- projektowane rezerwy przyrody,
- wyłączone drzewostany nasienne,
- grunty sporne,
- otulina ośrodków wypoczynkowych, jednocześnie otulina Góry Krzyżowej - miejsce historyczno-kulturowe,
- stanowiska archeologiczne,
- drzewostany o charakterze parkowym,
- lasy glebochronne na stokach o nachyleniu powyżej 45° oraz na stromych zboczach jarów, wąwozów i wzgórz,
- lasy stanowiące cenne fragmenty rodzimej przyrody na siedliskach bagiennych i łąkowych, a także priorytetowe siedliska przyrodnicze Natura 2000 (9110, 91E0, 9180) oraz siedliska 9150 (występujące w obszarach Natura 2000, a także poza nimi, jeżeli ich udział w wydzieleniu wynosił powyżej 50%).

VII.2.2. GOSPODARSTWO WIELOFUNKCYJNYCH LASÓW OCHRONNYCH

Gospodarstwo lasów ochronnych (O) obejmuje lasy z wiodącą funkcją ochronną na powierzchni 10037,57 ha, której realizacja nie wymaga ograniczenia lub zaniechania funkcji produkcyjnych. Gospodarstwo obejmuje lasy ochronne, za wyjątkiem lasów zaliczonych do gospodarstwa specjalnego.

VII.2.3. GOSPODARSTWO WIELOFUNKCYJNYCH LASÓW GOSPODARCZYCH PRZERĘBOWO-ZRĘBOWEGO SPOSOBU ZAGOSPODAROWANIA

Gospodarstwo wielofunkcyjnych lasów gospodarczych z przerębowo-zrębowym sposobem zagospodarowania (GPZ) o powierzchni 1787,97 ha utworzone z drzewostanów w lasach gospodarczych, w których ze względu na typ siedliskowy lasu oraz typ drzewostanu i aktualny skład gatunkowy stosuje się sposób zagospodarowania rębniami częściowymi, gniazdowymi lub stopniowymi.

VII.3. OBRĘBY SIEDLISKOWE

Obręby siedliskowe (gospodarstwo leśne) jest to jednostka gospodarcza obejmująca drzewostany różnego wieku, lecz rosnące w podobnych warunkach siedliskowych i zagospodarowane w tej samej kolei rębności i tą samą grupą rębni. Nie jest to jednostka przestrzennie zwarta, a drzewostany o jednolitych cechach nie muszą przylegać do siebie.

Obręby siedliskowe są jednostkami długookresowego planowania hodowlanego o podobnych warunkach siedliskowych, składzie gatunkowym drzewostanów, dominujących funkcji lasu, celu hodowlanym wyrażonym gospodarczym typem drzewostanu, docelowym składzie drzewostanu, składem odnowieniowym, celu gospodarczym produkcji wyrażonym głównym sortymentem (Bernadzki i Rosa 1983).

Tab. 68. Jednostki regulacji użytkowania rębego i długookresowego planowania hodowlanego (gospodarstwa siedliskowe)

Gospodarstwo siedliskowe	Pow.* [ha]	Typ drzewostanu	Typ siedliskowy lasu	Rębnia	Wiek rębności	Techniczny cel produkcji
Gospodarstwo specjalne - S						
I	72,22	BK	LGŚW	IV	120	Zachowanie funkcji ochronnych z ewentualną produkcją sortymentów wielkowymiarowych
II	25,68	JW	LGŚW	-	100	
III	41,90	OL-JS	LGŚW	-	120	
IV	31,07	ŚW-JD-BK	LGŚW	IV	120	
V	0,06	BK-JD-ŚW	LGW	-	100	
VI	37,51	OL-JS	LGW	II, IV	120	
VII	5,21	OL-JS	LŁG	-	120	
VIII	0,79	BK	LŁWYŻ	-	120	
IX	11,00	LP-DB	LŁWYŻ	-	140	
X	151,41	OL-JS	LŁWYŻ	II, III, IV	120	
XI	15,31	BK	LMGŚW	-	120	
XII	73,05	JD-ŚW-BK	LMGŚW	II, IV	120	
XIII	0,53	-	LMWYŻŚW	-	-	
XIV	603,40	DB	LMWYŻŚW	III, IV	140	
XV	234,94	JD-DB-BK	LMWYŻŚW	III, IV	120	
XVI	14,33	JW	LMWYŻŚW	-	100	
XVII	108,94	LP-DB	LMWYŻŚW	-	140	
XVIII	1,12	OL-JS	LMWYŻŚW	-	120	
XIX	0,67	ŚW-BK-DB	LMWYŻW	-	140	

Gospodarstwo siedliskowe	Pow.* [ha]	Typ drzewostanu	Typ siedliskowy lasu	Rębnia	Wiek rębności	Techniczny cel produkcji
XX	10,65	BK-DB	LŚW	IV	140	
XXI	7,41	DB	LW	III	140	
XXII	71,19	BK	LWYŻŚW	-	120	
XXIII	67,58	DB	LWYŻŚW	IV	140	
XXIV	141,17	JD-BK	LWYŻŚW	IV	120	
XXV	87,39	JW	LWYŻŚW	-	100	
XXVI	192,84	LP-DB	LWYŻŚW	-	140	
XXVII	41,68	OLJS	LWYŻŚW	-	120	
XXVIII	7,16	BK	LWYŻW	-	120	
XXIX	11,37	JD-DB	LWYŻW	-	140	
XXX	3,57	LP-DB	LWYŻW	-	140	
XXXI	147,06	OL-JS	LWYŻW	-	120	
XXXII	16,54	OL-JS	OLJG	II	120	
XXXIII	6,03	JW-OL-JS	OLJWYŻ	-	120	
XXXIV	2,55	OL-JS	OLJWYŻ	-	120	
Razem gospodarstwo specjalne						2243,33
Gospodarstwo lasów ochronnych - O						
I	157,44	BK	LGŚW	II, IV	120	Produkcja sortymentów wielkowymiarowych przy zachowaniu funkcji ochronnych
II	0,84	DB	LGŚW	-	140	
III	69,65	LP-DB	LGŚW	IV	140	
IV	785,81	ŚW-JD-BK	LGŚW	I, II, IV	120	
V	19,21	BK-JD-ŚW	LGW	II	100	
VI	11,46	LP-DB	LGW	-	140	
VII	1,40	-	LMGŚW	-	-	
VIII	34,50	BK	LMGŚW	II, IV	120	
IX	3,49	DB	LMGŚW	-	140	
X	1232,59	JD-ŚW-BK	LMGŚW	II, IV	120	
XI	37,64	LP-DB	LMGŚW	II, III	140	
XII	7,01	SO-DB	LMŚW	-	140	
XIII	6,06	-	LMWYŻŚW	-	-	
XIV	30,40	BK	LMWYŻŚW	IV	120	
XV	252,09	DB	LMWYŻŚW	IV	140	
XVI	2391,21	JD-DB-BK	LMWYŻŚW	II, III, IV	120	
XVII	746,76	LP-DB	LMWYŻŚW	II, III, IV	140	
XVIII	8,64	ŚW-BK-DB	LMWYŻW	-	140	
XIX	283,92	BK-DB	LŚW	II, III, IV	140	
XX	13,61	DB	LW	-	140	
XXI	6,93	-	LWYŻŚW	-	-	
XXII	120,35	BK	LWYŻŚW	II, III, IV	120	
XXIII	24,26	DB	LWYŻŚW	III, IV	140	
XXIV	2400,08	JD-BK	LWYŻŚW	I, II, III, IV	120	
XXV	937,61	LP-DB	LWYŻŚW	II, III, IV	140	
XXVI	10,14	DB	LWYŻW	IV	140	
XXVII	370,71	JD-DB	LWYŻW	I, II, III, IV	140	
XXVIII	73,76	LP-DB	LWYŻW	II, III, IV	140	
Razem gospodarstwo lasów ochronnych						10037,57

Gospodarstwo siedliskowe	Pow.* [ha]	Typ drzewostanu	Typ siedliskowy lasu	Rębnia	Wiek rębności	Techniczny cel produkcji
Gospodarstwo wielofunkcyjnych lasów gospodarczych - GPZ						
I	37,57	BK	LGŚW	II	120	Produkcja sortymentów wielkowymiarowych
II	26,15	LP-DB	LGŚW	II	140	
III	155,97	ŚW-JD-BK	LGŚW	II, III	120	
IV	7,32	BK	LGW	-	120	
V	7,33	BK-JD-ŚW	LGW	IV	100	
VI	0,39	LP-DB	LGW	-	140	
VII	9,56	BK	LMGŚW	IV	120	
VIII	110,16	JD-ŚW-BK	LMGŚW	II, IV	120	
IX	2,53	LP-DB	LMGŚW	-	140	
X	0,42	-	LMWYŻŚW	-	-	
XI	53,69	DB	LMWYŻŚW	III	140	
XII	695,79	JD-DB-BK	LMWYŻŚW	II, III, IV	120	
XIII	106,52	LP-DB	LMWYŻŚW	IV	140	
XIV	0,54	BK-DB	LŚW	-	140	
XV	4,24	-	LWYŻŚW	-	-	
XVI	6,54	BK	LWYŻŚW	-	120	
XVII	5,63	DB	LWYŻŚW	-	140	
XVIII	421,03	JD-BK	LWYŻŚW	II, III, IV	120	
XIX	119,14	LP-DB	LWYŻŚW	III, IV	140	
XX	13,28	JD-DB	LWYŻW	II, III	140	
XXI	4,17	LP-DB	LWYŻW	-	140	
Razem gospodarstwo przerębnowo-zrębowe						1787,97
Gospodarstwo siedliskowe	Pow.* [ha]	Typ drzewostanu	Typ siedliskowy lasu	Rębnia	Wiek rębności	Techniczny cel produkcji
Gospodarstwo specjalne - S						
I	72,22	BK	LGŚW	IV	120	Zachowanie funkcji ochronnych z ewentualną produkcją sortymentów wielkowymiarowych
II	25,68	JW	LGŚW	-	100	
III	41,90	OL-JS	LGŚW	-	120	
IV	31,07	ŚW-JD-BK	LGŚW	IV	120	
V	0,06	BK-JD-ŚW	LGW	-	100	
VI	37,51	OL-JS	LGW	II, IV	120	
VII	5,21	OL-JS	LŁG	-	120	
VIII	0,79	BK	LŁWYŻ	-	120	
IX	11,00	LP-DB	LŁWYŻ	-	140	
X	151,41	OL-JS	LŁWYŻ	II, III, IV	120	
XI	15,31	BK	LMGŚW	-	120	
XII	73,05	JD-ŚW-BK	LMGŚW	II, IV	120	
XIII	0,53	-	LMWYŻŚW	-	-	
XIV	603,40	DB	LMWYŻŚW	III, IV	140	
XV	234,94	JD-DB-BK	LMWYŻŚW	III, IV	120	
XVI	14,33	JW	LMWYŻŚW	-	100	
XVII	108,94	LP-DB	LMWYŻŚW	-	140	
XVIII	1,12	OL-JS	LMWYŻŚW	-	120	
XIX	0,67	ŚW-BK-DB	LMWYŻW	-	140	
XX	10,65	BK-DB	LŚW	IV	140	
XXI	7,41	DB	LW	III	140	

Gospodarstwo siedliskowe	Pow.* [ha]	Typ drzewostanu	Typ siedliskowy lasu	Rębnia	Wiek rębności	Techniczny cel produkcji
XXII	71,19	BK	LWYŻŚW	-	120	
XXIII	67,58	DB	LWYŻŚW	IV	140	
XXIV	141,17	JD-BK	LWYŻŚW	IV	120	
XXV	87,39	JW	LWYŻŚW	-	100	
XXVI	192,84	LP-DB	LWYŻŚW	-	140	
XXVII	41,68	OLJS	LWYŻŚW	-	120	
XXVIII	7,16	BK	LWYŻW	-	120	
XXIX	11,37	JD-DB	LWYŻW	-	140	
XXX	3,57	LP-DB	LWYŻW	-	140	
XXXI	147,06	OL-JS	LWYŻW	-	120	
XXXII	16,54	OL-JS	OLJG	II	120	
XXXIII	6,03	JW-OL-JS	OLJWYŻ	-	120	
XXXIV	2,55	OL-JS	OLJWYŻ	-	120	
Razem gospodarstwo specjalne						
Gospodarstwo lasów ochronnych - O						
I	157,44	BK	LGŚW	II, IV	120	Produkcja sortymentów wielkowymiarowych przy zachowaniu funkcji ochronnych
II	0,84	DB	LGŚW	-	140	
III	69,65	LP-DB	LGŚW	IV	140	
IV	785,81	ŚW-JD-BK	LGŚW	I, II, IV	120	
V	19,21	BK-JD-ŚW	LGW	II	100	
VI	11,46	LP-DB	LGW	-	140	
VII	1,40	-	LMGŚW	-	-	
VIII	34,50	BK	LMGŚW	II, IV	120	
IX	3,49	DB	LMGŚW	-	140	
X	1232,59	JD-ŚW-BK	LMGŚW	II, IV	120	
XI	37,64	LP-DB	LMGŚW	II, III	140	
XII	7,01	SO-DB	LMŚW	-	140	
XIII	6,06	-	LMWYŻŚW	-	-	
XIV	30,40	BK	LMWYŻŚW	IV	120	
XV	252,09	DB	LMWYŻŚW	IV	140	
XVI	2391,21	JD-DB-BK	LMWYŻŚW	II, III, IV	120	
XVII	746,76	LP-DB	LMWYŻŚW	II, III, IV	140	
XVIII	8,64	ŚW-BK-DB	LMWYŻW	-	140	
XIX	283,92	BK-DB	LŚW	II, III, IV	140	
XX	13,61	DB	LW	-	140	
XXI	6,93	-	LWYŻŚW	-	-	
XXII	120,35	BK	LWYŻŚW	II, III, IV	120	
XXIII	24,26	DB	LWYŻŚW	III, IV	140	
XXIV	2400,08	JD-BK	LWYŻŚW	I, II, III, IV	120	
XXV	937,61	LP-DB	LWYŻŚW	II, III, IV	140	
XXVI	10,14	DB	LWYŻW	IV	140	
XXVII	370,71	JD-DB	LWYŻW	I, II, III, IV	140	
XXVIII	73,76	LP-DB	LWYŻW	II, III, IV	140	
Razem gospodarstwo lasów ochronnych						10037,57
Gospodarstwo wielofunkcyjnych lasów gospodarczych - GPZ						
I	37,57	BK	LGŚW	II	120	Produkcja sortymentów wielkowymiarowych
II	26,15	LP-DB	LGŚW	II	140	
III	155,97	ŚW-JD-BK	LGŚW	II, III	120	

Gospodarstwo siedliskowe	Pow.* [ha]	Typ drzewostanu	Typ siedliskowy lasu	Rębnia	Wiek rębności	Techniczny cel produkcji	
IV	7,32	BK	LGW	-	120		
V	7,33	BK-JD-ŚW	LGW	IV	100		
VI	0,39	LP-DB	LGW	-	140		
VII	9,56	BK	LMGŚW	IV	120		
VIII	110,16	JD-ŚW-BK	LMGŚW	II, IV	120		
IX	2,53	LP-DB	LMGŚW	-	140		
X	0,42	-	LMWYŻŚW	-	-		
XI	53,69	DB	LMWYŻŚW	III	140		
XII	695,79	JD-DB-BK	LMWYŻŚW	II, III, IV	120		
XIII	106,52	LP-DB	LMWYŻŚW	IV	140		
XIV	0,54	BK-DB	LŚW	-	140		
XV	4,24	-	LWYŻŚW	-	-		
XVI	6,54	BK	LWYŻŚW	-	120		
XVII	5,63	DB	LWYŻŚW	-	140		
XVIII	421,03	JD-BK	LWYŻŚW	II, III, IV	120		
XIX	119,14	LP-DB	LWYŻŚW	III, IV	140		
XX	13,28	JD-DB	LWYŻW	II, III	140		
XXI	4,17	LP-DB	LWYŻW	-	140		
Razem gospodarstwo przerębnowo-zrębowe							1787,97

* grunty leśne zalesione i niezalesione

VII.4. WYTYCZNE W SPRAWIE POPRAWY STANU ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO W TRAKCIE WYKONYWANIA PRAC LEŚNYCH

Dla zminimalizowania szkód w środowisku przyrodniczym podczas wykonywania prac leśnych należy praktykować i wprowadzać możliwie najmniej uciążliwe technologie. W tym celu wskazane jest:

- w miarę posiadanych możliwości pozyskiwanie drewna kładowanego;
- w miarę możliwości stosowanie w szerszym zakresie zrywki nasiębiejnej;
- wykorzystywanie stałych szlaków operacyjno-zrywkowych w celu ograniczenia zasięgu szkód powodowanych w czasie pozyskiwania drewna;
- w miejscach lokalizacji stanowisk rzadkich gatunków roślin objętych ochroną prawną, wykonywanie prac związanych z pozyskaniem drewna w miarę możliwości po zakończeniu rozwoju tych gatunków na danej powierzchni leśnej;
- stosowanie w trakcie prac leśnych olejów biodegradujących;
- zachowanie w stanie zbliżonym do naturalnego i odtwarzanie śródleśnych zbiorników i naturalnych cieków wodnych;
- zachowanie w stanie nienaruszonym śródleśnych nieużytków jak np. bagna, trzęsawiska, mszary, torfowiska wraz z ich florą i fauną w celu ochrony pełnej różnorodności przyrodniczej;

- inicjowanie naturalnego odnowienia lasu na wszystkich siedliskach, o ile uzasadnia to skład gatunkowy drzewostanów, ich jakość i pochodzenie;
- w drzewostanach zdrowych, niezagrożonych przez szkodliwe owady leśne i grzyby patogeniczne, należy pozostawiać w lesie drobne gałęzie i posusz jałowy;
- zwiększanie naturalnej bazy żerowej dla zwierzyny w lasach.

VIII. PLAN DZIAŁAŃ - ZESTAWIENIE PRAC OBJĘTYCH PROGRAMEM OCHRONY PRZYRODY

VIII.1. KSZTAŁTOWANIE STOSUNKÓW WODNYCH

Podstawą w kształtowaniu odpowiednich stosunków wodnych jest właściwa ochrona siedlisk leśnych, głównie siedlisk wilgotnych i łągowych. Pełnią one w przyrodzie swoistą rolę magazynu, który przyjmuje wodę, magazynuje ją, a na końcu uwalnia poprzez transpirację i wysięki. Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Jawor siedliska te zajmują łącznie powierzchnię 948,36 ha, co stanowi 7% powierzchni leśnej nadleśnictwa.

Jedną z podstawowych metod pozwalających właściwie regulować zasobami wodnymi jest mała retencja wodna. Stanowi ona istotną część racjonalnej gospodarki człowieka. Oznacza wszelkie działania ukierunkowane na magazynowanie wody w zbiornikach, ciekach, glebie, które będzie skutkowało zwiększeniem lokalnych zasobów wodnych i pozytywnym oddziaływaniem na środowisko przyrodnicze. Dlatego w ramach poprawienia retencyjności wskazane są następujące działania:

- przebudowa drzewostanów zmierzająca do dostosowania ich składu gatunkowego do zgodnego z siedliskiem;
- przeciwdziałanie degradacji gleb leśnych;
- budowa nowych zbiorników retencyjnych;
- ograniczanie nadmiernego odpływu wód powierzchniowych przez stosowanie zastawek na rowach i innych budowli piętrzących;
- zwiększanie uwilgotnienia siedlisk przez podniesienie poziomu zwierciadła wód gruntowych;
- ochrona naturalnych obiektów małej retencji, tj. torfowisk, zbiorników wodnych, źródlisk, młak, itp.

VIII.2. KSZTAŁTOWANIE STREFY EKOTONOWEJ

Na styku dwóch biocenoz naturalnych występuje szerszy lub węższy pas przejściowy zwany inaczej ekotonem. Odznacza się on większym bogactwem flory i fauny niż sąsiadujące ze sobą ekosystemy. Szczególnie korzystne są szerokie ekotony będące miejscem bytowania gatunków charakterystycznych dla obu sąsiadujących biocenoz oraz tzw. gatunków stykowych.

Ekoton pełni szczególne funkcje ekologiczne. Jako strefa przejściowa stanowi naturalną barierę chroniącą środowisko leśne przed negatywnymi czynnikami związanymi z bezpośrednim sąsiedztwem terenów otwartych. Ochronę tej strefy, jak również formowanie jej w miejscach, gdzie będzie ona pełniła pożądaną rolę, wymuszają zasady zrównoważonej

gospodarki leśnej. Zgodnie z nimi na obrzeżach lasów zaleca się tworzenie pasa ochronnego o szerokości 10-15 m, na który składają się odpowiednie gatunki krzewów i drzew. Dotyczy to również szerokich dróg oraz linii kolejowych przebiegających przez lasy. Skład gatunkowy tworzonych stref musi być dostosowany do warunków siedliskowych. Przy planowaniu, zakładaniu i pielęgnowaniu ekotonów wskazane jest:

- promowanie istniejących odnowień naturalnych różnych gatunków drzew i krzewów;
- wprowadzanie gatunków drzew i krzewów rodzimego pochodzenia, zgodnych z danym siedliskiem;
- stosowanie luźniejszej więźby sadzenia;
- dla sadzonek krzewów stosowanie zmieszania grupowego (kilka sadzonek jednego gatunku w jednej grupie);
- wykonywanie odpowiednich cięć pielęgnacyjnych prowadzących do formowania się silnie ugałęzionych drzew;
- w trakcie cięć popieranie drzew silnie ukorzenionych i ugałęzionych.

W drzewostanach planowanych do użytkowania rębego położonych przy drogach krajowych, wojewódzkich, kolejowych szlakach komunikacyjnych, przy głównych ciekach (rzekach), źródłiskach i zbiornikach wodnych zaleca się tworzenie w ramach prowadzonych cięć rębnych stref przejściowych (ekotonów) o szerokości nie mniejszej niż wysokość drzew panujących. W przypadku drzewostanów, w których nie występują strefy ekotonowe, zaleca się postępowanie zgodne z zapisami w *Zasadach Hodowli Lasu* oraz *Instrukcji Ochrony Lasu*.

VIII.3. KSZTAŁTOWANIE GRANICY ROLNO-LEŚNEJ

Głównym zagadnieniem związanym z kształtowaniem granicy rolno-leśnej jest odpowiednie zagospodarowanie terenów położonych w bezpośrednim sąsiedztwie kompleksów leśnych. Dotyczy to przede wszystkim budownictwa mieszkaniowego i zagrodowego na terenach enklaw wśród kompleksów leśnych lub wzdłuż granicy z lasami. Zabudowa tego typu miejsc zwiększa lokalnie presję na środowisko leśne i powoduje pojawianie się negatywnych zjawisk, przyczyniających się do jego degradacji. Należą do nich:

- dzikie wysypiska śmieci;
- nielegalny wywóz nieczystości do lasu zanieczyszczających wody gruntowe;
- obniżenie poziomu wód gruntowych przez kopanie studni;
- zakłócanie spokoju i ciszy;
- wydeptywanie brzegów lasu;
- pojawianie się szkodników w postaci wałęsających się psów i kotów;
- nielegalne pozyskiwanie stroiszu i choinek;
- kłusownictwo.

Zapobieganie tego typu problemom powinno odbywać się na etapie planowania w ramach sporządzania planów przestrzennego zagospodarowania lub w czasie wydawania decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu. Właściwa lokalizacja budynków oraz związanej z nimi infrastruktury pozwoli zminimalizować negatywne ich oddziaływanie na środowisko leśne.

Kolejnym problemem związanym z właściwym kształtowaniem granicy polno-leśnej jest ochrona nieleśnych siedlisk sąsiadujących bezpośrednio z lasem. W wielu przypadkach decydują one o różnorodności zarówno krajobrazowej, jak i gatunkowej, ponieważ stanowią często miejsca występowania cennych przyrodniczo gatunków roślin i zwierząt. W celu ochrony tego typu miejsc należy właściwie planować nowe zalesienia. Przed ich zaplanowaniem i przeprowadzeniem zaleca się wykonywanie odpowiedniej waloryzacji przyrodniczej, która pozwoli uniknąć niezamierzonego zniszczenia cennych przyrodniczo siedlisk nieleśnych.

VIII.4. OCHRONA RÓŻNORODNOŚCI BIOLOGICZNEJ

VIII.4.1. SZCZEGÓLWE ZAGADNIENIA W ZAKRESIE OCHRONY BIORÓŻNORODNOŚCI

Ochrona różnorodności biologicznej w lasach realizowana jest na podstawie obowiązujących w Lasach Państwowych zarządzeń i instrukcji. W celu ochrony, jak również powiększenia różnorodności biologicznej w lasach Nadleśnictwa Jawor, należy w miarę możliwości dostosować się do następujących zaleceń:

- w celu zachowania różnorodności ekosystemowej należy jak najszerszej wykorzystywać zmienność w ramach mikrosiedlisk wprowadzając na te niewielkie powierzchnie właściwe im gatunki;
- w celu zachowania bogactwa i różnorodności krajobrazowej należy unikać zalesiania śródleśnych pastwisk, bagien, łąk, nieużytków i innych podobnych im powierzchni. Jednakże w przypadku pojawienia się zaawansowanej sukcesji, na obszarach bez zidentyfikowanych osobliwości przyrodniczych, dopuszcza się wyłączenie ich i uznanie ich za powierzchnie leśne;
- dla zachowania różnorodności gatunkowej należy w lasach zwracać uwagę na dostosowanie się do zalecanych składów odnowieniowych przy zakładaniu upraw. W lasach na siedliskach żyzniejszych należy dążyć do zapewnienia dostępu światła do dolnych warstw;
- dla zachowania różnorodności genowej należy dążyć, by pozyskiwany materiał siewny pochodził z jak największej liczby osobników oraz różnych miejsc nadleśnictwa.

VIII.4.2. OCHRONA FAUNY KRĘGOWCÓW – ZALECENIA

Praktyczne działania na rzecz ochrony fauny kręgowców powinny skupiać się na eliminowaniu zagrożeń ze strony człowieka i odtwarzaniu warunków siedliska,

umożliwiających zachowanie i rozwój populacji chronionych gatunków. Szczególnie ważna jest tu ochrona naturalnych schronień. W celu zapewnienia odpowiedniej ochrony siedlisk chronionych gatunków kręgowców w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Jawor, jak również zabezpieczenia potencjalnych miejsc ich bytowania wskazane jest prowadzenie dodatkowych działań ochronnych.

W zakresie ochrony nietoperzy ważne jest:

- pozostawianie drzew dziuplastych (głównie dębów i drzew liściastych) w trakcie prac zrębowych;
- utrzymywanie mozaikowości środowiska leśnego;
- preferowanie biologicznych metod ochrony lasu;
- odpowiednie kształtowanie granicy polno-leśnej w taki sposób, aby była jak najbardziej urozmaicona;
- ochrona śródleśnych oczek wodnych, stawów i innych zbiorników wodnych.

W zakresie ochrony ssaków ziemnowodnych ważne jest:

- kształtowanie ekotonów przy brzegach strumieni i rzek, które pozbawione są jakiegokolwiek roślinności;
- ochrona stawów bobrowych, o ile nie stanowią one przedmiotu odrębnych decyzji w związku z występowaniem szkód bobrowych;
- pozostawianie wzdłuż cieków gatunków drzew i krzewów preferowanych w diecie bobra (wierzba, topola, osika, brzoza).

W zakresie ochrony płazów i gadów ważne są:

- ochrona zbiorników wodnych stanowiących miejsca ich rozrodu;
- łagodzenie skutków działalności antropogenicznej;
- pozostawianie martwego drewna, układanie stosów gałęzi i liści w rejonie zbiorników wodnych;
- pozostawianie karp korzeniowych wywrotów i wiatrowałów za wyjątkiem sytuacji zagrażających zdrowiu i życiu ludzi.

W zakresie ochrony ptaków ważne są:

- zakładanie budek lęgowych w drzewostanach młodszych klas wieku;
- ochrona drzew z gniazdami ptaków, o średnicy gniazd powyżej 25 cm;
- zwiększanie na powierzchniach leśnych ilości martwego drewna stojącego i leżącego w miarę jego wydzielania się, z wyłączeniem sytuacji stwarzających zagrożenie zdrowia, życia lub mienia ludzkiego oraz w przypadku usuwania posuszu czynnego w ramach wykonywania cięć sanitarnych, w sytuacjach zagrażających trwałości lasu.

VIII.4.3. OCHRONA FAUNY BEZKRĘGOWCÓW – ZALECENIA

Działania dotyczące fauny bezkręgowców polegają na ochronie pierwotności i naturalności siedlisk oraz naturalnych procesów w nich zachodzących. Ochronie powinny podlegać zarówno siedliska gatunków, w których stwierdzono ich obecność, jak również miejsca ich potencjalnego występowania. Działania w zakresie ochrony potencjalnych miejsc występowania cennych gatunków bezkręgowców powinny skupiać się na:

- właściwym kształtowaniu stref ekotonowych na granicy las-pole, las-woda;
- ochronie śródleśnych oczek wodnych, torfowisk i wysięków wodnych;
- pozostawianiu drzew dziuplastych i z widocznymi wypróchnieniami do ich naturalnego rozpadu;
- pozostawianiu kęp starodrzewu do naturalnego rozpadu;
- pozostawianiu w drzewostanach zdrowych, niezagrożonych przez szkodliwe owady leśne i grzyby patogeniczne posuszu jałowego.

VIII.4.4. OCHRONA CENNYCH ROŚLIN NACZYNIOWYCH – ZALECENIA

Właściwa ochrona cennych gatunków flory na obszarze nadleśnictwa powinna skupiać się nie tylko na ochronie ich siedlisk, ale również na bezpośredniej ochronie stanowisk tych gatunków. Chronione gatunki związane z siedliskami wodnymi nie wymagają szczególnych zabiegów ochronnych. W ich przypadku należy utrzymywać w stanie niezmienionym naturalne zbiorniki wodne, w których one występują. W przypadku gatunków roślin związanych z siedliskami leśnymi, występujących na obszarze nadleśnictwa rzadko i szczególnie cennych w skali regionu należy w miarę możliwości:

- w trakcie wykonywanych cięć rębnych w miarę możliwości stosować w szerszym zakresie zrywkę nasiębierną, ograniczającą uszkodzenia roślinności runa, w którym występują chronione gatunki;
- wykorzystywać stałe szlaki operacyjno-zrywkowe w celu ograniczenia zasięgu szkód powodowanych w czasie pozyskiwania drewna;
- na powierzchniach zrębowych w miarę technicznych możliwości miejsca występowania chronionych gatunków ujmować w biogrupy;
- nie zaburzać i nie zmieniać stosunków wodnych na siedliskach gatunków chronionych;
- w uzasadnionych przypadkach wykonywać prace leśne poza okresem wegetacyjnym;
- przeprowadzać odpowiednie szkolenia pracowników z rozpoznawania i zakresu ochrony gatunków.

W zakresie ochrony gatunków roślin związanych z siedliskami nieleśnymi należy:

- chronić płaty nieleśnych siedlisk znajdujące się w mozaice z drzewostanem;
- nie lokalizować składów drewna i szlaków operacyjnych na powierzchniach nieleśnych siedlisk przyrodniczych;
- przeciwdziałać sukcesji wtórnej na łąkowych siedliskach przyrodniczych.

VIII.4.5. OCHRONA SIEDLISK HYDROGENICZNYCH – ZALECENIA

Siedliska hydrogeniczne to siedliska, o których istnieniu i funkcjonowaniu decyduje woda. Zalicza się do nich siedliska związane z zalewanymi dnami dolin rzecznych, tarasów nadzalewowych, bezodpływowych obszarów bagiennych oraz mniejszych i większych zbiorników wodnych i cieków. Siedliska te odgrywają znaczącą rolę w krajobrazie i stanowią miejsca występowania szczególnie cennych i rzadkich gatunków roślin i zwierząt.

Z racji swojego szczególnego bogactwa przyrodniczego oraz dużych zasobów wodnych siedliska te powinny być szczególnie chronione. W związku z tym w miejscach ich występowanie wskazane jest:

- utrzymanie niepogorszonych stosunków wodnych i zachowanie siedlisk hydrogenicznych;
- w miarę możliwości odtwarzanie właściwych siedlisku stosunków wodnych w miejscach, gdzie zostały one zaburzone przez wcześniej prowadzone melioracje;
- niewprowadzanie gatunków obcych ekologicznie i geograficznie hydrogenicznym siedliskom leśnym;
- nieprowadzenie prac konserwacyjnych na rowach (np. pogłębianie, udroźnianie), powyżej których zlokalizowane są hydrogeniczne siedliska przyrodnicze.

VIII.5. PRZEWIDYWANE ROZWIĄZANIA MAJĄCE NA CELU OGRANICZANIE NEGATYWNYCH ODDZIAŁYWAŃ PUL NA ŚRODOWISKO

Realizacja prac z zakresu gospodarki leśnej w Nadleśnictwie Jawor wymaga uwzględnienia zapisów rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 18 grudnia 2017 r. w sprawie wymagań dobrej praktyki w zakresie gospodarki leśnej (Dz. U. z 2017 r. poz. 2408). Zgodnie z art. 14b. ust 3 ustawy z dnia 28 września 1991 r. o lasach gospodarka leśna wykonywana zgodnie z wymaganiami dobrej praktyki w zakresie gospodarki leśnej nie narusza przepisów o ochronie poszczególnych zasobów, tworów i składników przyrody, w szczególności przepisów art. 51 i art. 52 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody.

Niektóre zapisy pul wymagają zastosowania pewnych ograniczeń i towarzyszących im rozwiązań, które pozwolą zminimalizować przewidywane negatywne ich oddziaływanie. W tabeli poniżej zostały umieszczone odpowiednie wytyczne w sprawie właściwego

postępowania na siedliskach przyrodniczych i siedliskach gatunków w celu uniknięcia negatywnych zjawisk związanych z realizacją zapisów projektu pul.

Tab. 69. Przewidywane negatywne oddziaływanie zapisów projektu pul i proponowane w prognozie działania minimalizujące ten wpływ

Obszar oddziaływania	Możliwe potencjalne negatywne oddziaływanie	Zapisy w projekcie pul i prognozie ograniczające negatywne oddziaływanie
<p>Przedmioty ochrony obszaru Natura 2000 OZW Dobromierz PLH020034 – leśne siedliska przyrodnicze</p>	<p>Pogorszenie stanu zachowania siedlisk przyrodniczych w obszarze Natura 2000</p>	<p>Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny <i>Galio-Carpinetum</i>, <i>Tilio-Carpinetum</i> 9170</p> <p>1. W trakcie cięć (także rębni stopniowych i złożonych), pozostawić 5-10% powierzchni i masy drzewostanów, jako kępy i biogrupy z niezniekształconym, naturalnym podszytem i runem (docelowo do naturalnej śmierci i rozkładu) (zgodnie z pzo).</p> <p>2. W miarę wydzielania się zwiększać ilość martwego drewna: - nie usuwanie wywrotów i złomów, - pozostawianie martwych drzew stojących i nie usuwanie drzew dziuplastych i próchniejących, - we fragmentach pozostawiać do naturalnego rozpadu, nieuporządkowane pozostałości pozrębowe (niezagrożające trwałości lasu), z wyłączeniem sytuacji stwarzających zagrożenie zdrowia, życia lub mienia ludzkiego i w przypadku wykonywania cięć sanitarnych (zgodnie z pzo).</p> <p>3. W trakcie realizacji planowanych zabiegów w wydz. leśn.: 197 j, 199 b, g, 200 f, h, 201 g, 204 a, b, d, g, 205 c, f, 207 d, 207 g, 207 m, 208 b, 208 d, 208 l, 211 f, 212 c, 212 f, 212 h, 213 f, 213 o, 214 b (obręb Bolków) w miarę możliwości stosować w szerszym zakresie zrywkę nasiębierną, ograniczającą uszkodzenia roślinności runa, w którym występują chronione gatunki. Ponadto wykorzystywać stałe szlaki operacyjno-zrywkowe w celu ograniczenia zasięgu szkód powodowanych w czasie pozyskiwania drewna. Na powierzchniach zrębowych w miarę technicznych możliwości miejsca występowania chronionych gatunków roślin ujmować w biogrupy.</p> <p>Jaworzyny i lasy klonowo-lipowe na stokach i zboczach (<i>Tilio plathyphylis-Acerion pseudoplatani</i>) 9180</p> <p>1. Planowane zabiegi gospodarcze w wydz. leśn.: 203 a, 206 a, 212 f, 213 f (obręb Bolków) realizować poza płatami siedliska jaworzyn 9180.</p> <p>2. Planowany zabieg pielęgnacji młodszych drzewostanów w wydz. leśn. 200 a (obręb Bolków) realizować pod kątem poprawy struktury gatunkowej jaworzyny poprzez usuwanie modrzewia z drzewostanu.</p> <p>Kwaśne dąbrowy (<i>Quercion robori-petraeae</i>) 9190</p> <p>1. W trakcie cięć (także rębni stopniowych i złożonych), pozostawić 5-10% powierzchni i masy drzewostanów, jako kępy i biogrupy z niezniekształconym, naturalnym podszytem i runem (docelowo do naturalnej śmierci i rozkładu) (zgodnie z pzo).</p> <p>2. W miarę wydzielania się zwiększać ilość martwego drewna: - nie usuwanie wywrotów i złomów, - pozostawianie martwych drzew stojących i nie usuwanie drzew dziuplastych i próchniejących, - we fragmentach pozostawiać do naturalnego rozpadu, nieuporządkowane pozostałości pozrębowe (niezagrożające trwałości lasu), z wyłączeniem sytuacji stwarzających zagrożenie zdrowia, życia lub mienia ludzkiego i w przypadku wykonywania cięć sanitarnych (zgodnie z pzo).</p> <p>3. W trakcie realizacji planowanych zabiegów w wydz. leśn.: 203 h, 212 f (obręb Bolków) w miarę możliwości stosować w szerszym zakresie zrywkę nasiębierną, ograniczającą uszkodzenia roślinności runa, w którym występują chronione gatunki. Ponadto wykorzystywać stałe szlaki operacyjno-zrywkowe w celu ograniczenia zasięgu szkód powodowanych w czasie pozyskiwania drewna. Na powierzchniach zrębowych w miarę technicznych możliwości miejsca występowania chronionych gatunków roślin ujmować w biogrupy.</p> <p>Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (<i>Salicetum albo-fragilis</i>, <i>Populetum albae</i>, <i>Alnenion glutinosa-incanae</i>) i olsy źródliskowe 91E0</p> <p>1. W trakcie realizacji planowanej trzebieży późnej w wydz. leśn. 210 f usuwać z drzewostanu gatunki obce ekologicznie dla siedliska łęgu, tj. świerk i sosnę.</p> <p>Cieplolubne dąbrowy (<i>Quercetalia pubescentis-petraeae</i>) 91I0</p> <p>Planowane zabiegi w wydz. leśn.: 204 d, 205 f, 207 d, 208 l, 209 h, 212 h, 213 f, 214 b, z uwagi na liczne występowanie chronionych gatunków roślin (szczególnie storczykowatych) zaleca się wykonać poza okresem wegetacyjnym.</p>
<p>Przedmioty ochrony obszaru Natura 2000 OZW Góry i Pogórze Kaczawskie PLH020037</p>	<p>Pogorszenie stanu zachowania siedlisk przyrodniczych w obszarze Natura 2000</p>	<p>Ściany skalne i urwiska krzemianowe ze zbiorowiskami z <i>Androsacion vandellii</i> 8220</p> <p>W trakcie realizacji zabiegów w wydz. leśn.: 308 d, 105 h, 106 b (obr. Jawor) oraz 110 i (obręb Bolków) nie wykonywać cięć w bezpośrednim otoczeniu powierzchni skalnych. Nie składować gałęzi w obrębie płatu siedliska.</p>

Obszar oddziaływania	Możliwe potencjalne negatywne oddziaływanie	Zapisy w projekcie pul i prognozie ograniczające negatywne oddziaływanie
–siedliska przyrodnicze		<p>Kwaśne buczyny (<i>Luzulo-Fagetum</i>) 9110</p> <p>1. Na powierzchniach leśnych z siedliskiem kwaśnej buczyny w leśnictwach: Chelmiec, Kaczorów, Kłaczyna, Męcinka, Muchów, Myślinów pozostawiać drzewa martwe i zamierające z wyjątkiem sytuacji zagrażających bezpieczeństwu ludzi i ich mienia oraz trwałości drzewostanu (zgodnie z pzo).</p> <p>2. W trakcie realizacji planowanych zabiegów w wydz. leśn.: 65 a, 139 f, 253 b, 277 a (obręb Jawor) oraz 143 m, 166 c, 132 f (obręb Bolków) w miarę możliwości stosować w szerszym zakresie zrywkę nasiębierną, ograniczającą uszkodzenia roślinności runa, w którym występują chronione gatunki. Ponadto wykorzystywać stałe szlaki operacyjno-zrywkowe w celu ograniczenia zasięgu szkód powodowanych w czasie pozyskiwania drewna. Na powierzchniach zrębowych w miarę technicznych możliwości miejsca występowania chronionych gatunków roślin ujmować w biogrupy.</p> <p>Żyzne buczyny (<i>Dentario glandulosae Fagenion, Galio odorati-Fagenion</i>) 9130</p> <p>1. Na powierzchniach leśnych z siedliskiem żyznej buczyny w leśnictwach: Chelmiec, Kaczorów, Kłaczyna, Męcinka, Myśłów, Siedmica pozostawiać drzewa martwe i zamierające z wyjątkiem sytuacji zagrażających bezpieczeństwu ludzi i ich mienia oraz trwałości drzewostanu (zgodnie z pzo).</p> <p>2. W trakcie realizacji planowanych zabiegów w wydz. leśn.: 63 c, 116 c, 253 b (obręb Jawor), 44 j, 45 g, 46 i, j, 58 b, 60 f, 89 a, 163 c, 168 g, 172 k, 176 f, 115 d, 127 g, 130A g, 136 f (obręb Bolków) w miarę możliwości stosować w szerszym zakresie zrywkę nasiębierną, ograniczającą uszkodzenia roślinności runa, w którym występują chronione gatunki. Ponadto wykorzystywać stałe szlaki operacyjno-zrywkowe w celu ograniczenia zasięgu szkód powodowanych w czasie pozyskiwania drewna. Na powierzchniach zrębowych w miarę technicznych możliwości miejsca występowania chronionych gatunków roślin ujmować w biogrupy.</p> <p>3. Planowany zabieg w wydz. 62 c (obręb Bolków) wykonać ze szczególną ostrożnością zabezpieczając uprzednio stanowisko obuwika pospolitego przed zniszczeniem w trakcie prac leśnych.</p> <p>Ciepolubne buczyny storczykowe (<i>Cephalanthero-Fagenion</i>) 9150</p> <p>1. Planowany zabieg w wydz. leśn. 60 h (obr. Bolków) w miarę możliwości wykonywać w sposób ograniczający uszkodzenia roślinności runa, w którym występują chronione gatunki.</p> <p>2. Planowany zabieg w wydz. leśn. 60 a, 52 f (obr. Bolków) zaleca się wykonać poza okresem wegetacyjnym.</p> <p>Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny (<i>Galio-Carpinetum, Tilio-Carpinetum</i>) 9170</p> <p>W trakcie realizacji planowanych trzebieży późnych i rębni złożonych na powierzchniach leśnych z siedliskiem grądu w leśnictwach: Chelmiec, Kaczorów, Kłaczyna, Męcinka, Muchów, Myślinów, Myśłów, Siedmica pozostawiać drzewa martwe i zamierające z wyjątkiem sytuacji zagrażających bezpieczeństwu ludzi i ich mienia oraz trwałości drzewostanu (zgodnie z pzo).</p> <p>Jaworzyny i lasy klonowo-lipowe na stokach i zboczach (<i>Tilio plathyphylis-Acerion pseudoplatani</i>) 9180</p> <p>1. Planowane zabiegi rębne w wydz. leśn.: 70 b, 308 d (obr. Jawor) należy wykonywać z wyłączeniem fragmentów priorytetowego siedliska jaworzyny.</p> <p>2. W trakcie planowanych trzebieży późnych na powierzchniach leśnych z siedliskiem usuwać gatunki obce ekologicznie lub geograficznie dla jaworzyny, tj. świerk, modrzew, sosnę oraz zmniejszać udział brzozy w obrębie płatów siedliska.</p> <p>Kwaśne dąbrowy (<i>Quercion robori-petraeae</i>) 9190</p> <p>1. W wydz. leśn.: 18 c, 19 c, 20 c, d, 21 b, g w trakcie realizacji planowanych zabiegów pozostawiać drzewa martwe i zamierające z wyjątkiem sytuacji zagrażających bezpieczeństwu ludzi i ich mienia oraz trwałości drzewostanu (zgodnie z pzo).</p> <p>Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (<i>Salicetum albo-fragilis, Populetum albae, Alnenion glutinosa-incanae</i>) i olsy źródłiskowe 91E0</p> <p>W trakcie realizacji planowanych pielęgnacji młodszych drzewostanów, trzebieży późnych i rębni złożonych na powierzchniach leśnych z siedliskiem łągi w leśnictwach: Męcinka, Siedmica, Kłaczyna, Myślinów, Chelmiec, Muchów, Kaczorów pozostawiać drzewa martwe i zamierające z wyjątkiem sytuacji zagrażających bezpieczeństwu ludzi i ich mienia oraz trwałości drzewostanu (zgodnie z pzo).</p> <p>Ciepolubne dąbrowy (<i>Quercetalia pubescentis-petraeae</i>) 9110</p> <p>W trakcie realizacji zabiegu rębni złożonej w wydz. leśn. 255 a pozostawiać drzewa martwe i zamierające z wyjątkiem sytuacji zagrażających bezpieczeństwu ludzi i ich mienia oraz trwałości drzewostanu (zgodnie z pzo).</p>

Obszar oddziaływania	Możliwe potencjalne negatywne oddziaływanie	Zapisy w projekcie pul i prognozie ograniczające negatywne oddziaływanie
<p>Przedmioty ochrony obszaru Natura 2000 OZW Góry i Pogórze Kaczawskie PLH020037 – gatunki zwierząt i roślin</p>	<p>Pogorszenie stanu zachowania gatunku i jego siedlisk w obszarze Natura 2000</p>	<p>Mopek <i>Barbastella barbastellus</i>, 1308; Nocek Bechsteina <i>Myotis bechsteinii</i>, 1323; Nocek duży <i>Myotis myotis</i>, 1324; Nocek łydkowłosy <i>Myotis dasycneme</i>, 1318</p> <p>W ramach realizacji trzebieży późnych, rębni złożonych w drzewostanach liściastych konieczne jest:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Wstrzymanie w okresie rozrodu (1 czerwca – 15 lipca) wycinki drzew liściastych z dziuplami i z odstającą korą, preferowanych przez nietoperze na kryjówki letnie. Wycinanie tylko tych egzemplarzy co do których jest pewność, że nie są zasiedlone przez nietoperze. 2. Pozostawianie starodrzewu i dziuplastych drzew oraz pozostawianie starych drzew do naturalnego rozpadu z wyjątkiem sytuacji zagrażających bezpieczeństwu ludzi i ich mienia oraz trwałości drzewostanu. <p>Obuwik pospolity <i>Cypripedium calceolus</i>, 1902</p> <p>W ramach realizacji trzebieży późnych, rębni złożonych konieczne jest:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Usuwanie krzewów i podrostu drzew w obrębie zbiorowisk leśnych podczas prowadzenia gospodarki leśnej (zgodnie z pzo). 2. Odpowiedni nadzór w czasie realizacji prac leśnych i zabezpieczenie stanowisk w sposób gwarantujący im przetrwanie w stanie nienaruszonym.
<p>Stanowiska chronionych gatunków roślin</p>	<p>Pogorszenie warunków siedliskowych gatunku lub zniszczenie stanowiska</p>	<p>Bezlist okrywowy <i>Buxbaumia viridis</i> kod: 1386</p> <p>W trakcie realizacji planowanych trzebieży późnych lub rębni złożonych zaleca się w wydz. leśn.: 115 a, b, d, f, h, 125 d, g, h, 126 a, b, c, d, f (obr. Bolków) pozostawiać na powierzchni leśnej wszystkie widoczne próchniejące kłody lub pniaki, szczególnie w pobliżu miejsc wilgotnych lub drobnych cieków.</p> <p>Widłoząb zielony <i>Dicranum viride</i> kod: 1381</p> <p>W trakcie realizacji planowanych trzebieży późnych lub rębni złożonych zaleca się w wydz. leśn.: 115 a, b, d, f, h, 125 d, g, h, 126 a, b, c, d, f (obr. Bolków) pozostawiać na powierzchni leśnej buki lub jawory, których pnie są wyraźnie i obficie porośnięte mszakami tworzącymi na pniu zielone darnie.</p> <p>Jarząb brekinia <i>Sorbus torminalis</i></p> <p>W trakcie realizacji planowanych zabiegów pielęgnacyjnych (wydz. leśn.: 256 c (obr. Jawor)), trzebieży późnych (wydz. leśn.: 294 i (obr. Jawor)) i rębni złożonych (wydz. leśn.: 228 d, 251 c, 303, b (obr. Jawor), 212 f (obr. Bolków)) konieczne jest zabezpieczenie przed zniszczeniem lub uszkodzeniem na powierzchni leśnej pojedynczych osobników jarzęba brekinii (niezależnie od wielkości osobnika).</p> <p>Kłokoczka południowa <i>Staphylea pinnata</i></p> <p>W trakcie realizacji planowanej rębni złożonej (wydz. leśn.: 48 f (obr. Bolków)) konieczne jest zabezpieczenie przed zniszczeniem lub uszkodzeniem na powierzchni leśnej pojedynczych osobników kłokoczki południowej.</p> <p>Kruszczyk błotny <i>Epipactis palustris</i>, nasiężrzał pospolity <i>Ophioglossum vulgatum</i></p> <p>W trakcie realizacji planowanej trzebieży późnej w wydz. leśn. 148 b nie lokalizować szlaków operacyjnych ani składów drewna na powierzchniach będących siedliskami gatunku (wilgotne fragmenty łąk).</p> <p>Kruszczyk siny <i>Epipactis purpurata</i></p> <p>W trakcie realizacji planowanej trzebieży późnej w wydz. leśn. 225 b (obr. Jawor) w miarę możliwości stosować w szerszym zakresie zrywkę nasiębierną, ograniczającą uszkodzenia roślinności runa, w którym występują chronione gatunki. Ponadto wykorzystywać stałe szlaki operacyjno-zrywkowe w celu ograniczenia zasięgu szkód powodowanych w czasie pozyskiwania drewna.</p> <p>Kukułka bzowa <i>Dactylorhiza sambucina</i></p> <p>W trakcie realizacji planowanej trzebieży późnej w wydz. leśn. 197 f (obr. Bolków) nie lokalizować szlaków operacyjnych ani składów drewna na powierzchniach będących siedliskami gatunku (wilgotne fragmenty łąk).</p> <p>Kukułka szerokolistna <i>Dactylorhiza majalis</i></p> <p>W trakcie realizacji planowanej trzebieży późnej w wydz. leśn. 148 b, 198 g (obr. Jawor) nie lokalizować szlaków operacyjnych ani składów drewna na powierzchniach będących siedliskami gatunku (wilgotne fragmenty łąk).</p> <p>Mieczyk dachówkowaty <i>Gladiolus imbricatus</i></p> <p>W trakcie realizacji planowanych zabiegów w wydz. leśn.: 164 b, 197 b, 200 g, 148 b, 261 a, 271 c, 272 h, 284 j (obr. Jawor) nie lokalizować szlaków operacyjnych ani składów drewna na powierzchniach będących siedliskami gatunku (wilgotne fragmenty łąk).</p>

Obszar oddziaływania	Możliwe potencjalne negatywne oddziaływanie	Zapisy w projekcie pul i prognozie ograniczające negatywne oddziaływanie
		<p>Paprotnik kolczysty <i>Polystichum aculeatum</i> W trakcie realizacji planowanych zabiegów w wydz. leśn.: 166 b (obr. Jawor) w miarę możliwości stosować w szerszym zakresie zrywkę nasiębierną, ograniczającą uszkodzenia roślinności runa, w którym występują chronione gatunki. Ponadto wykorzystywać stałe szlaki operacyjno-zrywkowe w celu ograniczenia zasięgu szkód powodowanych w czasie pozyskiwania drewna.</p> <p>Podkolan zielonawy <i>Platanthera chlorantha</i> W trakcie realizacji planowanego zabiegu w wydz. leśn.: 159 p (obr. Jawor) w miarę możliwości stosować w szerszym zakresie zrywkę nasiębierną, ograniczającą uszkodzenia roślinności runa, w którym występują chronione gatunki. Ponadto wykorzystywać stałe szlaki operacyjno-zrywkowe w celu ograniczenia zasięgu szkód powodowanych w czasie pozyskiwania drewna.</p> <p>Pokrzyk wilcza-jagoda <i>Atropa belladonna</i> W trakcie realizacji planowanych zabiegów w wydz. leśn.: 116 j (obr. Jawor), 48 d, f, 54 a, b, 55 a, b, 88 f (obr. Bolków) chronić widoczne osobniki gatunku pokrzyk wilcza-jagoda.</p> <p>Storczyk męski <i>Orchis mascula</i> W trakcie realizacji planowanych trzebieży późnych w wydz. leśn. 197 f (obr. Bolków) oraz 265 h (obr. Jawor) nie lokalizować szlaków operacyjnych ani składów drewna na powierzchniach będących siedliskami gatunku storczyk męski (fragmenty łąk, obrzeża drzewostanu).</p> <p>Tojad dziobaty <i>Aconitum variegatum</i> W trakcie realizacji planowanych trzebieży późnych w wydz. leśn. 172 f (obr. Bolków) nie lokalizować szlaków operacyjnych ani składów drewna na fragmentach z roślinnością ziołoroślową.</p> <p>Wiciokrzew (Suchokrzew) pomorski <i>Lonicera periclymenum</i> W trakcie realizacji planowanych zabiegów w wydz. leśn.: 132 c (obr. Jawor) oraz 10 a, h, 19 f, 6 a (obr. Bolków) pozostawiać na powierzchni wydzieleń egzemplarze drzew z pnączem wiciokrzewu pomorskiego.</p>
Siedliska chronionych gatunków zwierząt	Pogorszenie warunków siedliskowych gatunku w miejscach bytowania	<p>Gatunki związane z drzewostanami starszych klas wieku: karlik większy, mopek, nocek Bechsteina, n. duży, n. orzęsiony, n. Brandta, n. Natterera, podkowiec mały, mroczek pozłocisty, orzesznica, dzięcioł czarny, d. duży, d. średni, d. zielonosiwy, d. zielony, dzięciołek, jastrząb, kobuz, krogulec, muchołówka białoszysja, m. mała, siniak, trzmielojad, pachnica dębowa, przeplatka maturna.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Tworzyć biogrupy tak, aby zawierały drzewa dziuplaste. 2. Poinformowanie osób nadzorujących prace leśne o obowiązku ochrony dużych gniazd w koronach drzew i obowiązku zgłaszania Służbie Leśnej stwierdzonych nowych dużych gniazd. 3. W ramach wykonywania szacunków brakarskich dokonanie przeglądów powierzchni pod kątem występowania dużych gniazd w koronach drzew, po czym w sytuacji ich potwierdzenia chronić je przed zniszczeniem w czasie realizowanych prac leśnych. 4. W sytuacji rozpoznania nieznanymi dotąd miejsc występowania gatunku przeplatka maturna zaleca się prowadzenie pozyskania drewna w ramach trzebieży lub zabiegów rębnych w okresie od początku listopada do końca marca celem ograniczenia możliwości niszczenia ziół jajowych oraz zabijania żerujących gąsienic, z wyłączeniem sytuacji stwarzających zagrożenie zdrowia, życia lub mienia ludzkiego oraz sytuacji kłeskowych stwarzających zagrożenie trwałości drzewostanu. 5. Pozostawiać na powierzchniach leśnych drzewa z rozległymi wypróchnieniami w obrębie pnia z uwagi na możliwość występowania pachnicy dębowej. <p>Gatunki związane z drzewostanami w bezpośrednim sąsiedztwie wód płynących lub otwartych powierzchni mokradeł: zimorodek, żuraw, nocek rudy.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Kształtowanie wokół zbiorników i wzdłuż naturalnych cieków istniejącego pasa ekotonu zgodnie z aktualnie obowiązującymi przepisami prawa oraz przepisami wewnętrznymi PGL LP z uwzględnieniem pełnionych przez drzewostan funkcji. 2. Na powierzchniach drzewostanów sąsiadujących z miejscami częstego bytowania żurawia (miejsca gniazdowania, wyprowadzania lęgów) zabiegi w miarę możliwości wykonywać w okresie jesienno-zimowym.

Obszar oddziaływania	Możliwe potencjalne negatywne oddziaływanie	Zapisy w projekcie pul i prognozie ograniczające negatywne oddziaływanie
		<p>Gatunki związane z drzewostanami wymagające ochrony w postaci ustalenia stref ochrony ostoi, miejsc rozrodu i regularnego przebywania: bocian czarny, kania ruda, puchacz, sóweczka, włośchatka.</p> <p>1. W przypadku odnalezienia nieznanego dotąd miejsca gniazdowania gatunków: bocian czarny, puchacz, kania ruda zaleca się wycofanie się z realizacji zadań gospodarczych w bezpośrednim sąsiedztwie gniazda (obszar w promieniu do 200 m od gniazda) i wykonywanie zadań gospodarczych w dalszej odległości poza okresem ochronnym określonym dla okresowych stref ochrony tych gatunków.</p> <p>2. W przypadku odnalezienia nieznanego dotąd miejsca gniazdowania gatunków: sóweczka, włośchatka zaleca się wycofanie się z realizacji zadań gospodarczych w bezpośrednim sąsiedztwie gniazda (obszar w promieniu do 50 m od gniazda).</p>
Zabytki wpisane do rejestru zabytków	<p>Zniszczenie, uszkodzenie lub zatarcie śladów i pozostałości po średniowiecznych grodziskach.</p> <p>Niezamierzone uszkodzenie obiektów na Drodze Krzyżowej.</p>	<p>Chelmiec, wydz. 115 b, 116 a, c, j. Zespół stacji Drogi Krzyżowej stanowiących element Kalwarii na Górcu – 13 kapliczek z obrazami pasyjnymi oraz rytymi inskrypcjami, wzniesionych przez Zakon Cystersów z Lubiąża w XVII-wiecznym miejscu kultu religijnego.</p> <p>Zaleca się, aby nie wykonywać cięć w bezpośrednim otoczeniu zabytkowych obiektów i nie prowadzić szlaków zrywkowych w odległości mniejszej niż 10 m od poszczególnych stacji.</p>

VIII.6. OCHRONA PRZECIWPOŻAROWA

Zgodnie z Instrukcją ochrony przeciwpożarowej lasu z 2011 roku, w oparciu o Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 22 marca 2006 r. w sprawie szczegółowych zasad zabezpieczenia przeciwpożarowego lasów (Dz.U. 2006 nr 58 poz. 405) zmienione Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 9 lipca 2010 r. (Dz.U. 2010 nr 137 poz. 923) i Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 13 lipca 2015 r. (Dz.U. 2015 poz. 1070) obliczono kategorię zagrożenia pożarowego dla Nadleśnictwa Jawor zaliczając je do III kategorii zagrożenia pożarowego.

Nadleśnictwo Jawor, jako jednostka organizacyjna Lasów Państwowych, jest częścią systemu alarmowo-dyspozycyjnego RDLP we Wrocławiu – tworzy w nim punkt alarmowo-dyspozycyjny (P.A.D.). Punkt alarmowo-dyspozycyjny nadleśnictwa znajduje się w siedzibie nadleśnictwa, w którym prowadzone są codzienne dyżury od marca do października. Punkt wyposażony jest w wymagany sprzęt łącznościowy oraz dokumentację i mapy. W terenie punkty alarmowe znajdują się w siedzibach leśnictw. Wszystkie siedziby leśnictw wyposażone są w telefony. W nadleśnictwach III kategorii zagrożenia pożarowego zgodnie z „Instrukcją ochrony przeciwpożarowej lasu” PAD organizuje się jeżeli zachodzi taka potrzeba.

Obserwacja lasu Nadleśnictwa Jawor w okresach występowania zagrożenia pożarowego jest prowadzona w formie naziemnych patroli przeciwpożarowych oraz patroli lotniczych. Na terenie nadleśnictwa odstąpiono od prowadzenia obserwacji z dostrzegalni pożarowych i nie jest ona wymagana dla III kategorii zagrożenia pożarowego. Nadleśnictwo Jawor nie współpracuje z dostrzegalniami z sąsiednich nadleśnictw. Wymienione sposoby

prowadzenia obserwacji pozwalają na wczesne wykrycie pożaru i są wystarczające dla potrzeb Nadleśnictwa Jawor.

Baza sprzętu gaśniczego zlokalizowana jest w siedzibie Nadleśnictwa Jawor, jej wyposażenie jest wystarczające dla lasów III kategorii zagrożenia. Istniejący na terenie nadleśnictwa system interwencyjny i obserwacyjno-alarmowy funkcjonuje prawidłowo.

Pod względem dostępności terenów leśnych należy stwierdzić, że do głównych kompleksów leśnych dojazd jest dobry. Obszary leśne nadleśnictwa pokryte są wystarczającą, pod względem gęstości siecią dróg o nawierzchniach ulepszonych (asfaltowych), bądź też gruntowych. Umożliwiają one dostęp ciężkiego sprzętu gaśniczego do poszczególnych kompleksów leśnych, jak również poruszanie się po ich obszarze. Większość dróg znajduje się w dobrym stanie technicznym i wymaga tylko remontów bieżących. Wszystkie drogi leśne, będące dojazdami pożarowymi są oznaczone w terenie tabliczkami informacyjnymi, wskazującymi numer drogi i kierunek dojazdu do zbiorników wody gaśniczej. Utrudnieniem w czasie akcji gaśniczej może być gorszy stan dróg dojazdowych i leśnych wewnątrz małych kompleksów leśnych. Stopień pokrycia obszarów leśnych Nadleśnictwa Jawor punktami czerpania wody przy uwzględnieniu istniejącej sieci hydrantowej jest wystarczający.

VIII.7. PROMOCJA I EDUKACJA EKOLOGICZNA

Edukacja leśna społeczeństwa jest jednym z ważnych zadań realizowanych przez Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe. Zadanie to wynika z przyjętych w 1997 r. przez polski rząd założeń „Polityki Leśnej Państwa” oraz „Wytycznych prowadzenia edukacji leśnej społeczeństwa...” zawartych w Zarządzeniu nr 57 Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych z 9 maja 2003 roku. Edukacja leśna społeczeństwa, prowadzona przez Lasy Państwowe, ma na celu upowszechnianie w społeczeństwie wiedzy o środowisku leśnym, kształtowanie i promowanie proekologicznej, wielofunkcyjnej i trwale zrównoważonej gospodarki leśnej, podnoszenie świadomości w zakresie racjonalnego i odpowiedzialnego korzystania ze wszystkich funkcji lasu, budowanie zaufania społecznego do działalności zawodowej leśników oraz podejmowanie wielostronnej, racjonalnej współpracy z jednostkami samorządu terytorialnego, organizacjami, stowarzyszeniami i fundacjami ekologicznymi.

W minowym okresie gospodarczym Nadleśnictwo Jawor współpracowało ze szkołami zlokalizowanymi w granicach zasięgu terytorialnego. Pracownicy nadleśnictwa uczestniczyli w szkolnych akademiach okolicznościowych, spotkaniach, zajęciach dydaktyczno-praktycznych, pogadankach na tematy związane z ochroną przyrody, ekologią, pracą leśnika, oraz pomagali zdobywać „eksponaty” do gabinetów biologicznych. W okresach wiosennych organizowane były akcje „sadzenia lasu” oraz „sprzątania świata”, w których uczestniczyły dzieci i młodzież szkolna. Aktualnie Nadleśnictwo Jawor prowadzi edukację

leśną w oparciu o *Program Edukacji Leśnej Społeczeństwa w Nadleśnictwie Jawor na lata 20018-2027*. Na kolejny okres gospodarczy wyznaczono szczegółowy plan działalności edukacyjnej, w którym określone zostały poszczególne elementy mające na celu poprawę i promocję edukacji leśnej. Główne założenia edukacyjne obejmują:

- prelekcje i pogadanki dotyczące ochrony przeciwpożarowej oraz zasad zachowania się w lesie;
- prelekcje i pogadanki na temat środowiska leśnego i zagadnień z zakresu ochrony przyrody (zajęcia terenowe);
- akcje „Dokarmianie ptaków i zwierząt” (zajęcia terenowe mające na celu wyjaśnienie znaczenia dokarmiania zwierząt, zapoznanie się z rodzajami wykładanej karmy oraz bezpośrednio uczestnictwo w pracach);
- akcje „Sprzątanie Świata” (zajęcia terenowe mające na celu usunięcie odpadów ze środowiska leśnego, zapoznanie się z rodzajami odpadów oraz koniecznością ich segregacji);
- akcje „Sadzenie lasu” (zajęcia terenowe mające na celu zapoznanie się z pracą leśnika wraz z możliwością samodzielnego sadzenia lasu);
- udział w happeningach edukacyjno-promocyjnych;
- zajęcia edukacyjne prowadzone przez pracowników nadleśnictwa obejmujące tematy: Pożar w lesie, Zapobieganie klęskom, Powodzie oraz metody prewencji, Woda podstawą życia, Rady na odpady, Las czy go znasz?, Walory Parku Krajobrazowego „Chełmy” (prezentacja multimedialna), Gleba dobrem niezastąpionym.

Planowane przedsięwzięcia obejmują również utworzenie ścieżki edukacyjnej w porozumieniu z Radą Sołecką wsi Bolkowice, wyposażenie sali edukacyjnej w Siedmicy, zakup materiałów promocyjnych oraz zestawów edukacyjnych zabezpieczających bieżące potrzeby związane z prowadzeniem zajęć edukacyjnych, a także remonty, uzupełnienia i utrzymanie istniejących obiektów.

Na terenie Nadleśnictwa Jawor znajduje się szereg obiektów edukacyjnych oraz ścieżek dydaktycznych mających na celu lepsze zapoznanie odwiedzających tereny leśne z wartościami przyrodniczymi, historycznymi i kulturowymi regionu. Mają one na celu również rozwijanie zainteresowań i pasji, szczególnie ludzi młodych, związanych głównie z problemami ochrony i kształtowania środowiska. Należą do nich:

Obiekt edukacyjny „Siedmicka Polana” zlokalizowany na terenie leśnictwa Myślinów. Prowadzone są w nim zajęcia o tematyce leśnej i łowieckiej oraz szkolenia pod kątem zapobiegania zagrożeniom pożarowym oraz zagrożeniom życia i zdrowia ludzi. Na terenie obiektu znajdują się:

- wiatła wyposażona w przyłącza elektryczne, grilla wraz z kominem, ławy oraz stoły;

- boisko do piłki nożnej;
- boisko do siatkówki wraz z zamontowanymi koszami do koszykówki;
- szereg urządzeń edukacyjnych rozmieszczonych na terenie obiektu;
- ścieżka dydaktyczna, zlokalizowana wzdłuż ogrodzenia obiektu;
- altany wypoczynkowe;
- budynek piętrowy (na parterze zlokalizowana jest sala kominkowa, natomiast na piętrze właściwa sala edukacyjna wraz z częścią wyposażenia).

Centrum Edukacji Ekologicznej i Krajoznawstwa „Salamandra” w Myśliborzu, jako jednostka pomocnicza Dolnośląskiego Zespołu Parków Krajobrazowych, zajmuje się edukacją przyrodniczą. Pracownicy CEEiK prowadzą stacjonarne i terenowe zajęcia z zakresu edukacji przyrodniczej i ekologicznej wykorzystując do tego celu bogaty zbiór eksponatów zgromadzonych w swojej siedzibie, profesjonalnie wyposażoną salę audiowizualną, laboratorium oraz zlokalizowane w zasięgu Parku Krajobrazowego „Chełmy” ścieżki edukacyjne oraz rezerваты przyrody.

Punkt dydaktyczny „Gnomon” w leśnictwie Muchów.

Ścieżki edukacyjne:

- ścieżka archeologiczna „Śladami Trzebowian” - zlokalizowana na terenie Parku Krajobrazowego „Chełmy”, na terenie bardzo bogatym w zabytki przeszłości. Przebiega ona przez rozpoznanych 7 stanowisk archeologicznych, pochodzących z okresu kultury łużyckiej, średniowiecza i czasów nowożytnych. Większość z nich to grody obronne. Ich lokalizacja związana była z bliskością złóż kruszczowych (miedź, srebro, ołów) i ochroną szlaków handlowych, prawdopodobnie grody były także centrami handlowymi. Na trasie ścieżki spotkać można szyby górnicze (datowane na średniowiecze lub czasy nowożytne) oraz cmentarzysko kurhanowe z okresu kultury łużyckiej, wtórnie użytkowane przez krótki okres we wczesnym średniowieczu. Ścieżka założona i utrzymywana przez Park Krajobrazowy „Chełmy”;
- ścieżka przyrodnicza „Wąwóz Myśliborski”, o długości ok. 4,5 km. Na jej trasie wyznaczonych jest 12 stanowisk obserwacyjnych, przy których znajdują się informacje z zakresu geologii, geomorfologii, botaniki i zoologii. Ścieżka założona i utrzymywana przez Park Krajobrazowy „Chełmy”;
- ścieżka dydaktyczna „Śladami kopaczy”. Na jej trasie zlokalizowane są relikty dawnego górnictwa kruszczowego;
- ścieżka dydaktyczna „Na Bazaltową Górę” - ścieżka założona i utrzymywana przez gminę Paszowice;
- ścieżka dydaktyczna „Góra Krzyżowa”;
- ścieżka dydaktyczna „Mrówczym szlakiem”;

- ścieżka dydaktyczna „Grodzisko Gniewków-Bolkowice” w leśnictwie Dzierzków.

Fot. 5. Obiekt infrastruktury dydaktycznej (fot. M. Drozd)

Fot. 6. Obiekt infrastruktury dydaktycznej (fot. M. Drozd)

VIII.8. ROZWÓJ TURYSTYKI I REKREACJI

Tereny leśne są w naturalny sposób predysponowane do pełnienia funkcji turystycznych i rekreacyjnych. W naszym kraju rekreacji i aktywnemu wypoczynkowi „na łonie natury” poświęca się coraz więcej uwagi. Lasy Nadleśnictwa Jawor odznaczają się dużymi walorami przyrodniczymi, a tym samym są ważnym ogniwem sieci turystycznej i rekreacyjnej regionu. Sieć istniejących szlaków turystycznych pozwala uprawiać aktywną turystykę, a bogactwo kulturowo-historyczne regionu umożliwia prowadzenie turystyki kulturowej.

Fot. 7. Tablice informacyjne (fot. arch. BULiGL)

Przez tereny leśne nadleśnictwa przebiegają liczne szlaki turystyczne oraz ścieżki edukacyjne (ścieżki zostały szczegółowo omówione w rozdziale promocja i edukacja ekologiczna). Do szlaków turystycznych należą: szlak zielony, szlak czerwony, szlak żółty, szlak niebieski oraz szlak czarny.

Na terenie nadleśnictwa wytyczona jest ponadto ścieżka rowerowa, o zróżnicowanym stopniu trudności przeznaczona przede wszystkim dla rowerów górskich. Długość trasy wynosi ok. 10 km. Najwyższy punkt trasy znajduje się na wys. 375 m n.p.m. Trasa w większości biegnie drogami polnymi i leśnymi. W pobliżu trasy zlokalizowane są obiekty zabytkowe m.in. gotycki kościółek w Myślinowie, pałac i park w Jakuszowej na terenie, którego znajduje się pomnik przyrody w postaci pojedynczego okazu cisu pospolitego *Taxus baccata*. Do pozostałych tras turystycznych należą: szlak konny w leśnictwie Kaczorów, szlak „Salamandry” oraz szlak „Trzech Wąwozów”.

Ponadto na terenie nadleśnictwa zlokalizowane są trzy wieże widokowe o charakterze obiektów zarówno turystycznych jak i edukacyjnych. Należą do nich:

- wieża widokowa murowana, ceglana, okrągła, wysokość ok. 20 m, zlokalizowana na terenie Leśnictwa Siedmica na górze Radogost;
- wieża widokowa murowana, kamienna, kwadratowa, wysokości ok. 10 m, zlokalizowana na terenie Leśnictwa Myślinów;
- wieża widokowa murowana, kamienna, okrągła, wysokość ok. 15 m, zlokalizowana na terenie Leśnictwa Siedmica na Bazaltowej Górze.

W celu racjonalnego korzystania z tras turystycznych na terenie nadleśnictwa utworzono szereg miejsc postoju i wypoczynku. Do głównych obiektów infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Jawor należą:

- „Łąka Turystyczna”: ławo-stoły (4 szt.), kosze (3 szt.), ławy ogniskowe (2 szt.), wiata ośmiokątna (1 szt.), palenisko (1 szt.), zlokalizowane w oddz. 79 n leśnictwa Męcinka;
- „Bogaczów”: ławo-stoły (wiatki) (2 szt.), kosz na śmieci (2 szt.), tablica informacyjna (2 szt.), zlokalizowane w oddz. 99 a leśnictwa Męcinka;
- „Małpi Gaj”: ławo-stoły (wiatki) (2 szt.), tablica edukacyjna (1 szt.), palenisko (1 szt.), zlokalizowane w oddz. 108 f leśnictwa Chełmiec;
- „Za leśniczówką”: ławo-stoły (wiatki) (2 szt.), kosz na śmieci (1 szt.), ogrodzenie drewniane, tablice edukacyjne (2 szt.), zlokalizowane w oddz. 135 m leśnictwa Chełmiec;
- „Wigwam”: ławo-stoły (wiatki) (2 szt.), kosz na śmieci (1 szt.), tablica edukacyjna (1 szt.), zlokalizowane w oddz. 142 x leśnictwa Chełmiec;
- „Trzy domki”: ławo-stoły (wiatki) (2 szt.), kosz na śmieci (2 szt.), tablica informacyjna (2 szt.), ławy ogniskowe (2 szt.), zlokalizowane w oddz. 159 b leśnictwa Myślinów;
- „Wjazd na poprzeczną”: ławo-stoły (wiatki) (2 szt.), kosz na śmieci (1 szt.), tablica edukacyjna (1 szt.), zlokalizowane w oddz. 177 j leśnictwa Myślinów;
- „Ruski Most”: ławo-stoły (wiatki) (2 szt.), kosz na śmieci (1 szt.), tablica edukacyjna (1 szt.), zlokalizowane w oddz. 223 j leśnictwa Myślinów;
- „Na rozjeździe”: wiaty i stoły (2 szt.), kosz na śmieci (1 szt.), tablica edukacyjna (2 szt.), zlokalizowane w oddz. 173 b leśnictwa Myślinów;
- „Siedmicka Polana”: wiata rekreacyjno-dydaktyczna, ławy stoły na około 200 osób, domek piętrowy z salą edukacyjną i zapleczem noclegowym, liczne urządzenia edukacyjne wokół obiektu, zlokalizowane w oddz. 244 g leśnictwa Myślinów;
- „Przy brodzie”: wiata turystyczna (1 szt.), palenisko (1 szt.), zlokalizowane w oddz. 181 b leśnictwa Muchów;
- „Łąki Muchowskie”: wiatki (2 szt.), kosz na śmieci (1 szt.), tablica edukacyjna (2 szt.), zlokalizowane w oddz. 198A o leśnictwa Muchów;
- „Rezerwat Nad Groblą”: wiatki (2 szt.), kosz na śmieci (1 szt.), tablica edukacyjna (1 szt.), tablica informacyjna (3 szt.), zlokalizowane w oddz. 284 h leśnictwa Siedmica;
- „Kamieniołom”: wiatka (1 szt.), ławki (4 szt.), ława (1 szt.), zlokalizowane w oddz. 253 b leśnictwa Siedmica;
- „Paszowice”: wiaty (ławo-stoły) (2 szt.), tablica edukacyjna (2 szt.), zlokalizowane w oddz. 276 a leśnictwa Siedmica;
- „MPP Świny”: ławo-stoły (wiatki) (3 szt.), kosz na śmieci (4 szt.), palenisko (1 szt.), tablica edukacyjna (2 szt.), zlokalizowane w oddz. 21 k leśnictwa Kłaczyna;
- „MPP Sokola”: tablica informacyjna (2 szt.), kosz na śmieci (2 szt.), zlokalizowane w oddz. 2 c leśnictwa Kłaczyna;
- „Prewentorium”: ławo-stół (wiatka) (1 szt.), ława (1 szt.), ławki (2 szt.), kosz na śmieci (1 szt.), zlokalizowane w oddz. 168 k leśnictwa Kaczorów;

- „Pod krzyżem”: ławy (2 szt.), ławki (4 szt.), kosze na śmieci (2 szt.), zlokalizowane w oddz. 148 a leśnictwa Kaczorów;
- „Widok na Radomierz”: wiatki (2 szt.), kosz na śmieci (2 szt.), zlokalizowane w oddz. 151 c leśnictwo leśnictwa Kaczorów;
- „Kamieniołom”: wiata turystyczna (1 szt.), palenisko (1 szt.), zlokalizowane w oddz. 127 j leśnictwa Półwieś;
- „Groszków”: ławy (2 szt.), ławki (4 szt.), kosz na śmieci (1 szt.), zlokalizowane w oddz. 132 g leśnictwa Półwieś;
- „Przy krajowej 5”: ławy (3 szt.), ławki (8 szt.), zlokalizowane w oddz. 192 c leśnictwa Dobromierz.

Fot. 8.   Obiekt infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej (fot. M. Drozd)

Fot. 9.   Obiekt infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej (fot. M. Drozd)

IX. LITERATURA

- Berdowski W. 1999. Projekt planu ochrony rezerwatu przyrody „Buki Sudeckie”. Instytut Botaniki Uniwersytetu Wrocławskiego.
- Berdowski W., Migoń P., Jankowski W. 1993. Dokumentacja przyrodnicza projektowanego rezerwatu „Wąwóz Siedmicki” na Pogórzu Kaczawskim. FULICA, Wojciech Jankowski.
- Bodziarczyk J. 2004. Ekspertyza stanu populacji paproci jęczycznika zwyczajnego *Phyllitis scolopendrium* (L.) Newm. w rezerwacie przyrody „Wąwóz Myśluborski”. Katedra Botaniki Leśnej i Ochrony Przyrody, Akademia Rolnicza im. H. Kołłątaja w Krakowie, Wydział Leśny. Praca wykonana na zlecenie Wydziału Środowiska i Rolnictwa Dolnośląskiego Urzędu Wojewódzkiego we Wrocławiu.
- Browicz K., Szwejkowski J. 1958. Nowe stanowiska *Grimaldia fragrans* (Balbis) Corda, *Fimbriaria saccata* (Wahl.) Nees oraz *Riccia cilifera* Link (= *R. bischoffii* Hüb.) w Polsce południowej. *Fragm. Flor. et Geobot.* 1958, 4(1-2): 203-219.
- Inwentaryzacja przyrodnicza województwa dolnośląskiego - gmina Dobromierz. 2005. Opracowanie zbiorowe. Fundacja Ekologiczna „Zielona Akcja”. Legnica.
- Klasyfikacja gleb leśnych Polski 2000. Praca zbiorowa. Wydanie III PTG. Centrum Informacyjne Lasów Państwowych, Warszawa.
- Kleczkowski A.S. (red.), Adamczyk A.F. i in. 1990. Główne zbiorniki wód podziemnych (GZWP) w Polsce - własności hydrogeologiczne, jakość wód, badania modelowe i poligonowe. Wydawnictwo AGH, Kraków.
- Kondracki J. 2011. Geografia regionalna Polski. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- Kwiatkowski P., Migoń P., Jankowski W. 1993. Dokumentacja przyrodnicza rezerwatu „Wąwóz Lipa”. FULICA, Wojciech Jankowski.
- Mapa Głównych Zbiorników Wód Podziemnych (wg stanu NAG na maj 2015 r.). Państwowy Instytut Geologiczny.
- Mapa Podziału Hydrograficznego Polski. 2007. Zakład Hydrografii i Morfologii Koryt Rzecznych Instytutu Meteorologii i Gospodarki Wodnej.
- Matuszkiewicz J. M. 2002. Zespoły leśne Polski. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- Matuszkiewicz J.M. 2008. Regionalizacja geobotaniczna Polski. Instytut Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania im. S. Leszczyckiego PAN, Warszawa.
- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego gminy Świerzawa. Uchwała Nr 65/XI/2003 Rady Miasta i Gminy Świerzawa z dnia 24 września 2003 r.
- Operat siedliskowy dla Nadleśnictwa Jawor. Stan na 1 stycznia 2016 r. Opracowano w Biurze Urządzania Lasu i Geodezji Leśnej Oddział w Brzegu.

- Plan zagospodarowania przestrzennego województwa dolnośląskiego perspektywa 2020. Uchwała Nr XLVIII/1622/2014 Sejmiku Województwa Dolnośląskiego z dnia 27 marca 2014 r.
- Program ochrony środowiska dla Gminy Bolków na lata 2015-2018 z perspektywą do roku 2022. Uchwała Nr X/75/15 Rady Miejskiej w Bolkowie z dnia 30 września 2015 r.
- Program ochrony środowiska dla Gminy Strzegom na lata 2014-2017 z perspektywą na lata 2018-2021. Uchwała Nr 113/13 Rady Miejskiej w Strzegomiu z dnia 30 grudnia 2013 r.
- Program ochrony środowiska dla gminy Udanin na lata 2010-2013, z perspektywą do 2017 r. Uchwała Nr LVI/2010 Rady Gminy Udanin z dnia 30 czerwca 2010 r.
- Program ochrony środowiska powiatu jaworskiego na lata 2012-2015 z perspektywą do 2019 r. Uchwała Nr XVIII/76/11 Rady Powiatu w Jaworze z dnia 29 grudnia 2011 r.
- Program ochrony środowiska powiatu jeleniogórskiego na lata 2012-2015 z perspektywą do roku 2019. Uchwała Nr XXV/142/12 Rady Powiatu Jeleniogórskiego z dnia 29 listopada 2012 r.
- Raport o stanie zimowisk nietoperzy na terenie województwa dolnośląskiego, 2013 r.
- Richling A., Ostaszewska K. (red.), 2009. Geografia fizyczna Polski. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- Standardowy Formularz Danych dla obszaru mającego znaczenie dla Wspólnoty (OZW) Dobromierz PLH020034. 2014-04. Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska, Warszawa.
- Standardowy Formularz Danych dla obszaru mającego znaczenie dla Wspólnoty (OZW) Góry i Pogórze Kaczawskie PLH020037. 2014-04. Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska, Warszawa.
- Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Bolków. Tekst ujednoczony. Uchwała Nr VI/41/15 Rady Miejskiej w Bolkowie z dnia 30 kwietnia 2015 r.
- Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Marciszów. Tekst ujednoczony. Uchwała Nr XVIII/84/11 Rady Gminy Marciszów z dnia 29.12.2011 r.
- Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Męcinka. Uchwała nr XVIII/123/2016 Rady Gminy Męcinka z dnia 31 marca 2016 r.
- Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Paszowice. Tekst ujednoczony. Uchwała nr XI/58/2015 Rady Gminy Paszowice z dnia 25 września 2015 r.
- Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Strzegom. Uchwała Nr 67/12 Rady Miejskiej w Strzegomiu z dnia 10 września 2012 r.

- Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Udanin. Uchwała Nr LII/163/2010 Rady Gminy Udanin z dnia 3 marca 2010 r.
- Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Złotoryja. Tekst ujednoczony. Uchwała Nr XII/139/2015 Rady Gminy Złotoryja z dnia 29 grudnia 2015 r.
- Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Świerzawa. Tekst ujednoczony. Uchwała Nr XLIII/209/2014 Rady Miasta i Gminy Świerzawa z dnia 27 sierpnia 2014 r.
- Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Jawora. Uchwała Nr XIII/70/2015 Rady Miejskiej w Jaworze z dnia 26 sierpnia 2015 r.
- Szczyński E. 1998. Szata roślinna projektowanego rezerwatu „Góra Krzyżowa koło Strzegomia” (Dolny Śląsk). *Ochrona Przyrody* 55: 61-75.
- Szczyński E. 2013. Flora i roślinność projektowanego rezerwatu „Mszana i Obłoga”.
- Szlachetka A. 1990. Dokumentacja projektowanego rezerwatu przyrody „Nad Groblą”. Zakład Wykonywania Badań i Dokumentacji Fitosocjologicznej.
- Szlachetka A. 1999. Projekt planu ochrony rezerwatu przyrody „Wąwóz Lipa”. FULICA, Wojciech Jankowski.
- Wojewódzki Plan Gospodarki Odpadami dla Województwa Dolnośląskiego 2012. Uchwała Sejmiku Województwa Dolnośląskiego Nr XXIV/616/12 z dnia 27 czerwca 2012 r.
- Wojewódzki Program Ochrony Środowiska Województwa Dolnośląskiego na lata 2014-2017 z perspektywą do 2021 r. Uchwała Nr LV/2121/14 Sejmiku Województwa Dolnośląskiego z dnia 30 października 2014 r.
- Zielony R., Kliczkowska A. 2012. Regionalizacja przyrodniczo-leśna Polski 2010. Centrum Informacyjne Lasów Państwowych, Warszawa.
- Zmiana studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Janowice Wielkie. Uchwała Nr VI/22/2015 Rady Gminy w Janowicach Wielkich z dnia 26 marca 2015 r.
- Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obszarów w rejonie wsi Dobków gmina Świerzawa. Uchwała Nr IX/41/2011 Rady Miasta i Gminy Świerzawa z dnia 29 czerwca 2011 r.